

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 19 maj 1917 kl. 11 e. m.

Utlåtande, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till omorganisation av räkenskaps- och kassakontoret därstädes jämte lönereglering för befattningshavare i riksgäldskontoret m. m.

I en till 1916 års bankoutskott avlåten, den 2 december 1915 dagtecknad skrivelse hemställde fullmäktige i riksgäldskontoret, att utskottet ville föreslå riksdagen att besluta viss höjning av det särskilda arvudet till förste deputeraden i riksgäldskontoret, och i samband härmed viss förändrad lydelse av §§ 9 och 32 i reglementet, vilka paragrafer innehölle föreskrifter om, bland annat, förste och andre deputeraderna och deras göromål samt angående fullmäktiges arvoden.

*Fullmäktige
vid 1916 års
riksdag.*

Såsom skäl för berörda förslag anförde fullmäktige i främsta rummet, att den fortgående utvecklingen av riksgäldskontorets verksamhet med hänsyn till göromålens såväl omfång som beskaffenhet ställde alltjämt ökade krav på fullmäktige och deputerade. Även tillsynen över det sätt, varå tjänstemännen fullgjorde sina åligganden, jämte övervakandet av kassarörelsen fordrade förste deputeradens närvaro i kontoret under hela expeditionstiden m. m.

Vid fullmäktiges förenämnda skrivelse var fogad en av dåvarande fullmäktigen G. F. Östberg avgiven *reservation*, däri denne på anförda grunder förklarat sig icke kunna biträda fullmäktiges förslag.

Med anledning av fullmäktiges berörda framställning avlät utskottet den 14 mars 1916 till fullmäktige en skrivelse, däri utskottet anförde huvudsakligen följande.

Banko-
utskottets skri-
velse år 1916.

Enligt vad fullmäktige tidigare meddelat utskottet, hade från och med 1914 års ingång åtskilliga förändringar vidtagits i uppställningen av riksgäldskontorets huvudbok. Vidare hade i riksgäldskontoret upprättats ett för riksbokslutet avsett särskilt omslut av de i huvudboken ingående budgetmedlen och övriga statsmedel; men vore detta redovisningssätt att anse endast såsom ett övergångsstadium, som komme att upphöra i och med det att en fullständig omläggning av huvudbokens uppställning kunnat verkställas. Ett förslag till sådan omläggning hade ock i slutet av år 1915 utarbetats inom riksgäldskontoret; och hade avsikten varit att tillämpa detta redan vid uppläggandet av 1916 års huvudbok. Fullmäktige hade emellertid vid övervägande av denna fråga kommit till den uppfattningen, att densamma icke borde avgöras för sig, utan att i samband därmed borde till prövning upptagas frågan om ändring av riksgäldskontorets bokföring i dess helhet. Fullmäktige hade jämväl i sådant syfte redan gjort framställning hos den s. k. bokföringskommittén med begäran om förslag i ämnet från kommittén. På grund härav hade utskottet ansett sannolikt, att en omläggning av riksgäldskontorets *bokföring* komme att genomföras inom en nära framtid; och torde, enligt utskottets mening, i samband därmed riksgäldskontorets *kassarörelse* möjligen komma att i huvudsak överflyttas till riksbanken. Det hade jämväl syntts utskottet antagligt, att arbetet inom kontoret med *inlösen av kuponger* efter denna överflyttning komme att utföras av riksbanken.

Beträffande riksgäldskontorets *transaktioner med utlandet* framhöll utskottet, att en icke obetydlig del av dessa redan för närvarande förmedlades av riksbanken; och det hade därför syntts utskottet vara skäl att undersöka, huruvida icke till fördel för såväl riksgäldskontoret som riksbanken det förra verkets samtliga utländska affärer skulle kunna överflyttas på det senare.

Utskottet anförde slutligen, att i herr Östbergs förenämnda reservation berörts även åtskilliga andra omständigheter, vilka syntts utskottet vara av beskaffenhet att vid en dylik undersökning jämväl böra tagas under omprövning, och att därvid torde böra tillses, huruvida icke även *andra områden av riksgäldskontorets verksamhet* lämpligen skulle kunna begränsas genom vissa göromåls överflyttning till riksbanken eller andra verk.

Utskottets an-
hållan om ut-
redning.

Slutligen anhöll utskottet, att fullmäktige ville verkställa utredning, huruvida och i vad mån en omläggning av arbetet inom riksgäldskontoret lämpligen borde äga rum, samt därefter till utskottet inkomma med yttrande och förslag i ämnet; och uttalade utskottet därvid, att ifrågavarande

utredning borde av fullmäktige verkställas efter samråd med kungl. statskontoret och fullmäktige i riksbanken.

Sedermera hemställde utskottet hos riksdagen om visst tilläggsarvode åt förste deputeraden och beslöts i anledning härav, att ett belopp av 3,000 kronor skulle utgå, intill dess riksdagen fattat beslut angående en eventuell omläggning av arbetet inom riksgäldskontoret, dock längst för tiden till den 1 juni 1917.

Ang. tilläggsarvode åt förste deputeraden år 1916

Med skrivelse den 1 sistlidna februari, vilken finnes bilagd detta utlåtande, hava fullmäktige nu överlämnat förslag till omorganisation av riksgäldskontoret och i samband därmed hemställt om lönereglering för riksgäldskontorets tjänstemän och vaktbetjäning m. m.

Fullmäktiges skrivelse den 1 februari 1917.

I berörda skrivelse hava fullmäktige till en början meddelat, att fullmäktige med anledning av utskottets förenämnda anhållan anmodat statskontoret och fullmäktige i riksbanken att utse vardera en representant att deltaga uti ifrågavarande utredning; och hade härtill blivit utsedda av statskontoret statskommissarien K. Beckman samt av fullmäktige i riksbanken fullmäktigen V. Moll.

Vidare meddelas, att i anledning av fullmäktiges förut omförmälda framställning rörande ändring av riksgäldskontorets bokföring i dess helhet bokföringskommittén, efter det Kungl. Maj:t förklarar hinder icke möta för kommittén att verkställa det begärda arbetet, uppdragit åt sin sekreterare, statskommissarien Chr. L. Tenow att upprätta formulär för riksgäldskontorets medelsförvaltning.

Omläggning av riksgäldskontorets bokföring.

Sedan statskommissarien Tenow fullgjort sitt uppdrag, hade bokföringskommittén med skrivelse den 7 november 1916 överlämnat av Tenow uppgjort förslag i ämnet, ävensom för egen del uttalat, att förslaget befunnits vara ändamålsenligt och överensstämmande med statsbokföringsreformens principer. Enligt kommitténs mening syntes den förändring av riksgäldskontorets ställning till statsverket, som blivit en följd av 1911 års budgetsreform, påkalla, att det bokföringssystem, som under de senare åren genomförts för ett flertal verk, jämväl tillämpades för riksgäldskontoret. Förslaget förutsatte, att riksgäldskontorets kassarörelse, visserligen i förändrat skick, skulle bibehållas i kontoret.

Då fullmäktige ej funnit något att erinra mot kommitténs förslag och tillika ansett, att detsamma borde kunna genomföras oberoende av omorganisationsfrågan, hade fullmäktige beslutit, att omläggningen av kontorets bokföring skulle äga rum från och med ingången av år 1917.

Ang. riks-
gäldskontorets
kassarörelse
m. m.

I sin förenämnda skrivelse hava fullmäktige vidare (sid. 4—7) redogjort för de skäl, som enligt fullmäktiges mening talade för att riksgäldskontorets *kassarörelse*, om än något omlagd, ävensom *obligations- och kuponginlösen* borde bibehållas därstädes och i sammanhang härmed icke heller någon förändring ske i avseende å riksgäldskontorets *utländska transaktioner*.

Fullmäktige hava därefter (sid. 7—10) berört frågan, huruvida icke *andra områden* av riksgäldskontorets verksamhet lämpligen skulle kunna begränsas genom vissa göromåls överflyttning till riksbanken eller andra verk.

Härvid mötte först arbetet med *statsskuldboken* och vad därmed ägde sammanhang. Även häremot reste sig sådana betänkligheter, att fullmäktige ansåge sig böra avstyrka statsskuldbokens överflyttande till riksbanken. I detta hänseende hänvisades till en av kamrer A. Roswall utarbetad, vid detta utlåtande såsom bilaga fogad berättelse över en av honom på uppdrag av fullmäktige företagen utrikes studieresa.

Likaledes vore det enligt fullmäktiges mening, särskilt så länge det enligt grundlagen tillhörde riksgäldskontoret att ombesörja rikets gäld, olämpligt att, såsom blivit ifrågasatt, riksgäldskontorets *kamerala avdelning* överflyttades till riksbanken.

Fullmäktige hava därefter (sid. 10—15) behandlat frågan om kontorets *befattning med de utgifter, som vore avsedda att täckas genom upplåning*; och hava fullmäktige på anförda skäl avstyrkt överflyttning till statskontoret av såväl bestyret med låneanslagens utbetalande som förvaltningen av allmänna järnvägslånefonden m. fl. fonder.

Nuvarande
verksamhets-
område bör
bibehållas.

Slutligen hava fullmäktige uttalat den mening, att av vad fullmäktige anfört syntes utan vidare framgå, att fullmäktige funne riksgäldskontoret böra *bibehålla sitt nuvarande verksamhetsområde oavkortat* och sålunda avstyrkte varje nu berört förslag, som ginge ut på att från riksgäldskontoret avskilja och till andra verk överföra större eller mindre delar därav. Minst under förhandenvarande förhållanden, då utomordentligt stegrade krav ställdes och under den närmaste framtiden uppenbarligen komme att ställas på statens låneverksamhet, kunde fullmäktige påtaga sig ansvaret att tillstyrka sönderbrytandet och än mindre nedbrytandet av en redan befintlig organisation, mot vars sätt att fungera dock, fullmäktige veterligt, inga mera vägande anmärkningar framstälts.

Fullmäktige hava alltså, på grund härav och då förbemälda representerer för statskontoret och fullmäktige i riksbanken ej uttalat någon därifrån avvikande mening, utgått därifrån, att riksgäldskontorets nuvarande verksamhetsområde skulle förbli oförändrat. Med denna utgångspunkt

hava fullmäktige därefter i sin nu förevarande skrivelse framlagt förslag till en genomgripande omorganisation av riksgäldskontorets räkenskaps- och kassakontor.

Till en början lämnas en redogörelse (sid. 18—21) för den alltjämt fortgående ökningen av riksgäldskontorets arbetsbörda, vilken ökning drabbade såväl fullmäktige och särskilt deras deputerade som ock tjänstemännen.

Ökning av riksgäldskontorets arbetsbörda m. m.

I fråga om kansliet hade redan ytterligare arbetskraft måst anlitas, men en avsevärt större arbetsökning hade drabbat räkenskaps- och kassakontoret. Till belysande härav anföras åtskilliga siffror, bland annat, rörande ökningen av obligationsskulden och av inskrivningarna i statsskuld-boken ävensom av omsättningen i riksgäldskontorets kassa. Denna stora arbetsökning hade medfört anställandet av extra biträden såväl manliga som kvinnliga, och utgjorde antalet dylika biträden nu sju manliga och elva kvinnliga. De ordinarie tjänsterna i räkenskaps- och kassakontoret vore tio, därav två kvinnliga.

Arbetsfördelningen kunde icke anses motsvara berättigade anspråk på ett väl organiserat förvaltningsmaskineri; och syntes det därför nödigt att genomföra såväl en rationell arbetsfördelning som en genomgripande omläggning av — förutom räkenskapssystemet, vilket ju redan skett — jämväl kupongredovisningssättet, statsskuldboekväsandet m. m.

En sådan omorganisation av kontoret kunde emellertid icke ske utan en ökning av den ordinarie personalen.

Det av fullmäktige framlagda förslaget till omorganisation (sid. 21—34) av räkenskaps- och kassakontoret innebär i korthet följande:

Kontoret borde enligt fullmaktiges mening uppdelas i tre från varandra skilda byråer, nämligen *kameralbyrån*, *riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå* och *revisionsbyrån*.

Förslag till omorganisation av räkenskaps- och kassakontoret.

Kameralbyrån, till vilken huvuddelen av kontorets arbete komme att förläggas, skulle i sin tur bestå av tre *underavdelningar*, nämligen *räkenskapsavdelningen* med den för riksgäldskontoret i dess helhet gemensamma *kassan*, *obligations- och kupongavdelningen* samt *statsskuldboekavdelningen*.

Chefskapet över kameralbyråns samtliga avdelningar skulle utövas av innehavaren av den nuvarande kamrerarbefattningen, för vilken befattning fullmäktige föreslog titeln *riksgäldskommissarie*.

Vad angår den erforderliga personalen å dessa avdelningar skulle den fördelas på följande sätt.

Å *räkenskapsavdelningen* skulle det närmaste chefskapet utövas av riksgäldskommissarien, och skulle här dessutom finnas anställda *en andra gradens tjänsteman* (*kassör*), *en första gradens tjänsteman* (*kammarskrivare*), *en dito* (*kassakontrollant*) och *ett kvinnligt bokföringsbiträde* förutom erforderligt antal *extra biträden*. Av de or-

dinarie tjänsterna voro endast bokföringsbiträdets ny, och skulle denna befattningshavare motsvara ett nuvarande extra kvinnligt biträde.

Å *obligations- och kupongavdelningen* skulle den ordinarie personalen bestå av *en tredje gradens tjänsteman (föreståndare, benämnd kamrerare), en första gradens tjänsteman (kammarskrivare)* och *två kvinnliga assistenter*. Dessutom skulle erfordras ett antal *extra biträden*, såväl manliga som kvinnliga. De fyra ordinarie befattningarna funnes redan uppförda å riksgäldskontorets stat, vadan någon ny ordinarie tjänst icke komme att erfordras för denna avdelning. Föreståndaren för denna avdelning skulle benämnas kamrerare.

Beträffande *statsskuldboksavdelningen* skulle den ordinarie personalen å denna avdelning bestå av *en tredje gradens tjänsteman (föreståndare, benämnd kamrerare), en andra gradens tjänsteman (kontrollant, benämnd revisor)* och *en kvinnlig assistent*. Dessutom skulle å avdelningen erfordras ett antal extra biträden. De ordinarie tjänsterna å denna avdelning vore samtliga nya.

Riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå skulle inom sig koncentrera de göromål, som tillkomme riksgäldskontoret med avseende å värden av riksdagens ekonomiska angelägenheter och hittills varit fördelade på ett flertal tjänstemän i riksgäldskontoret. Personalen å denna byrå borde enligt fullmäktiges mening bestå av *en föreståndare* på extra stat och *en andra gradens tjänsteman (revisor)*.

Föreståndaren skulle handlägga flertalet av de ärenden, som nu tillkomme den s. k. vice värden i riksdagshuset. Till byråföreståndare borde enligt fullmäktiges mening, intill dess göromålen kunde anses kräva en för ändamålet särskilt anställd befattningshavare, förordnas en bland riksgäldskontorets tjänstemän. Med erinran att vicevärdsbefattningen hittills varit förenad med nuvarande kamrerartjänsten, hava fullmäktige ansett lämpligt, att riksgäldskommissarien tillsvidare bleve förordnad att jämväl vara föreståndare å ifrågavarande byrå med rätt att av anslaget till riksdags- och revisionskostnader uppbära ett arvode av 1,200 kronor för år.

Den för denna byrå föreslagna revisorsbefattningen, som icke förut funnes uppförd å riksgäldskontorets stat, måste enligt fullmäktiges mening anses oumbärlig.

För biträde vid arbetet med riksdagstryck och allt kommittétryck, som överlämnades till riksgäldskontoret, tjänstgjorde för närvarande en på extra stat anställd vaktmästare; någon ändring härutinnan föresloge fullmäktige icke, utom i fråga om det anslag, varifrån berörda arvode borde utgå.

För närvarande vore av den vid riksdagshuset anställda personalen endast övervaktmästare- och övermaskinistbefattningarna uppförda å ordinarie stat. Enligt fullmäktiges mening borde jämväl övriga tjänstinnehavare, vilkas befattningar vore av obestridligt permanent natur, komma i åtnjutande av den mera tryggade ställning, en ordinarie befattning medförde. Härvid avsåges i främsta rummet förste eldaren och två portvakter.

Inom *revisionsbyrån* slutligen borde, enligt fullmäktiges mening, revisionsarbetet inom riksgäldskontoret sammanföras; och skulle denna byrå hava till uteslutande föremål för sin verksamhet att verkställa granskning och kontroll av den förvaltning, som tillkomme kameralbyrån och riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå.

Den ordinarie personalen å denna byrå borde enligt fullmäktiges mening utgö-

ras av en föreståndare (förste revisor) och en andra gradens tjänsteman (revisor). Därjämte skulle å byrån erfordras åtminstone ett extra biträde.

Såsom föreståndare skulle placeras den förste revisor, som revisionsarbetet nu huvudsakligen ålåg, och såsom andre ordinarie tjänsteman å denna byrå nuvarande revisorn och bokhållaren.

I detta sammanhang hava fullmäktige ansett sig böra upptaga frågan om en *lönereglering för riksgäldskontorets tjänstemän och vaktbetjäning*. Denna fråga hade under flera år särskilt efter den år 1914 beslutade löne-regleringen för riksbankens befattningshavare stått på dagordningen. Enligt fullmäktiges mening kunde frågans lösning icke längre undanskjutas. Nu gällande stat hade fastställts vid 1908 års riksdag och därefter icke undergått någon förändring.

*Lönereglering
för riksgäldskontorets
tjänstemän och
vaktbetjäning
m. m.*

Staten hade följande lydelse:

	Lön Kr.	Tjänstgöringspenningar Kr.	Missräkningspenningar Kr.	Summa Kr.	Ålderstillägg
1 sekreterare och ombudsman	5,000	2,800	—	7,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr.
1 kamrer	5,000	2,500	—	7,500	
1 tredje gradens tjänsteman, förste revisor	3,500	1,500	—	5,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 d:o d:o	3,500	1,500	—	5,000	
1 andra gradens tjänsteman, kassör	3,000	1,500	1,000	5,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 d:o registrator och kanslist	3,000	1,500	—	4,500	
1 d:o revisor och bokhållare	3,000	1,500	—	4,500	Efter 3 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 6 år med ytterligare 500 kr.
1 första gradeus tjänsteman, kammarskrivare	1,800	1,000	—	2,800	
2 d:o d:o	3,600	2,000	—	5,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kr. och efter 10 år med ytterligare 200 kr.
1 kvinnligt biträde	1,050	550	—	1,600	
1 d:o	1,050	550	—	1,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kr.
1 förste vaktmästare	1,200	600	—	1,800	
1 vaktmästare	800	600	—	1,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kr. och efter 10 år med ytterligare 200 kr.
2 d:o	1,600	1,200	—	2,800	
Summa	37,100	19,300	1,000	57,400	

*Nu gällande
avlöningsstat
för riksgäldskontoret.*

Anm. 1. För kvinnlig biträdesbefattning utgör pensionsunderlaget 1,300 kronor (= lön och två ålderstillägg, med avdrag av 150 kronor).

Anm. 2. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad — varmed äro förenade förmåner av nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 100 kilowatt om året — skall å hans lön avdragas 400 kronor.

Anm. 3. Den av riksgäldskontorets tjänstemän, som erhåller uppdrag att vara vice värd i riksdagens hus, äger att härför åtnjuta ett arvode av högst 1,200 kronor.

Fullmäktige hava vidare under erinran om den för tjänstinnehavare vid riksbanken gällande avlöningsstaten anført, att av en jämförelse mellan de båda verkens stater framginge, att avlöningarna i riksgäldskontoret vore avsevärt lägre än de, som utginge för motsvarande tjänster i riksbanken. Efter att hava anført exempel härå framhålles att, om förhållandena jämfördes under åren 1909—1914 d. v. s. under tiden mellan de senaste löne-regleringarna för riksgäldskontoret och riksbanken, skillnaden i avlöningsförmåner för de båda verkens tjänstemän då var betydligt mindre. Men från och med år 1915 hade riksgäldskontorets tjänstemän i avlöningshänseende kommit i en avsevärt ofördelaktigare ställning i förhållande till riksbankens än under de närmast föregående åren. Detsamma gällde även kontorets vaktmästare.

• Såsom fullmäktige förut i sin skrivelse påvisat, hade göromålen i riksgäldskontoret, särskilt under de senaste åren, ökats till den grad, att fullmäktige funnit sig böra framlägga ovanberörda förslag till omorganisation av riksgäldskontorets räkenskaps- och kassakontor. Arbetsökningen å kansliet hade jämväl varit betydlig, ehuru fullmäktige ej funne någon ny ordinarie befattning därstädes nu erforderlig.

Fullmäktige vore förvissade därom, att, även efter inrättandet av de nya ordinarie tjänster, fullmäktige funnit för riksgäldskontorets verksamhet oundgängligen nödvändiga, den arbetsbörda, som komme att vila å kontorets tjänstemän, skulle fullt taga deras arbetskrafter i anspråk samt i varje fall ej bliva mindre än den, som nu åvilade riksbankens tjänstemän. Då därtill komme, att enligt fullmäktiges mening arbetet i riksgäldskontoret med avseende å sin art och beskaffenhet vore lika krävande som det arbete, riksbankens tjänstemän hade att utföra, syntes det fullmäktige överensstämma med rättvisa och billighet, att avlöningarna för riksgäldskontorets tjänstemän tillmättes lika med dem, som utginge för motsvarande tjänster i riksbanken.

Såsom ytterligare stöd för kravet på överensstämmelse mellan riksgäldskontorets och riksbankens lönestater erinrade fullmäktige om ett uttalande av vederbörande utskott vid 1908 års riksdag vid behandling av frågan om senaste löne-reglering för riksgäldskontoret. Sedan fullmäktige till utskottet inkommit med ett förslag till sådan reglering, beslöt utskottet att av vissa skäl återremittera detta förslag och uttalade därvid, att enligt utskottets mening riksgäldskontorets stat borde i jämförliga punkter avpassas efter den gällande avlöningsstaten för riksbanken.

Avlöningen för riksgäldskontorets *kamrerare* hade sedan år 1908 med 300 kronor understigit *sekreterarens*. Med hänsyn till den alltmera krävande beskaffenheten av de göromål, som åläge kamreraren, samt därtill att arbetsmängdens ökning särskilt drabbat räkenskaps- och kassakontoret samt dess föreståndare, ansåge fullmäktige, att någon skillnad mellan ifrågavarande två tjänstemäns avlöningar ej längre borde bibehållas, utan funne skäligt, att båda — betecknade den förre såsom *riksgäldskommissarie* och den andra såsom *riksgäldssekreterare, tillika ombudsman* — erhöle den avlöning, som tillkomme tjänstemän av fjärde graden i riksbanken (bankosekreterare och bankokommissarie), d. v. s. 8,100 kronor, därav 5,400 kronor lön och 2,700 kronor tjänstgöringspenningar, jämte rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor.

Föreståndaren för den föreslagna revisionsbyrån borde enligt fullmäktiges mening erhålla en något högre tjänsteställning än föreståndarna för obligations- och kupong- samt statsskuldbooksavdelningarna. Sistnämnda två avdelningar skulle nämligen, som ovan erinrats, utgöra underavdelningar av kameralbyrån, under det att revisionsbyrån skulle komma att intaga en självständig ställning vid sidan av kameralbyrån. Föreståndaren för revisionsbyrån borde enligt fullmäktiges åsikt erhålla avlöningsförmåner, liggande mellan de för tredje och fjärde gradens tjänstemän i riksbanken bestämda, och föresloge fullmäktige i detta avseende en avlöning av 6,800 kronor, därav 4,500 kronor lön och 2,300 kronor tjänstgöringspenningar, jämte rätt till två ålderstillägg å 500 kronor.

Enligt förslaget skulle vidare finnas två *tjänstemän av tredje graden*, nämligen föreståndarna för obligations- och kupong- samt statsskuldbooksavdelningarna, fem *tjänstemän av andra graden* i stället för nuvarande tre, nämligen en kassör, en revisor å statsskuldbooksavdelningen, en revisor å revisionsbyrån, en revisor å riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå och en registrator och kanslist, samt tre *tjänstemän av första graden* — kammarskrivare — eller samma antal som nu.

Enligt fullmäktiges mening skulle utöver de å stat uppförda två *kvinnliga biträdesbefattningar* ytterligare två ordinarie sådana befattningar tillkomma. Antalet kvinnliga biträden å ordinarie stat skulle sålunda bli fyra. Av dessa skulle ett biträde placeras på räkenskapsavdelningen, ett på statsskuldbooksavdelningen samt två på obligations- och kupongavdelningen. Med hänsyn till arten av det arbete, som skulle utföras av dessa biträden, syntes tre av dem böra jämföras med riksbankens kvinnliga biträden av andra graden och sålunda uppbära en avlöning av 2,000 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 200 kronor, samt den fjärde — med placering å obligations- och kupongavdelningen — likställas med riksbankens kvinnliga biträden av första graden. Avlöningen för sistnämnda biträde skulle då bli densamma som för de i riksgäldskontorets nuvarande stat uppförda kvinnliga biträdesbefattningarna.

Beträffande *vaktmästarnas* avlöning kunde, framhålla fullmäktige vidare, på grund av väsentligen olika tjänstgöringsförhållanden full överensstämmelse mellan riksgäldskontoret och riksbanken svårligen åvägbringas. Någon motsvarighet till riksgäldskontorets förste vaktmästare finnes ej i riksbanken, där övervaktmästaren och den vaktmästare, som tillika vore vice brandmästare, hade en ställning, mera jämförlig med övervaktmästaren i riksdagens hus.

De nuvarande löneförmånerna för såväl förste vaktmästaren som vaktmästarna i riksgäldskontoret ansågo fullmäktige vara väl knappt tillmätta. En förhöjning med 200 kronor syntes vara av förhållandena väl motiverad. Därjämte syntes förste vaktmästaren, som nu ägde rätt till endast ett ålderstillägg å 200 kronor, böra erhålla två sådana, vardera å 200 kronor. Förste vaktmästaren skulle sålunda erhålla en begynnelseavlöning å 2,000 kronor och en slutavlöning å 2,400 kronor samt vaktmästarna respektive 1,600 och 2,000 kronor. Den nuvarande bestämmelsen angående ett avdrag å 400 kronor, i händelse vaktmästare åtnjöte fri bostad m. m., syntes böra kvarstå oförändrad. Skillnaden i kontant avlöning mellan riksgäldskontorets och riksbankens vaktmästare, vilka senare åtnjöte en begynnelseavlöning av 1,650 kronor och en slutavlöning av 1,950 kronor, vore, såsom syntes, obetydlig. Den något högre slutavlöningen för riksgäldskontorets vaktmästare ävensom den obestridliga förmånen

för dessa att, i händelse de åtnjöte fri bostad — vilket vore fallet med tre av dem — behöva vidkännas ett avdrag å den kontanta lönen av endast 400 kronor — en förmån, som riksbankens vaktmästare icke åtnjöte — syntes fullmäktige väl motiverad av de olika tjänstgöringsförhållandena för vaktmästarna i de båda verken. På grund av dessa vore nämligen riksgäldskontorets vaktmästare avsevärt mera bundna än riksbankens och kunde sålunda ej hava samma tillfällen till extra förtjänst.

Pensionsunderlagen för befattningshavarna vid riksgäldskontoret ansåge fullmäktige böra bliva desamma som för motsvarande befattningshavare i riksbanken. Beträffande de tjänster, till vilka någon motsvarighet icke finnes i riksbanken, nämligen förste revisorn (föreståndaren för den föreslagna revisionsbyrån) och förste vaktmästaren, föresloge fullmäktige såsom lämpligt pensionsunderlag respektive 5,200 och 1,400 kronor.

I anslutning härtill hava fullmäktige framlagt följande förslag till avlöningsstat:

Förslag till
avlöningsstat
för riksgälds-
kontoret.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	Ålderstillägg till lön	Pensionsunderlag
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1 riksgäldssekreterare, tillika ombudsman	5,400	2,700	8,100	600 kr. efter 5 år.	5,600
1 riksgäldskommissarie	5,400	2,700	8,100		
1 förste revisor	4,500	2,300	6,800	500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	5,200
1 tjänsteman i tredje graden, kamrerare	4,300	2,100	6,400		
1 tjänsteman i tredje graden, kamrerare	4,300	2,100	6,400	500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	5,000
1 tjänsteman i andra graden, kassör	3,200	1,600	4,800		
Missräkningspengar till denne	—	—	1,000	500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	4,000
1 tjänsteman i andra graden, registrator och kanslist	3,200	1,600	4,800		
1 tjänsteman i andra graden, revisor	3,200	1,600	4,800		
1 tjänsteman i andra graden, revisor	3,200	1,600	4,800		
1 tjänsteman i andra graden, revisor	3,200	1,600	4,800		
1 tjänsteman i första graden, kammarskrivare	2,100	1,100	3,200	500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	2,800
1 tjänsteman i första graden, kammarskrivare	2,100	1,100	3,200		
1 tjänsteman i första graden, kammarskrivare	2,100	1,100	3,200		
1 kvinnligt biträde av andra graden	1,250	750	2,000	200 kr. efter 5 år, 200 kr. efter ytterligare 5 år.	1,500
1 kvinnligt biträde av andra graden	1,250	750	2,000		
1 kvinnligt biträde av andra graden	1,250	750	2,000	200 kr. efter 5 år, 200 kr. efter ytterligare 5 år.	1,300
1 kvinnligt biträde av första graden	1,050	550	1,600		
1 förste vaktmästare	1,400	600	2,000	200 kr. efter 5 år, 200 kr. efter ytterligare 5 år.	1,400
1 vaktmästare	1,000	600	1,600		
1 vaktmästare	1,000	600	1,600	200 kr. efter 5 år, 200 kr. efter ytterligare 5 år.	1,200
1 vaktmästare	1,000	600	1,600		
Summa	55,400	28,400	84,800		

Anm. 1. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad — varmed äro förenade förmånerna av nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 100 kw. om året — skall å hans lön avdragas 400 kronor.

Anm. 2. Vaktmästare åtnjuter, utom övriga löneförmåner, uniformsbeklädnad.

Anm. 3. Den av riksgäldskontorets tjänstemän, som förordnas till föreståndare för riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå, äger att därför åtnjuta ett arvode av 1,200 kronor om året.

Lönereglering
för tjänstinnehavare vid riksdagens hus.

Vidare hava fullmäktige till behandling upptagit frågan om lönereglering för tjänstinnehavare vid riksdagens hus.

Nu gällande stat är af följande lydelse:

Gällande stat.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	Ålderstillägg
	Kr.	Kr.	Kr.	
1' övervaktmästare	1,400	1,000	2,400	} Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kr.
1 övermaskinist	1,400	1,000	2,400	
Summa	2,800	2,000	4,800	

Anm. 1. Övervaktmästaren åtnjuter fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 200 kw. om året, ävensom uniformsbeklädnad.

Anm. 2. Övermaskinisten åtnjuter fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 100 kw. om året.

Anm. 3. Av de i staten för övermaskinisten upplagna tjänstgöringspenningarna utgöra 300 kronor ersättning för tillsyn å de elektriska anläggningarna i riksdagshuset samt för upprättande av statistik över förbrukningen av elektricitet.

Denna stat fastställdes i fråga om övermaskinisten av 1908 års riksdag och beträffande övervaktmästaren av 1913 års riksdag.

Avlöningsförmånerna för dessa båda tjänstinnehavare, vilka i det allra närmaste överensstämma med de förmåner, motsvarande tjänstinnehavare i riksbanken åtnjuta, måste numera, enligt fullmäktiges mening, anses allt för knappt tillmätta med hänsyn till omfånget och arten av dem åliggande göromål. I betraktande av den betydande skillnaden i storlek mellan riksdagens och riksbankens fastigheter och den därav följande olikheten i omfattning av till fastigheterna hörande anläggningar av olika slag, syntes det fullmäktige uppenbart, att såväl avsevärt större ansvar som tyngre arbetsbörda måste vila å övervaktmästaren och övermaskinisten i riksdagshuset.

Vid sådant förhållande ansågo fullmäktige en ej alltför knappt tillmätt förhöjning i avlöningen för dessa tjänstinnehavare vid riksdagens hus vara väl befogad. Fullmäktige föresloge i detta avseende, att begynnelseavlöningen för båda måtte höjas med 200 kronor från nuvarande 2,400 till 2,600 kronor, därav 1,600 kronor skulle utgöra lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, samt att de måtte berättigas uppbära, i stället för ett ålderstillägg å 200 kronor, två sådana tillägg, vardera å 300 kronor, efter respektive 5 och 10 år. Deras slutavlöning skulle då komma att utgöra 3,200 kronor i stället för nuvarande 2,600 kronor. Såsom pensionsunderlag ansågo fullmäktige lämpligen kunna bestämmas ett belopp av 1,800 kronor.

Vid riksdagens hus vore vidare anställda, förutom andra, en förste eldare och två portvakter, den förre med ett arvode av 1,620 kronor och de senare med arvoden av 1,500 kronor för år. Samtliga åtnjuta fri bostad i riksdagshuset jämte värme och ljus intill viss förbrukning.

Även dessa tjänster borde enligt fullmäktiges mening uppföras å ordinarie stat. Deras avlöningsförmåner syntes under nuvarande förhållanden väl knappt tillmätta.

Såsom skäligen avlöning för förste eldaren föresloge fullmäktige 1,700 kronor, därav 1,200 kronor lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte rätt till två ålderstillägg å 150 kronor. Slutavlöningen skulle då bli 2,000 kronor. Förmånen av fri bostad, värme och ljus borde bli oförändrad.

Avlöningsförmånerna för de båda portvakterna borde enligt fullmäktiges mening bestämmas till för en var 1,600 kronor, därav 1,100 kronor lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte rätt till två ålderstillägg å 150 kronor. Slutavlöningen skulle sålunda bli 1,900 kronor. Förmånen av fri bostad m. m. skulle beräknas såsom för närvarande.

Såsom lämpliga pensionsunderlag föresloge fullmäktige för förste eldaren 1,300 kronor och för portvakterna 1,200 kronor.

För övervaktmästaren och övermaskinisten, vilka för närvarande hade rätt till semester under högst 15 dagar varje år, föresloge fullmäktige en utsträckt semester-rätt till tre veckor årligen. För förste eldaren och portvakterna borde rörande ledighet gälla samma bestämmelser som för vaktmästarna vid riksgäldskontoret.

I anslutning härtill hava fullmäktige framlagt följande förslag till avlöningsstat:

*Förslag till
avlöningsstat
för tjänstinne-
havare vid riks-
dagens hus.*

	Lön	Tjänst- görings- pen- ningar	Summa	Ålderstillägg till lön	Pen- sions- underlag
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1 övervaktmästare	1,600	1,000	2,600	300 kr. efter 5 år, 300 kr. efter ytterligare 5 år.	1,800
1 övermaskinist	1,600	1,000	2,600		
1 förste eldare	1,200	500	1,700	150 kr. efter 5 år, 150 kr. efter ytterligare 5 år.	1,300
1 portvakt	1,100	500	1,600		
1 d:o	1,100	500	1,600		1,200
Summa	6,600	3,500	10,100		

Ann. 1. Övervaktmästaren åtnjuter fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 200 kw. om året ävensom uniformsbeklädnad.

Ann. 2. Övermaskinisten och förste eldaren åtnjuta fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 100 kw. om året.

Ann. 3. Av de i staten för övermaskinisten upptagna tjänstgöringspenningarna utgöra 300 kronor ersättning för tillsyn å de elektriska anläggningarna i riksdagshuset samt för upprättande av statistik över förbrukningen av elektricitet.

Ann. 4. Portvakterna åtnjuta fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 150 kw. om året ävensom uniformsbeklädnad.

Då fullmäktige ansett förslaget till lönerreglering böra underställas lönerregleringskommitténs prövning, hade fullmäktige hos Kungl. Maj:t anhållit om uppdrag åt nämnda kommitté att avgiva yttrande över förslaget.

*Lönerreglerings-
kommitténs
yttrande in-
hämtas.*

Sedan Kungl. Maj:t meddelat kommittén sådant uppdrag och kommittén, i vars behandling av frågan fullmäktigen greve Lagerbjelke deltagit, såsom särskild av Kungl. Maj:t förordnad ledamot, avslutat sitt arbete, hade fullmäktige från kommittén mottagit en den 19 nästlidna april dagtecknad skrivelse, innefattande kommitténs yttrande över det föreliggande förslaget; och hava fullmäktige med skrivelse den 20 samma månad till utskottet överlämnat berörda skrivelse.

Löneregleringskommittén har i ärendet anført bland annat följande:

Löneregleringskommittén. »Det föreliggande löneregleringsförslaget för befattningshavare i riksgäldskontoret är sammanknutet med förslag om vissa organisativa ändringar i avseende å arbetsfördelningen inom detta verk, företrädesvis dess räkenskaps- och kassakontor. Kommittén, som endast torde hava att yttra sig i själva löneregleringsfrågan, utgår vid bedömning av densamma från den förutsättningen, att de av herrar fullmäktige framlagda organisationsförslagen komma att i det väsentliga vinna riksdagens bifall.

På sätt herrar fullmäktige i sin skrivelse erinrat, äro de för närvarande fastställda avlöningsförmånerna för riksgäldskontorets tjänstemän beräknade efter en lägre skala än de, som nu gälla för motsvarande befattningshavare vid riksbanken. Herrar fullmäktiges förslag avser att bringa avlöningsstaterna för nämnda två verk i närmare överensstämmelse med varandra; och äro i anslutning härtill i herrar fullmäktiges statförslag för riksgäldskontoret avlöningarna för dess befattningshavare i flertalet fall avpassade efter de i staten för riksbanken upptagna, för motsvarande befattningshavare därstädes gällande lönetyper.

I fråga om kravet på överensstämmelse mellan avlöningsstaterna för riksdagens ifrågavarande båda verk, riksbanken och riksgäldskontoret, har kommittén intet att erinra. Riksgäldskontorets arbeten hava såväl i avseende å omfattning som med hänsyn till sin vikt och betydelse särskilt under de senare åren i hög grad utvidgats; och redan denna omständighet synes böra betinga ett jämställande av dess tjänstemän i avlöningshänseende med motsvarande befattningshavare vid riksbanken. Även efter ett realiserande av det föreliggande omorganisationsförslaget torde de göromål, som skulle komma att vila på riksgäldskontorets tjänstemän, i lika hög grad som nu taga deras arbetskrafter fullt ut i anspråk; och under alla förhållanden torde man vara berättigad antaga, att de arbeten, som komma att hädanefter läggas på ifrågavarande tjänstemän, skola vara lika krävande och ansvarsfulla som de, vilka åligga riksbankens motsvarande tjänstemän.

Det synes kommittén ock vara så mycket mindre fog för ett bibehållande av den nuvarande skillnaden mellan berörda avlöningstyper, som, enligt vad det ovan berörda uttalandet av vederbörande utskott (statsutskottet) vid 1908 års riksdag giver vid handen, detta utskott redan då uttalade sig till förmån för en i jämförliga punkter avpassad likställighet i förevarande avseende emellan riksgäldskontoret och riksbanken.

Vid jämställande i avlöningshänseende av ifrågavarande verk förutsätter kommittén, att i främsta rummet arbetets art och beskaffenhet bör vara den normgivande faktorn vid fastställande av olika lönegrader i riksgäldskontoret i samma mån som vid riksbanken.

I detta sammanhang vill kommittén emellertid till uppmärksammande framföra spörsmålet, huruvida den dagliga tjänstgöringstiden för tjänstemän i riksgäldskontoret må böra bringas i överensstämmelse med vad i detta avseende är stadgat för flertalet centrala ämbetsverk.

Den av herrar fullmäktige framlagda avlöningsstaten för tjänst innehavare vid riksgäldskontoret ävensom vad i samband därmed i övrigt föreslagits har i det stora hela icke givit anledning till några väsentliga erinringar från kommitténs sida.

Endast i vissa punkter anser sig kommittén böra närmare uttala sig, särskilt då kommittén i ett och annat fall kommit till en från herrar fullmäktiges förslag avvikande mening.

Vad då först angår den tjänst, vars innehavare under benämning förste revisor skulle vara föreståndare för den ifrågasatta revisionsbyrån, är någon motsvarighet därtill icke tillfinnandes i riksbanken. Herrar fullmäktige hava nämligen för denna befattning föreslagit i avlöningshänseende en mellanställning mellan tredje och fjärde lönegraderna.

Oaktat dylika mellangrader icke äro okända inom den centrala statsförvaltningen, är emellertid inrättandet av nya sådana grader en fråga, som, då den framkommit, visat sig väcka vissa betänkligheter inom riksdagen.

Beträffande nu förevarande befattning må dock erinras därom, att, medan föreståndarna för de under den ifrågasatta kameralbyrån sorterande obligations- och kupong-samt statsskuldbooksavdelningarna föreslagits att vara tjänstemän av tredje lönegraden, revisionsbyrån skulle komma att intaga en självständig ställning vid sidan av kameralbyrån, en omständighet, som enligt herrar fullmäktiges mening borde motivera för revisionsbyråns chef högre avlöningsförmåner än tredje lönegradens. Herrar fullmäktige hava vidare erinrat om den ställning, revisionskommisarierna i kammarrätten i förevarande avseende intaga.

Om kommittén ock i denna fråga måst hysa vissa betänkligheter, har kommittén likväl, med hänsyn till den ställning ifrågavarande tjänsteman skulle erhålla i den föreslagna organisationen, ansett sig icke böra motsätta sig herrar fullmäktiges förslag. Den ifrågavarande tjänstemannens begynnelseavlöning skulle utgöra 6,800 kronor eller lika med vad för revisionskommisarie är fastställt. Härtill skulle komma två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, medan revisionskommisarie endast äger rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor. Skulle ifrågavarande tjänsteman i likhet med revisionskommisarie erhålla rätt till endast ett ålderstillägg å 600 kronor, komme emellertid hans slutavlöning att uppgå till 7,400 kronor eller samma belopp som slutavlöningen för tredje gradens tjänstemän. Detta måste givetvis betraktas såsom otillfredsställande.

Då kommittén sålunda finner sig böra förorda den av herrar fullmäktige föreslagna avlöningstypen för revisionsbyråns föreståndare, vill kommittén erinra om en annan inom statsförvaltningen fastslagen avlöningstyp, med vilken denna är nära jämförbar. Yrkesinspektör, stationerad i Stockholm, åtnjuter en begynnelseavlöning av 6,600 kronor, därav 4,200 kronor lön, 2,000 kronor tjänstgöringspenningar och 400 kronor ortstillägg; härtill kunna komma två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, vadan slutavlöningen uppgår till 7,600 kronor. Högsta pensionsunderlaget för yrkesinspektör är 5,200 kronor eller samma belopp, som föreslagits såsom pensionsunderlag

för ifrågavarande förste revisorstjänst i riksgäldskontoret. Vid nämnda förhållande torde något hinder icke böra möta för ett godtagande av detta belopp såsom pensionsunderlag för nu ifrågavarande befattningshavare.

Å herrar fullmäktiges statföreslag äro upptagna tre kvinnliga biträdesbefattningar av andra graden med en sammanlagd avlöning för en var av 2,000 kronor jämte rätt till två ålderstillägg å 200 kronor och en kvinnlig biträdesbefattning av första graden med en sammanlagd avlöning av 1,600 kronor jämte rätt till likaledes två ålders tillägg å 200 kronor.

Av de tre föreslagna andragsgradsbiträdena skulle ett placeras å den ifrågasatta räkenskapsavdelningen. Hon skulle i egenskap av riksgäldskommissariens bokföringsbiträde hava i huvudsak att föra inkomst- och utgiftsböckerna samt liggarna för specialkonti, att uppsätta koncept till de för statskontorets riksbokslutsbyrå avsedda månadsrapporterna samt att föra de specialräkningar, som ej kunde medhinnas av riksgäldskommissarien.

Det andra av dessa biträden skulle tjänstgöra å den föreslagna statsskuldboksavdelningen; hon skulle hava att verkställa inskrivningar i statsskuldboken (huvud-exemplaret) efter de av revisorn upprättade koncepten, utskriva certifikat, ansvara för alla register m. m., föra den s. k. löpande certifikaträkningen samt i övrigt biträda vid granskningar och kollationer.

Det tredje av de föreslagna andragsgradsbiträdena skulle tjänstgöra såsom assistent å obligations- och kupongavdelningen och hava till huvudsaklig uppgift att föra räkenskap över de i säkerhetsvalven förvarade obligationsupplagorna, såväl de osålda som de s. k. återköpta obligationerna, att föra räkningarna »obligationsskuld» och »bokskuld», att föra nummerförteckningar över uppköpta obligationer, att bokföra alla anmälningar rörande förkomna obligationer och kuponger, samla utlottningslistor samt att föra viss statistik m. m.

Det föreslagna förstagsgradsbiträdet skulle likaledes vara placerat å obligations- och kupongavdelningen och hava att biträda avdelningens föreståndare vid uppräknings- och kontrollering av i kassan inlösta, omakulerade obligationer och kuponger, vid deras annullering och sortering, lämna biträde i förvaringsvalvet för inlösta obligationer och kuponger o. s. v.

De inom statsförvaltningen vedertagna avlöningstyperna för kvinnliga biträden äro tre, nämligen biträden av första graden med avlöning av 1,200 kronor, av andra graden med avlöning av 1,600 kronor och av tredje graden med avlöning av 2,000 kronor, till vilka belopp för alla tre graderna kunna komma två ålderstillägg, vardera å 200 kronor. Enär de av herrar fullmäktige föreslagna kvinnliga biträdena av andra graden och av första graden skulle motsvara respektive tredje och andra gradens biträden inom statsförvaltningen, synes det kommittén lämpligt, att för undvikande av eventuellt missförstånd de kvinnliga biträdena i riksgäldskontoret böra benämnas biträden av högre och av lägre grad.

Herrar fullmäktige hava föreslagit tre dylika befattningar av högre grad. Kommittén vill härmed erinra, hurusom vid inrättande av motsvarande befattningar inom den centrala statsförvaltningen riksdagen ansett det vara angeläget att framgå med största varsamhet. Faran för konsekvenser i form av ökade anspråk på dylika befattningar från ämbetsverkens sida har gjort, att riksdagen för statsförvaltningens vid-

kommande ansett sig, endast då särskilda skäl — synnerligen kvalificerat eller ansvarsfullt arbete — föreligga, kunna bevilja uppförande å stat av en eller annan sådan biträdesbefattning.

Kommittén håller för sin del före, att endast för två av de av herrar fullmäktige föreslagna biträdena göromål äro avsedda av en sådan art, att de betinga befattningarnas jämställande med tredje gradens biträden inom statsförvaltningen, nämligen de ifrågasatta biträdena å räkenskapsavdelningen samt å obligations- och kupongavdelningen. Dessa böra enligt kommitténs mening placeras i den högre graden, medan de två återstående böra vara av den lägre graden.

I fråga om förste vaktmästarbefattningen i riksgäldskontoret, till vilken befattning någon direkt motsvarighet icke finnes vid riksbanken, har föreslagits en höjning av avlöningen från 1,800 kronor med ett ålderstillägg å 200 kronor till 2,000 kronor med två ålderstillägg å 200 kronor. Beträffande höjningen av begynnelseavlöningen har kommittén icke ansett sig böra göra någon erinran, varemot kommittén funnit sig ej kunna tillstyrka förslaget om ytterligare ett ålderstillägg åt ifrågavarande befattningshavare. Enligt kommitténs mening bör alltså förste vaktmästaren i riksgäldskontoret fortfarande åtnjuta rätt till endast ett ålderstillägg å 200 kronor, vadan hans slutavlöning skulle komma att uppgå till 2,200 kronor. Det av fullmäktige för förste vaktmästaren föreslagna pensionsunderlag, 1,400 kronor, är samma belopp, som nu utgör högsta pensionsunderlag för befattningshavaren i fråga.

Beträffande avlöningsförmånerna för riksgäldskontorets övriga vaktmästare innebär förslaget en avvikelse från vad i detta avseende gäller för motsvarande befattningshavare i riksbanken. De sistnämnda åtnjuta en avlöning av 1,650 kronor jämte rätt till två ålderstillägg å 150 kronor, vadan slutavlöningen uppgår till 1,950 kronor, under det att riksgäldskontorets vaktmästare enligt förslaget skulle erhålla en avlöning av 1,600 kronor jämte rätt till två ålderstillägg å 200 kronor, vadan deras slutavlöning skulle uppgå till 2,000 kronor.

Skillnaden kan synas oväsentlig, men, enär för andra befattningshavare i riksgäldskontoret riksbankens avlöningstyper tjänat till förebild, ser kommittén ingen anledning, varför man i fråga om vaktmästarna skulle frångå denna princip. Enligt kommitténs mening böra följaktligen riksgäldskontorets vaktmästare i avlöningshänseende jämsställas med vaktmästarna vid riksbankens huvudkontor.

I fråga om den föreslagna avlöningsstaten för tjänstinnehavare vid *riksdagens hus* vill kommittén till en början yttra sig beträffande den där upptagna *övervaktmästarbefattningen*. Förslaget innebär en höjning av begynnelseavlöningen för denna tjänst från 2,400 kronor till 2,600 kronor, varjämte i stället för ett ålderstillägg å 200 kronor föreslagits två ålderstillägg, vardera å 300 kronor.

Herrar fullmäktige hava gjort en jämförelse mellan omförmälda övervaktmästare och övervaktmästaren vid riksbanken, vilkens avlöningsförmåner — fränsett olika fördelning mellan lön och tjänstgöringspenningar — äro enahanda med dem, som övervaktmästaren vid riksdagshuset för närvarande åtnjuter. I betraktande av den betydande skillnaden i storlek mellan riksdagens och riksbankens fastigheter och den därav följande olikheten i omfattningen av till fastigheterna hörande anläggningar av olika slag, hava herrar fullmäktige funnit uppenbart, att vid jämförelse med motsvarande befattningshavare vid riksbanken såväl avsevärt större ansvar som tyngre

arbetsbörda måste vila å såväl övervaktmästaren som övermaskinisten i riksdagshuset, vadan en ej alltför knappt tillmätt förhöjning i avlöningen för dem syntes vara väl befogad.

Enligt vad kommittén inhämtat, har övervaktmästaren i riksdagshuset, sedan senaste lönereglering för honom ägde rum, fått sig ålagt dels ansvaret för all städning av riksdagens lokaler dels ock förmanskapet över portvakter och all betjäning vid riksdag, kyrkomöte, statsrevision, kommittéer och beredningar i riksdagshuset. Arbetet hade därjämte ökats på grund av längre riksdagar, större förbrukning av papper och skrivmaterialier, växande antal kommittéer och kommissioner, ofta återkommande lokaländringar och alltmer omfattande reparationer; den föreslagna påbyggnaden skulle komma att medföra stor ökning i hans arbete såväl under som efter dess utförande. Det nuvarande antalet lokaler, för vilka övervaktmästaren hade att svara, uppginge till omkring 220.

Med hänsyn till den ökade arbetsmängden, som kommit att vila på övervaktmästaren, finner kommittén en förhöjning av hans avlöningsförmåner befogad; och har kommittén mot den föreslagna höjningen av begynnelseavlöningen från 2,400 kronor till 2,600 kronor intet att erinra. Vad däremot beträffar de ifrågasatta ålders-tilläggen, synas dessa väl högt beräknade, och anser kommittén det vara tillfyllest, därest övervaktmästaren bleve berättigad till, utöver det i nu gällande stat upptagna ålderstillägget å 200 kronor, ytterligare ett ålderstillägg å samma belopp. Hans slutavlöning skulle därigenom komma att uppgå till 3,000 kronor.

I nu gällande stat äro de kontanta avlöningsförmånerna lika för övervaktmästaren och *övermaskinisten* i riksdagshuset. Likheten är bibehållen i herrar fullmäktiges statsförslag.

Kommittén anser de kontanta avlöningsförmånerna för *övermaskinisten* böra bli va de, som kommittén ansett skäligen för övervaktmästaren.

Mot herrar fullmäktiges förslag, att i avlöningsstaten för tjänsteinnehavare vid riksdagens hus uppföras *en förste eldare och två portvaktstjänster*, har kommittén för sin del intet att erinra.

För dessa befattningshavare innebär förslaget en begynnelseavlöning för förste eldaren av 1,700 kronor och för en var av de båda portvakterna 1,600 kronor. Här-till skulle för en var av samtliga tre befattningshavare komma två ålderstillägg till lönen å 150 kronor, varjämte de skulle åtnjuta fri bostad jämte bränsle och ljus intill viss förbrukning.

I betraktande av de avlöningar, vilka äro fastställda för vaktmästare i riksbanken, och de avlöningsförmåner, som av kommittén förordats för riksgäldskontorets vaktmästare, måste kommittén finna de för nu ifrågavarande befattningshavare föreslagna avlöningsförmånerna väl högt beräknade; det må nämligen erinras därom, att dessa befattningshavare enligt förslaget skulle erhålla utöver kontant avlöning den väsentliga förmånen av fri bostad jämte nödigt bränsle samt elektriskt ljus intill viss förbrukning.

Med hänsyn härtill anser kommittén den kontanta avlöningen böra reduceras; och vill kommittén föreslå, att densamma sättes för förste eldaren till 1,500 kronor, därav 1,000 kronor lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar, samt för en var av de båda portvakterna till 1,400 kronor, därav 950 kronor lön och 450 kronor tjänstgöringspenningar, vartill för samtliga skulle komma de föreslagna ålderstilläggen.

Pensionsunderlagen torde kunna för såväl förste eldaren som portvakterna bestämmas till 1,200 kronor.

På sätt förut erinrats, uppbär förste eldaren nu ett arvode av 1,620 kronor. Enligt vad kommittén inhämtat, har denne befattningshavare varit i riksdagens tjänst anställd så lång tid, att han, därest honom medgives rätt att för åtnjutande av löneförhöjning tillgodoräkna sig denna tid, skulle omedelbart vid den nya statens ikraftträdande komma i åtnjutande av en sammanlagd avlöning av 1,800 kronor.

Vad de båda portvakterna beträffar, åtnjuter en var av dem för närvarande ett arvode av 1,500 kronor. Den ene av dessa har, enligt vad kommittén inhämtat, varit i riksdagens tjänst så lång tid, att han — vid befattningens uppförande å stat och med eventuell rätt för honom att för löneförhöjning få tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring — skulle enligt den föreslagna staten i avlöning erhålla tillhopa 1,700 kronor.

Den andre av de båda portvakterna däremot, som endast en kortare tid varit i riksdagens tjänst, skulle vid befattningens uppförande å stat endast komma i åtnjutande av den för befattningen där uppförda begynnelseavlöningen, vadan han sålunda skulle komma i sämre ekonomisk ställning än han för närvarande intager. I billighetens intresse anser kommittén emellertid bemyndigande böra givas herrar fullmäktige att, så länge sistnämnde befattningshavare enligt stat tillkommande avlöningsförmåner understiga vad till honom nu utgår, till honom utbetala erforderligt skillnadsbelopp.

I händelse av bifall till de erinringar, kommittén framställt i anledning av herrar fullmäktiges förslag, skulle avlöningsstaterna för tjänsteinnehavare vid riksgäldskontoret och vid riksdagens hus te sig på följande sätt:

Lönereglerings-
kommitténs
förslag till
avlönings-
stater.

Avlöningsstat för tjänst innehavare vid riksgäldskontoret.

	Lön	Tjänst- görings- pen- ningar	Summa	Ålderstillägg till lön	Pen- sions- under- lag
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1 riksgäldssekreterare, tillika om budsman.....	5,400	2,700	8,100	600 kr. efter 5 år.	5,600
1 riksgäldskommissarie	5,400	2,700	8,100		
1 förste revisor.....	4,500	2,300	6,800	500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	5,200
1 tjänsteman i tredje graden, kam- rerare	4,300	2,100	6,400		
1 tjänsteman i tredje graden, kam- rerare	4,300	2,100	6,400	500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	5,000
1 tjänsteman i andra graden, kassör	3,200	1,600	4,800		
Missräkningspenningar till denne..	—	—	1,000		
1 tjänsteman i andra graden, re- gistrator och kanslist	3,200	1,600	4,800	500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	4,000
1 tjänsteman i andra graden, revisor	3,200	1,600	4,800		
1 tjänsteman i andra graden, revisor	3,200	1,600	4,800	500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	2,800
1 tjänsteman i andra graden, revisor	3,200	1,600	4,800		
1 tjänsteman i första graden, kam- marskrivare	2,100	1,100	3,200	500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	2,800
1 tjänsteman i första graden, kam- marskrivare	2,100	1,100	3,200		
1 tjänsteman i första graden, kam- marskrivare	2,100	1,100	3,200	200 kr. efter 5 år, 200 kr. efter ytterligare 5 år.	1,500
1 kvinnligt biträde av högre grad...	1,250	750	2,000		
1 kvinnligt biträde av högre grad...	1,250	750	2,000	200 kr. efter 5 år, 200 kr. efter ytterligare 5 år.	1,300
1 kvinnligt biträde av lägre grad...	1,050	550	1,600		
1 kvinnligt biträde av lägre grad...	1,050	550	1,600	200 kr. efter 5 år.	1,400
1 förste vaktmästare	1,400	600	2,000		
1 vaktmästare	1,100	550	1,650	150 kr. efter 5 år, 150 kr. efter ytterligare 5 år.	1,200
1 vaktmästare	1,100	550	1,650		
1 vaktmästare	1,100	550	1,650		
Summa	55,500	28,050	84,550		

Anm. 1. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad — varmed äro förenade förmånerna av nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 100 kw. om året — skall å hans lön avdragas 400 kronor.

Anm. 2. Vaktmästare åtnjuter, utom övriga löneförmåner, uniformsbeklädnad.

Anm. 3. Den av riksgäldskontorets tjänstemän, som förordnas till föreståndare för riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå, äger att därför åtnjuta ett arvode av 1,200 kronor om året.

Avlöningsstat för tjänstinnehavare vid riksdagens hus.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	Ålderstillägg till lön	Pensionsunderlag
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1 övervaktmästare	1,600	1,000	2,600	} 200 kr. efter 5 år, 200 kr. efter ytterligare 5 år.	} 1,800
1 övermaskinist	1,600	1,000	2,600		
1 förste eldare	1,000	500	1,500	} 150 kr. efter 5 år, 150 kr. efter ytterligare 5 år.	} 1,200
1 portvakt	950	450	1,400		
1 d:o	950	450	1,400		
Summa	6,100	3,400	9,500		

Anm. 1. Övervaktmästaren åtnjuter fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 200 kw. om året ävensom uniformsbeklädnad.

Anm. 2. Övermaskinisten och förste eldaren åtnjuta fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 100 kw. om året.

Anm. 3. Av de i staten för övermaskinisten upptagna tjänstgöringspenningarna utgöra 300 kronor ersättning för tillsyn å de elektriska anläggningarna i riksdagshuset samt för upprättande av statistik över förbrukningen av elektricitet.

Anm. 4. Portvakterna åtnjuta fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 150 kw. om året ävensom uniformsbeklädnad.

Avlöningsstaten för tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret skulle sålunda med de av kommittén vidtagna jämkningarna sluta på ett belopp av..... kronor 84,550.
Då den nu gällande statens slutsumma är » 57,400

skulle ökningen sålunda utgöra kronor 27,150.

Avlöningsstaten för tjänstinnehavare vid riksdagens hus skulle enligt kommitténs förslag sluta på ett belopp av kronor 9,500.

Då nuvarande statens slutsumma är » 4,800

skulle ökningen sålunda utgöra kronor 4,700.

Härvid har hänsyn icke tagits till eventuella ålderstillägg.

Beaktas bör emellertid, å andra sidan, att, vid åtskilliga extra befattningshavares eventuella överflyttning å ordinarie stat, deras nuvarande arvoden från vederbörande anslag ej vidare komma att utgå.»

Såsom förut omförmäls, anhöll förilidet års bankoutskott, att fullmäktige ville utreda, huruvida och i vad mån en omläggning av arbetet inom riksgäldskontoret lämpligen borde äga rum samt därefter inkomma med yttrande och förslag i ämnet. En sådan utredning har ock numera, enligt vad av ovanstående framgår, blivit av fullmäktige verkställd; och hava fullmäktige för sin del funnit, att riksgäldskontoret bör bibehålla sitt nuvarande verksamhetsområde oavkortat och alltså avstyrkt hittills framkomna förslag i syfte att från riksgäldskontoret avskilja och till andra verk överföra större eller mindre delar därav.

Utskottet.

I detta avseende hava fullmäktige till en början erinrat, att *bokföringen* inom riksgäldskontoret från och med ingången av år 1917 blivit omlagd i enlighet med ett inom bokföringskommittén utarbetat, med statsbokföringsreformens principer överensstämmande förslag. Härigenom hade bland annat riksgäldskontorets *kassa* i den gamla bemärkelsen försvunnit och kassarörelsen i stället lagts omedelbart på riksgäldskontorets och statsverkets giroräkningar i riksbanken. Endast en mindre handkassa funnes i riksgäldskontoret, att betrakta såsom ett kassören lämnat förskott till bestridande av smärre utgifter. Bokföringen vore numera i sin helhet grundad på *kassabokföring*, vilken skulle icke blott giva en bild av riksgäldskontorets hela rörelse utan även utgöra grundvalen för den riksgäldskontoret åliggande budgetsredovisningen. *Kassarörelsen* stode numera i ännu högre grad än tillförne i organiskt samband med kontorets verksamhet i dess helhet. Fullmäktige förmenade, att kassarörelsens fränskiljande skulle äventyra den överensstämmelse med statskontorets bokföring, som åsyftats med det nya systemet. Budgetsredovisningen skulle, om kassarörelsen överflyttades till riksbanken, fullgöras av banken, som alltså finge övertaga en ny verksamhetsgren. Varken besparing av arbete och kostnader eller åsyftad enhetlighet i förvaltningsformerna skulle vinnas genom överflyttningen; snarare komme den att medföra splittring och ökat arbete. Fullmäktige ansågo därför, att kassarörelsen borde, ehuru som nämnt något omlagd, bibehållas i riksgäldskontoret.

Beträffande härefter *inlösen av obligationer och kuponger* syntes denna verksamhet visserligen icke stå i sådant organiskt samband med kassarörelsen, att den icke skulle kunna därifrån avskiljas. Genom en överflyttning till riksbanken av denna inlösen vunnes dock icke någon verklig fördel av vare sig ekonomisk eller annan art. Var inlösen än ägde rum, måste alltid en efterbehandling av obligationerna och kupongerna äga rum, vilket arbete vore mycket omständligt och behövde såväl avsevärt utrymme som särskilt stor personal. Detta arbete måste enligt fullmäktiges mening utföras i riksgäldskontoret och betingade således lika stor personal som nu. Den redovisning mellan de båda verken, som bleve nödvändig, skulle snarare medföra omgång än förenkling.

Även vissa olägenheter syntes vara att befara genom den ifrågasatta överflyttningen. Särskilt framhålles, att då fullmäktige alltmera strävat att vid utgivande av inhemska lån söka erhålla teckningar av allmänheten direkt i riksgäldskontoret, denna strävan underlättades av den beröring med

allmänheten, som en fortsatt kassarörelse och kuponginlösen i riksgäldskontoret medförde.

Fullmäktige avstyrkte alltså jämväl den ifrågasatta överflyttningen av obligations- och kuponginlösen.

Vad vidare anginge riksgäldskontorets *transaktioner med utlandet*, erinrades, att samtliga riksgäldskontorets likvider i utlandet, utgörande huvudsakligen tillhandahållande av förskott åt såsom inlösningsställen för de svenska statslånen tjänstgörande banker, verkställdes genom riksbanken, som även plägade förvalta riksgäldskontoret tillhöriga utländska värdepapper, inkassera räntor och kapitalbelopp ävensom verkställa utbyte av förfallande värdepapper mot nya sådana. Även hade indragning av valuta för statslån, upptagna i utlandet, plägat ske genom riksbanken. Förskotten till de utländska bankerna däremot bokfördes och redovisades uteslutande i riksgäldskontoret.

En utvidgning av riksbankens befattning med de utländska affärerna kunde knappast ske annat än genom överflyttande till riksbanken av korrespondensen rörande dessa affärer. Avräkningen med de utländska inlösningsställena måste emellertid i sådant fall också överflyttas, men denna kunde icke skiljas från redovisningen av annuitetsanslagen för statslånen. Det kunde icke vara ändamålsenligt att verkställa en del av bokföringen i riksbanken och en annan bokföring, grundande sig på nämnda korrespondens, i riksgäldskontoret. För övrigt måste anordningen förutsätta överflyttandet av icke blott obligations- och kuponginlösen utan även av hela redovisningen av inlösta kuponger och obligationer. Då kuponginlösningens övertagande redan blivit avstyrkt, måste fullmäktige redan av denna anledning avstyrka, att riksgäldskontorets utländska korrespondens överflyttades till riksbanken.

Även beträffande *andra områden* av riksgäldskontorets verksamhet hade överflyttningar till riksbanken ifrågasatts. Ett av dessa vore arbetet med *statsskuldboken* och vad därmed ägde sammanhang. Enligt fullmäktiges mening skulle någon mera avsevärd besparing därigenom icke kunna ernås. Inskrivningssättet hade numera undergått stora förändringar, så att deposition nu ägde rum i betydligt mindre omfattning än förr. Utvecklingen syntes ock gå i riktning mot systemet av en ren bokfordran. Detta gjorde, att statsskuldboken komme att alltmera bliva en verkligt integrerande del av själva upplåningen. Enligt sakens natur borde då statsskuldboken handhavas av den myndighet, som verkställde upplåningen och förvaltade statskulden. Så vore ock fallet i ett flertal utländska förvaltningar. Även om

statsskuldboken överflyttades till riksbanken, måste bestämmanderätten rörande densamma i viss mån bibehållas hos fullmäktige i riksgäldskontoret. En sådan anordning måste anses olämplig. Även i avseende på handhavandet av statsskuldbokväsendet vore en direkt beröring med allmänheten av stort värde. Fullmäktige avstyrkte alltså statsskuldbokens överflyttande till riksbanken.

Vidkommande härefter den ifrågasatta överflyttningen till riksbanken av riksgäldskontorets *kamerala avdelning*, skulle en sådan anordning, enligt fullmäktiges mening, hava till följd en olycklig dualism och, om jämväl övriga i samband därmed ifrågakända indragningar genomfördes, innebära en sådan förändring av riksgäldskontorets verksamhet, att den komme i strid med regeringsformens föreskrift, att riksgäldskontoret skall »ombesörja» rikets gäld.

Slutligen hava fullmäktige yttrat sig rörande frågan om *kontorets befattning med de utgifter, som vore avsedda att täckas genom upplåning*. Denna befattning skulle då inskränkas till ombesörjande av nödig upplåning och tillhandahållande åt statsverket av de upplånade medlen. Däremot skulle från riksgäldskontoret avskiljas handhavandet av järnväglånefonden, bibanefonden och allmänna byggnadslånefonden. Förvaltningen av dessa fonder skulle övertagas av statskontoret. I avseende härå hava fullmäktige erinrat, att denna fråga varit föremål för behandling i sammanhang med beslutet om förändrad uppställning av riksstaten. Statskontoret hade i avgivet utlåtande förklarat sig anse, att den överskådlighet, som skulle vinnas genom lånebudgetens införande i riksstaten, icke i avsevärd mån komme att rubbas genom bibehållandet åt riksgäldskontoret av det direkta utbetalandet av de å riksstaten uppförda anslag, vartill medel anskaffats genom upplåning. Icke heller vore det för tillgodoseendet av denna överskådlighet nödvändigt att till statskontoret överflytta förvaltningen av järnväglånefonden och allmänna byggnadslånefonden. Fullmäktige hade också avgivit yttrande i ärendet och därvid mot den tilltänkta överflyttningen framhållit ungefär samma synpunkter som statskontoret.

Någon förändring blev icke heller beslutad. Fullmäktige hade nu åter fått anledning att yttra sig i denna fråga och syntes icke något hava inträffat, som kunde föranleda fullmäktige att ändra ståndpunkt. Även om enhetligheten i statens finansförvaltning kunde främjas genom en överflyttning, skulle en sådan i allt fall nu medföra vissa olägenheter utan motsvarande fördelar. Hänsyn borde även tagas till statskontorets nuvarande arbetsbörda, vilken komme att ökas och medföra en ökning av personalen

med därav föranledda ytterligare kostnader och svårt vore att bedöma huruvida denna skulle motsvaras av en minskning i riksgäldskontorets omkostnader. Fullmäktige ansåge sig alltså böra avstyrka överflyttning till statskontoret av såväl bestyret med låneanslagens utbetalande som förvaltningen av ifrågavarande fonder.

Fullmäktige hava utgått från den förutsättningen, att riksgäldskontoret fortfarande skall behålla sin nuvarande konstitutionella ställning och att det nuvarande verksamhetsområdet skall bli oförändrat.

De skäl, som fullmäktige anfört till stöd härför, har utskottet funnit vara så vägande, att jämväl utskottet kommit till den uppfattningen, att åtminstone icke för närvarande några åtgärder böra vidtagas, vilka äro ägnade att mera avsevärt rubba ifrågavarande institution och dess nuvarande verksamhet.

Såsom fullmäktige framhålla, har emellertid riksgäldskontorets arbetsbörda under senare tid högst väsentligt ökats. I anledning härav och då med hänsyn till nu inträdda förändrade förhållanden kontorets organisation ansetts otidsenlig, hava fullmäktige funnit en genomgripande omorganisation av räkenskaps- och kassakontoret vara nödvändig i syfte att åstadkomma en mera rationell arbetsfördelning och en grundlig omläggning av statskuldboksväsendet och kupongredovisningssättet m. m. Givet vore emellertid, att en omorganisation av kontoret, på sätt fullmäktige föreslagit, med hänsyn till den allttjämt växande arbetsbördan icke kunde genomföras utan en ökning av den ordinarie personalen.

Såsom närmare framgår av utskottets här ovan (sid. 5—7) lämnade redogörelse, innebär det ifrågavarande förslaget i korthet följande.

Riksgäldskontoret skulle uppdelas i tre från varandra skilda byråer, nämligen *kameralbyrån*, *revisionsbyrån* och *riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå*.

Kameralbyrån, till vilken huvuddelen av kontorets arbetsbörda komme att förläggas, skulle bestå av tre underavdelningar, och skulle chefskapet över samtliga dessa avdelningar utövas av innehavaren av den nuvarande kamrerarebefattningen, hädanefter benämnd *riksgäldskommissarie*.

Inom *revisionsbyrån* skulle allt revisionsarbete inom riksgäldskontoret sammanföras med därtill hörande gransknings- och kontrollarbete. Den ordinarie personalen skulle utgöras av en *föreståndare (förste revisor)* och

en andra gradens tjänsteman (revisor). Dessutom erfordrades åtminstone ett extra biträde.

Beträffande härefter riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå, skulle denna byrå handhava de göromål, som tillkomma riksgäldskontoret med avseende å vården av riksdagens ekonomiska angelägenheter och hittills varit fördelade på ett flertal tjänstemän i riksgäldskontoret. Personalen å denna byrå borde enligt fullmäktiges mening bestå av en föreståndare på extra stat och en andra gradens tjänsteman (revisor).

Föreståndaren skulle handlägga flertalet av de ärenden, som nu tillkomme den s. k. vice värden i riksdagshuset. Till byråföreståndare borde enligt fullmäktiges mening, intill dess göromålen kunde anses kräva en för ändamålet särskilt anställd befattningshavare, förordnas en bland riksgäldskontorets tjänstemän. Då vicevärdsbefattningen hittills varit förenad med nuvarande kamrerartjänsten, hava fullmäktige ansett lämpligt, att riksgäldskommissarien tillsvidare bleve förordnad att jämväl vara föreståndare å ifrågasvarande byrå med rätt att av anslaget till riksdags- och revisionskostnader uppbära ett arvode av 1,200 kronor för år.

Vid granskning av det sålunda framlagda förslaget till omorganisation har utskottet funnit detsamma i det hela välgrundat, varför utskottet ansett sig böra i huvudsak biträda förslaget. Endast beträffande den byrå, som skulle benämnas riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå, har utskottet icke för närvarande velat tillstyrka upprättandet av en sådan.

Med avseende å vården av riksdagens inre administrativa och ekonomiska angelägenheter förhåller det sig nämligen så, att medan riksdagen är samlad ett flertal myndigheter inom riksdagen äger bestämmanderätt rörande olika förvaltningsangelägenheter. Sålunda besluta i vissa fall riksdagens talmän, talmanskonferensen, kanslideputerade, kanslitillsättarna och andra kammarens ekonomideputerade. Dessutom är värden av samtliga dessa angelägenheter i främsta rummet anförtrodd åt fullmäktige samt i andra rummet åt den s. k. vice värden, varjämte slutligen övervaktmästaren äger bestämmanderätt i avseende å vissa detaljfrågor. Emellertid saknas närmare bestämmelser rörande den befogenhet, som tillkommer en var av nu nämnda myndigheter och personer, och om tilläventyrs sådana föreskrifter förekomma eller viss praxis utbildat sig, lär man förvisso kunna påstå, att gränserna för deras verksamhetsområden äro synnerligen svävande. Innan något förslag till förändrad organisation, såsom

nu blivit ifrågasatt, kan genomföras, har det därför synts utskottet vara nödvändigt, att utredning verkställes, huruvida och i vad mån nuvarande anordningar i avseende å här berörda angelägenheter må kunna förändras i syfte att större enhetlighet och planmässighet härutinnan vinnes.

Enligt fullmäktiges förslag skulle den nuvarande kamreraren, A. Roswall tills vidare förordnas att vara föreståndare för byrån. Ehuru det enligt utskottets mening knappast torde vara principiellt riktigt, att en tjänstinnehavare, vilken uppbär en så hög avlöning som den, vilken tillkommer en fjärdegradstjänsteman, därutöver erhåller ett extra arvode, har utskottet likväl ansett, att den nuvarande kamreraren, vilken under en följd av år haft ifrågavarande uppdrag sig anförtrott, bör tillsvidare bibehållas vid denna befattning och således fortfarande uppbära det därmed förenade arvodet. Då emellertid med hänsyn till göromålsens omfattning fullmäktige ansett den föreslagna revisorsbefattningen, som icke funnes uppförd å riksgäldskontorets stat, vara outhärlig, torde det vara nödvändigt, att i avvaktan å resultatet av ovannämnda utredning fullmäktige be- myndigas att såsom biträde åt vicevärden tills vidare förordna en tjänsteman med avlöningsförmåner, icke överstigande vad enligt nu gällande stat tillkommer en befattningshavare i andra graden. För ändamålet erforderliga medel synas lämpligen böra bestridas av anslaget till avlöningar m. fl. förvaltningskostnader för riksgäldskontoret.

Beträffande härefter det av fullmäktige framlagda förslaget till löne- reglering avser detta att bringa avlöningsstaterna för riksbanken och riksgäldskontoret i närmare överensstämmelse med varandra. Förslaget har icke heller givit anledning till några väsentliga erinringar från lönereglerings- kommitténs sida.

Även utskottet har vid den granskning utskottet ägnat förslaget funnit detsamma i det hela väl avvägt.

Kommittén har endast i fråga om nedannämnda befattningshavare kommit till en från fullmäktiges förslag avvikande mening. Sålunda har kommittén föreslagit viss ändring beträffande de kvinnliga biträdena. I statförslaget hava fullmäktige nämligen upptagit tre kvinnliga biträdesbefattningar av andra graden och en sådan av första graden. Vid jämförelse med de inom statsförvaltningen vedertagna avlöningstyperna för kvinnliga biträden har kommittén ansett lämpligt, att dessa biträden inom riksgäldskontoret borde benämnas biträden av högre och av lägre grad; och har

kommittén vidare funnit, att endast för två av de av fullmäktige föreslagna biträdena göromålen vore av sådan art, att de betingade befattningarnas jämställande med den högsta gradens biträden inom statsförvaltningen. Dessa biträden, vilka vore de å räkenskapsavdelningen samt å obligations- och kupongavdelningen anställda, borde enligt kommitténs mening placeras i den högre graden, de återstående däremot i den lägre.

Kommittén har vidare beträffande förste vaktmästarebefattningen i riksgäldskontoret ansett, att denne borde komma i åtnjutande av endast ett ålderstillägg å 200 kronor, varemot fullmäktiges förslag innebär även ett andra ålderstillägg. Enligt kommitténs förslag skulle alltså förste vaktmästarens slutavlöning komma att uppgå till 2,200 kronor.

Slutligen har kommittén i fråga om vaktmästarna i riksgäldskontoret ifrågasatt en slutavlöning av 1,950 kronor mot av fullmäktige föreslagna 2,000 kronor.

I nu berörda avseenden har utskottet på de av kommittén anförda skäl anslutit sig till kommitténs förslag.

Genom ett bifall till den föreslagna löneregleringen kommer ett flertal av de nuvarande extra ordinarie biträdena att befordras till ordinarie tjänstemän; och anser sig utskottet i detta sammanhang böra erinra, att en viss försiktighet torde böra iakttagas för framtiden vid anställandet av ytterligare extra biträden i riksgäldskontoret.

Då, såsom förut nämnts, utskottet funnit sig icke böra för närvarande tillstyrka upprättandet av den ekonomiska förvaltningsbyrån, lärer i följd härav den för nämnda byrå avsedda andra-gradstjänsten böra utgå ur avlöningsstaten.

Beträffande härefter avlöningsstaten för tjänstinnehavare vid riksdagens hus, har kommittén föreslagit sådan ändring, att övervaktmästarens och maskinistens slutavlöning skulle uppgå till 3,000 kronor mot av fullmäktige föreslagna 3,200 kronor. Härutinnan har utskottet funnit sig böra följa fullmäktiges mening.

I samma stat hava jämväl upptagits en förste eldare och två portvakts-tjänster, och synes däremot icke något vara att erinra. Även beträffande avlöningsförmånerna för dessa befattningshavare har kommittén föreslagit viss reducering av den kontanta avlöningen, men har utskottet jämväl i detta avseende anslutit sig till fullmäktiges förslag.

Vad angår den ökade kostnad, som den föreslagna nya staten för riksgälds-

kontoret skulle komma att medföra, har denna av fullmäktige beräknats till 27,400 kronor, varav 20,000 kronor belöpa på de föreslagna nya tjänsterna och återstoden på löneregleringen. Härifrån bör dock avdragas kostnaden för en andra-gradstjänst 4,800 kronor, varjämte de av kommittén föreslagna, av utskottet förordade förändringarna medföra en ytterligare minskning å 250 kronor. Ökningen i fråga om kostnaderna för tjänsteinnehavarna vid riksdagens hus utgör 5,300 kronor.

Vidkommande härefter de av riksdagen fastställda villkor för åtnjutande av de i staterna för tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret och riksdagens hus upptagna avlöningsförmåner ävensom bestämmelser, som i öfrigt meddelats med avseende å tillämpningen av samma stater, borde dessa förbli i huvudsak oförändrade. En del mindre jämkningar och tillägg bleve dock enligt fullmäktiges mening erforderliga.

*Villkoren för
åtnjutande av
föreslagna av-
löningsför-
måner.
Fullmäktige.*

I § 67 mom. 1:o) andra stycket av reglementet för riksgäldskontoret borde beträffande fullmakt för föreståndaren för revisionsbyrån (förste revisorn) stadgas det samma som för sekreteraren och kamreraren (riksgäldskommissarien).

I bestämmelserna angående semester ifrågasatte fullmäktige den jämkningen, att tjänstemännen av tredje graden, såsom fallet vore vid riksbankens huvudkontor erhöle rätt till 1 1/2 månads semester årligen. Samma förmån borde då givetvis tillkomma även föreståndaren för revisionsbyrån. Beträffande övervaktmästaren och övermaskinisten föresloge fullmäktige, såsom ovan erinrats, rätt till tre veckors ledighet årligen.

I bestämmelserna angående pensionsavgifter erfordrades enligt fullmäktiges mening den ändring, att avgifterna skulle beräknas, icke såsom nu å lönen, utan å pensionsunderlaget, varjämte i föreskrifterna angående åtnjutande av pension borde göras de jämkningar, som föranleddes av införande av särskilda pensionsunderlag.

I likhet med vad som gällde i riksbanken, ansåge fullmäktige kvinnligt biträde av första graden, som vid befordran till andra graden intjänat båda ålderstilläggen, böra äga att omedelbart komma i åtnjutande av ett ålderstillägg i sistnämnda grad.

I bestämmelserna i öfrigt för åtnjutande av ålderstillägg ansåge fullmäktige böra göras det tillägg, att tredje gradens tjänsteman, därest han beforderades till förste revisor, skulle äga att, för åtnjutande av ålderstillägg såsom sådan, tillgodoräkna sig sin tjänstgöring i tredje graden.

I avseende härå har *löneregleringskommittén* yttrat följande:

»I anledning av vad herrar fullmäktige anfört i fråga om villkor för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt de föreslagna nya staterna vill kommittén uttala följande.

*Lönereglerings-
kommittén.*

För kommittén hade det synts önskvärt, att, då nu, såsom förslaget avser, en överensstämmelse skulle bringas till stånd mellan riksgäldskontorets och riksbankens

avlöningsstater, denna överensstämmelse utsträcks att jämväl omfatta ordningen för avlöningsvillkorens uppställande och gruppering.

I enlighet med vad kommittén i sitt betänkande angående ny avlöningsstat för Sveriges riksbank (delen XLII) förordat, blevo nämligen avlöningsvillkor för befattningshavare vid riksbanken utbrutna ur reglementet för riksbankens styrelse och förvaltning och tillsammans med andra föreskrifter av samma natur anknutna till vederbörande avlöningsstat, varjämte vissa tilläggsbestämmelser fastställdes angående särskilda förmåner och ersättningar m. m.

En liknande anordning i vad angår tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret och riksdagens hus hade, som sagts, synts kommittén önskvärd, men har detta mött svårigheter, enär i nu gällande reglemente för riksgäldskontoret bestämmelser i ämnet äro sammanförda ej endast för befattningshavare vid riksgäldskontoret och riksdagens hus utan även för befattningshavare vid riksdagens bibliotek, för vilka sistnämnda någon lönereglering nu icke avses.

Med hänsyn härtill har kommittén ej ansett sig böra i detta avseende ifrågasätta någon annan anordning än herrar fullmäktige föreslagit. Herrar fullmäktige hava dessutom i sin skrivelse sagt sig ämna längre fram under riksdagen avgiva förslag till erforderliga ändringar i reglementet.

Då de nya staterna komma att föranleda vissa formella ändringar i nu gällande avlöningsvillkor, vilka ändringar givetvis komma att av herrar fullmäktige uppmärksammas i det i utsikt ställda förslaget till ändringar i reglementet, vill kommittén, som i avseende å vad herrar fullmäktige i sin skrivelse (sid. 46 i det kommittén tillställda avtrycket) rörande avlöningsvillkoren anfört icke har något att erinra, nu endast beröra ifrågavarande bestämmelser i vissa sakliga hänseenden.

Den i reglementets § 67 mom. 3:o förekommande bestämmelsen i fråga om förening av tjänster torde även böra gälla befattningshavare vid riksdagens hus.

I samma § mom. 5:o föreskrives nu, att, där förhöjning i lönen efter viss tids tjänstgöring är enligt stat medgiven, förhöjning ej må, ändå att den föreskrivna tiden är tilländalupen, beviljas, förrän tjänstinnehavaren under minst fyra femtedelar av samma tid med gott vitsord bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid han åtnjutit semester. I likhet med vad för närvarande gäller, bland andra, befattningshavare vid riksbanken, torde här böra beaktas, att ej heller den tid må föras vederbörande tjänstinnehavare till last, varunder han åtnjutit ledighet för fullgörande av värnplikt.

I samma § och samma moment heter det vidare härefter: »och må, då förhöjning i lönen beviljas, den förhöjda lönen åtnjutas från och med månaden näst efter den, under vilken de för förhöjningen stadgade villkoren blivit uppfyllda». I likhet ej endast med vad fallet är för riksbanken utan även med vad i allmänhet vid fastställande av avlöningsvillkor för statsförvaltningens verk och inrättningar blivit vedertaget, bör för tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret och riksdagens hus denna bestämmelse ändras därhän, att vid löneförhöjning (genom ålderstillägg) den högre avlöningen ej får tillrädas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänsteåldern blivit uppnådd.

I avseende å vad i samma moment, tredje stycket, stadgas i fråga om till-

godoräkande för avlöningsförhöjning av föregående tjänstgöring inom verket torde, i nära överensstämmelse med vad fallet är beträffande riksbanken, böra föreskrivas, att löntagare, som övergår från den förutvarande till den nya staten, bör tillgodoräknas ej mindre den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen eller motsvarande ordinarie tjänst inom verket, än även i förekommande fall den tid, varunder han omedelbart före tillträdet bestritt sådant förordnande, som, enligt de å den förutvarande staten tillämpliga bestämmelser, kunnat få tillgodoräknas för erhållande av ålderstillägg.

Bestämmelsen i samma § mom. 7:o (äberopad i mom. 6:o) angående eventuell rätt för tjänstinnehavare att under ledighet för sjukdom viss tid behålla jämväl tjänstgöringspenningar torde böra upphävas i vad angår tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret och riksdagens hus. En dylik bestämmelse förekommer ej i nu gällande avlöningsvillkor för riksbanken (se mom. 4:o i dessa).

I enahanda syfte bör, i vad angår kvinnliga biträden, § 81 mom. 5:o) undergå ändring.

I fråga om de kvinnliga biträdena torde ock böra stadgas, att, därest sådant biträde, som vid den tidpunkt, då staten träder i kraft, är anställt vid riksgäldskontoret och befordras till ordinarie biträde från samma tidpunkt, omedelbart dessförinnan mot fast arvode utfört arbete av motsvarande eller jämförlig beskaffenhet därstädes, biträdet skall äga att för åtnjutande av löneförhöjning räkna sig tillgodo den tid, biträdet utfört sådant arbete i riksgäldskontoret.

Enahanda bestämmelser torde böra meddelas att gälla i fråga om de till uppförande på ordinarie stat föreslagna förste eldare och portvaktstjänsterna vid riksdagens hus.

Bland avlöningsvillkoren för ordinarie tjänstinnehavare i riksbanken är även intagen bestämmelse därom, att kvinnlig tjänstinnehavare, som fyllt 55 år och uppnått 30 tjänstår, är, därest hon efter ådagalagt välförhållande anhåller om avsked, berättigad att åtnjuta pension till belopp motsvarande tre fjärdedelar av det för hennes tjänst gällande pensionsunderlaget.

För kommittén har framhållits önskvärdheten av en dylik bestämmelse jämväl beträffande kvinnliga biträden i riksgäldskontoret, vilket kommittén ansett sig böra här allenast omnämna.»

Beträffande villkoren för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt de nya staterna hava fullmäktige alltså ansett, att nu gällande bestämmelser borde bliva i huvudsak oförändrade, dock med en del mindre jämkningar och tillägg. Kommittén har emellertid härutinnan föreslagit ytterligare jämkningar och erinringar huvudsakligen i syfte, att de för riksbanken gällande motsvarande bestämmelserna nu skulle komma att tillämpas även för riksgäldskontoret.

Häremot har utskottet för sin del icke funnit något att erinra, utan ansett sig böra tillstyrka vad kommittén föreslagit, varjämte utskottet hemställt om vissa mindre tillägg, vilka icke torde tarva någon särskild motivering.¹⁾

Såsom kommittén framhållit, vore det visserligen önskvärt, att ifrågasättande av löningsvillkor tillika med föreskrifter av samma natur, såsom fallet var vid fastställande av den nya löningsstaten för riksbanken, anknötes till vederbörande löningsstater, samt att särskilda tilläggsbestämmelser fastställdes angående särskilda förmåner och ersättningar m. m. Emellertid hava härvidlag mött svårigheter, enär bestämmelserna i gällande reglemente äro sammanförda icke endast för befattningshavare i riksgäldskontoret och riksdagens hus utan även för sådana i riksdagens bibliotek. Med den ifrågasatta anordningen synes därför böra anstå, till dess löneregleringen blir genomförd för sistnämnda befattningshavare.

I detta sammanhang har kommittén ansett, att, i överensstämmelse med vad vid 1914 års senare riksdag skedde beträffande riksbanken, i sammanhang med fastställande av nya löningsstater för tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret och riksdagens hus syntes böra förklaras, att den, som från och med eller efter den tid, då de nya staterna träda i kraft, tillträder ordinarie befattning vid riksgäldskontoret och riksdagens hus, skall vara pliktig att underkasta sig de för åtnjutande av löningsförmånerna fastställda villkor och bestämmelser, samt att de förutvarande innehavare av ordinarie befattningar vid riksgäldskontoret och riksdagens hus, vilka icke inom en viss bestämd tid anmäla, att de vilja övergå till den nya staten samt underkasta sig de för löningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande stat med tillhörande bestämmelser tillkommande lönings- och pensionsförmåner.

Även detta förslag har utskottet funnit sig böra biträda, och har utskottet ansett sådan anmälan böra ske inom en månad, sedan den nya staten trätt i kraft.

*Tiden för de
nya staternas
tillämpning.
Fullmäktige.*

I fråga om tiden för de nya staternas ikraftträdande hava fullmäktige erinrat, att de stater, som fastställdes av 1908 års riksdag för tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret, riksdagens bibliotek och riksdagens hus, tillämpades från och med juli månad samma år. Med hänsyn till den rådande dyrtiden och angelägenheten att till följd därav de föreslagna löningsförbättringarna snarast möjligt måtte komma nu ifrågasättande tjänstinnehavare till del, hava fullmäktige ansett, att de nya staterna helst borde träda i kraft redan från och med månaden näst efter den, då riksdagen fattat sitt beslut i ämnet, men hava fullmäktige dock funnit sig böra stanna vid att hemställa om deras tillämpande från och med juli månad 1917.

Löneregleringskommittén har för sin del med avseende härå anför^{Lönereglerings-}
följande: ^{kommittén.}

»Kommittén tillåter sig erinra, hurusom, då fråga om ny avlöningsstat för riksbanken förelåg vid 1914 års senare riksdag, bankoutskottet förklarade sig icke hava något att erinra mot bankofullmäktiges förslag om tillämpning av den då framlagda nya staten från och med månaden näst efter den, varunder riksdagen fattat beslut i ärendet. Riksdagen beslöt emellertid, efter gemensam votering, att den nya staten skulle tillämpas från och med år 1915.

Vad herrar riksgäldsfullmäktige nu till stöd för sin hemställan uti ifrågavarande hänseende anför har icke givit kommittén anledning att därutinnan föreslå någon avvikelse från den ståndpunkt, riksdagen, på sätt dess sist omförmälda beslut giver vid handen, intagit beträffande riksbanken och som jämväl överensstämmer med vad i regel iakttagits vid godkännande av nya stater inom den centrala statsförvaltningen. Vid iakttagande härav även i nu förevarande fall skulle de tilltänkta nya staterna för tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret och riksdagens hus komma att tillämpas först från och med år 1918.»

Av bifogat utdrag av det hos kommittén förda protokoll framgår, att den särskilt förordnade ledamoten greve Lagerbjelke uttalat en från kommitténs flertal avvikande mening.

Med anledning av kommitténs berörda yttrande hava fullmäktige i riksgäldskontoret ånyo yttrat sig och därvid anför^{Fullmäktige.} följande:

»Såsom torde framgå av fullmäktiges här ovan intagna yttrande rörande denna fråga, hava fullmäktige icke förutsatt annat än att de nya avlöningsstaterna skulle träda i kraft från och med månaden näst efter den, då riksdagen fattat beslut i ämnet, eller ock den 1 juli detta år. Fullmäktige hava sålunda saknat anledning att i detta sammanhang särskilt framhålla angelägenheten att ur synpunkten av arbetets behöriga gång inom verket den nya organisationen bleve ofördröjligen genomförd. Då emellertid löneregleringskommittén icke ansett sig kunna tillstyrka de nya staternas ikraftträdande tidigare än från och med år 1918, få fullmäktige nu i detta avseende anför^{Fullmäktige.} följande.

I sin ifrågavarande skrivelse av den 1 februari detta år hava fullmäktige — under framhållande att efter den stora ökning av riksgäldskontorets arbetsbörda, som särskilt under de senaste åren ägt rum, arbetsfördelningen å räkenskaps- och kassakontoret icke kunde anses motsvara berättigade anspråk på ett väl organiserat förvaltningsmaskineri — förklarat sig finna nödvändigt att genomföra såväl en rationell arbetsfördelning som en genomgripande omläggning av arbetet å nämnda kontor, vilken omorganisation enligt fullmäktiges mening icke kunde genomföras utan en ökning av den fåtaliga ordinarie personalen.

Enligt fullmäktiges uppfattning är det ur synpunkten av arbetets behöriga gång inom riksgäldskontoret synnerligen angeläget, att den omorganisation, som fullmäktige till avhjälpande av de föreliggande olägenheterna föreslagit, kan komma till stånd redan under innevarande år. Det nuvarande tillståndet kan nära nog betraktas såsom ett nödläge, som snarast möjligt bör ändras. I detta avseende torde det vara tillräckligt att erinra därom, att av de ordinarie befattningshavarna å räkenskaps- och

kassakontoret — sammanlagt tio stycken — tre äro fullt sysselsatta med skötandet av statsskuldboken och vad därmed har sammanhang, varjämte en numera så gott som uteslutande sysslar med göromål, som enligt omorganisationsförslaget skulle utföras av riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå. Icke mindre än fyra ordinarie tjänstemän å räkenskaps- och kassakontoret hava sålunde måst tagas ifrån andra uppgifter, som enligt förutvarande arbetsfördelning ålegat dem, för att i stället ägna sig åt arbete, som — åtminstone vad beträffar statsskuldboken — är i stort sett nytt för riksgäldskontoret.

Fullmäktige hava ansett — och hålla fortfarande före — att omorganisationen av räkenskaps- och kassakontoret och löneregleringen för verket i dess helhet böra träda i kraft samtidigt. Några som helst svårigheter vare sig ur budgetteknisk eller annan synpunkt torde ej vara förenade med de nya lönestaternas tillämpande redan från den av fullmäktige föreslagna tidpunkten.

Vad angår befattningshavarne vid riksdagens hus torde, i betraktande av den jämförelsevis obetydliga avlöningsstaten för dessa, anledning saknas att uppskjuta dennas ikraftträdande till en senare tidpunkt.

Med åberopande av vad fullmäktige sålunda anført få fullmäktige vidhålla sin i omorganisationsförslaget gjorda hemställan i nu förevarande hänseende.»

Utskottet.

Lika med kommittén finner utskottet, att i överensstämmelse med 1914 års senare riksdags beslut beträffande avlöningsstaten för riksbanken ifrågasvarande nya avlöningsstater böra träda i kraft först från och med nästkommande års början.

Med hänsyn till den väsentligt ökade arbetsbördan i riksgäldskontoret har utskottet dock ansett sig böra föreslå, att fullmäktige bemyndigas att tills vidare under innevarande år förordna det antal tjänstemän, som må anses erforderligt för arbetets behöriga gång, mot en avlöning, icke överstigande vad som enligt nu gällande stat skulle utgå till motsvarande befattningshavare.

De härför nödiga medlen torde böra anvisas att utgå av anslaget till avlöningar m. fl. förvaltningskostnader för riksgäldskontoret.

Omgruppering av anslagen under riks- statens elfte huvudtitel.

Fullmäktige hava vidare ansett sig böra upptaga en fråga, som visserligen icke ägde direkt samband med de föreliggande omorganisations- och löneregleringsförslagen men dock syntes lämpligen kunna lösas samtidigt.

I detta avseende hava fullmäktige anført följande:

»Det har länge framstått såsom ett önskemål, att en omgruppering kommer till stånd av anslagen under riksstatens elfte huvudtitel (riksdags- och revisionskostnader m. m.). Den nuvarande grupperingen medför i flera avseenden olägenheter. Gränsen mellan anslagen nr 1 (riksdags- och revisionskostnader) samt nr 2 (kostnader för riksdagens hus) är synnerligen svävande och svår att efter hållbara grunder fastställa. Enligt fullmäktiges mening vore det därför lämpligt att sammanslå dessa båda anslag till ett gemensamt, benämnt »riksdags- och revisionskostnader samt kostnader för riks-

dagens hus, förslagsanslag». Därefter borde såsom nr 2 följa ett anslag, benämnt »avlöningar och pensioner m. m. vid riksgäldskontoret och riksdagsförvaltningen, förslagsanslag». Från detta anslag skulle utgå avlöningar, upptagna i staterna för tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret, riksdagens bibliotek och riksdagens hus, pensioner, som utbetalas från riksgäldskontoret (med undantag för pensioner till justitie- och militieombudsman och tjänstinnehavare vid deras expeditioner), arvoden till fullmäktige i riksgäldskontoret ävensom arvoden till extra personal vid såväl riksgäldskontoret som riksdagens bibliotek och riksdagens hus. Genom uppförande av ifrågavarande anslag skulle undvikas vissa olägenheter, som nu förefinnas vid uppgörandet av de månatliga avlönings-, arvodes- och pensionslistorna samt vid bokföringen. Dessa olägenheter framträda särskilt starkt beträffande pensionsstaten, då de där upptagna pensionsbeloppen utgå från tre av huvudtitelns anslag, allt efter pensionstagarens förutvarande anställning.

Anslaget nr 3 borde kvarstå och liksom nu betecknas såsom »kostnader för riksdagens bibliotek, reservationsanslag».

Från anslaget nr 4 skulle komma att bestridas riksgäldskontorets direkta låneomkostnader ävensom kontorets övriga expenser; och skulle detsamma lämpligen kunna benämnas »Omkostnader för statsskulden, förslagsanslag».

Anslagen nr 5 och 6 skulle kvarstå oförändrade.

Efter den nu ifrågasatta omgrupperingen och med hänsyn tagen till de föreslagna nya ordinarie tjänsterna och de förbättrade löneförmånerna för tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret och riksdagens hus skulle riksstatens elfte huvudtitel för år 1918 erhålla följande utseende:

Verkliga utgifter.

XI. Riksdags- och revisionskostnader med mera.

	Kronor
1. Riksdags- och revisionskostnader samt kostnader för riksdagens hus, förslagsanslag	1,373,000
2. Avlöningar och pensioner med mera vid riksgälds- och riksdagsförvaltningen, förslagsanslag	172,000
3. Kostnader för riksdagens bibliotek, reservationsanslag	7,000
4. Omkostnader för statsskulden, förslagsanslag	90,000
5. Avlöningar, resekostnader och expenser för justitieombudsmannen och hans expedition, förslagsanslag ..	37,000
6. Avlöningar, resekostnader och expenser för militieombudsmannen och hans expedition, förslagsanslag	40,000
Summa	1,719,000

Mot en sådan omgruppering av anslagen har utskottet icke funnit något väsentligt att erinra.

Under punkt 4 ingå emellertid omkostnader, som ej direkt hänföra sig till statsskulden, såsom städning, underhåll av riksgäldskontorets inventarier, belysning m. m.; och har utskottet därför ansett rubriken böra ändras till »Kontorsexpenser, inlösningsprovisioner och andra omkostnader för statsskulden».

Därest de föreslagna förändringarna i avlönings- och arvodesstaterna m. m. vinna riksdagens bifall, kommer utskottet att beträffande anslagsbeloppen framdeles avgiva förslag i samband med blivande förändringar i reglementet för riksgäldskontoret.

*Förhöjning av
förste deputeradens sär-
skilda arvode
m. m.*

Med avseende å förste deputeradens ställning erinra fullmäktige, huru-
som fullmäktige redan i skrivelse den 2 december 1915 framhållit, att
den fortgående utvecklingen av riksgäldskontorets verksamhet ställde, med
hänsyn såväl till göromålens omfång som beskaffenhet, alltjämt ökade krav
på fullmäktige och på deputerade. Det hade på denna grund alltmera framstått
såsom behöfligt, att förste deputeraden helt ägnade sin tid och sina krafter
åt riksgäldskontoret, men att detta ej rimligtvis kunde fordras av honom
med dåvarande, låga avlöningsförmåner. På grund härav föreslogo full-
mäktige, att det åt förste deputeraden anvisade särskilda arvudet måtte höjas
från 5,000 kronor till 12,000 kronor.

Fullmäktige erinra vidare, att 1916 års riksdag i anledning av denna
framställning medgivit, att förste deputeraden finge, intill dess riksdagen
beslutat i anledning av eventuellt förslag angående omläggning av arbetet
inom riksgäldskontoret, dock längst före tiden till den 1 juni 1917, upp-
bära ett tilläggsarvode av 3,000 kronor årligen.

I nu förevarande skrivelse vidhålla fullmäktige sin tidigare uttalade
uppfattning att genom en höjning av förste deputeradens särskilda arvode
tillfälle borde beredas honom att helt ägna sig åt riksgäldskontorets
skötsel. Det särskilda arvudet borde därför höjas till 12,000 kronor,
dock att, om någon reduktion av detta belopp skulle förekomma, det-
samma icke borde bestämmas lägre än till 10,000 kronor. Fullmäktige
hava vidare ansett, att, då för närvarande ingen föreskrift finnes om rätt
för förste deputeraden att vid annat laga förfall än semester — t. ex.
sjukdom — behålla arvudet eller någon del därav, detta arvode — i lik-
het med vad som gäller för justitieombudsmannen och militieombuds-
mannen — borde uppdelas i lön och tjänstgöringspenningar, och att tjänst-
göringspenningarna borde anses utgöra 3,000 kronor.

Vid behandlingen av frågan om förste deputeradens särskilda arvode har utskottet ansett det vara lämpligt att till prövning upptaga även frågan om fullmäktiges arvoden i allmänhet. Dessa utgå för närvarande med 3,200 kronor till ordföranden och 1,600 kronor till var och en av de övriga fullmäktige, varjämte utom Stockholm bosatt fullmäktig äger åtnjuta reseersättning enligt samma grunder som ledamot av riksdagen för en resa årligen till och från hemorten. Deputerade uppbära dessutom särskilda arvoden, utgående med 5,000 kronor till förste deputeraden och 3,000 kronor till andre deputeraden, varförutom förste deputeraden för tiden till den 1 juni 1917 åtnjuter ett tilläggsarvode av 3,000 kronor för år räknat.

De till fullmäktige utgående arvoden hava synts utskottet icke utgöra skälig ersättning för det maktpåliggande uppdrag, som är dem anförtrott. I varje fall äro de betydligt lägre än de arvoden, som utgå till innehavare av andra liknande uppdrag; och har utskottet därför funnit sig böra föreslå, att ifrågavarande arvoden bestämmas till 3,000 kronor årligen. Då utskottet därjämte ansett det vara oegentligt, att utom Stockholm bosatt fullmäktig åtnjuter reseersättning endast för *en* resa fram och åter årligen, har sådan ersättning — beräknad enligt de grunder, som äro eller varda bestämda för ledamot av riksdagen — funnits böra utgå för varje resa, som han efter kallelse till sammanträde företager från sin hemort till sammanträdesorten och åter. Dessutom har utskottet ansett, att följande särskilda arvoden böra utgå, nämligen 1,000 kronor till ordföranden, 9,000 kronor till förste deputeraden och 2,000 kronor till andre deputeraden.

Fullmäktiges förslag att förste deputeradens arvode skulle uppdelas i lön- och tjänstgöringspenningar har utskottet funnit sig icke böra tillstyrka. Den ifrågavarande befattningen måste nämligen enligt utskottets mening anses uteslutande såsom ett förtroendeuppdrag och icke såsom ett ämbete i vanlig mening, där en dylik uppdelning alltid plägar förekomma. Utskottet vill för övrigt i detta avseende erinra, att avlöningen till riksbankens deputerade, vilka likaledes bekläda förtroendeposter, utgår såsom arvode utan någon sådan uppdelning som den nu föreslagna. Skulle emellertid en sådan ändring anses böra genomföras, torde den i varje fall böra ske samtidigt för fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret.

I fråga om suppleant, som inkallas till tjänstgöring, synes denne böra äga rätt att uppbära dagarvode och reseersättning i enlighet med de grunder, som äro eller varda bestämda för ledamot av riksdagen.

Fullmäktige hava föreslagit, att det särskilda arvodet till förste deputeraden måtte utgå från och med månaden näst efter den, då riksdagen fattat beslut i ämnet. Utskottet har emellertid i enlighet med lönerogleringskommitténs förslag beträffande de nya avlöningsstaterna ansett dessa böra träda i kraft från och med år 1918. Vid sådant förhållande torde för likformighetens skull de ändringar, som nu föreslagits beträffande fullmäktige och deras suppleanter, även böra tillämpas från samma tid.

Då emellertid, såsom redan anförts, det av 1916 års riksdag för förste deputeraden bestämda tilläggsarvodet upphör med maj månads utgång innevarande år, har utskottet ansett skäligt, att nu gällande föreskrifter om ersättning till förste deputeraden må äga tillämpning till utgången av innevarande år.

Utskottet hemställer, att riksdagen må:

A. medgiva sådan förändrad organisation av riksgäldskontorets räkenskaps- och kassakontor, att detta må uppdelas i en kameralbyrå och en revisionsbyrå, allt i överensstämmelse med vad fullmäktige härutinnan föreslagit;

B. uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att låta utreda, huruvida och i vad mån nuvarande anordningar i avseende å handhavandet av riksdagens inre administrativa och ekonomiska angelägenheter må kunna förändras, i syfte att större enhetlighet och planmässighet härutinnan vinnes;

C. godkänna följande avlöningsstater för tjänst innehavare vid riksgäldskontoret och riksdagens hus:

Avlöningsstat för tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	Ålderstillägg till lön	Pensionsunderlag
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1 riksgäldssekreterare, tillika ombudsman.....	5,400	2,700	8,100	600 kr. efter 5 år.	5,600
1 riksgäldskommissarie	5,400	2,700	8,100		
1 förste revisor.....	4,500	2,300	6,800	500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	5,200
1 tjänsteman i tredje graden, kamrerare	4,300	2,100	6,400		
1 tjänsteman i tredje graden, kamrerare	4,300	2,100	6,400	500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	5,000
1 tjänsteman i andra graden, kassör	3,200	1,600	4,800		
Missräkningspenningar till denne...	—	—	1,000		
1 tjänsteman i andra graden, registrator och kanslist	3,200	1,600	4,800	500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	4,000
1 tjänsteman i andra graden, revisor	3,200	1,600	4,800		
1 tjänsteman i andra graden, revisor	3,200	1,600	4,800		
1 tjänsteman i första graden, kammarskrivare	2,100	1,100	3,200	500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	2,800
1 tjänsteman i första graden, kammarskrivare	2,100	1,100	3,200		
1 tjänsteman i första graden, kammarskrivare	2,100	1,100	3,200		
1 kvinnligt biträde av högre grad...	1,250	750	2,000	200 kr. efter 5 år, 200 kr. efter ytterligare 5 år.	1,500
1 kvinnligt biträde av högre grad...	1,250	750	2,000		
1 kvinnligt biträde av lägre grad...	1,050	550	1,600	200 kr. efter 5 år, 200 kr. efter ytterligare 5 år.	1,300
1 kvinnligt biträde av lägre grad...	1,050	550	1,600		
1 förste vaktmästare	1,400	600	2,000	200 kr. efter 5 år.	1,400
1 vaktmästare	1,100	550	1,650		
1 vaktmästare	1,100	550	1,650	150 kr. efter 5 år, 150 kr. efter ytterligare 5 år.	1,200
1 vaktmästare	1,100	550	1,650		
Summa	52,300	26,450	79,750		

Anm. 1. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad — varmed äro förenade förmånerna av nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 100 kw. om året — skall å hans lön avdragas 400 kronor.

Anm. 2. Vaktmästare åtnjuter, utom övriga löneförmåner, uniformsbeklädnad.

Anm. 3. Den av riksgäldskontorets tjänstemän, som erhåller uppdrag att vara vice värd i riksdagens hus, äger att härför åtnjuta ett arvode av högst 1,200 kronor.

Avlöningsstat för tjänst innehavare vid riksdagens hus.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	Ålderstillägg till lön	Pensionsunderlag
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1 övervaktmästare	1,600	1,000	2,600	300 kr. efter 5 år, 300 kr. efter ytterligare 5 år.	1,800
1 övermaskinist	1,600	1,000	2,600		
1 förste eldare	1,200	500	1,700	150 kr. efter 5 år, 150 kr. efter ytterligare 5 år.	1,300
1 portvakt	1,100	500	1,600		
1 d:o	1,100	500	1,600		
Summa	6,600	3,500	10,100		

- Anm. 1. Övervaktmästaren åtnjuter fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 200 kw. om året ävensom uniformsbeklädnad.
- Anm. 2. Övermaskinisten och förste eldaren åtnjuta fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 100 kw. om året.
- Anm. 3. Av de i staten för övermaskinisten upptagna tjänstgöringspenningarna utgöra 300 kronor ersättning för tillsyn å de elektriska anläggningarna i riksdagshuset samt för upprättande av statistik över förbrukningen av elektricitet.
- Anm. 4. Portvakterna åtnjuta fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 150 kw. om året ävensom uniformsbeklädnad.

D. för åtnjutande av de i staterna för riksgäldskontoret och riksdagens hus upptagna avlöningsförmåner fastställa följande villkor och bestämmelser:

1:o) Tjänstinnehavare skall, i den mån ej undantag anses böra stadgas eller för särskilda fall efter prövning medgivas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar varje söckendag.

Tjänstinnehavare skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller den jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av detta verk eller eljest kan varda stadgad; och böra de fullmakter och konstitutiorial, som för tjänstinnehavare utfärdas, innefatta förbehåll om vederbörandes skyldighet att åtaga sig de nya eller förändrade göromål, vilka kunna dem åläggas.

Fullmakt eller konstitutiorial å annan tjänstemanna beställning i riksgäldskontoret än riksgäldssekreterarens, riksgäldskommissariens och förste revisorns skall avse icke viss tjänst, utan tjänst i allmänhet inom tjänstegraden, med förbehållen rätt för fullmäktige att anställa

innehavaren å den plats inom graden, där det av behovet fordras eller han finnes företrädesvis passande.

2:o) Tjänsteman skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning, densamma bestrida mot åtnjutande av de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar och misräkningspenningar eller däremot svarande belopp, dock med avstående av egna tjänstgöringspenningar och misräkningspenningar.

3:o) Med ordinarie befattningar i riksgäldskontoret eller vid riksdagens hus må icke förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat.

Med ordinarie befattning må ej heller förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelsen för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försett eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, såframt ej fullmäktige uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen i riksgäldskontoret eller riksdagens bibliotek, finna uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas.

4:o) Semester må årligen, när sådant kan ske utan hinder för göromålens jämna och oavbrutna gång, åtnjutas av riksgäldssekreteraren, riksgäldskommissarien, förste revisorn och tjänstemännen inom tredje tjänstegraden i riksgäldskontoret under en och en halv månad samt av övriga tjänstemän i samma verk under en månad.

5:o) Där förhöjning i lönen efter viss tids tjänstgöring är enligt stat medgiven, må, ändå att den föreskrivna tiden är tilländalupen, förhöjning ej beviljas, förrän tjänsteinnehavaren under minst fyra femtedelar av samma tid med gott vitsord bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid han åtnjutit semester eller ledighet för fullgörande av värnplikt.

Då löneförhöjning genom ålderstillägg beviljas, må den förhöjda lönen åtnjutas från början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänsteåldern blivit uppnådd.

Tjänsteman i tredje tjänstegraden inom riksgäldskontoret, som befordrats till förste revisor, äger att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, han tjänstgjort inom nämnda grad.

Med avseende å tiden för erhållande av i de nya avlöningsstaterna vid riksgäldskontoret och riksdagens hus för de särskilda tjänsterna stadgade lönetillägg skall vidare iakttagas, att löntagare, som övergår från den förutvarande till den nya staten, bör tillgodoräknas ej mindre den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen eller motsvarande ordinarie tjänst inom riksgäldskontoret eller vid riksdagens hus, än även i förekommande fall den tid, varunder han omedelbart före tillträdet bestritt sådant förordnande, som, enligt de å den förutvarande staten tillämpliga bestämmelser, kunnat få tillgodoräknas för erhållande av ålderstillägg.

Vad beträffar de å den nya avlöningsstaten vid riksdagens hus uppförda förste eldare- och portvakts-tjänsterna skall iakttagas, att de personer, som befordras till innehavare av nämnda tjänster, äga att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, varunder de omedelbart före den nya statens trädande i kraft mot fast arvode inom riksdagshuset utfört arbete av motsvarande eller jämförlig beskaffenhet som det, vilket de såsom ordinarie tjänstinnehavare hava att fullgöra.

6:o) Tjänstgöringspenningar ävensom i förekommande fall misräkningspenningar få uppbäras endast för den tid, tjänstinnehavaren verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men skola eljest utgå till den, som uppehållit tjänsten.

För den tid, varunder tjänstinnehavare åtnjuter semester och i följd därav är berättigad att uppbära de för tjänsten anslagna tjänstgöringspenningar och

missräkningspenningar, äga fullmäktige att anvisa erforderliga medel för att den, som på förordnande bestrider tjänsten, må komma i åtnjutande av ersättning till belopp, motsvarande ifrågavarande tjänstgöringspenningar och missräkningspenningar.

7:o) Bliver tjänstinnehavare av sjukdom hindrad att förrätta sin tjänst, äger han att under tjänstledigheten uppbära hela lönen.

8:o) Erhåller tjänstinnehavare efter egen ansökan tjänstledighet för svag hälsas vårdande, för enskilda angelägenheter, för tjänstgöring hos riksdagen eller dess revisorer eller för andra särskilda uppdrag, eller fordras vikariat för tjänstinnehavare på den grund, att han i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta sin tjänst, kunna fullmäktige besluta, att den tjänstledige skall utöver tjänstgöringspenningar och missräkningspenningar till sin vikarie avstå så mycket av lönen, som fullmäktige pröva för tjänstens uppehållande nödigt.

9:o) Fullmäktige må kunna, på därom gjord framställning och efter prövning av förekommande omständigheter, medgiva vaktmästare ledighet under högst femton dagar varje år, med rätt för honom att under tiden uppbära alla med tjänsten förenade avlöningsförmåner. I detta fall liksom ock då vaktmästare erhållit tjänstledighet för sjukdom eller annat laga förfall, eller då vaktmästartjänst är ledig, äga fullmäktige, därest i anledning härav extra ordinarie vaktmästare förordnas för uppehållande av vaktmästartjänst, att tilldela denne arvode med sådant belopp, att han såsom gottgörelse för tjänstens uppehållande kommer i åtnjutande av sammanlagt fyra kronor om dagen.

Ledighet må därjämte av fullmäktige beviljas övervaktmästaren och övermaskinisten i riksdagshuset under högst tre veckor årligen samt förste eldaren och de två portvakterna i samma hus under högst femton dagar årligen; ägande dessa befattningshavare att under ledigheten tillgodonjuta sina avlöningsförmåner oavkortade.

Därest vikarie för ifrågavarande tjänstinnehavare erfordras för tjänstens uppehållande under sådan ledighet eller av annan anledning, bestämmes avlöningen till vikarien på sätt fullmäktige pröva skäligt.

10:o) Fullmäktige äga dels att utöver stat för biträde vid nattbevakningen i riksgäldskontoret låta utbetala de arvoden, fullmäktige finna skäliga, dels ock att anvisa nödiga medel för tillhandahållande åt vaktmästare av lämplig uniformsbeklädnad vid tjänstgöring.

11:o) Tjänstinnehavare skall såsom bidrag till kostnaden för beredande av pension erlägga pensionsavgift till årligt belopp av nedan angivna procent å det för hans tjänst gällande pensionsunderlaget. Avgiftsprocenten utgör en tiondedels procent för varje helt hundratal kronor av pensionsunderlaget, dock icke i något fall mindre än tre procent. Avgiften erlägges för varje månad, för vilken lön åtnjutes, ävensom för månad, under vilken, på grund av tjänstledighet eller i följd av ådömd mistning av tjänsten för viss tid, lönen i dess helhet eller delvis ej uppbäres.

Rätt att återbekomma erlagda pensionsavgifter medges allenast vid övergång till annan statstjänst, därest med inträdet i denna tjänst är förenad skyldighet att för beredande av pension erlägga retroaktiv avgift, dock ej till högre belopp än det, vartill retroaktivavgiften uppgår.

E. beträffande pensioneringen av tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret och riksdagens hus godkänna följande bestämmelser:

1:o) Tjänstinnehavare skall, då han uppnått sextiofem levnadsår och tillbragt trettiofem år i allmän tjänst, vara förpliktad att avgå från sin tjänst med pension till samma belopp som det för tjänsten gällande pensionsunderlaget, fullmäktige likväl obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge den pensionsberättigade provas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden och kan finnas villig att i tjänsten kvarstå.

2:o) Den tjänsteman eller vaktmästare, som efter ådagalagt välförhållande anhåller om avsked, är, såvida han fyllt sextio år och varit i allmän tjänst trettiofem år, berättigad att såsom pension för livstiden åtnjuta tre fjärdedelar av det för hans tjänst gällande pensionsunderlaget.

3:o) Före uppnådda sextio levnadsår och trettiofem tjänstår kan avskedssökande endast i händelse av bevislig oförmögenhet till vidare tjänstgöring erhålla pension. Pensionsbeloppet bestämmes då efter tjänståren allena på det sätt, att å tre fjärdedelar av pensionsunderlaget avdrages en trettiofemtedel för varje bristande tjänstår. Överstiga däremot tjänståren trettiofem och åldersåren sextio, ökas det ovan bestämda pensionsbeloppet med en trettiofemtedel för varje överskjutande tjänstår eller ock med en sextiondedel för varje överstigande åldersår, därest detta sistnämnda beräkningssätt skulle för avskedssökanden utfalla förmånligare.

Då sådant för göromålens säkra och skyndsamma gång finnes erforderligt, kunna fullmäktige på pensionsstat förflytta tjänstinnehavare, som av sjukdom eller minskad arbetsförmåga är förhindrad att vidare på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden, oaktat han sig ej om avsked anmält. I sådant fall äga fullmäktige att efter omständigheterna tillägga tjänstinnehavaren såsom pension antingen ett belopp, motsvarande hela det för hans tjänst gällande pensionsunderlaget, evad de föreskrivna levnads- och tjänståren äro uppnådda eller icke, eller ock en del av pensionsunderlaget, dock ej mindre än vad med tillämpning av bestämmelserna i mom. 2:o) här ovan samt näst föregående stycke belöper.

F. beträffande de i staten för tjänstinnehavare i riksgäldskontoret upptagna kvinnliga biträdesbefattningarna föreskriva följande villkor och bestämmelser:

1:o) Kvinnligt biträde skall vara underkastat den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller den jämkning i åligganden, som kan varda stadgad; och böra de konstitutorial, som för dessa biträden utfärdas, innefatta för-

behåll om vederbörandes skyldighet att åtaga sig de nya eller förändrade göromål, vilka kunna dem åläggas.

2:o) Därest kvinnligt biträde förordnas att bestrida ordinarie tjänstemannabefattning i riksgäldskontoret, är biträdet skyldigt att mottaga sådant förordnande mot åtnjutande av de för samma tjänst anslagna tjänstgöringspenningar, dock med avstående av egna tjänstgöringspenningar.

3:o) Kvinnligt biträde äger att, såvitt sådant utan hinder för göromålens jämna och oavbrutna gång kan ske, årligen åtnjuta semester under en månad.

4:o) Kvinnligt biträdes arbetstid å tjänsterummet skall vara lika med den, som i gällande tjänstgöringsordning är bestämd för riksgäldskontorets tjänstemän.

5:o) Bliver kvinnligt biträde av sjukdom hindrat att uppehålla sin befattning, äger hon under tjänstledigheten uppbära hela lönen. Beviljas kvinnligt biträde tjänstledighet för svag hälsas vårdande eller eljest av annan orsak än sjukdom, kunna fullmäktige besluta, att hon skall utöver tjänstgöringspenningarna till sin vikarie avstå så mycket av lönen, som erfordras för befattningens uppehållande eller eljest provas skäligt.

6:o) Därest kvinnligt biträde, som vid den tidpunkt, då den nya avlöningsstaten träder i kraft, är anställt i riksgäldskontoret och befordras till ordinarie biträde från samma tidpunkt, omedelbart dessförinnan mot fast arvode utfört arbete av motsvarande eller jämförlig beskaffenhet därstädes, skall biträdet äga att för åtnjutande av löneförhöjning räkna sig till godo den tid, biträdet utfört sådant arbete i riksgäldskontoret.

Då kvinnligt biträde med avlöning efter lägre grad, som redan intjänat andra ålderstillägget, befordras till biträdesbefattning, för vilken avlöning utgår efter högre grad, äger nämnda biträde att omedelbart komma i åtnjutande av ett ålderstillägg i sistnämnda grad.

7:o) I händelse kvinnligt biträde ingår äktenskap, skall hon icke vara skyldig att av sådan anledning avgå från sin befattning, därest icke fullmäktige med hänsyn

till befattningens behöriga upprätthållande finna det nödigt.

8:o) Kvinnligt biträde är skyldigt att såsom bidrag till kostnaden för sin pensionering erlägga pensionsavgift, som beräknas enligt de grunder, som äro stadgade för manliga tjänst innehavare vid riksgäldskontoret.

9:o) Kvinnligt biträde skall, då hon uppnått 60 levnadsår och varit 30 år i allmän tjänst, vara förpliktad att avgå från sin befattning med pension till samma belopp som det för tjänsten gällande pensionsunderlag, fullmäktige likväl obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge biträdet provas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden.

Kvinnligt biträde, som fyllt 55 år och uppnått 30 tjänstår, är, därest hon efter ådagalagt välförhållande anhåller om avsked, berättigad att åtnjuta pension till belopp, motsvarande tre fjärdedelar av det för hennes tjänst gällande pensionsunderlaget.

Före uppnådda 55 levnadsår och 30 tjänstår kan kvinnligt biträde erhålla pension endast i det fall, att hon på grund av sjukdom eller minskad arbetsförmåga är förhindrad att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden. Pensionsbeloppet bestämmes då efter tjänståren allena medelst avdrag å det i andra stycket av detta moment omförmälda pensionsbeloppet av en tretiondedel för varje bristande tjänstår.

10:o) Befattning såsom kvinnligt biträde skall av fullmäktige tillsättas medelst konstitutorial efter befattningens ledigförklarande genom kungörelse.

11:o) Rörande tillsättningen i övrigt, kompetensfordringar, ordningen för meddelande av tjänstledighet och avsked samt för disciplinär bestraffning skola gälla de närmare stadganden, som må varda av riksdagen bestämda.

12:o) I övrigt skola de bestämmelser, som i detta reglemente äro meddelade beträffande riksgäldskontorets tjänstemän, i tillämpliga delar och i den mån de icke

stå i strid mot vad här ovan stadgats, lända till efterrättelse i fråga om de kvinnliga biträdena.

G. besluta, att de nya avlöningsstaterna skola tillämpas från och med den 1 januari 1918;

H. förklara,

att den, som från och med eller efter den tid, då de nya staterna träda i kraft, tillträder ordinarie befattning vid riksgäldskontoret och riksdagens hus, skall vara pliktig att underkasta sig de för åtnjutande av avlöningsförmånerna fastställda villkor och bestämmelser, samt

att de förutvarande innehavare av ordinarie befattningar vid riksgäldskontoret och riksdagens hus, vilka icke inom en månad efter det de nya avlöningsstaterna trätt i kraft anmäla, att de vilja övergå till den nya staten samt underkasta sig de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser, och som icke laglige kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande stat med tillhörande bestämmelser tillkommande avlönings- och pensionsförmåner;

I. bemyndiga fullmäktige att, i avbidan på den under mom. B. här ovan omförmälda utredningens slutförande, tills vidare förordna en tjänsteman i andra graden mot en avlöning, icke överstigande vad enligt gällande stat tillkommer en motsvarande befattningshavare;

K. bemyndiga fullmäktige att likaledes tills vidare under innevarande år förordna det antal tjänstemän, som må anses erforderligt för arbetets behöriga gång, mot en avlöning, icke överstigande vad som enligt nu gällande stat skulle utgå till motsvarande befattningshavare;

L. besluta,

1:o att arvode till fullmäktig i riksgäldskontoret skall utgå med 3,000 kronor om året samt att därutöver ordföranden skall åtnjuta 1,000 kronor, förste deputeraden 9,000 kronor och andra deputeraden 2,000 kronor, allt för år räknat;

2:o) att utom Stockholm bosatt fullmäktig skall äga uppbära reseersättning för varje resa, som han efter kallelse till sammanträde företager från sin hemort till sammanträdesorten och åter, enligt de grunder, som äro eller varda bestämda för ledamot av riksdagen;

3:o) att suppleant, som inkallas till tjänstgöring, skall äga uppbära dagarvode och reseersättning enligt de grunder, som äro eller bliva bestämda för ledamot av riksdagen;

4:o) att här ovan under 1:o—3:o) omförmälda bestämmelser skola tillämpas från och med den 1 januari 1918, och

5:o) att nu gällande föreskrifter rörande ersättning till förste deputeraden skola äga tillämpning intill utgången av innevarande år; samt

M. godkänna den här ovan förordade förändrade grupperingen av anslagen under riksstatsens elfte huvudtitel att för framtiden iakttagas vid uppgörandet av riksstaten.

I händelse av bifall till här ovan föreslagna avlöningsstater för riksgäldskontoret och riksdagens hus m. m. erfordras åtskilliga ändringar i nu gällande reglementen för riksgäldskontoret. Härom kommer utskottet att framdeles avgiva särskilt utlåtande, vilket utskottet härmed skolat för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 19 maj 1917.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.

Reservationer:

vid punkterna A. och C.:

av friherre *Adelswärd*, som anfört följande:

•I motsats till utskottets flertal är jag av den meningen, att en omorganisation eller reglering av riksgäldsfullmäktiges verksamhet icke borde gå i den riktning riksgäldsfullmäktige själva föreslagit och vilket förslag bankoutskottet hos riksdagen i huvudsak förordar, utan snarare i den riktning, som angives i en av f. riksgäldsfullmäktigen G. F. Östberg till riksgäldsfullmäktiges skrivelse till bankoutskottet av den 2 december 1915 fogad reservation, vilken härmed återgives såsom bilaga A.

Innan jag går att angiva skälen för denna min ståndpunkt, vill jag förutskicka, att jag ingalunda önskar eller avser en ändring i riksgäldsfullmäktiges konstitutionella ställning såsom riksdagens representant och befullmäktigade ombud med huvuduppgift att förvalta rikets gäld och upptaga statslån för de av riksdagen beslutade utgifter, som skola bestridas med länemedel. Jag anser däremot, att denna för Sverige egendomliga anordning bör orubbad bibehållas. Inga skäl förefinnas, allra minst i dessa tider, att göra någon ändring i den sekelgamla institution, som är ett uttryck för Sveriges riksdags rätt att ensam besluta om rikets gäld, även om denna institution är enastående och i alla andra länder ersättes av på annat sätt organiserade myndigheter. De ökade krav, som nya tiders finansiella förhållanden kunna ställa på riksgäldsfullmäktige vid fullgörandet av deras uppgift att upptaga statslån, kunna säkerligen fyllas utan några rubbningar i riksgäldsfullmäktiges konstitutionella ställning.

Min avvikande mening syftar fastmer på att riksgäldsfullmäktiges ursprungliga ställning icke måtte ändras därhän, att riksgäldsfullmäktige få karaktären av ett vanligt statsämbetsverk.

Vidare vill jag framhålla, att min ståndpunkt icke påverkas av frågan om kostnaderna för den nya organisationen. Skillnaden i kostnad, om den ena eller andra vägen för omreglering väljes, blir i alla händelser obetydlig; dock synes det uppenbart, att någon besparing icke göres genom den organisation, som bankoutskottet nu i överensstämmelse med riksgäldsfullmäktiges förslag tillstyrker.

Slutligen vill jag förutskicka, att jag i stort sett icke har någon an-

märkning att göra mot den föreslagna organisationen, därest riksgäldsfullmäktiges verksamhetsområde skall bli det, som nu föreslås.

Men frågan gäller just, om en organisation bör fastställas av riksgäldsfullmäktiges nuvarande verksamhet, till och med i vissa avseenden utvidgad, eller om riksgäldsfullmäktiges verksamhetsområde bör omorganiseras och begränsas till vad det ursprungligen varit och avsetts att vara.

Bankoutskottets skrivelse under 1916 års riksdag till riksgäldsfullmäktige avsåg att erhålla en utredning i denna fråga. Den utredning, som nu föreligger, synes mig emellertid i detta hänseende allt för ofullständig. Utredningen synes snarare utgå ifrån fullmäktiges nuvarande verksamhetsområde såsom givet och någon ingående undersökning om huru det skulle ställa sig med en organisation, som tillämpade de i den Östbergska reservationen angivna riktlinjerna, synes icke hava blivit gjord. Dessa riktlinjer hava icke i sammanhang undersökts och bemötas egentligen endast lösryckta ur sitt sammanhang i motiveringen till fullmäktiges förslag till organisation av de olika avdelningarna eller byråerna i det blivande ämbetsverket, byggd på riksgäldsfullmäktiges nuvarande verksamhet oförändrad. De utom riksgäldsfullmäktiges krets stående sakkunniga, som deltagit i utredningen, synas knappast heller hava ansett sig böra ingå på själva huvudfrågan, utan hava företrädesvis yttrat sig om kostnads- och utrymmesfrågan vid en eventuell reform i avseende på verksamhetsområdet.

Hela denna utredning synes giva en ytterligare bekräftelse på det sedan gammalt erkända och för övrigt helt naturliga förhållandet, att ett ämbetsverk eller en institution icke kan reformera sig själv.

Såsom jag redan sagt, synes mig i detta fall kostnads- och utrymmesfrågan av underordnad betydelse. Jag anser icke ens behövt att nu ingå på en utförlig utredning om huru dessa frågor enligt mitt förmenande otvivelaktigt skulle kunna finna en gynnsammare lösning genom en begränsning av fullmäktiges verksamhetsområde än genom den utvidgning av detsamma, som man nu vill fastslå.

Huvudsaken är för mig, att riksgäldsfullmäktigeinstitutionen bibehålles vid sin ursprungliga karaktär att vara en riksdagens stadigvarande representation och befullmäktigade ombud för handhavandet och förvaltandet av rikets gäld och upptagandet av statslån. Jag anser, att det vore att draga ned riksgäldsfullmäktige från denna betydelsefulla ställning till att bli ingenting annat än ett ämbetsverk under vanliga byråkratiska former med ingen annan skillnad från andra statens ämbetsverk än att de förnämsta funktionärerna väljas av riksdagen.

På grund av förhållanden, som icke numera äro till finnandes, kommo riksgäldsfullmäktige så småningom att handhava ärenden, som rörde statsverkets förvaltning, och bankärenden, som icke stå i ovillkorligt samband med statsskuldens förvaltning. Redan då den senaste budgetreformen genomfördes, observerades detta förhållande och de flesta av de ärenden, som rörde statsverkets förvaltning, överflyttades dit de hörde, nämligen till statskontoret. Ett fåtal blevo kvar av föga bärande skäl, som nu än mindre hava någon giltighet. Intet vägande skäl kvarstår därför längre för att icke överföra även dessa till statskontoret. Detsamma gäller om den bankverksamhet, som fortfarande såsom en kvarleva från äldre förhållanden fortfarande bedrives i riksgäldskontoret. Det finnes, så vitt jag kan se, ingen anledning till att Sveriges riksdag skall bedriva bankverksamhet på två ställen, såväl i riksbanken som i riksgäldskontoret. Såväl statskontoret som riksbanken äro med sin nuvarande organisation för sina ändamål fullt tidsenliga institutioner, dit alla ärenden inom statsförvaltningen, som på grund av sin natur närmast höra dit, också böra förläggas. Riksbanken bör på alla områden fylla sin uppgift som bankir för statens finansiella verksamhet. Detta är en princip, som av riksdagen vid flera tillfällen blivit godkänd och fastslagen. Den bör gälla även beträffande riksgäldskontoret. Ett undantag från regeln föranleder blott rubbning i den reda, överskådlighet och planmässighet i statsförvaltningens alla olika delar, som är önskvärd.

I sin skrivelse till bankoutskottet tala riksgäldsfullmäktige om den dualism, som skulle bliva en följd, om de delar av riksgäldskontorets arbete, som hava en rent bankmässig karaktär, överflyttades till riksbanken. Jag kan icke finna detta påstående berättigat, utan är övertygad om, att det nödvändiga samarbete, som i väsentliga delar redan existerar mellan riksgäldskontoret och riksbanken, skall kunna ordnas, utan att någon störande dualism uppstår och så att något dubbelarbete icke därav föranledes, alldeles såsom äger rum i förhållandet mellan ett stort enskilt affärsföretag och dess bank. Det är mera befogat att anmärka mot den tredelning, som nu äger rum, då riksgäldskontoret faktiskt behandlar ärenden, som tillkomma icke allenast riksgäldsfullmäktige utan även sådana, som ostridigt tillhöra statskontorets och riksbankens verksamhetsområden.

Vid bedömandet av frågor rörande organisationen av statsförvaltningen ligger det ofta nära till hands att göra en jämförelse med liknande förhållanden inom enskild verksamhet och dess förvaltning. Jag skall tillåta mig göra en sådan jämförelse för att min tankegång måhända därigenom skall bliva lättare att uppfatta.

Ett stort affärsföretag upptager tid efter annan obligationslån och vänder sig för detta ändamål till den bank, hos vilken det har sina affärer. Affärsföretagets styrelse avslutar avtal med banken om lånet och erhåller pengarna, som å överenskomna tider utbetalas och av styrelsen utanordnas för de utgifter, till vilka de av huvudmännen blivit bestämda. Av banken utföres allt med lånet sammanhängande arbete, på bestämda tider utbetalas till banken de medel, som erfordras för annuiteter och räntor och förmedlas av banken till vederbörande långivare. Det torde icke förekomma, att affärsföretaget självt tar befattning med de rent bankmässiga göromål, som föranledas av upplåningen, utan detta verkställas av banken, som även kvitterar räntekuponger, som på en gång överlämnas till affärsföretaget, vilket självt bokför och redovisar lånet i sina räkenskaper.

Jag tror, att en jämförelse mellan riksgäldsfullmäktige resp. riksgäldskontoret och en styrelse i ett affärsföretag, sådan som jag nu givit exempel på, är berättigad, och det förefaller mig, som om riksgäldsfullmäktige och dess kontor borde organiseras i stort sett i överensstämmelse med ett sålunda begränsat verksamhetsområde. Riksgäldskontoret kommer därigenom att bibehållas vid sin ursprungliga uppgift och ställning till riksdagen och inom statsförvaltningen. Reda, överskådlighet och planmässighet erhöles även i den gren av statsförvaltningen, som har avseende på statslånen och förvaltningen av rikets gäld, och staten sluppe ett nytt byråkratiskt ämbetsverk.

Det är emellertid icke min avsikt att i denna reservation föreslå detaljerna till den av mig avsedda organisationen, men jag har ansett saken vara av den betydelse, att jag icke velat underlåta att giva min mening till känna.

Lika litet vill jag i detalj ingå på frågan om ordnandet av en annan riksgäldsfullmäktiges uppgift, nämligen att utöva vicevärdskapet för riksdagshuset. Jag tror emellertid, att den meningen är ganska allmän, att denna uppgift icke fylles eller kan fyllas vare sig genom nuvarande anordningar eller genom den föreslagna organisationen på ett fullt tillfredsställande sätt. I detta hänseende är om någonsin dualism rådande. Rent principiellt synes mig för övrigt riksgäldsfullmäktiges ställning och uppgift i övrigt föga förenlig med den jämförelsevis underordnade uppgiften att sköta ett vicevärdskap. Beträffande vården av själva byggnaden lär denna komma att överlämnas till överintendentsämbetet, vilket ämbetsverks allmänna uppgift gör det synnerligen naturligt, att åt detsamma uppdrages vården av riksdagsbyggnaden. Vården av inredning och möblering av byggnaden kan likaledes säkerligen icke lämnas i bättre händer än till detta ämbetsverk, likaså dispositionen av utrymmen inom riksdagshuset, då det icke tages i anspråk för riksdagens sammanträden.

Vad beträffar andra anordningar i avseende på byggnadens användning, då riksdagen är samlad, handhavas dessa som bekant icke av riksgäldsfullmäktige, åtminstone icke ensamt av dem, utan av ombud, tillsatta av riksdagen, vilket i sin mån bidragit till att anordningarna för riksdagsmännens behov icke kunna sägas hava blivit i allo tillfredsställande. Detta kan utan tvivel ordnas på bättre sätt än nu och har herr Östberg i sin reservation antytt utvägar även i detta hänseende.

Den praktiska konsekvensen av en anslutning till min mening skulle bli en förnyad utredning. Jag tror icke det skulle ligga någon fara i det dröjsmål, som av en sådan föranledes. Den borde emellertid knappast verkställas av riksgäldsfullmäktige själva, utan av sakkunniga eller en kommitté, sammansatt av personer, som icke vore bundna av förutfattade meningar, från vilka den mest objektivt anlagda person icke kan fullt frigöra sig, sedan han av vanans makt blivit förtrogen med vissa former och visst arbetssätt.

Jag anser mig icke heller lämpligen kunna föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning genom Kungl. Maj:ts försorg, enär denna väg synes mig oformlig, då det gäller en angelägenhet, som är uteslutande riksdagens. Däremot torde riksdagen kunna uppdraga åt bankoutskottet att på sätt det finner lämpligt anordna en förnyad utredning i det syfte jag genom vad jag ovan anfört antytt. Kostnaderna för en sådan utredning torde lämpligen kunna bestridas av anslaget för riksdags- och revisionskostnader.

På grund av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa,

att riksdagen ville besluta att med avslag å bankoutskottets hemställan rörande omorganisation och därmed sammanhängande lönereglering för riksgäldskontoret återremittera ärendet till bankoutskottet med uppdrag åt detta att föranstalta om ny och allsidigare utredning till nästa års riksdag.»

vid punkten L. 1:o):

av herr *Hallin*; samt

av herr *Neiglick*, som ansett, att, på sätt fullmäktige föreslagit, av förste deputeradens avlöning ett belopp av 3,000 kronor skola anses utgöra tjänstgöringspengar.

Bilaga A.

»År 1907 väcktes inom fullmäktige i riksgäldskontoret ett förslag av enahanda innebörd som det nu föreliggande. Jag kunde då icke biträda detsamma, och då jag fortfarande anser, att tillräckliga skäl icke kunna anföras för den föreslagna förändringen, måste jag även nu intaga samma ståndpunkt till frågan.

Förslaget innebär, att förste deputeraden erhåller ett ökat arvode emot skyldighet att huvudsakligen ägna sin tid, sina krafter och sitt intresse åt handhavandet av riksgäldskontorets angelägenheter samt i regel vara i kontoret tillstädes under hela den tid, expeditionen är öppen. Såsom skäl för detta förslag har i första rummet anförts, att den fortgående utvecklingen av riksgäldskontorets verksamhet ställer med hänsyn till göromålsens såväl omfång som beskaffenhet alltjämt ökade krav på fullmäktige och deputerade. Vidare har anförts, att tillsynen över det sätt, varpå tjänstemännen fullgöra sina åligganden, samt övervakandet av kassarörelsen kräver förste deputeradens närvaro i riksgäldskontoret under hela expeditionstiden, att han endast därigenom kan förvärva fullständig personlig kännedom om riksgäldskontorets verksamhet och tjänstemännens sätt att fullgöra sitt arbete samt att allmänheten har rätt att fordra, att någon av deputerade är att anträffa inom riksgäldskontoret.

Gent emot den uppfattningen, att göromålsens omfattning och beskaffenhet ställer alltjämt ökade krav på fullmäktige och deputerade, vill jag framhålla, att de göromål, fullmäktige hava att handlägga, icke ökats under senare tider, utan tvärtom sedan längre tid tillbaka successive i betydlig mån inskränkts. Den, som tager kännedom om riksgäldskontorets verksamhet under den gångna tiden, finner, att kontoret under tidigare perioder haft en vida mer omfattande verksamhet än för närvarande, och han skall finna, att även den del av riksgäldskontorets verksamhet, som angår upptagandet av lån och förvaltningen av desamma, krävt vida mer tid, arbete och omtanke från fullmäktiges sida, än för närvarande är fallet, utan att därvid behov av en fullmäktigs ständiga närvaro i kontoret gjort sig gällande.

Jag har gjort en kortfattad översikt av riksgäldskontorets verksamhet sedan dess inrättande år 1789, vilken torde biläggas detta yttrande. Därav framgår, att riksgäldskontoret under olika tider haft sig anförtrordade många betydande verksamhetsområden, varifrån det nu är befriat. Till dessa höra följande:

- 1) Utgivande i betydlig omfattning av kreditsedlar med därtill hörande förvaltning och redovisning,
- 2) Depositionsrörelse,
- 3) Upp- och avskrivningsrörelse,
- 4) Förvaltning av general-assistansen,
- 5) Utredningen av Göta kanals, Göteborgs och Malmö diskontverk,
- 6) Överinseende över nummerlotteriet,
- 7) Utlåningsrörelse i stor skala till städer, samfälligheter och enskilda personer,
- 8) Tillhandahållande av kreditiv för åtskilliga ändamål,
- 9) Bestridande av hela den extraordinarie statsregleringen,

10) Uppbörd av allmänna beivringen med granskning och kontroll över redovisningen därav ävensom av en del andra statsinkomster.

11) Stämpling av spelkort och tidningar.

Allt detta har nu upphört med undantag därav att riksgäldskontoret behållit förvaltningen av järnvägslånen samt äldre byggnadslån, tomtregleringslån och lån för en kanalanläggning. Vid budgetsreformens genomförande år 1911 var föreslaget, att även dessa lån skulle överflyttas till statskontoret i överensstämmelse med den av statsrådet och chefen för finansdepartementet uttalade principen, att riksgäldskontorets finansiella uppgift inskränkes till förvaltningen av rikets gäld samt till att tillhandahålla statsverket upplånade medel. Av praktiska skäl beslöts i enlighet med fullmäktiges och statskontorets hemställan att icke vid det tillfället överflytta de ifrågakommande fonderna till statskontoret, men en sådan åtgärd kan när som helst utan någon egentlig olägenhet ske, varigenom ytterligare förenkling i riksgäldskontorets verksamhet skulle ernås.

Av vad jag anförts är det uppenbart, att fullmäktiges arbete ej ökats i avseende å ärendenas beskaffenhet, utan att tvärtom utvecklingen gått ut på att allt mera inskränka området för deras verksamhet, så att den i stort sett numera är inskränkt till tre områden, statsskuldförvaltningen, förvaltningen av järnvägslånefonden och allmänna byggnadslånefonden samt riksdagsförvaltningsärenden.

Men även själva statsskuldförvaltningen är numera i fråga om det arbete, som tillhör fullmäktiges egen handläggning, mycket enklare och mera lättskött än förr. Den mängd arbete, som skall inom riksgäldskontoret utföras, ökas naturligtvis med varje nytt statslån, men denna ökning gäller nästan helt och hållet sådant arbete, som tillkommer och bör tillkomma tjänstemännen, och betungar endast i mycket ringa grad fullmäktige och deras deputerade.

Vid upptagande av utländska lån ifrågakommer numera icke, att fullmäktige själva sätta sig i direkt förbindelse med utländska banker eller bankirer, såsom i äldre tider var nödvändigt, utan lånen hava under senare tider förmedlats genom svenska bankinstitut, riksbanken och enskilda bankinrättningar. Så lär även framdeles komma att ske vid upptagande av lån i utlandet, då våra stora banker numera intaga en långt mera betydande ställning än förr var fallet, och ett sådant förfaringssätt torde betingas av förhållandena på den stora internationella penningmarknaden. Indragning av medel från utlandet göres numera icke av deputerade direkt, utan sker genom riksbankens försorg. Förräntning av lånevaluta, till dess den erfordras för utbetalningar, och av andra tillfälligt tillgängliga medel förmedlas likaledes av riksbanken, som till och med förvarar det av riksgäldskontoret inköpta guld. Utbetalning av annuiteter i utlandet ombesörjes numera också av riksbanken, under det att det förr tillkom deputerade att själva anskaffa utländska valutor. Under detta och nästlidna år hava, såsom bekant, obligationer till betydliga belopp försålts inom landet. Detta har skett dels genom förmedling av svenska banker, dels genom försäljning i riksgäldskontorets kassa. Då i bägge fallen försäljningen skett till fasta kurser, som fastställdes av fullmäktige in pleno, har prövning i särskilda fall icke vara erforderlig. Antagligt är, att vid framdeles förekommande upplåning inom landet samma förfaringssätt kommer att iakttagas. Min uppfattning är på grund härav den, att deputerades uppgift numera är mindre krävande än den förr varit, i motsats emot den mening, som ligger till grund för det ifrågakommande förslaget.

Deposition av obligationer i riksgäldskontoret mot certifikat i förening med inskrivning i statsskuldboken har på sista tiden skett i stor omfattning, sedan allmänheten lärt sig uppskatta fördelarna därav. Emellertid synes mig utfärdandet av certifikat och övervakandet av inskrivning i statsskuldboken icke vara ett arbete av den art, att det kräver omedelbar handläggning av fullmäktige. Då riksbanken mottager värdehandlingar under öppen deposition, utfärdas insättningsbevis av en kommissarie, som förestår ifrågavarande avdelning, samt en revisor och en kamrer, men de underskrivas ej av någon bland bankofullmäktige. Ett liknande förfaringssätt kan ock användas av riksgäldskontoret vid mottagande av obligationer emot certifikat och utgivande av bevis om inskrivning i statsskuldboken.

Fullmäktiges framställning synes innebära en önskan, att på någon av fullmäktige skulle överflyttas göromål, som hittills ålegat tjänstemännen. Jag kan icke se någon fördel därav, men väl olägenhet. Om göromålen ökats, kunna ökade arbetskrafter erhållas genom anställande av flera tjänstemän. Så gick man till väga under äldre tider. Riksgäldskontoret hade en tid icke mindre än åtta kommissarier, varav tre för generalassistentkontoret, och på liknande sätt kan behovet även nu tillfredsställas. Då fullmäktige under riksgäldskontorets 125-åriga tillvaro varit befriade från sådan tjänstgöring, som nu är ifrågasatt för en av dem, utan att behov därav hittills gjort sig gällande och utan att önskan därom någonsin veterligt framställts, vare sig från fullmäktige eller statsrevisorer eller statsutskott, måste det förefalla mig egenomligt, att detta krav framkommer nu, då det enligt min åsikt mindre än förr kan hava fog för sig.

Den föreslagna arvodesförhöjningen må vara av underordnad betydelse för en så betydande förvaltning som riksgäldskontorets, men det är enligt min mening icke tillrådligt att vidtaga en åtgärd, varigenom fullmäktigskap i riksgäldskontoret skulle förvandlas från att vara ett förtroendeuppdrag av mera tillfällig karaktär till ett högt avlönat ämbete. Fullmäktige i riksgäldskontoret hava såsom sådana aldrig varit eller ansetts såsom ämbetsmän och böra, enligt min mening, ej heller bliva det.

Jag vet väl, att man kan hänvisa därpå, att deputerade i riksbanken hava en sådan ställning, att de måste ägna hela sin tid åt riksbankens tjänst och uppbära en därefter avvägd avlöning. Förhållandena äro dock helt olika inom de båda verken. Det är för riksbanken absolut nödvändigt, att dess chefer ägna sig odelat åt bankens ledning. Frågan gäller där endast, om det är lämpligt, att de väljas av riksdagen på sätt nu sker. Därom hava meningarna varit delade och komma väl även fortfarande att vara det. Däremot föreligger intet tvång att för riksgäldskontoret gå samma väg, och jag vill härvid framhålla, att det beträffande fullmäktige i riksgäldskontoret i långt högre grad än beträffande fullmäktige i riksbanken finnes fara för, att vid valen politiska grunder göra sig gällande med större kraft än rent finansiella synpunkter. Detta vore icke lyckligt för statsskuldförvaltningen och det lär även ur politisk synpunkt vara önsvärt, att man icke skapar högt avlönade ämbeten, som tillställas av representationen.

Då frågan om höjning av fullmäktiges arvoden förekom vid 1877 års riksdag, yttrade statsutskottet, att fullmäktiges arvode syntes ej egentligen vara att betrakta såsom ersättning för uppdragets fullgörande, utan fast hellre huvudsakligen avse att sätta den, som mottager uppdraget, i tillfälle att utan uppoffring åt detsamma ägna

den tid, som erfordras, och avstyrkte det väckta förslaget. Det torde vara riktigast att även framgent betrakta fullmäktigskapet såsom ett förtroendeuppdrag.

Det har framhållits såsom viktigt, att förste deputeraden har ständigt tillsyn över tjänstemännens arbete. Enligt min mening kan och bör sådan tillsyn ske genom de främsta tjänstemännen på de olika avdelningarna, sekreteraren för kansliet och kamreraren för kameralavdelningen. Den senare har åtminstone under senare tid haft chefställning på denna avdelning, men sedan tjänstemännens antal nu ökat avsevärt, skulle jag anse lämpligt, att till betecknande av detta förmanskap för honom återupptaga den gamla titeln kommissarie, som brukades i äldre tider, då kontoret hade mycket stor personal.

Då såsom skäl för förslaget anförts allmänhetens krav att ständigt kunna träffa någon av deputerade i riksgäldskontoret, vill jag genmäla, att det enligt min erfarenhet mycket sällan inträffar, att utomstående besöka deputerade i kontorets angelägenheter, och jag tror, att ej heller i framtiden allmänheten kommer att få anledning att oftare önska samtal med deputerade, vilka för övrigt med nutidens förbindelsemedel lätt kunna anordnas, utan att fördenskull någon av deputerade behöver ständigt vara tillstädes i riksgäldskontoret.

Jag har emellertid även ett annat viktigt skäl, varför jag icke kan tillstyrka förslaget.

Enligt min uppfattning är en omorganisation av statsskuldförvaltningen önskvärd, men i en helt annan riktning, än nu är ifrågasatt, och jag tror, att en sådan omorganisation, som jag tänkt mig, också kommer att genomföras under den närmaste framtiden. Att under sådana förhållanden göra en förändring i avseende å förste deputeradens uppgift och avlöning, synes mig mindre välbetänkt.

I första rummet anser jag starka skäl tala för en överflyttning till riksbanken av riksgäldskontorets kamerala avdelning, och min mening därom har under övervägande av dessa frågor alltmör stadgat sig. Såsom jag ovan anför, har riksbanken redan åtagit sig ombesörjandet av en stor mängd uppdrag, som egentligen tillhåra riksgäldskontoret. Sålunda verkställer riksbanken indragning av lånemedel, förräntning av valutor och utbetalning av annuitetslikvider i utlandet. Det vore en naturlig utveckling och skulle innebära en förenkling, om riksbanken övertog från riksgäldskontoret hela denna del av statsskuldförvaltningen och följaktligen finge direkt från statskontoret uppbära de medel, som äro avsedda för annuiteterna.

Sedan kontrakt om ett utländskt lån blivit avslutat, skulle det då tillkomma riksbanken att indraga valutan, överlämna till statskontoret de indragna medlen i mån av behov och till belopp, som i fastställd stat äro bestämda, eller efter Kungl. Maj:ts beslut, samt ombesörja förräntning av den del av lånet, som ej vore omedelbart behöfelig. Å andra sidan skulle riksbanken få det åliggandet att utbetala annuiteten å lånen med rätt att omedelbart från statskontoret lyfta de i riksstaten för detta ändamål anslagna belopp, varmed följde skyldighet att föra avräkningar med de banker och bankirer, som verkställa inlösen av obligationer och kuponger. I sammanhang härmed skulle till riksbanken överföras arbetet med att mottaga, granska och bokföra inlösta obligationer och kuponger. Detta arbete utgör en avdelning för sig, men måste skötas på samma ställe, där räkningarna föras med de utländska bankinstituten.

Vid försäljning av statsobligationer inom landet skulle riksbanken åtaga sig emissionen, såsom i själva verket delvis skett redan vid det i år utgivna lånet, då riksbanken jämte riksgäldskontoret undertecknade inbjudningen till teckning å det samma. Inlösen av kuponger till de inhemska statslånen skulle ske genom riksbankens försorg liksom i fråga om de utländska lånen.

Mottagandet av statsobligationer emot certifikat, som just nu tagit stor omfattning, och förande av statsskuldboken lämpar sig särskilt att övertagas av riksbankens kontor för öppna deposita, vilket just är inrättat för skötsel av sådana angelägenheter.

Jag vill icke ingå på vidare detaljer härav, men erinrar blott, att i England statsskulden förvaltas av den engelska banken, ehuru den ingalunda är statsbank i samma mening som Sveriges riksbank.

Tanken på riksbankens övertagande av statsskuldförvaltningen är icke ny. Redan för många år sedan hörde jag inom riksdagen uttalas den meningen, att det vore lämpligast att sammanslå riksbanken och riksgäldskontoret såsom båda varande riksdagens verk. Samma åsikt yttrades även under en debatt i andra kammaren sistlidne april månad.

Om statsskuldförvaltningen, vad den kamerala sidan angår, skulle överflyttas till riksbanken, torde vara lämpligt, att järnväglånefonden och allmänna byggnadslånefonden överflyttas till statskontoret. Detta har, såsom ovan nämnts, redan föreslagits från sakkunnigt håll såsom i och för sig det riktigaste, ehuru förslaget, då det framkom, avböjdes av vissa praktiska hänsyn, som dock ej äro av synnerligen vikt.

Riksgäldskontoret är en för Sverige egendomlig institution. I andra länder anser man det såsom en given sak, att såväl negocieringen av statslån som statsskuldförvaltningen tillkommer regeringen. Anledningen till riksgäldskontorets upprättande år 1789 synes hava varit snarare konung Gustav III:s önskan att få ständernas hjälp i en svår situation än någon önskan från ständernas sida att taga finanserna i sin hand. Alltsedan dess har omsorgen om statsskulden odelat vilat på riksdagens fullmäktige.

Tidsförhållandena synas mig bjuda, att man nu till övervägande upptager den frågan, huruvida riksgäldskontoret i sin nuvarande organisation fortfarande är den mest kompetenta institution, som kan erhållas, för att förhandla och besluta angående statens upplåning. Det finnes skäl till tveksamhet därom. Redan för femtio år sedan gjordes starka uttalanden, att sättet för statslåns upptagande borde förändras.

Statsrevisorerna yttrade år 1865, att Riksens Ständer möjligen kunde finna skäl att taga i övervägande frågan om ett annat behandlingssätt av statens låneangelägenheter jämte vad därmed står i sammanhang, och 1866 års revisorer framställde ett bestämt förslag i följande uttalande, varemot dock de sex av bondeståndet valda revisorerna reserverade sig: »För uppnegotierandet av statslån synes det Revisorerna otvivelaktigt, att Riksgäldskontoret ej heller är den lämpligaste myndigheten, dess styrelse må sammansättas huru som helst. Svårigen lär man kunna påräkna, att bland Riksgäldsfullmäktige få se en majoritet av fullt erfarna större financierer, och själva den kollegiala formen är otjänlig i fråga om beslut, som ofta måste fattas med stor hastighet och iakttagande av fullkomlig tystnad. — I andra länder är det Regeringen, som med representationens bemyndigande kontraherar om statslån, och även hos oss har visat sig behövligheten av Kongl. Maj:ts garanti å de lån, Riksens Ständer beslutat, för att hos främmande långivare ingiva nödigt förtroende. Det synes Revi-

sorerna därför vara vida ändamålsenligare, att för framtiden uppgörandet och kontraherandet av möjligen blivande lån uppdrages åt Regeringen, så att Riksgäldskontoret med dem icke får annan befattning än att, såsom ovan är sagt, ombesörja lånebeloppens indragning, förvaltning och amortering.»

Vid 1915 års riksdag ifrågasatte en talare, huruvida icke riksgäldskontoret numera åtminstone till en del spelat ut sin roll och uttalade den tanken, att riksgäldskontoret kunde framdeles bliva en byrå i finansministeriet.

Det bör enligt min mening icke ifrågakomma att helt överflytta bestämmanderätten i fråga om statslåns upptagande från riksdagens fullmäktige till Kungl. Maj:t och därmed helt bryta med en sekelgammal hävd, men det synes mig å andra sidan icke med fog kunna bestridas, att Kungl. Maj:t för närvarande har alltför litet inflytande vid dessa viktiga frågor avgörande, då i regel Kungl. Maj:ts befattning med låneärendena inskränker sig därtill, att någon av statsrådets ledamöter efter Kungl. Maj:ts förordnande, sedan alla förberedande underhandlingar äro avslutade, avger sitt yttrande, huruvida det föreliggande förslaget till låneavtal bör antagas eller förkastas.

För ett säkert bedömande av tidpunkten för upplåning, sättet för underhandling därom och lånets belopp, kräves noggrann kännedom såväl om den finansiella ställningen inom landet och i utlandet, som ock om statsverkets behov och landets politiska situation. Det är givet, att riksdagen vid val av fullmäktige bör söka vinna personer med sakkännedom i dessa frågor och förmåga att säkert bedöma dem. Utan att på något sätt underkänna förutvarande och nuvarande fullmäktiges insikter och erfarenhet, håller jag dock före, att staten hade större garantier för ett allsidigt och moget bedömande av ifrågakommande låneärenden, om dessa avgjordes av en korporation, som inrymde personer, vilka genom sin ställning och sin verksamhet vore alldeles särskilt kompetenta att bedöma sådana frågor ur olika synpunkter.

Jag skulle vilja föreslå, att beslut om upplåning för statens räkning anförtroddes åt en korporation, vari skulle ingå statsrådet och chefen för finansdepartementet, generaldirektören för statskontoret, en av fullmäktige i riksbanken jämte av riksdagen särskilt valde riksgäldsfullmäktige. Det har med ett visst klander anmärkts, att statens finansförvaltning är delad mellan tre fristående myndigheter, Kungl. Maj:t, riksgäldskontoret och riksbanken. Genom att åvägabringa samarbete mellan dem i ärenden rörande statsskulden, hade man på ett betydelsefullt område utjämnat den överklagade splittringen. Genom en sådan anordning, som här angivits, skulle såväl Kungl. Maj:ts som riksdagens skäliga anspråk på inflytande i låneärendena på ett tillfredsställande sätt bliva tillgodosedda.

Riksgäldskontoret har utom ovan omförmälda åligganden åtskilliga uppdrag, som gälla riksdagens inre förvaltning. Dessa äro dels tillsättande av övervaktmästare, maskinister, portvakter och övrig betjäning samt tjänstemän och vaktmästare i biblioteket, dels vård och inseende över riksdagshuset med däri befintliga möbler, dels renhållning och städning, ordnande av restaurationsrörelsen, upphandling av papper och andra förbrukningsartiklar, dels uppgörelser med tryckerier och bokbindare samt vård av riksdagstrycket, dels utbetalning av samtliga riksdagskostnader, kostnader för riksdagens hus, för biblioteket samt för justitieombudsmans- och militieombudsmans-expeditionerna. Ehuru dessa bestyr äro mycket främmande för statsskuldförvaltningen,

kunna de naturligtvis fortfarande utan olägenhet skötas av fullmäktige i riksgäldskontoret, men det vore enligt min tanke lämpligare och för övrigt mera överensstämmande med vad i andra länder är vanligt, om dylika förvaltningsärenden, som nära angå riksdagens arbete, stode under ledning av kamrarnas presidentskap, isynnerhet om till fullmäktige i riksgäldskontoret väljas personer, som icke tillhöra riksdagen och därför icke kunna hava stort intresse för riksdagens förvaltningsangelägenheter.

I utländska parlament är vanligt, att vardera kammaren bland sina ledamöter utser ett antal sekreterare och två skattemästare, vilka tillsammans med presidenten och vice-presidenten bilda kammarens byrå. Under uppsikt av kammarens byrå har en direktör ledningen av allt, som tillhör förvaltningsärenden. Direktören samt övrig personal tillhörande kansliet, räkenskapskontoret, arkivet och biblioteket, tillsättes av byrån eller ock av presidenten ensam. I tyska riksdagen är en del av personalen fast anställd med pensionsrätt. Byrån har där fem avdelningar, arkivet, räkenskapskontoret, kassan, kansliet och vaktmästareafdelningen, vartill kommer biblioteket, som står direkt under presidenten. I Belgien tillsättes direktören på sex år. Norska stortinget utser efter förslag av presidenten och vice-presidenten en kontorschef, som tillika är arkivarie, med biträde. Tillsynen över parlamenten tillhöriga byggnader och inventarier synes vanligen tillkomma direktören under skattemästarnes uppsikt. För kamrarnas utgifter uppgöres årligen budget, som framlägges till kammarens godkännande eller fastställs av dess byrå.

En organisation av riksdagens förvaltningsangelägenheter på något liknande sätt skulle medföra den fördelen, att kamrarnas talmän och deras mest betydande förtroendemän erhöles större myndighet beträffande anordningarna för riksdagens arbete och i fråga om riksdagskostnaderna, för vilka nu icke finnes någon budget uppgjord.

De förändringar, jag ifrågasatt, innebära indragning av riksgäldskontoret i dess nuvarande organisation. Att en så genomgripande förändring av statsskuldförvaltningen skall väcka åtskilliga betänkligheter, är givet, liksom att många svårigheter skola uppstå vid rubbningen av så gammal institution, men då jag tror, att en förändring i den av mig angivna riktningen förr eller senare skall visa sig vara den riktiga, har jag, sedan fråga väckts om förändring av riksgäldskontorets styrelse, icke velat underlåta att framställa dessa tankar».

Reservationen var åtföljd av en bilaga, så lydande:

»Om den svenska statsskuldförvaltningen och Riksgäldskontorets verksamhet i äldre och nyare tider.

Vid Karl XII:s död var svenska staten försänkt i en för den tiden oerhörd skuld, varav utelöpande mynttecken och myntsedlar utgjorde en betydlig del. I avsikt att avbördas denna skuld inrättades ständerna år 1719 ett s. k. *Riksens Ständers kontor*, vilket fick sig anvisat åtskilliga statsinkomster, såsom den s. k. lön- och betalningsavgiften, motsvarande den allmänna bevillningen i senare tider, den s. k. licenten, en förhöjning på tullavgifterna, köpeskillingar för kronogods och kronans hus i städerna, krigstroféer, subsidier. som Kongl. Maj:t kunde vilja avstå m. m.

Riksens Ständers kontor hade blott att befatta sig med den gamla gäldens betalande. Dess styrelse utgjordes av tre personer.

Dessa verk hade statsskuldförvaltningen om hand till 1766 och lyckades under tiden avbetala största delen av den gamla skulden. Då nämnda år yppade sig, att

oegentligheter ägt rum i kontorets verksamhet, indrogs detsamma, och förvaltningen av den gamla skulden uppdrogs i stället åt en avdelning i statskontoret, vilken erhållit benämningen det *gamla riksgäldskontoret*.

Liksom Riksens Ständers kontor hade det nu upprättade riksgäldskontoret endast den gamla skulden om hand. Vid sidan därav upptog Kongl. Maj:t nya lån, och dessa skulle skötas av statskontoret utan sammanblandning med riksgäldskontorets handhavande av den gamla skulden. Då statsbehoven voro stora, gjordes det ena utländska lånet efter det andra, och oredan i finanserna blev allt större.

För att bringa ordning i affärerna beslöt konungen att flytta förvaltningen av statsskulden från statskontoret till en fristående institution, *Riksgäldsdirektionen*, som från år 1778 fick hand om statsskulden i dess helhet. Denna direktion bestod av fyra ledamöter, kanslipresidenten, ett kammarråd, en statskommissarie och statssekreteraren för finansärenden.

Riksgäldsdirektionens ställning var ganska bekymmersam, då omsättningar av lån och upptagande av nya ständigt måste företagas. Sålunda avslötos under tiden 1766—1788 ej mindre än 24 utländska lån, upptagna i Genua, Amsterdam, Antwerpen och Hamburg. Så kom Gustav III:s krig med Ryssland 1788 och därmed nya stora krav på medel. Den riksdag, som sammanträdde i början af 1789, fick efter genomdrivandet av förenings- och säkerhetsakten till huvudsaklig uppgift att skaffa pengar för kriget och att ordna finansförvaltningen.

Kongl. Maj:t begärde då, att Ständerna måtte bevilja till krigskostnader 7 milj. riksdaler och åtaga sig garanti såväl för den redan uppkomna gälden, omkr. 14 milj. riksdaler, som för de lån, som komme att upptagas till dessa krigskostnaders gäldande.

Hemliga utskottet förklarade, att den av Kongl. Maj:t uppgivna skulden måste anses vara rikets skuld och tillstyrkte därför såväl det begärda anslaget till krigskostnader som Ständernas garanti för lånen. I fråga om förvaltningen av statsskulden yttrade hemliga utskottet:

»Kongl. Maj:t har med vanlig Kongl. Nåd och Mildhet täckts gå Utskottet till mötes, då Kongl. Maj:t, uppå vissa med Utskottet utstakade och i Nåder antagna grunder, villkor och förbehåll, därtill samtyckt, att all Rikets utgivna gäld, både den som redan gjord är och den som till kostnaderna för sistlidna och detta års fälttåg bliver nödig, flyttas ifrån Kongl. Maj:ts omedelbara försorg och överlämnas till Riksens Ständers förvaltning, under ett Riksens Ständers eget verk, som, hägnat och skyddat av Kongl. Maj:t borde bestå av Riksens Ständers tillförordnade fullmäktige».

Utskottet hemställde vidare, att riksgäldskontoret skulle äga att uppbära både till riksgäldsfonden förut anslagna medel och den nya bevillning och krigshjälp, Riksens Ständer sig åtog. Fullmäktige borde ock äga att utgiva sedlar, löpande med ränta.

Vid behandlingen av detta ärende inom stånden gjordes inga gensagor emot den äskade krigshjälpen, men uttalades stora betänkligheter emot den begärda garantien för de äldre skulderna, då lånen voro upptagna av Kongl. Maj:t utan ständernas garanti, och då man ansåg omöjligt att åtaga sig så stora bevillningar, som vore nödvändiga för skuldernas betalande. Varningar hördes även mot utgifvandet af riksgäldssedlar.

Däremot ägnades under överläggningarna föga uppmärksamhet åt förslaget, att

statsskuldens förvaltning skulle öfverflyttas till ständernas fullmäktige. Den ende, som uttalade sig därom, var lagman Håkansson i borgarståndet. Han yttrade, att då Rikssens Ständer åtaga sig betalningsansvar, följer, att då de måste mottaga de fonder, som äro eller bliva anslagna till gäldens betalande, men för att kunna fullgöra detta, måste ständerna hava ett kontor, som är Rikssens Ständer allena ansvar skyldigt.

Det är anmärkningsvärt, att öfverflyttningen av en så viktig del av den finansiella statsförvaltningen som handhavandet av statsskulden från Kongl. Maj:t till Riksdagen synes hava genomförts utan några meningsskiljaktigheter. Det kan synas så mycket underligare, som konungens makt just vid samma tillfälle betydligt utvidgades. Förklaringen torde kunna sökas däri, att åtgärden innebar en återgång till förhållanden, som varit gällande under den tid då Rikssens Ständers kontor hade hand om den gamla gälden från Carl XII:s tid, dels däri, att konungens och ständernas intressen under dåvarande omständigheter sammanföllö.

Det var otvivelaktigt en stor lättnad för konungen och hans finansiella rådgivare att få kasta ifrån sig de bekymmer, som det ständigt pågående anskaffandet av nya lån måste medföra. Antagligen låg det sanning i de ord, som förekomma i det första reglementet för riksgäldskontoret, att »Rikssens Ständer med Kongl. Maj:ts nådigste bifall för gott funnit att, till lättnad av Kongl. Maj:ts flera både viktiga och angelägna omsorger, ställa denna gäld och förenämnda kostnader, varför Riket kommer att häfta, under Rikssens Ständers tillförorädnade fullmäktiges samt ombuds styrsel och förvaltning».

Å andra sidan torde det för ständerna synts angeläget att, då de åtagit sig garanti för gälden, också få genom egna fullmäktige uppbära de för gäldens betalande anvisade medel, så att de ej genom Kungl. Maj:ts åtgärder kunde användas för andra ändamål.

Det nu upprättade *riksgäldskontorets* styrelse bestod av tre fullmäktige från ridderskapet och adeln samt två fullmäktige från vart och ett av de övriga stånden, varjämte ett konungens ombud hade att närvara vid sammanträdena.

Riksgäldskontorets huvudsakliga uppgift under den första perioden av dess verksamhet var givetvis att *sköta de gamla lånen* och att *upplåna pengar för de trängande statsbehoven*. Det var därvid nödvändigt att likasom förut vända sig till bankirer i utlandet, och underhandlingar om erhållande av lån bedrevos ständigt antingen av fullmäktige själva eller av Kungl. Maj:t med en mängd firmor i utlandet. Under tiden 1789—1799 upptogs ej mindre än 21 olika lån, vilkas förvaltning givetvis var mycket bekymmersam, då såväl indragning av medel som anskaffande av växlar för likvider i utlandet på den tiden voro förenade med stora svårigheter.

Inom riksdagen uttalades ofta under denna tid önskvärdheten av att upptaga lån inom landet.

År 1810 beslöts sålunda, att inrikes lån skulle upptagas mot reverser på 5 års tid mot 5 % ränta ävensom permanenta annuitetslån och lån på bestämd tid. Detta ledde dock till föga resultat. Även bör nämnas, att Kungl. Maj:t även under denna period någon gång upptog lån för egen räkning.

Då emellertid lån ej kunde erhållas till erforderligt belopp, började fullmäktige redan år 1789 utgiva *kreditsedlar*, vilka till en början förskrevos emot 3 % ränta, men snart utställdes utan ränta. På grund av Kungl. Maj:ts alltjämt stegrade behov öka-

des sedelmassan undan för undan. År 1799 uppgingo kreditsedlarna till den stora summan av 16 millioner riksdaler och agiot å desamma hade stigit till 50 %. Efter det att inlösen av sedlarna till $\frac{2}{3}$ -delar av nominella värdet genom riksbankens försorg börjats år 1803, nedgick beloppet, men var ännu vid 1814 års slut $8\frac{1}{2}$ millioner riksdaler. Omkring 1820 ansåg man, att dessa sedlar såsom faktiskt gångbart mynt till bestämd kurs varken borde ökas eller minskas. Småningom upphörde utgivandet av dylika och inlösen av de utelöpande sedlarna skedde fortfarande genom riksbanken.

Samtidigt med sedelutgivningen började riksgäldskontoret mottaga *depositioner* emot reverser, löpande med 3 % ränta. Vidare beslöts vid 1792 års riksdag öppnande av *diskonteringsrörelse* med riksgäldssedlar. Detta skulle ske genom att inrätta en *riksgäldsdi-kont*, vari skulle intagas enskilda personer. Av kapitalet skulle riksgäldskontoret tillskjuta $\frac{4}{5}$ -delar och aktieägarna $\frac{1}{5}$ -del. I styrelsen skulle sitta 4 fullmäktige och 2 av aktieägarna. Diskontens inlåning skedde till en början mot reverser, men sedermera mottogs penningar även på upp- och avskrivning. Diskontverket upplöstes år 1806.

Riksgäldskontoret hade således i slutet av 1700-talet och början av 1800-talet verklig bankrörelse likasom riksbanken. Hemliga utskottet yttrade också den 22 maj 1800 att »nästan hela rikets penningrörelse har från banken blivit flyttad till riksgäldskontoret med den märkliga skillnad, att bankens sedlar icke på långt när varit utelöpande till en sådan summa som kreditsedlarna».

Under sina bekymmer för anskaffande av växlar grepo fullmäktige till den utvägen att utgiva egna växlar i utbyte emot affärsväxlar, s. k. växelbyte, och år 1799 företogo sig fullmäktige till och med att med Kungl. Maj:ts samtycke uppköpa varor emot riksgäldssedlar för att sedan sälja dessa emot utländska växlar. Man började med att uppköpa stångjärn på Fastingsmarknad, fortsatte med inköp av manufakturjärn och stål och slutade med att inköpa en last kaffebönor i Göteborg för att säljas till Italien. (Kaffe var då förbjudet att användas inom riket.) Dessa handelsaffärer medförde stor förlust, varföre statsrevisorerna klandrade åtgärden, och hemliga utskottet förbjöd handel med varor och förklarade växelbyte ej böra ifrågakomma, om det ej vore alldeles nödvändigt.

En betydlig ökning i sina göromål erhöll riksgäldskontoret, då det år 1792 måste övertaga *generalassistentkontorets* rörelse. Denna bestod av utlåning mot pant av guld, silver och lösören, således fullständig pantlånerörelse, och även i någon mån utlånnande av manufakturlån. Kontoret organiserades 1803 såsom én avdelning av riksgäldskontoret med *tre kommissarier* under fullmäktiges inseende. Vid flera tillfällen var fråga om kontorets indragning, men först 1832 övertogs assistansen av enskild entreprenör.

De medel, riksgäldskontoret hade att röra sig med, fränsett lånemedlen, voro desamma, som förut varit anvisade riksgäldsdirektionen.

Den allmänna villervallan i affärerna under Sveriges krig 1808—1809 samtidigt med kriget på kontinenten föranledde fullmäktige att inställa alla utländska likvider år 1808, varefter 1812 vidtogs den åtgärden, att avskriva $\frac{2}{3}$ av de flesta utländska lånen.

Avslutningen av denna period av riksgäldskontorets historia skedde genom den

på grund av kronprinsen Carl Johans mellankomst möjliggjorda betalningen av rikets utländska skuld, som då uppgick till något över 4 millioner riksdaler specie.

Att riksgäldskontorets verksamhet vid denna tid hade en betydande omfattning, framgår därav, att kontoret år 1810 organiserades med *fem kommissarier*, vilka utgjorde en understyrelse med befogenhet att verkställa bestämda utbetalningar utan fullmäktiges hörande. Vid sidan därav stod generalassistentkontoret med sina tre kommissarier och en talrik tjänstepersonal.

Under Carl XIV Johans regering och ända till mitten av 1850-talet var statskulden obetydlig. De utelöpande kreditsedlarna inlöstes småningom av riksbanken. Den återstående skulden för 1808 års krigskostnader hade likaledes betalats av riksbanken, vars förskott småningom amorterades med riksgäldskontorets medel genom årliga annuiteter till år 1873. Riksgäldskontorets räntebärande skuld inskränkte sig i övrigt under ifrågavarande period till belopp av en eller annan million, stundom några hundra tusen riksdaler, vilka skulder, upptagna för utlåning eller ersättning av uttagningar å kreditiven, sedermera täcktes av inflytande statsinkomster.

Riksgäldskontorets verksamhet för det ändamål, vilket från början varit kontoret anvisat såsom dess egentliga uppgift, var sålunda under hela denna långa period ganska obetydlig. Däremot fick kontoret mycket annat att bestyra.

Från äldre tid kvarstod skötseln av generalassistenten vilken krävde betydligt arbete såväl av fullmäktige som av en talrik tjänstepersonal; vilket såsom nämnts fortsatte till år 1832. Vidare fick riksgäldskontoret det besvärliga uppdraget att utreda *Göta kanals, Göteborgs och Malmö diskontverks* affärer. Denna utredning pågick under 30 års tid 1818—1848. Diskonterna hade åren 1818—29 att bevaka fordringar i ej mindre än 500 konkurser. Sedan ett *nummerlotteri* inrättats år 1772 efter av Kungl. Maj:t utfärdad instruktion, enligt vilken inkomsten skulle tillfalla staten, blevo lotteriets tillgångar år 1810 överlämnade till riksgäldskontoret, som i stället hade att tillhandahålla lotteriet nödiga medel, till dess 1840—41 års riksdag beslöt dess indragning.

Från år 1823 fick kontoret en väsentlig ökad befattning med statsutgifterna. Vid den tiden började riksdagen att i stor omfattning utlämna *lån till en mängd olika ändamål*, såsom till städer efter inträffade eldsvådor, till kanaler, till vattenavledningsföretag, till strömningsningar, till väg- och broanläggning, till hamnars förbättring, till fabrikers inrättande m. m. Alla dessa lån skulle handhavas av riksgäldskontoret, som hade att, i den mån tillgängliga medel ej försloge, upplåna pengar emot 5 procents ränta för medel mot uppsägning och 3 procents ränta för medel att betalas vid anfordran. På samma sätt hade kontoret att gå tillväga för bestridande av utgifter för de många av riksdagen anvisade *kreditiven*, det s. k. lilla kreditivet från 1812, det s. k. stora kreditivet från 1835, spannmålskreditivet från 1818, konvojkommissariatets kreditiv 1818—1828, ullkreditivet 1832—1864, kreditivet för arméns ackordsamorderingsfond 1835—1859, kolerakreditivet 1835—1836 m. fl.

År 1830 beslöt rikens ständer, att riksgäldskontoret skulle upptaga ett 4-procents-lån i silver å 2 millioner riksdaler specie till utlåning åt fastighetsägare till $\frac{3}{5}$ -delar av fastighetsvärdet; rörelsen började 1835, men erhöll ingen omfattning. Sedermera beslöts, att riksgäldskontoret skulle förmedla lån åt hypoteksföreningarna, men saken förföll, emedan dessa hjälpte sig själva.

Ungefär samtidigt började riksdagen på riksgäldskontoret anvisa anslag för tillfälliga ändamål och från början på 1840-talet fick kontoret åliggandet att utbetala anslagen för hela den *extra-ordinarie statsregleringen*.

De medel, som krävdes för alla dessa utbetalningar, erhöles till en del från Kungl. Maj:t, men huvudsakligen genom kontorets egna inkomster. De förnämsta av dess voro *allmänna bevilningen* och *bankovinsten*; bland övriga märkas *avgifter för spelkorts- och tidningsstämplingen*, för vilken ett särskilt kontor var inrättat i riksgäldskontorets hus. Kontoret hade också att emottaga överskott å statsregleringen samt besparingar å anslagen emot skyldighet att ersätta uppkomna brister.

År 1823 beslöt riksdagen, att årliga behållningen av tullmedlen skulle avlämnas från tullverket till riksgäldskontoret, men Kungl. Maj:t förklarade sig icke medgiva detta, »såsom en i dess administrativa myndighet ingripande och för övrigt till onödig omgång ledande åtgärd». Betecknande för uppfattningen inom riksdagen är, att statsutskottet år 1840 ansåg önskvärt, att alla statsinkomster inginge till riksgäldskontoret, men att tillsvidare riksgäldskontoret skulle mottaga flertalet av bevilningarna, nämligen tull, saluaccis, postmedel och brännvinsbränningsavgiften, varefter till statskontoret skulle levereras det *beräknade* beloppet.

Uppbörden av bevillingen från länsstyrelserna föranledde givetvis betydligt arbete med granskning av restantieförslag och redogörelser för uppbörden, varvid kommissarierna enligt riksdagens erinran ålades särskild kontroll över att gävo-, testaments- och arvsbevillingen riktigt inflöte till riksgäldskontoret.

Slutligen må nämnas, att kontoret från 1835 fick hand om *Riksens Ständers hus* och från 1840 uppdrag att upphandla papper, vårda inventarier m. m. för riksdagens räkning, varvid bestämdes, att en av kommissarierna skulle bo i riksdagens hus och ha tillsyn därå.

Året 1855 börjar med *järnvägslånen* en ny period i riksgäldskontorets historia, varunder dess lånerörelse alltjämt ökas, under det att verksamheten i övrigt inskränkes.

Vid 1854 års slut uppgick statens räntebärande skuld endast till 3,974,676 rdr banko, varav till riksbanken 2,640,000 rdr och 996,625 rdr mot obligationer, utställda på grund av nyss företagna krigsrustningen.

Under nämnda år beslöto ständerna upplägga ett inhemskt lån för järnvägsanläggningar mot fonderade statsobligationer, löpande med högst 4% ränta, uppsägbara från innehavarens sida men med rätt till sex månaders uppsägning från riksgäldskontorets sida. Detta lån misslyckades fullständigt, men sedermera följde en lång rad statslån, till största delen upptagna i utlandet. Åren 1855—1875 voro säkerligen de besvärligaste i riksgäldskontorets historia, då kontoret vid sidan av sitt åliggande att uppbära allmänna bevilningen och bestrida utgifterna å den extra-ordinarie statsregleringen samt andra äldre åligganden, fick det svåra uppdraget att anskaffa medel för de i stor skala pågående järnvägsbyggnaderna.

Nya lån upptogs i utlandet åren 1858, 1860, 1864, 1866, 1868 och 1875 och inom Sverige 1858 (för näringarnas understöd) 1861, 1870, 1872. Den fonderade skulden växte successivt och uppgick vid 1875 års slut till 136 millioner kronor. Tillfälliga lån upptogs då och då; de utgjorde vid samma tid 4 millioner.

Konjunkturerna för låns upptagande i utlandet vore ganska ogynnsamma. Fullmäktige ansågo sig nödsakade att själva eller genom ombud i utlandet underhandla

med utländska bankirer. För ändamålet företogo vissa av fullmäktige vid olika tillfällen resor till utlandet. Sålunda gjorde presidenten F. Åkerman år 1857 en resa till Tyskland och 1865 till Tyskland, Paris och London, riksarkivarien J. J. Nordström 1864 likaledes till Tyskland, Paris och London, majoren M. C. Wolffelt 1866 till Tyskland, greve Henning Hamilton 1866 till Paris, Brüssel och Tyskland.

Indragningen av i utlandet upplånade medel skedde genom försäljning av växlar, tidtals nästan varje vecka, åt de bankirer, som lämnat lånen. För betalning av annuiteter å lånen anskaffades valutor genom inköp av växlar hos svenska affärsmän. Då sådana köp och försäljningar av växlar ständigt måste förekomma och fordrade omedelbar handläggning, beslöt 1856—57 års riksdag att tvenne av fullmäktige skulle såsom deputerade ombesörja dessa utländska likvider. Något annat uppdrag tillkom icke de deputerade såsom sådana.

Kontorets inkomster voro nu desamma som under föregående tid, utom att kontoret från år 1860 hade att mottaga vinsten å statens järnvägars trafik.

Beträffande riksgäldskontorets verksamhet i övrigt under denna tid fortsattes *utlåningen* efter beslut i varje fall av riksdagen.

Antalet utlämnade lån utgjorde vid 1854 års slut 144 till ett sammanlagt belopp av något över 2 millioner rdr banko. Utlåningen ökades under närmaste tiden, så att t. ex. lånens antal vid 1867 års slut enligt statsrevisorernas berättelse stigit till 254, under det att samtidigt lånesumman ökats, till väsentlig del på grund av lån till enskilda järnvägar, till närmare 20,800,000 rdr riksmünt. Vid 1875 års slut hade lånens antal nedgått till 97, men lånesumman ökats till över 24 millioner kronor riksmünt.

Jämte denna utlåning hade riksgäldskontoret att förränta de medel, som, stundom till avsevärda belopp, funnos tillfälligt disponibla, vilket skedde dels genom övertagande av obligationer från hypoteksföreningar, dels genom direkt utlåning på kort tid.

År 1874 inträdde en betydlig inskränkning i riksgäldskontorets verksamhet. Sedan från och med 1869 en del av den extra statsregleringen överflyttats från riksgäldskontoret till statskontoret, blev denna från och med år 1874 i sin helhet överflyttad till nämnda ämbetsverk. Samtidigt upphörde riksgäldskontorets befattningsmed allmänna beivringen och en del andra mindre inkomsttitlar. Även befriades kontoret från lånen till sjösänkningar och vattenavtappningar. Riksbankens vinst skulle dock fortfarande ingå till riksgäldskontoret och den bestämmelsen bibehölls, att brister i förslagsanslagen skulle ersättas av riksgäldskontoret, som å andra sidan ägde att mottaga överskott å statsverkets inkomster. Även dessa stadganden upphävdes år 1877. Sedermera har riksgäldskontoret fått från statskontoret uppbära vad som erfordrats till riksdagskostnader, annuiteter och räntor.

Sedan genom dessa åtgärder riksgäldskontorets göromål i betydlig grad minskats, indrogos två av de tre kommissariebefattningarna år 1875 och det följande året blev även den återstående indragen.

Efter år 1877 har riksgäldskontoret icke fått något nytt verksamhetsområde av betydelse sig anvisat. Det må endast erinras, att kontoret under längre tid haft att förvalta åtskilliga utlåningsfonder, såsom järnväghypoteksfonden 1879—1893, odlingslånefonden från 1886 vartill senare kommit torvindustrilånefonden, rederilånefonden, fonden för lån till Svenska ostasiatiska kompaniet, egnahemslånefonden, fiskerilåne-

fonden, Norrländska nyodlingsfonden, jordförmedlingsfonden och Trollhättans egnahems-lånefond. Vidare har kontoret fått skyldigheten att i deposition mot certifikat mot-taga och förvara enskilda personer tillhöriga obligationer av svenska statslån. På grund av den år 1911 beslutade budgetsreformen överflyttades emellertid år 1912 de ovan-nämnda fonderna till statskontoret varefter den under en tidigare period så omfattande utlåningsrörelsen inskränkts till järnvägslånen samt ett antal från äldre tid kvarstå-ende byggnadslån. Samtidigt upphörde riksgäldskontorets befattning med köpeskil-lingarna från mindre kronolägenheter.

Riksgäldskontorets verksamhet har under senare tider blivit alltmera begränsad till det område, som från början var avsett att utgöra dess huvuduppgift, nämligen upptagande av statslån för av riksdagen beslutade utgifter samt förvaltningen av dessa lån jämte vad därmed står i sammanhang. Härtill har dock efter 1867 kommit en mängd åligganden beträffande riksdagens ekonomi och för riksdagen anställd personal.

Upplåningen har skett i allttjämt växande skala. Sedan de äldre lånen konver-terats genom 1880 års lån å omkring 120 millioner kronor, har kontoret upplagt nya lån åren 1886, 1887, 1888, 1890, 1894, 1899, 1900, 1904, 1906, 1907, 1908, 1911, 1913, 1914, varav endast 1887 och 1914 års lån kunna anses såsom inhemska.

Det är givet, att arbetet med statsskuldens förvaltning ökats i mycket bety-dande grad genom de nya lånen, särskilt som obligationerna äro ställda på låga va-lörer, men å andra sidan hava förändringar inträtt i fråga om förfarandet vid låne-avtalens avslutande, lånemedlens indragning m. m., vilka frigjort kontoret från förvaltningsåtgärder, som kontoret tidigare måst självt ombesörja, och därigenom i väsentlig grad minskat det arbete, som tillkommit fullmäktige själva, särskilt deras deputerade,

Under det att, beträffande de utländska lånen, fullmäktige i äldre tider måste vid låneunderhandlingar sätta sig i direkt förbindelse med utländska bankirer, ha åt-minstone under de sista tjugufem åren de svenska statslånen förmedlats genom sven-ska bankinstitut.

Även indragning av dylika lånemedel och den i sammanhang därmed stående förräntningen i utlandet av lånemedel har numera blivit ordnad på ett annat sätt än förr. Indragning av medel skedde tidigare genom försäljning av växlar på långvarne eller överlåtande av tillgodohavanden till olika bankinrättningar inom landet efter kurser, varom överenskommelse träffades. Angående lånemedels tillfälliga förräntning i utlandet gjordes stundom avtal i sammanhang med lånekontraktet, men eljest träf-fade fullmäktige efter infordrande av anbud uppgörelser med olika banker och ban-kirer i Tyskland. Denna del av statsskuldförvaltningen skötes numera av riksbanken. Såväl indragningen av lånemedel som placeringen av lånemedel i utlandet, till dess de behöva överflyttas till Sverige, sker genom riksbankens försorg, försävt icke över-enskommelse om viss placering skett vid lånets avslutande. På sista tiden har för-räntning i utlandet skett dels genom utlåning på kort förfallotid, dels genom inköp av statskamarväxlar, dels genom uppköp av utländska affärsväxlar.

Likaledes har riksbanken åtagit sig att ombesörja alla kontorets utländska likvi-der, under det att anskaffande av valutor för annuiteterna å dessa lån tidigare skedde genom inköp av växlar och sedan 1870-talet genom uppgörelser med dels riksbanken, dels enskilda bankinrättningar. För de under 1914 och 1915 upptagna inhemska lå-

nen ha riksbanken och övriga i lånekonsortiet deltagande bankerna åtagit sig det mesta arbetet. Även vid sista emissionen, som icke övertagits i fast räkning, hava de åtagit sig uppbörden av de tecknade beloppen, uppgörande av avräkningar med tecknarna och redovisning.

På grund av anvisningen i riksgäldskontorets reglemente att hålla dessa behållningar allmänna rörelsen tillhanda och göra dem räntebärande, har kontoret sedan gammalt utlånat tillfälligt tillgängliga medel till enskilda banker och även enskilda personer. Denna utlåningsrörelse har emellertid nu helt och hållet upphört. Anmärkningar däremot hava gjorts av statsrevisorerna vid åtskilliga tillfällen. Redan 1849 års revisorer klagade över, att riksgäldskontoret motverkade riksbankens åtgärder i avseende å utlåningen. Samma anmärkning gjordes av 1860 års revisorer, som begärde, att dessa medel skulle insättas i riksbanken. Detta yrkande upprepades av statsrevisorerna åren 1874 och 1878. Sedermera hava framställningar i liknande syfte gjorts från riksbankens sida och dylik utlåning har på grund därav icke på många år förekommit, varigenom en förenkling i kontorets förvaltning vunnits.»

Bilaga med tilläggsbilagor 1, 2 och 3.

Till riksdagens bankoutskott.

I skrivelse av den 14 mars 1916 har bankoutskottet anhållit, att fullmäktige ville verkställa utredning, huruvida och i vad mån en omläggning av arbetet inom riksgäldskontoret lämpligen borde äga rum, samt därefter till utskottet inkomma med yttrande och förslag i ämnet; och har utskottet därvid uttalat, att ifrågavarande utredning borde av fullmäktige verkställas efter samråd med kungl. statskontoret och fullmäktige i riksbanken.

Sedan med anledning därav fullmäktige anmodat statskontoret och fullmäktige i riksbanken att utse vardera en representant att delta i ifrågavarande utredning, hava utsetts av statskontoret t. f. statskommissarien K. Beckman och av fullmäktige i riksbanken bankofullmäktigen V. Moll; och hava dessa i första hand samarbetat med en inom riksgäldsfullmäktige utsedd delegation.

Bankoutskottets anhållan om nu ifrågavarande utredning har ursprungligen föranletts av fullmäktiges skrivelse till utskottet av den 2 december 1915, däri fullmäktige av anförda skäl förklarat sig anse viss förändring erforderlig beträffande förste deputeradens ställning i riksgäldskontoret och i sammanhang därmed hemställt om höjning av det särskilda arvodet till denne. Vid denna fullmäktiges skrivelse fanns fogad en av dåvarande riksgäldsfullmäktigen G. F. Östberg avgiven reservation.

I sin ovanberörda skrivelse har utskottet såsom skäl för sin begäran om ifrågavarande utredning i huvudsak anfört följande.

Enligt vad fullmäktige tidigare meddelat utskottet, hade från och med 1914 års ingång åtskilliga förändringar vidtagits i uppställningen av riksgäldskontorets huvudbok. Vidare hade i riksgäldskontoret upprättats ett för riksbokslutet avsett särskilt omslut av de i huvudboken ingående budgetmedlen och övriga statsmedel; men vore detta redo-

Bankoutskottets skrivelse av den 14 mars 1916.

visningssätt att anse endast såsom ett övergångsstadium, som komme att upphöra i och med det att en fullständig omläggning av huvudbokens uppställning kunnat verkställas. Ett förslag till sådan omläggning hade ock i slutet av år 1915 utarbetats inom riksgäldskontoret; och hade avsikten varit att tillämpa detta redan vid uppläggandet av 1916 års huvudbok. Fullmäktige hade emellertid vid övervägande av denna fråga kommit till den uppfattningen, att densamma icke borde avgöras för sig, utan att i samband därmed borde till prövning upptagas frågan om ändring av riksgäldskontorets bokföring i dess helhet. Fullmäktige hade jämväl i sådant syfte redan gjort framställning hos den s. k. bokföringskommittén med begäran om förslag i ämnet från kommittén. På grund härav hade utskottet ansett sannolikt, att en omläggning av riksgäldskontorets *bokföring* komme att genomföras inom en nära framtid; och torde, enligt utskottets mening, i samband därmed riksgäldskontorets *kassarörelse* möjligen komma att i huvudsak överflyttas till riksbanken. Det hade jämväl synts utskottet antagligt, att arbetet inom kontoret med *inlösen av kuponger* efter denna överflyttning komme att utföras av riksbanken.

Beträffande riksgäldskontorets *transaktioner med utlandet* framhöll utskottet, att en icke obetydlig del av dessa redan för närvarande förmedlades av riksbanken; och det hade därför synts utskottet vara skäl att undersöka, huruvida icke till fördel för såväl riksgäldskontoret som riksbanken det förra verkets samtliga utländska affärer skulle kunna överflyttas på det senare.

Utskottet anförde slutligen, att i herr Östbergs förenämnda reservation berörts även åtskilliga andra omständigheter, vilka synts utskottet vara av beskaffenhet att vid en dylik undersökning jämväl böra tagas under omprövning, och att därvid torde böra tillses, huruvida icke även *andra områden av riksgäldskontorets verksamhet* lämpligen skulle kunna begränsas genom vissa göromåls överflyttning till riksbanken eller andra verk.

Omläggning
av riksgäldskontorets bokföring.

Med anledning av fullmäktiges ovan omförmälda framställning till bokföringskommittén har kommittén, sedan Kungl. Maj:t i januari 1916 förklarat hinder icke möta för kommittén att verkställa det begärda arbetet, uppdragit åt sin sekreterare, statskommissarien Chr. L. Tenow att upprätta förslag till bokföringsformulär för riksgäldskontorets medelsförvaltning.

Sedan statskommissarien Tenow fullgjort det honom meddelade uppdraget, hava kommitterade, med uttalande att de efter granskning av det uppgjorda förslaget funnit detsamma vara ändamålsenligt och med statsbokföringsreformens allmänna principer överensstämmande, till fullmäktige överlämnat en här bilagd skrivelse i ämnet av den 7 november 1916, åtföljd av utav Tenow uppgjorda räkenskapsformulär ävensom en till dem hörande, här jämväl bilagd promemoria. (*Bil. 1 och 2.*)

I sin skrivelse hava kommitterade bland annat framhållit, att den förändring av riksgäldskontorets ställning till statsverket, som blivit en följd av den år 1911 beslutade budgetreformen, syntes påkalla, att det bokföringssystem, som under de senare åren blivit genomfört för ett flertal statsmedelsförvaltande ämbetsverk och myndigheter och vilket skulle successivt genomföras för övriga ämbetsverk och myndigheter, jämväl tillämpades för riksgäldskontoret; och redogöra kommitterade vidare för de allmänna principer, som ligga till grund för statsbokföringsreformen.

I ovan omförmälda promemoria lämnas först en allmän översikt över det hittillsvarande bokföringssystemet i riksgäldskontoret och det sätt, varpå dess kassarörelse varit ordnad; och framlägges därefter ett detaljerat förslag till räkenskapsväsendets omläggning.

Enligt detta förslag skulle, bland annat, riksgäldskontorets kassa i den gamla bemärkelsen försvinna och kassarörelsen i stället läggas omedelbart å giroräkningarna — riksgäldskontorets och statsverkets — med noggrant särskiljande av de medel, som tillhörde den ena eller den andra. I riksgäldskontoret skulle då komma att finnas endast en mindre handkassa, att betrakta såsom ett kassören lämnat *förskott* till bestridande av smärre utgifter, vilka icke lämpligen kunde var för sig av riksgäldskontoret anvisas å giroräkningarna. Storleken av detta förskott, som borde bestämmas av fullmäktige, vore givetvis beroende på storleken av det belopp, utöver vilket betalningar enligt fullmäktiges bestämmande skulle verkställas medelst check. — Kassören skulle, såsom förut, hava att på grund av fullmäktiges anordningar verkställa riksgäldskontoret åliggande utbetalningar, ehuru med å giroräkningarna dragna checkar, samt att emottaga och såsom inbetalningar bokföra de belopp, som inreverserades genom insättning därstädes.

Kommitterade hava sålunda icke förutsatt annat, än att riksgäldskontorets kassarörelse, om än i förändrat skick, skulle i riksgäldskontoret bibehållas; och hava kommitterade ej heller ifrågasatt, att inlösen av kuponger skulle från kontoret borttagas.

Mot det av kommitterade avgivna förslaget till omläggning av

riksgäldskontorets bokföring hava fullmäktige för sin del ur principiella synpunkter icke haft något att erinra; och hava fullmäktige, som icke ansett förslaget stå i det samband med omorganisationsfrågan, att det icke kunde, oberoende av denna, genomföras, beslutat, att omläggningen skall äga rum från och med ingången av innevarande år. Härvid hava, efter samråd med den av statskontoret utsedde delegeraden, kommitterades formulär till primärräkenskaperna — utgifts- och inkomstjournaler samt utgifts- och inkomstböcker — utan vidare tagits till efterrättelse, varemot befunnits, att någon ändring bör äga rum beträffande vissa konti i förslaget till riksgäldskontorets huvudbok i syfte att bringa denna i möjligast nära överensstämmelse med rikshuvudboken; och kommer detta att verkställas under årets lopp. Ett par detaljer i förslaget, bland annat upphörandet av likvidations- och amortisementsfonden, vilken efter omläggningen utan olägenhet torde kunna försvinna, kräva emellertid, för att kunna genomföras, riksdagens godkännande; och komma fullmäktige i fråga om de ändringar i riksgäldskontorets reglemente, som för ändamålet erfordras, att längre fram under riksdagen till utskottet inkomma med förslag.

Fullmäktige vilja här framhålla, att fullmäktige visserligen ansett önskligt att uppskjuta räkenskapsomläggningens genomförande, till dess omorganisationsfrågan blivit av riksdagen slutligen avgjord, men att fullmäktige funnit mycket vägande skäl tala mot ett sådant uppskov. I detta avseende vilja fullmäktige främst nämna det trängande behovet av ett förenklat bokföringssätt samt vikten av att erhålla en snabb och exakt budgetredovisning, vilket under förutvarande förhållanden svårligen kunde åstadkommas. Härtill kommer, vad redan här ovan berörts, kravet på möjligast nära överensstämmelse mellan uppställningen av riksgäldskontorets huvudbok och rikshuvudboken, i vilket avseende redan 1915 års statsrevisorer uttalat sina önsknings. Slutligen har från statskontorets sida framförts önskvärdheten av omläggningens genomförande från den tidpunkt, som nu skett.

Riksgäldskontorets
kassarörelse.

Såsom ovan nämnts, utgå kommitterade från att riksgäldskontoret skall komma att behålla sin *kassarörelse*, ehuru med viss omläggning av densamma, innebärande en överflyttning av den huvudsakliga rörelsen till förenämnda giroräkningar. I detta sammanhang anse sig fullmäktige böra omförmåla, att den av kommitterade som en följd därav föreslagna utsträckta användningen av checkar redan under senare delen av år 1916 kommit i bruk, samt att den från och med 1917 års ingång till kassören såsom förskott lämnade handkassan bestämts skola

uppgå till under vissa tider av året högst 25,000 kronor, eljest till högst 10,000 kronor.

Enligt de bokföringsprinciper, som med innevarande år börjat tillämpas i riksgäldskontoret, är bokföringen icke såsom förut endast delvis utan i sin helhet baserad på *kassabokföring*. Denna skall icke blott giva en bild av riksgäldskontorets hela rörelse utan även utgöra grundvalen för den riksgäldskontoret åliggande budgetredovisningen. I ännu högre grad än förut står numera kassarörelsen i organiskt samband med riksgäldskontorets verksamhet i dess helhet. Kassarörelsens fränskiljande skulle äventyra den överensstämmelse med statskontorets bokföring, som med det nya systemet åsyftats. Ej heller skulle den kamerala avdelningen i riksgäldskontoret kunna undgå en, snart sagt, fullständig desorganisation. Såväl arbetsordningen som arbetsfördelningen å avdelningen stå nämligen i intimt sammanhang med kassarörelsen. Härtill kommer, att ett införlivande av ett huvudsakligen förvaltande verks kassarörelse med ett annat, för affärsverksamhet speciellt inrättat verk icke lär kunna äga rum under annan förutsättning, än att allt fortfarande särskild bokföring och särskild redovisning av det förvaltande verkets medel äger rum. Den riksgäldskontoret åliggande budgetredovisningen, vars tillfredsställande ordnande utgör ett av huvudsyftena med räkenskapsreformen, skulle, efter en överföring av riksgäldskontorets kassarörelse till riksbanken, fullgöras av banken. Riksbanken skulle i och med ditflyttandet av riksgäldskontorets budgetredovisning nödgas övertaga en verksamhetsgren, som nu icke tillkommer densamma och för vilken den saknar organ. Det synes fullmäktige, som om varken den besparing av arbete och kostnader eller ännu mindre den enhetlighet i förvaltningsformerna, som av utskottet torde hava åsyftats med den berörda överflyttningen, i något hänseende skulle komma att vinnas. Fullmäktige befara tvärtom, att, om en sådan överflyttning under nuvarande förhållanden överhuvud låter sig verkställas, den i varje fall komme att medföra splittring och ökat arbete.

På grund av vad sålunda anförts anse fullmäktige, att riksgäldskontorets kassarörelse, om än på visst sätt omlagd, bör därstädes bibehållas; och hava fullmäktige i det följande utgått ifrån att så kommer att ske.

Inlösen av obligationer och kuponger torde icke stå i sådant organiskt samband med kassarörelsen, att denna verksamhet icke skulle kunna därifrån avskiljas. Skall en överflyttning till riksbanken av denna inlösen komma i fråga, synes dock, enligt fullmäktiges mening,

*Inlösen av
obligationer
och kuponger.*

någon verklig fördel, antingen av ekonomisk eller annan art, böra vara därmed förenad, men kunna fullmäktige icke finna detta vara fallet.

Uppmärksamheten bör här fästas å det förhållandet, att inlösta obligationer och kuponger måste — vare sig inlösen ägt rum i riksgäldskontoret eller annorstädes — underkastas en efterbehandling, bestående i sortering, kontrollgranskning, bokföring med mera, vilket arbete är mycket omständligt och kräver såväl avsevärt utrymme som särskild personal.

Även om inlösen ägde rum i riksbanken, måste av skäl, som torde framgå av vad fullmäktige här ovan anfört och av vad bankofullmäktigen V. Moll i sitt vid denna skrivelse fogade yttrande framhåller, riksgäldskontoret ombesörja nämnda efterarbete och för detta ändamål nödgas hålla i det närmaste lika stor personal som nu. Den redovisning mellan de båda verken av inlösta obligationer och kuponger, som bleve nödvändig, skulle därtill enligt fullmäktiges uppfattning snarare medföra omgång än förenkling. Därjämte bör i detta sammanhang beaktas, att, då fullmäktige förutsätta, att kassarörelsen bibehålles i riksgäldskontoret, därav följer, att en kassör fortfarande kräves därstädes. Dennes arbetskraft skulle emellertid icke komma att i tillbörlig utsträckning utnyttjas, om kassarörelsen bleve inskränkt genom fränskiljande av arbetet med inlösen av obligationer och kuponger.

Några fördelar ur annan än besparingssynpunkt torde ej heller kunna anses uppkomma genom en överflyttning av obligations- och kuponginlösen. Tvärtom kan man antaga, att avsevärda olägenheter för riksgäldskontoret skulle vara därmed förenade. I detta avseende vilja fullmäktige särskilt framhålla, att, då fullmäktige alltmera strävat att vid utgivande av inhemska lån söka få till stånd teckningar av allmänheten direkt i riksgäldskontoret, denna strävan underlättas av den kontakt med allmänheten, som en fortsatt kassarörelse och kuponginlösen i riksgäldskontoret medför.

På grund av vad nu anförts anse sig fullmäktige böra avstyrka en överflyttning till riksbanken ej blott av, såsom förut nämnts, kassarörelsen i dess helhet utan även av obligations- och kuponginlösen; och vilja fullmäktige till stöd för denna sin uppfattning ytterligare hänvisa till vad bankofullmäktigen V. Moll i sitt förenämnda yttrande anfört.

Riksgälds-
kontorets
transaktioner
med utlandet.

Vad därefter beträffar *riksgäldskontorets transaktioner med utlandet* har utskottet framhållit, att en icke obetydlig del av dessa redan för närvarande förmedlades genom riksbanken, och att det därför syntes

utskottet vara skäl att undersöka, huruvida icke riksgäldskontorets samtliga utländska affärer lämpligen skulle kunna överflyttas på riksbanken.

Vidkommande den omfattning, vari riksbanken för närvarande förmedlar riksgäldskontorets utrikes affärer, vilja fullmäktige erinra därom, att samtliga riksgäldskontorets likvider i utlandet, vilka så gott som uteslutande utgöras av tillhandahållande av förskott åt såsom inlösningsställen för de svenska statslånen tjänstgörande banker, verkställas genom riksbanken efter skriftligt uppdrag från riksgäldskontoret i varje särskilt fall. Vidare plägar riksbanken för riksgäldskontorets räkning förvalta riksgäldskontoret tillhöriga utländska värdepapper, inkassera därå förfallande räntor och kapitalbelopp samt, då så ifrågakommer, verkställa utbyte av förfallande värdepapper mot nya sådana. Indragning av valuta för i utlandet upptagna statslån har ock på senare tider pläгат ske genom riksbanken. Däremot bokföras och redovisas förskotten till de utländska bankerna uteslutande i riksgäldskontoret.

En utvidgning av riksbankens befattning med de utländska affärerna skulle näppeligen kunna ske annorledes än genom överflyttande till riksbanken av korrespondensen rörande dessa affärer. En oundgänglig följd härav bleve emellertid överflyttandet av avräkningen med de utländska inlösningsställena, för vilken korrespondensen ligger till grund. Denna avräkning kan åter icke skiljas från redovisningen av annuitetsanslagen för statslånen. Att verkställa en del av bokföringen i riksbanken och en annan på samma korrespondens sig grundande bokföring i riksgäldskontoret kan uppenbarligen icke förordas såsom ändamålsenligt. Den ifrågasatta anordningen torde i övrigt förutsätta överflyttandet av icke blott obligations- och kuponginlösningen utan även av hela redovisningen av inlösta obligationer och kuponger och vad därmed sammanhänger. Då, såsom ovan uttalats, fullmäktige anse sig böra avstyrka riksbankens övertagande av kuponginlösningen, måste fullmäktige redan på denna grund och oavsett övriga skäl avstyrka jämväl en utvidgning av riksbankens nuvarande befattning med riksgäldskontorets utrikes affärer genom överflyttande till riksbanken av riksgäldskontorets utländska korrespondens.

I sin skrivelse angående ifrågavarande utredning har utskottet vidare uttalat, att det vid densamma jämväl torde böra tillses, huruvida icke även *andra områden av riksgäldskontorets verksamhet* lämpligen

Riksgäldskontorets verksamhetsområden i övrigt.

skulle kunna begränsas genom vissa göromåls överflyttning till riksbanken eller andra verk.

Statsskuld-
boken.

Ett av de områden, beträffande vilket en överflyttning till riksbanken ifrågasatts, är arbetet med *statsskuldboken* och vad därmed äger sammanhang. I sin förut omtalade reservation har herr Östberg förklarat sig anse denna riksgäldskontorets verksamhetsgren särskilt lämpa sig att övertagas av riksbankens kontor för öppna deposita, vilket just vore inrättat för sådana angelägenheter.

Ifrågavarande verksamhetsgren har på en mycket kort tid haft en förhållandevis storartad utveckling, såsom fullmäktige haft tillfälle att för utskottet framhålla senast i sin till innevarande riksdag avgivna berättelse. Då antalet inskrivna poster den 16 december 1914 utgjorde endast 124 med ett belopp av 6,917,625 kronor, hava intill denna dag verkställts sammanlagt 3,106 inskrivningar. Sedan en del uttag av inskrivna obligationer ägt rum, kvarstå inskrivningar å tillsammans 92,218,819 kronor 33 öre. Denna riksgäldskontorets verksamhetsgren är sålunda redan nu mycket omfattande och kräver ett betydande arbete. Antalet inskrivningar ökas snabbt; och allt talar för, att denna tillväxt kommer att fortfara.

Rörande statsskuldboken synes detsamma gälla som beträffande arbetet med inlösen av obligationer och kuponger, nämligen att en överflyttning till riksbanken icke gärna kan komma i fråga, såvida därigenom icke skulle kunna ernås en mera avsevärd besparing. Så kan emellertid med all säkerhet icke bliva fallet. Även om den avdelning av riksbanken — avdelningen för öppna deposita — på vilken ifrågavarande arbete skulle komma att läggas, till en början skulle kunna åtaga sig detta ökade arbete med endast någon mindre tillökning av personalen, så kan med visshet förutses, att, i betraktande av statsskuldbokens snabba tillväxt, den dag icke kan vara långt avlägsen, då en avsevärd ökning av riksbankens arbetskrafter för ifrågavarande ändamål skulle visa sig oundgängligen nödvändig. En överflyttning skulle sålunda endast kunna medföra en rent tillfällig besparing, vilken icke kan anses stå i rimligt förhållande till de olägenheter och svårigheter, som därmed skulle följa.

I inskrivningssättet hava under de sista åren allt emellanåt viktiga förändringar genomförts. Rörande dessa vilja fullmäktige här endast erinra därom, att den ursprungliga formen vid inskrivning varit ren deposition, men att denna form numera kompletterats med annan, där deposition icke äger rum. Det synes ock antagligt, att statsskuldboksväsendets utveckling kommer att ytterligare gå i riktning mot

systemet: ren bokfordran. Om så sker, bliver givetvis statsskuldboken i ännu högre grad, än redan nu kan sägas vara fallet, en verkligt integrerande del av själva upplåningen. Det synes då ligga i sakens natur, att statsskuldboken bör handhavas av den myndighet, som verkställer upplåningen och förvaltar statsskulden. Statsskuldboksväsendet är jämväl i de länder, där en självständig statsskuld förvaltning finnes, förenat med denna och utgör i regel en av förvaltningarnas mest väsentliga verksamhetsgrenar. I detta hänseende få fullmäktige hänvisa till en av kamreraren A. Roswall utarbetad, här bilagd berättelse rörande en av honom efter fullmäktiges uppdrag företagen utrikes studieresa. (Bil. 3.)

Det är självfallet, att, därest statsskuldboken skulle överflyttas till riksbanken, riksgäldsfullmäktige även därefter måste i viss mån behålla bestämmanderätten rörande densamma. De tjänstemän i riksbanken, åt vilka arbetet med statsskuldboken skulle överlämnas, komme då att lyda under två myndigheter — något som ej kan vara lämpligt och torde vara ägnat att menligt inverka på statsskuldboksväsendets utveckling. För övrigt torde man ej kunna vänta sig eller ens begära, att fullmäktige i riksbanken, vilka redan nu hava ett vidsträckt arbetsområde av till största delen helt annan art än riksgäldskontorets, skola kunna ägna samma tid och intresse åt statsskuldboksväsendet som fullmäktige i riksgäldskontoret, vilka betrakta omvårdnaden därom som ett av de viktigaste föremålen för sin verksamhet.

Vad fullmäktige här ovan i sammanhang med frågan om riksgäldskontorets kassarörelse anfört rörande betydelsen av kontakt med allmänheten, torde i ej mindre mån gälla i fråga om riksgäldskontorets handhavande av statsskuldboksväsendet. De i statsskuldboken inskrivna fordringsägarna bilda en riksgäldskontorets klientel, vilken, enligt vad erfarenheten redan givit vid handen, vid varje ny läneemission på den inhemska marknaden bliver av allt större värde.

På grund av vad sålunda blivit anfört få fullmäktige avstyrka jämväl överflyttande till riksbanken av statsskuldboken.

I sin meranämnda reservation har herr Östberg förklarat sig anse skäl tala för en *överflyttning till riksbanken av riksgäldskontorets kamerala avdelning* och hänvisar till att riksbanken åtagit sig ombesörjandet av en stor mängd uppdrag, som egentligen tillhörde riksgäldskontoret, såsom indragning av lånemedel, förräntning av valutor och utbetalning av annuitetslikvider. Det vore, enligt herr Östbergs mening, en naturlig

Diverse förvaltningsåtgärder, som förmedlas av riksbanken.

utveckling och skulle innebära en förenkling, om riksbanken från riksgäldskontoret övertog hela denna del av statsskuldförvaltningen.

Häremot få fullmäktige anföra följande.

Att fullmäktige anlita landets centralbank (och i vissa fall även enskilda bankinstitut) för rent bankmässiga uppdrag, måste enligt fullmäktiges mening anses lämpligt och betingat av utvecklingen men innebär givetvis icke, att riksgäldskontoret såsom organ för statsskuldens förvaltning, för redovisning av lånemedel och anslag m. m. är överflödigt, och att dessa funktioner utan svårighet skulle kunna övertagas av riksbanken.

En överflyttning därav skulle tvärtom, enligt fullmäktiges mening, för riksbanken medföra enahanda och än större svårigheter än de, som av fullmäktige och bankofullmäktigen Moll framhållits skola bliva en följd av riksbankens övertagande av vissa angivna delar av riksgäldskontorets verksamhet. Denna överflyttning, vilken, efter fullmäktiges uppfattning, skulle hava till följd en olycklig dualism, torde därjämte, särskilt om övriga av herr Östberg ifrågasatta indragningar tillika genomfördes, innebära en sådan reduktion av riksgäldskontorets verksamhet, att densamma komme i strid med bestämmelsen i 66 § i regeringsformen, att riksgäldskontoret skall »ombesörja» rikets gäld. Så länge denna grundlagsparagraf kvarstår oförändrad och ombesörjandet av rikets gäld sålunda tillkommer riksgäldskontoret, måste riksdagen givetvis tillse, att detta dess organ är utrustat på ett sätt, som gör detsamma fullt lämpat för dess alltmera krävande uppgift.

*Riksgäldskontorets
befattning
med vissa
statsutgifter.*

Ett annat område av riksgäldskontorets verksamhet, beträffande vilket en förändring ifrågasatts, är *riksgäldskontorets befattning med de utgifter, som äro avsedda att täckas genom upplåning*. Denna befattning skulle då inskränkas till ombesörjande av nödig upplåning och tillhandahållande av de upplånade medlen åt statsverket. Därigenom skulle från riksgäldskontoret komma att avskiljas handhavandet av den lånerörelse, som avser understöd åt enskilda järnvägar (allmänna järnväglånefonden och fonden för bibanor i västra delarna av riket) samt byggnadslån åt kyrkor och skolor, kanal- och slussanläggningar etc. (allmänna byggnadslånefonden). Denna lånerörelse skulle i stället övertagas av den myndighet, som förvaltade statens övriga utlåningsfonder, nämligen statskontoret. Vidare skulle utbetalningen av å låne-

medel anvisade anslag till statens egna verk och fonder ske genom statskontoret och icke, såsom nu i stor utsträckning sker, från riksgäldskontoret.

Denna fråga har varit föremål för behandling under åren 1910 och 1911 i sammanhang med då verkställd utredning av frågan angående förändrad uppställning av riksstaten; och vilja fullmäktige här erinra om vad därvid förekommit.

Sedan, för uppgörande av förslag till förändrad uppställning av riksstaten, år 1910 av chefen för finansdepartementet tillkallats fyra sakkunniga personer, gjorde dessa kommitterade i sitt samma år afgivna betänkande bland annat hemställan om den förändring i riksstaten, att lånebudgeten där skulle införas, och föreslogo såsom en konsekvens därav den förändring i riksgäldskontorets befattning med utgifter att täckas av lånemedel, som här ovan angivits. Efter att hava lämnat en kortfattad historik över de reformer, som tid efter annan vidtagits i syfte att överföra delar av statsförvaltningen från riksgäldsverket till statsverket för att inom det senare allt mera fullständigt samla statens hela finansförvaltning, framhöllo kommitterade, att statsverket numera utgjorde den egentliga kärnan av nämnda förvaltning, men att riksgäldskontoret dock förbehållits en viktig del därav, i det att på riksgäldskontoret anvisades direkt sådana anslag, som vore avsedda att täckas genom upplåning. Utom sin egentliga uppgift att tillhandahålla statsverket upplånade medel och med de av statsverket för ändamålet mottagna medlen förränta och amortera statskulden hade riksgäldskontoret sålunda jämväl den funktionen att av lånemedel direkt verkställa vissa statsutgifter och även att direkt mottaga vissa statsinkomster. Kommitterade höllo före, att den tudelning, som sålunda alltjämt bestode i vår finansförvaltning, medförde olägenheter och borde avlägsnas. För detta ändamål bleve det nödvändigt att i riksstaten upptaga såväl de utgifter, som vore avsedda att täckas genom upplåning, som ock de inkomster, som bereddes genom upplåning. I detta sammanhang föreslogo kommitterade tillika, att ifrågavarande utgifter icke vidare skulle anvisas till utgående från riksgäldskontoret och att sålunda riksgäldskontorets befattning med dessa utgifter skulle inskränkas till att sörja för den nödiga upplåningen och att hålla statsverket medlen tillhanda. Kommitterade föreslogo vidare, att, såsom en följd av lånebudgetens inryckande i riksstaten, till statskontorets förvaltning skulle överlämnas de lån, som av riksgäldskontoret från vissa av riksdagen anvisade anslag utlämnats till andra låntagare än statens verk och fonder d. v. s. järnvägs- och byggnadslån m. m., samt att statskontoret även

skulle övertaga framdeles ifrågakommande utlåning för dithörande ändamål. De praktiska betänkligheter, som möjligen skulle kunna göras gällande mot en sådan åtgärd, borde enligt kommitterades mening näppeligen tillmätas den vikt, att man för deras skull borde uppgiva den eftersträfvansvärda enhetlighet i vårt budgetväsen, som endast kunde ernås därigenom att alla statens utgifter bleve upptagna i riksstaten.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, vilka bereddes tillfälle att yttra sig över kommitterades ifrågavarande förslag, anförde i ett den 24 november 1910 avgivet utlåtande, bland annat, att den gällande ordningen, vid vilken anslag, som skulle bestridas av upplånta medel, utbetalades av riksgäldskontoret direkt till de verk, som hade att använda samma anslag, medförde den beaktansvärda fördelen, att fullmäktige finge omedelbar kännning av vederbörandes behov av att disponera ifrågavarande medel och i följd därav kunde tillnärmelsevis beräkna de belopp, som å skilda tider måste hållas för ändamålet tillgängliga. För fullmäktige vore detta av stort värde vid bedömande av tidpunkten för upptagande av lån liksom ock med avseende å placeringen av redan upplånta medel. Detta intresse torde icke kunna i samma grad tillgodoses, därest, såsom föreslagits, utbetalningen av ifrågavarande anslag skulle verkställas av statskontoret. Man syntes knappast kunna begära, att sistnämnda ämbetsverk, som hade att bestrida utbetalningar jämväl å alla andra statsanslag, skulle åt låneanslagen ägna den särskilda uppmärksamhet, som erfordrades för att kunna i förväg beräkna och på skilda terminer fördela behovet av upplånta medel. Givet vore i allt fall, att sådana beräkningar lättare kunde komma till stånd under dittillsvarande förhållanden, då låneanslagen, skilda från den övriga mängden av anslag, vore sammanförda hos det verk, som hade att anskaffa medel till deras bestridande. I anledning härav vore det enligt fullmäktiges mening önskvärt, om de utgifter, som skulle bestridas med upplånta medel, fortfarande komme att anvisas till utbetalning från riksgäldskontoret. Bibehållandet av denna anordning syntes fullmäktige icke kunna utgöra något hinder för vinnande av det viktiga mål, kommitterade med sitt förslag åsyftade, nämligen att få riksstaten till en fullständig plan för rikets finanser och rikshuvudboken till en lika fullständig redovisning för det sätt, på vilket denna finansplan genomförts. Vidkommande kommitterades förslag om överflyttning till statskontoret av riksgäldskontorets befattning med lånen till enskilda järnvägar, byggnads- och tomtregleringslån m. m., påvisade fullmäktige, att det syfte kommitterade med förslaget ville vinna, nämligen upptagandet i riksstaten av statens inkomster av ifråga-

varande lånerörelse, kunde på ett från budgetväsendets synpunkt tillfredsställande sätt vinnas utan överflyttning till statskontoret av denna lånerörelse. Någon reell fördel med avseende å lånens förvaltning syntes fullmäktige ej heller vara att vinna genom en sådan överflyttning. Med hänsyn däremot till de ändamål, för vilka ifrågavarande låneunderstöd beviljats, och de omständigheter, som särskilt med avseende å sådana lån vore att taga i betraktande vid behandlingen av fall, då låntagaren icke vore i stånd att fullgöra sin betalningsskyldighet, uttalade fullmäktige slutligen såsom sin mening, att det vore mer överensstämmande med riksdagens önskan, att dess fullmäktige handhade förvaltningen av dessa lån, och i följd därav berörda förvaltning mera omedelbart komme under kontroll av riksdagen samt dess revisorer och vederbörande utskott.

I ett över kommitterades ifrågavarande förslag avgivet utlåtande förklarade statskontoret, att själva utbetalningen av anslagen till statens affärsdrivande verk icke nödvändigtvis behövde verkställas genom statskontoret utan torde kunna, ehuru anslagen i full överensstämmelse med kommitterades förslag uppfördes i riksstaten, anordnas direkt från riksgäldskontoret, i den mån de vore avsedda att täckas genom lån. I fråga om den föreslagna överflyttningen från riksgäldskontoret till statskontoret av förvaltningen av lånen till andra låntagare än statens verk och fonder, erkände statskontoret, att det icke torde kunna förnekas, att denna administrativa förändring skulle konsekvent befordra den enhetlighet i statens finansförvaltning, som kommitterade åsyftat. Mot denna överflyttning av lånen till enskilda järnvägsanläggningar, byggnadslånen till kyrkor och skolor ävensom tomtregleringslånen till städer, som härjats av eld, samt lånen till kanal- och slussanläggningar reste sig emellertid praktiska svårigheter, som statskontoret måste tillmäta större betydelse än vad kommitterade gjort. Statskontorets arbetsbörda vore nämligen särskilt å den byrå, som närmast skulle övertaga riksgäldskontorets befattning med ifrågavarande utlåningsrörelse, redan förut så tung, att densamma i och för sig och oavsett eventuell förökning därav påkallade en förstärkning av ämbetsverkets arbetskrafter; och statskontoret kunde därför icke påtaga sig ansvaret för denna nya, för dess verksamhet hittills främmande lånerörelse utan en väsentlig ökning av sin personal, eventuellt en omreglering av ämbetsverket. Såsom en sammanfattning av sitt utlåtande i nu ifrågavarande delar yttrade statskontoret till sist, att ämbetsverket alltså funnit, att den överskådlighet, som skulle vinnas genom lånebudgetens införande i riksstaten, på sätt kommitterade föreslagit, icke i avsevärd mån bleve

rubbad genom bibehållandet åt riksgäldskontoret av det direkta utbetalandet av alla för de affärsdrivande verkens kapitalökning avsedda, å riksstaten uppförda anslag, vartill medel anskaffats genom upplåning. Icke heller vore det för tillgodoseende av denna överskådlig het nödvändigt att till statskontoret överflytta förvaltningen av järnvägs-lånefonden och allmänna byggnadslånefonden.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 30 december 1910 angående kommitterades ifrågavarande förslag till förändrad uppställning av riksstaten anslöt sig dåvarande chefen för finansdepartementet till fullmäktiges i riksgäldskontoret och statskontorets mening i fråga om den föreslagna inskränkningen i riksgäldskontorets verksamhet.

De grunder, dåvarande chefen för finansdepartementet sålunda förordat, hava jämväl blivit tillämpade vid uppställningen av följande riksstater.

I sin reservation har herr Östberg förklarat sig anse lämpligt, att, därest statsskuldförvaltningen, vad den kamerala sidan anginge, komme att överflyttas till riksbanken, järnvägs-lånefonden och allmänna byggnadslånefonden överflyttades till statskontoret. Herr Östberg erinrade, att detta jämväl varit föreslaget vid budgetreformens genomförande år 1911, men att det av praktiska skäl beslutats att icke vid tillfället verkställa överflyttningen. Dessa praktiska hänsyn funne herr Östberg icke vara av synnerlig vikt och ansåge, att överflyttningen när som helst kunde vidtagas utan någon egentlig olägenhet.

Då fullmäktige nu åter fått anledning att yttra sig i dessa frågor, vilja fullmäktige såsom sin mening uttala, att intet inträffat, som kan föranleda fullmäktige att ändra sin förut intagna ståndpunkt. Även om, rent principiellt sett, enhetligheten i statens finansförvaltning kunde främjas genom en överflyttning, skulle en sådan under nuvarande förhållanden enligt fullmäktiges mening medföra vissa olägenheter utan motsvarande fördelar. Fullmäktige anse sålunda, att starka skäl allt fortfarande tala för bibehållandet hos riksgäldskontoret av de arbetsområden, varom fråga är. — Enligt vad statskontorets representant i nu förevarande utredning meddelat, föreligga alltså samma förhållanden, som av statskontoret åberopades i dess yttrande över de sakkunnigas förslag, nämligen att den byrå i statskontoret, som närmast skulle övertaga riksgäldskontorets befattning med den ifrågavarande utlåningsrörelsen, redan har en sådan arbetsbörda, att den ökning därav, som övertagandet av denna rörelse skulle medföra, komme att nödvändig göra en ökning av statskontorets personal. I vad mån kost-

naden härför skulle motsvaras av en minskning i riksgäldskontorets omkostnader, anse sig fullmäktige icke här kunna bedöma men vilja dock uttala den meningen, att, med all sannolikhet, en överflyttning skulle såsom resultat medföra en kostnadsökning.

På grund av vad sålunda blivit anført få fullmäktige avstyrka överflyttning till statskontoret av såväl bestyret med låneanslagens utbetalande som förvaltningen av nu ifrågavarande fonder.

I sin skrivelse med begäran om denna utredning har utskottet, efter att hava omnämnt vissa områden av riksgäldskontorets verksamhet, som syntes utskottet kunna komma i fråga att överflyttas till riksbanken, nämligen kassarörelsen, kuponginlösen och transaktionerna med utlandet, framhållit, att i herr Östbergs reservation även åtskilliga andra omständigheter berörts, vilka syntes utskottet vara av beskaffenhet att jämväl böra tagas under omprövning.

Herr Östberg har framhållit, att de göromål, fullmäktige hade att handlägga, icke ökats under senare tider utan tvärtom sedan längre tid tillbaka successive i betydlig mån inskränkts. Något nytt verksamhetsområde av betydelse hade på senare tider ej tillkommit.

Gent emot detta få fullmäktige anföra, att fullmäktige givetvis ej vilja bestrida att från riksgäldskontoret utbrutits åtskilliga av de verksamhetsgrenar, som tidigare tillhört detsamma, samt att förändringar inträtt i fråga om förfarandet vid låneavtalens avslutande, låne-medlens indragning m. m., vilka frigjort kontoret från förvaltningsåtgärder, som kontoret tidigare självt ombesörjt. Å andra sidan har emellertid upplåningen, vars sammanlagda belopp nu överskridit en miljard kronor, alljämt i hög grad stegrats. Därjämte har tillkommit en mycket betydande ny verksamhetsgren, vilken snabbt utvecklats och kräver allt mer omtanke och arbete, nämligen statsskuldboksväsendet; och tillåta sig fullmäktige att i detta avseende hänvisa till vad såväl fullmäktige som förste deputeraden i riksbanken annorstädes anföra. Enligt fullmäktiges uppfattning kan den förenkling av och minskning i arbetet, som i ovanberörda avseenden uppkommit i riksgäldskontoret, ingalunda uppväga den ökning i arbete, som på grund av upplåningens stegrade omfattning och statsskuldboksväsendets utveckling under de senare åren inträtt och alltjämt äger rum.

Herr Östberg har, såsom fullmäktige redan omförmält, uttalat sig för överflyttning dels till riksbanken av riksgäldskontorets hela

kamerala avdelning och av statsskuldboksväsendet dels till statskontoret av förvaltningen av järnvägs- och byggnadslånefonderna; och hava fullmäktige i dessa frågor här ovan yttrat sig.

Vidare har herr Östberg uttalat, att tidsförhållandena syntes honom bjuda, att man nu till övervägande upptog den frågan, huruvida riksgäldskontoret i dess nuvarande organisation fortfarande vore den mest kompetenta institution, som kunde erhållas, för att förhandla och besluta angående statens upplåning. Efter att i fortsättningen av sin reservation hava uttalat den uppfattningen, att så ej vore fallet, framlade herr Östberg ett förslag angående inrättande av en på visst sätt sammansatt korporation, som skulle handhava statens upplåning.

Då det icke torde vara utskottets mening, att fullmäktige i förevarande utredning skola ingå på denna fråga, lämnas densamma här å sido; viljande fullmäktige emellertid framhålla, att ett förslag i förevarande syfte uppenbart ej kan genomföras utan ändring av regeringsformen.

*Riksdagens
inre för-
valtning.*

Herr Östberg har slutligen i sin reservation berört *riksgäldskontorets befattning med riksdagens inre förvaltning*. Bland åligganden, som i detta avseende tillkomma riksgäldskontoret, har herr Östberg omförmålt: *dels* tillsättande av övervaktmästare, maskinister, portvakter och övrig betjäning samt tjänstemän och vaktmästare i biblioteket *dels* ombesörjande av renhållning och städning, ordnande av restaurationsrörelsen, upphandling av papper och andra förbrukningsartiklar, *dels* uppgörelser med tryckerier och bokbindare samt vård av riksdagstrycket, *dels* ock utbetalning av samtliga riksdagskostnader, kostnader för riksdagens hus, för biblioteket samt för justitieombudsmans- och militieombudsmansexpeditionerna. Ehuru dessa bestyr vore mycket främmande för statsskuldförvaltningen, finner herr Östberg, att de fortfarande utan olägenhet skulle kunna skötas av fullmäktige i riksgäldskontoret, men anser det lämpligare och för övrigt mera överensstämmande med vad i andra länder vore vanligt, att dylika förvaltningsangelägenheter, som nära anginge riksdagens arbete, stode under ledning av kamrarnas presidentskap, i synnerhet om till fullmäktige i riksgäldskontoret valdes personer, som icke tillhörde riksdagen och därför icke kunde hava stort intresse för riksdagens förvaltningsangelägenheter. Herr Östberg lämnar härefter en kortfattad redogörelse för, hur denna fråga vore ordnad inom utländska parlament, och anför i detta avseende, att det vanliga vore, att vardera kammaren bland sina ledamöter utsåge ett antal sekreterare och två skattmästare, vilka

tillsammans med presidenten och vicepresidenten bildade kammarens byrå. Under uppsikt av kammarens byrå hade en direktör ledningen av allt, som tillhörde förvaltningsärenden. Direktören samt övrig personal, tillhörande kansliet, räkenskapskontoret, arkivet och biblioteket, tillsattes av byrån eller ock av presidenten ensam. Tillsynen över parlamenten tillhörande byggnader och inventarier tillkomme direktören under skattmästarnes uppsikt. För kamrarnas utgifter uppgjordes årligen budget, som framlades till kammarens godkännande eller fastställdes av dess byrå. Herr Östberg framhåller såsom sin mening, att en organisation av riksdagens förvaltningsangelägenheter på liknande sätt skulle medföra den fördelen, att kamrarnas talmän och deras mest betydande förtroendemän erhöile större myndighet beträffande anordningarna för riksdagens arbete och i fråga om riksdagskostnaderna, för vilka nu icke funnes någon budget uppgjord.

Utan att underkänna de av herr Östberg anförda skälen för upprättande av en riksdagens byrå i och för handhavande av den befattning med riksdagens ekonomi m. m., som nu enligt särskilda bestämmelser eller utbildad praxis tillkommer riksgäldskontoret, kunna fullmäktige dock ej biträda detta förslag. Det är uppenbart, att upprättandet av en fristående riksdagens byrå med särskilda tjänstemän måste medföra avsevärda kostnader, vilka enligt fullmäktiges uppfattning ej komme att uppvägas av motsvarande fördelar. Någon allmän önskan inom riksdagen angående den av herr Östberg påyrkade förändringen torde icke förefinnas. Mot det sätt, varpå riksgäldskontoret skött de på detsamma vilande göromål av nu ifrågavarande art, hava icke, såvitt fullmäktige hava sig bekant, några befogade anmärkningar blivit framställda. Härmed vilja fullmäktige ingalunda hava sagt, att icke förbättringar skulle kunna införas beträffande det sätt, varpå hithörande ärenden handläggas inom riksgäldskontoret. Tvärtom finna fullmäktige åtskilliga förändringar önskvärda; och komma fullmäktige att längre fram i denna utredning avgiva förslag till ändrad organisation av detta område för riksgäldskontorets verksamhet. Detta förslag kommer att gå ut på inrättandet inom riksgäldskontoret av *en riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå*, till vilken alla riksdagen rörande ärenden, som nu handläggas av olika tjänstemän inom riksgäldskontoret, skulle sammanföras. Det är fullmäktiges uppfattning, att genom upprättande av en sådan byrå, med om möjligt särskild lokal inom riksgäldskontoret, en tillfredsställande lösning av den föreliggande frågan skall kunna åvägabringas för en relativt ringa kostnad — en kostnad, som

i varje fall kommer att avsevärt understiga kostnaden för upprättande av en självständig riksdagens byrå, på sätt herr Östberg ifrågasatt.

Av vad ovan blivit anfört torde utan vidare framgå, att fullmäktige finna riksgäldskontoret böra bibehålla sitt nuvarande verksamhetsområde oavkortat och sålunda avstyrka varje nu berört förslag, som går ut på att från riksgäldskontoret avskilja och till andra verk överföra större eller mindre delar därav. Minst under förhanden varande förhållanden, då utomordentligt stegrade krav ställas och under den närmaste framtiden uppenbarligen komma att ställas på statens låneverksamhet, kunna fullmäktige påtaga sig ansvaret att tillstyrka sönderbrytandet och än mindre nedbrytandet av en redan befintlig organisation, mot vars sätt att fungera dock, fullmäktige veterligt, inga mera vägande anmärkningar framställts.

På grund av vad sålunda anförts och då de utsedda representanterna för statskontoret och fullmäktige i riksbanken ej uttalat någon härifrån avvikande mening, hava fullmäktige här nedan, vid avgivande av förslag till omorganisation av riksgäldskontoret, utgått därifrån, att riksgäldskontorets nuvarande verksamhetsområde skall förbli oförändrat.

Ökningen i
riksgäldskon-
torets arbets-
börda.

Den stora ökning i riksgäldskontorets arbetsbörda, som fullmäktige framhålla i sin förberörda skrivelse till bankoutskottet av den 2 december 1915, har sedan dess fortgått; och tyda alla tecken därpå, att detta fortfarande skall bliva fallet.

Denna ökning av arbetsbördan drabbar såväl fullmäktige, och särskilt deras deputerade, som tjänstemännen.

Beträffande riksgäldskontorets kansli har det ökade arbetet därstädes föranlett anställande av en kvinnlig korrespondent och — åtminstone tillsvidare — en juridiskt bildad amanuens.

En avsevärt större arbetsökning har dock drabbat räkenskaps- och kassakontoret. Detta torde jämväl ligga i sakens natur, då inlösen, granskning och bokföring av obligationer och kuponger sker därstädes och tillika den vida övervägande delen av arbetet med statsskuldboken vilar å nämnda avdelning.

Till belysande i någon mån av den ökning i arbete, som stats-

skuldens snabba tillväxt och andra omständigheter medfört för nu ifrågavarande avdelning, få fullmäktige åberopa följande siffror. Riksgäldskontorets obligationsskuld utgjorde vid slutet av år 1900 337.9 miljoner kronor samt vid 1916 års slut 930.2 miljoner kronor. Denna skuld fördelade sig år 1900 på 8 obligationslån, år 1916 på 17 skilda lån. Enbart 1914 års inhemska lån är större än de ursprungligen emitterade beloppen av 1888, 1890, 1894, 1899 och 1900 års lån sammanlagda. Obligationsskulden i enbart svenskt mynt utgjorde vid slutet av år 1900 omkring 49 miljoner kronor, vid slutet av år 1916 omkring 359 miljoner kronor. Anslagen till räntor och amortering av statskulden utgjorde år 1900 omkring 13.7 miljoner kronor och beräknas i 1918 års riksstat till 54.3 miljoner kronor. År 1900 uppgick antalet förfallande kuponger till 530,500 stycken. År 1915 hade antalet stigit till omkring 2,250,000 stycken. Efter den stora upplåning inom landet, som ytterligare ägt rum, har antalet förfallande kuponger i betydlig grad ökats. Härvid är dock att märka, att en del av upplåningen ägt rum mot certifikat å fordran i statsskuldboken. Riksgäldskontorets fordran å lån till järnvägsanläggningar utgjorde år 1900 49.9 miljoner kronor, år 1916 73.9 miljoner kronor. Antalet utelöpande järnvägslån utgjorde respektive 45 och 67 stycken.

Omsättningen i riksgäldskontorets kassa, som år 1900 utgjorde 135,220,000 kronor, hade år 1916 stigit till 853,600,000 kronor. Inlösen i kassan av obligationer och kuponger utgjorde år 1900 kronor 2,164,000, eller i medeltal per dag 7,200 kronor. Under år 1916 utgjorde det inlösta beloppet 28,659,400 kronor eller per dag 94,500 kronor, därvid dock bör beaktas, att, till följd av rådande valutaförhållanden, ett osedvanligt stort antal kuponger insänts från utlandet för inlösen härstädes. Riksdags- och revisionskostnaderna hava sedan år 1900 mer än fördubblats. Beträffande statsskuldboksväsendets ökning hava fullmäktige flera gånger och senast här ovan i denna utredning anført belysande siffror.

Den stora arbetsökningen har givetvis medfört, att arbetskrafterna å räkenskaps- och kassakontoret måst i stor utsträckning förstärkas genom anställande av extra biträden, såväl manliga som kvinnliga. Under de senaste fyrtio åren eller allt sedan den stora omläggningen av riksgäldskontorets verksamhet på 1870-talet hava de ordinarie arbetskrafterna å avdelningen ökats endast genom inrättande av två kammarskrivarejänster, den ena år 1901 och den andra år 1912. År 1915 tillkommo två ordinarie kvinnliga biträdesbefattningar. I huru stor omfattning avdelningen är beroende av extra arbetskraft framgår därav, att antalet extra biträden för närvarande utgör aderton, därav

sju manliga och elva kvinnliga. De ordinarie tjänsterna äro tio, därav två kvinnliga. År 1913 utgjorde antalet extra biträden endast fem.

I avvaktan på och med hänsyn till det förslag till omläggning av riksgäldskontorets bokföring, som fullmäktige, enligt vad ovan meddelats, börjat tillämpa från och med ingången av innevarande år, samt den genomgripande omorganisation av räkenskaps- och kassakontoret, som allt mer framträtt såsom en nödvändighet, har arbetet å kontoret måst delvis omläggas, i samband varmed genomgripande lokala förändringar genomförts eller beslutats.

Arbetsfördelningen å räkenskaps- och kassakontoret kan under nuvarande förhållanden icke anses motsvara berättigade anspråk på ett väl organiserat förvaltningsmaskineri. Kamreraren, som i egenskap av föreståndare för kontoret ständigt bör följa och överblicka arbetet å detsamma, har genom ett allt mer överhandtagande detaljarbete av ofta underordnad natur tvingats att åsidosätta mer väsentliga uppgifter. En oproportionerligt stor del av hans tid har tagits i anspråk för den invecklade och mycket obekväma bokföringen, vars även rent mekaniska del i stor utsträckning måst utföras av kamreraren personligen. Härutinnan har emellertid, sedan bokföringssystemet blivit ändrat, en förbättring inträtt, även om avsevärda olägenheter kvarstå.

Den förste revisor, vilkens huvuduppgift varit och är att *dag efter dag* granskande följa förandet av såväl kassa- och huvudbok som journal och bankböcker, måste i betänklig grad åsidosätta dessa mycket betydelsefulla åligganden för rena expeditiönsärenden av mycket underordnad art.

Även vad beträffar övriga ordinarie tjänster å avdelningen har en förändring, innebärande en rationell uppdelning av arbetet efter dess beskaffenhet, allt mer visat sig nödvändig.

För att räkenskaps- och kassakontoret skall kunna bära det växande ansvaret och möta ytterligare arbetsökning, är det enligt fullmäktiges mening nödvändigt att genomföra såväl en *rationell arbetsfördelning* som en *genomgripande omläggning* av — förutom räkenskapsystemet, vilket redan skett — jämväl kupongredovisningssättet, statsskuldboksväsendet m. m. En sådan omorganisation av kontoret kan, enligt fullmäktiges mening, icke utföras utan en *ökning* av den *ordinarie personalen*. Såsom ovan nämnts, hava — förutom två kvinnliga biträdesbefattningar — under de senaste fyrtio åren å avdelningen inrättats endast två nya tjänster, båda tillhörande den lägsta tjänstegraden. Den ordinarie personalens fåtalighet — särskilt beträffande de högre tjänstegraderna — har medfört, att på de tre

ordinarie tjänstemännen av lägsta tjänstegraden till en del vila uppgifter, som uppenbarligen borde vara anförtrödda åt tjänstemän av högre grad. Så har exempelvis under största delen av år 1916 det närmaste ansvaret för den hastigt växande statsskuldboken vilat på en kammarskrivare. Det viktiga kontroll- och expeditiönsarbetet å statskuldboksavdelningen har till väsentlig del utförts av kvinnliga biträden. Till jämförelse kan erinras, att föreståndaren för riksbankens avdelning för öppna deposita, vilken avdelning i viss mån är jämförlig med statsskuldboksavdelningen, är tjänsteman av fjärde graden (bankokommissarie), varjämte den biträdande personalen å samma avdelning utgöres av en kamrerare, två bokhållare och en kontorsskrivare (respektive tredje, andra och första gradens tjänstemän).

Det bör redan här anmärkas, att kostnaden för ökningen av den ordinarie personalen i ej ringa grad kommer att motsvaras av minskning i arvoden till extra ordinarie tjänstemän.

Fullmäktige övergå nu till att framlägga sitt förslag till *omorganisation av räkenskaps- och kassakontoret.*

Förslag till omorganisation av räkenskaps- och kassakontoret.

Kontoret bör enligt fullmäktiges mening uppdelas i tre från varandra skilda byråer, nämligen:

- A) kameralbyrån;
- B) riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå; och
- C) revisionsbyrån.

Kameralbyrån, till vilken huvuddelen av kontorets arbete komme att förläggas, skulle i sin tur bestå av tre underavdelningar, nämligen räkenskapsavdelningen med kassan, obligations- och kupongavdelningen samt statsskuldboksavdelningen.

Behovet och lämpligheten av att sammanföra de riksgäldskontoret åliggande göromål av ekonomisk art för riksdagen till en riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå hava fullmäktige redan å annat ställe i denna utredning framhållit, varför fullmäktige i detta sammanhang icke anse sig behöva närmare ingå på denna fråga.

Vad beträffar revisionen inom riksgäldskontoret är det givetvis önskvärt, att den organiseras på ett sätt, som medför största möjliga effektivitet. Ett villkor härför är enligt fullmäktiges mening, att de tjänstemän, åt vilka revisionsarbetet anförtros, erhålla en självständig ställning inom verket och uteslutande syssla med kameralgranskning och kontroll av den förvaltning, som tillkommer riksgälds-

kontoret. För att vinna detta ändamål vilja fullmäktige föreslå upp-
rättandet av en riksgäldskontorets *revisionsbyrå* vid sidan av kameral-
byrån och riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå. Denna revisions-
byrå skulle då ej komma att lyda under föreståndaren för kameralbyrån
utan erhålla en fullt självständig ställning inom verket med en chef,
som sorterade direkt under fullmäktige. Härigenom skulle enligt full-
mäktiges mening revisionsarbetet kunna ordnas på det mest effektiva sätt.

Till den närmare organisationen av denna revisionsbyrå skola
fullmäktige återkomma längre fram i denna utredning.

På grund av det begränsade lokalutrymme, som står riksgälds-
kontoret till buds, kunna de föreslagna olika byråerna och avdelnin-
garna icke lokalt bliva fullt åtskilda. Detta lär ej heller vara nöd-
vändigt, så mycket mindre som personalen å kameralbyrån och dess
avdelningar samt riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå bör vara skyl-
dig att vid behov, och då förhållandena det medgiva, utföra även annat
arbete å de båda byråerna än det, som speciellt tillhör den byrå eller
avdelning, varest vederbörande tjänstinnehavare är placerad. Perso-
nalen å revisionsbyrån däremot bör, såsom redan blivit nämnt, enligt
fullmäktiges mening icke tagas i anspråk för arbete å annan byrå.

Fullmäktige övergå nu till att närmare redogöra för den till-
ämnade organisationen av de tre ifrågavarande byråerna.

A. Kameralbyrån.

Såsom ovan blivit nämnt, skall kameralbyrån, enligt fullmäktiges
förslag, bestå av följande tre underavdelningar:

- 1:o) räkenskapsavdelningen med den för riksgäldskontoret i dess
helhet gemensamma kassan;
- 2:o) obligations- och kupongavdelningen; och
- 3:o) statsskuldboksavdelningen.

För att arbetet å byrån skall kunna på ett tillfredsställande sätt
ordnas, är det enligt fullmäktiges mening nödvändigt att särskilja
nämnda tre arbetsområden och organisera dem såsom självständiga
avdelningar med var sin föreståndare, närmast lydande under den för
byrån gemensamme chefen, den nuvarande kamreraren.

I detta sammanhang vilja fullmäktige föreslå, att för denne tjänsteman återupptages den gamla benämningen *riksgäldskommissarie*, vilken mer än benämningen kamrerare torde motsvara hans åligganden och vara ägnad att markera hans förmanskap för kameralbyråns tjänstemän.

Riksgäldskommissariens arbete såsom föreståndare för kameralbyrån och närmast dess räkenskapsavdelning skulle efter omorganisationens genomförande huvudsakligen komma att omfatta följande göromål.

Han skulle genom skriftliga bokföringsorder i detalj dirigera primärbokföringen i hela dess omfattning såväl beträffande inkomster och utgifter som omföringar. Därigenom kunde han erhålla erforderlig överblick över riksgäldskontorets rörelse utan att själv — såsom hittills varit fallet — behöva utföra det egentliga bokföringsarbetet. Detta kunde med stöd av nämnda bokföringsorder verkställas dels, såsom hittills, av kassören dels av ett kvinnligt bokföringsbiträde.

Det skulle vidare åligga riksgäldskommissarien att, på grundval av primärräkenskaperna, upprätta såväl generalbokslut som alla erforderliga månads-, halvårs- och årsuppgifter ävensom tabellariska sammanställningar och översikter av statistisk natur och att i övrigt utföra samma göromål, som för närvarande åligga kamreraren, nämligen:

vård och redovisning av riksgäldskontorets värdehandlingar, checkar m. m.,

förande av bok över lånerätten,

övervakande av in- och utbetalningars verkställande i behörig tid,

avgivande före varje riksdags början av för fullmäktiges årsberättelse rörande riksgäldskontorets verksamhet erforderliga räkenskapsutdrag och övriga uppgifter,

upprättande av förslag till budget för såväl statsskulds- som riksdagsförvaltningen,

upprättande av för fullmäktige erforderliga beräkningar och utredningar rörande upplåningen,

vidtagande av vissa verkställighetsåtgärder i anledning av fullmäktiges beslut angående upptagande av nya lån,

avgivande av förslag och yttranden i vissa personal- och avlöningsfrågor.

Då riksgäldskontorets bokföring efter dess omläggning företrädesvis avser budgetredovisning, föras numera vissa *specialräkningar*, som hittills ingått i själva huvudboken, fristående från denna. De viktigaste av dessa räkningar skulle föras av riksgäldskommissarien, nämligen:

- 1:o) rörande statslånen (fonderade, tillfälliga och övertagna lån);
- 2:o) rörande lämnade förskott till statslånen's amortering och för-
räntning; samt
- 3:o) rörande inlösta och preskriberade obligationer och kuponger,
särskilt för varje lån.

Riksgäldskommissariens tid läser icke medgiva förändret av övriga
erforderliga specialräkningar, utan torde detta kunna överlåtas på bok-
föringsbiträdet.

I. Räkenskapsavdelningen.

Den ordinarie personalen å denna avdelning skulle, förutom av
riksgäldskommissarien, bestå av:

- 1) en andra gradens tjänsteman (kassör),
- 2) en första gradens tjänsteman (kammarskrivare),
- 3) en första gradens tjänsteman (kassakontrollant),
- 4) ett kvinnligt bokföringsbiträde.

Därjämte komme att å avdelningen erfordras ett antal extra
biträden.

De åligganden, som skulle komma att utföras av kassakontrollan-
ten, hava handhafts av förste revisorn å kupongavdelningen jämte ett
manligt extra biträde. Då, såsom här nedan närmare angives i redo-
görelsen för obligations- och kupongavdelningen, förste revisorns tid
alltmera tagits i anspråk av andra göromål, hava emellertid fullmäk-
tige, i sammanhang med bokföringsreformen, från och med innevarande
år i huvudsak befriat förste revisorn från hans ifrågavarande åliggan-
den. Kassakontrollantens åligganden skulle efter omorganisationen
fullgöras av en av de tre i staten uppförda tjänstemännen av första
graden (kammarskrivare).

Av de ordinarie tjänsterna å räkenskapsavdelningen är sålunda
endast *bokföringsbitrådets* ny. Det arbete, som skulle åligga detta bi-
träde, utföres för närvarande av ett extra kvinnligt biträde. Då be-
hovet av denna tjänst måste anses permanent, bör densamma enligt
fullmäktiges mening uppföras såsom ordinarie å riksgäldskontorets stat
och i avseende å avlöningsförmåner bliva likställd med riksbankens
kvinnlige biträdesbefattningar av andra graden.

Kassörens åligganden skulle, liksom för närvarande, utgöras av
ombesörjande av in- och utbetalningar samt inlösen av obligationer
och kuponger. Kassörens befattning med underskrivande av checkar å
riksgäldskontorets giroräkning har upphört och överflyttats å kamrera-

ren (riksgäldskommissarien). Med hänsyn till bestämmelsen i § 37 i riksgäldskontorets reglemente underskrivas checkar, som avse statsverkets giroräkning, fortfarande av kassören. Fullmäktige torde emellertid längre fram under riksdagen inkomma med förslag till ändring av nämnda §, avseende ändrat förfarande vid undertecknande av dessa checkar.

Kammarskrivaren skulle övertaga största delen av det arbete, som enligt tjänstgöringsordningen åligger revisorn och bokhållaren (lånebokhållaren) samt i övrigt biträda riksgäldskommissarien med räkenskapsavdelningen tillhörande arbete. — Revisorns och bokhållarens arbete skulle förläggas uteslutande till revisionsbyrån.

Kassakontrollantens huvudsakliga åligganden bleve att utöva den löpande kontrollen över in- och utbetalningar i kassan, biträda med kassabokföringen samt att utskryva och kontrasignera checkar m. m. Han vore gemensamt med kassören ansvarig för den kontanta kassan.

Det kvinnliga bokföringsbiträdet hade i huvudsak att föra inkomst- och utgiftsböckerna samt liggarna för specialkonti, att upprätta de för riksbokslutsbyrån avsedda månadsrapporterna samt att föra de specialräkningar, som ej kunde medhinnas av riksgäldskommissarien.

II. Obligations- och kupongavdelningen.

Den ordinarie personalen å avdelningen skulle bestå av:

- 1:o) en tredje gradens tjänsteman (föreståndare),
- 2:o) en första gradens tjänsteman (kammarskrivare),
- 3:o) två kvinnliga assistenter.

Dessutom erfordrades ett antal extra biträden, såväl manliga som kvinnliga.

Alla fyra ifrågavarande tjänstinnehavare finnas redan uppförda i riksgäldskontorets stat, vadan någon ny ordinarie tjänst icke erfordrades för denna avdelning. Fullmäktige komma emellertid här nedan att föreslå ett av de kvinnliga biträdenas uppflyttande i högre lönegrad med förmåner motsvarande riksbankens kvinnliga biträden av andra graden.

Föreståndare för kupongarbetet är för närvarande den förste revisor, vilken tjänstgjort såsom kassakontrollant och i tjänstgöringsordningen benämnes kassabokhållare.

Därest nuvarande kamreraren komme att benämnas riksgäldskommissarie, synes det fullmäktige lämpligt, att de två tredje gradens tjänstemän, vilka skulle bli föreståndare för resp. obligations- och kupongavdelningen samt statsskuldboksavdelningen, benämndes *kam-*

rerare. Genom denna förändring bragtes tjänstemannabemyndningarna i närmare överensstämmelse med riksbankens, där samtliga tredje gradens tjänstemän, med endast ett undantag (statistikern), benämnas kamrerare. En sådan överensstämmelse synes lämplig, då tjänstemännens i riksgäldskontoret indelning i grader m. m. överensstämmer med riksbankens.

Föreståndaren för obligations- och kupongavdelningen skulle åligga att, såsom hittills, ansvara för alla av honom emottagna inlösta obligationer och kuponger, dagligen granska, kontrollräkna och annullera av kassören inlösta obligationer och kuponger samt i övrigt fullgöra samma åligganden, som enligt tjänstgöringsordningen tillkomme kassabokhållaren, med undantag dock för kassakontrollen.

Beträffande de skäl, vilka föranlett fullmäktige att till en särskild kassakontrollant överflytta den kassakontroll, som förut ålegat förste revisorn (kassabokhållaren), torde följande här böra anföras.

De i tjänstgöringsordningen omförmälda kassakontrollgöromålen kräva, enligt fullmäktiges mening, för sitt behöriga utförande ej en så kvalificerad arbetskraft som en tjänsteman av tredje graden utan synas kunna överlämnas till en lägre befattningshavare. Härtill kommer, att ifrågavarande förste revisor på grund av sin tjänstgöring måste tillbringa en ej obetydlig del av expeditionstiden utom kassalokalen, samt att hans tid vid upptagandet av nya lån, som under senare tider allt oftare komma i fråga, strängt tages i anspråk, varför det för honom blivit allt svårare att på ett tillfredsställande sätt utföra ifrågavarande göromål. På grund härav hava fullmäktige funnit det nödvändigt att befria förste revisorn från dessa göromål och uppdraga dem åt en särskild tjänsteman.

Den utsträckta användning av checkar, som under de senare åren alltmera förekommit, har i och med räkenskapsomläggningen blivit fastslagen. Arbetet med utskrivandet av checkarna har i sammanhang med kassakontrollgöromålen överflyttats från förste revisorn till kassakontrollanten, vilken senare jämväl kontrasierar checkarna å riksgäldskontorets räkning i riksbanken.

Å obligations- och kupongavdelningen skulle vidare tjänstgöra en av de tre å stat uppförda kammarskrivarna samt såsom assistenter de två ordinarie kvinnliga biträdena.

III. Statsskuldboksavdelningen.

Den ordinarie personalen å denna avdelning skulle bestå av:

- 1:o en tredje gradens tjänsteman (föreståndare),
- 2:o en andra gradens tjänsteman (kontrollant),

3:o) en kvinnlig assistent.

Därjämte erfordrades å avdelningen ett antal extra biträden.

De ordinarie tjänsterna å denna avdelning äro samtliga nya. Vidkommande det oavvisliga behovet av dessa tjänster i och för ett tillfredsställande ordnande av det allt mer krävande arbete, som stats-skuldboken medför, torde tillräckligt förut vara anført.

Föreståndaren för avdelningen torde, såsom förut nämnts, lämp-ligen böra benämnas *kamrerare*. Såsom benämning för kontrollanten vilja fullmäktige föreslå *revisor*. — Den kvinnliga assistenten, vars arbete vore av rätt kvalificerad natur, borde erhålla ställning och avlöning, motsvarande riksbankens kvinnliga biträden av andra graden.

Personalens å avdelningen huvudsakliga åligganden skulle bliva följande.

Föreståndaren (kamreraren) hade att uppsätta eller svara för uppsättandet av skrivelser i statsskuldboksärenden. Juridiska spörsmål skulle dock hänskjutas till ombudsmannen för besvarande. Föreståndaren hade vidare att mottaga, diarieföra och granska inkommande anmälningar angående inskrivning jämte tillhörande värdehandlingar samt ansvarade för vården av de sistnämnda, intill dess de blivt i säkerhetsvalvet inlagda. Det åläge vidare föreståndaren att mottaga, diarieföra och i övrigt vederbörligen behandla alla ansökningar om utfående av inskrivna eller deponerade obligationer ävensom att svara för, att alla skuldboksräntor bleve i behörig tid och med användande av utav obligationsägarna angivet betalningssätt utbetalade till vederbörande. Även åläge honom ansvaret för att deponent behörigen under-rättas om utlottning av honom tillhöriga obligationer. Föreståndaren hade vidare att upprätta månadsöversikter över statsskuldboks rörelsen och utarbete erforderlig statistik. Han ansvarade därjämte för, att alla de kontrollföreskrifter, som fullmäktige lämnat eller kunde komma att lämna, behörigen tillämpades, samt att i övrigt alla av fullmäktige meddelade bestämmelser noggrant iakttoges.

Kontrollanten (revisorn) ansvarade jämte föreståndaren för inkomna värdehandlingar, till dess de blivt i säkerhetsvalvet inlagda. Han ut-räknade räntebelopp, som halvårsvis skulle utbetalas, och ansvarade i första hand för dessa belopps riktighet. Han hade att för detta ändamål upprätta en *räntebok*, som dagligen kollationerades med en av föreståndaren förd *kapitalbok* rörande alla inskrivningar. Han uppsatte vidare, med ledning av anmälningshandlingarna, ett koncept till stats-skuldboken, vilket koncept granskades av föreståndaren. Revisorn ordnade och registrerade alla inkomna handlingar och förvarade dem,

samlade i akter. Han biträdde föreståndaren med uppsättande av brev och ansvarade för dessas behöriga expedierande. Därjämte hade han att i övrigt lämna föreståndaren det biträde, som kunde påfordras.

Den kvinnliga assistenten verkställde inskrivningar i statsskuldboken (huvudexemplaret) efter de av revisorn upprättade koncepten, utskreve certifikaten, ansvarade för alla register m. m. samt biträdde i övrigt vid granskningar och kollationeringar.

Av flera skäl, främst ökad säkerhet för allmänheten, hava fullmäktige funnit nödigt föreskriva statsskuldbokens upprättande i två exemplar, avsedda att förvaras å skilda platser.

Ett extra biträde å avdelningen borde dagligen verkställa införingar i duplettexemplaret av statsskuldboken. Kollationeringen av dessa införingar borde med vissa regelbundna mellantider verkställas genom revisorn.

B. Riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå.

Utöver vad fullmäktige å annat ställe i denna utredning redan yttrat rörande ordnande av vården av riksdagens ekonomiska angelägenheter, vilja fullmäktige här anföra följande.

De särskilda byråer, vilka, enligt vad herr Östberg i sin reservation påvisat, finnas vid vissa utländska parlament, utgöra en mer eller mindre fast sammanknytning av mycket olikartade förvaltningsorgan. Dessa riksdagsbyråers inre organisation är i olika länder givetvis rätt växlande. Man torde emellertid kunna säga, att kärnan i dessa byråorganisationer, utgöres av det *ekonomiska* förvaltningsmaskineriet, kring vilket gruppera sig övriga specialförvaltningar såsom relativt fristående avdelningar med särskild ledning och särskilda lokaler.

I Sverige utgör riksgäldskontoret den permanenta kärna, kring vilken de olika riksdagsorganens *gemensamma* förvaltningsintressen företrädesvis samla sig. Frågor rörande fastigheten, dess inventarier, förbrukningsartiklar, vissa personalfrågor och en mängd andra angelägenheter, företrädesvis av ekonomisk art, handläggas av fullmäktige i riksgäldskontoret med vice värden, riksdagshusets och delvis riksgäldskontorets personal såsom expeditiionsorgan.

Någon principiell skillnad mellan de utländska riksdagsbyråerna och motsvarande svenska anordning torde icke förefinnas oaktat de

stora och vittgående olikheterna i förvaltningens organisation. Att här närmare ingå på dessa olikheter anse fullmäktige icke vara erforderligt.

Fullmäktige övergå nu till att mera ingående redogöra för, huru riksdagens ekonomiska förvaltning hos oss är ordnad och hur densamma enligt fullmäktiges mening lämpligen bör omorganiseras.

För närvarande är följande personal, vars arbete erfordras året runt, *permanent* anställd för riksdagsförvaltningen: en vice värd, en övervaktmästare, en övermaskinist, en vaktmästare för biträde av värden av riksdagstrycket, fyra eldare, två portvakter, en nattvakt, en hiss-konduktör jämte erforderlig städerskepersonal. Av denna personal äro endast övervaktmästaren och övermaskinisten uppförda å ordinarie stat.

Maskinavdelningen är direkt underordnad riksgäldskontoret; och övermaskinisten avgiver till vice värden rapporter i belysnings-, uppvärmnings- och ventilationsfrågor ävensom i frågor angående honom underlydande personal. Övervaktmästaren avgiver till vice värden rapporter i ordnings-, renhållnings-, vakt-, lokal- och personalfrågor med mera.

I övrigt är det löpande förvaltningsarbetet uppdelat på vissa riksgäldskontorets tjänstemän å såväl kansliet som räkenskaps- och kassakontoret. Befattningen som vice värd har hittills innehafts av riksgäldskontorets kamrerare.

Arbetet med nämnda förvaltning är av den natur, att detsamma under normala förhållanden fördelar sig ganska ojämnt på olika delar av året, men kräver dock ovillkorligen befintligheten av ett permanent förvaltningsorgan. Den omständigheten, att detta organ är riksgäldskontoret och ej en riksdagens byrå, inrättad uteslutande för nu ifrågavarande arbete, medför den fördelen, att den arbetskraft, som under de tider av året, då riksdagen ej är församlad, icke fullt tages i anspråk för dess förvaltning, då med fördel kan disponeras för statsskuldförvaltningens behov. Det är påtagligt, att därigenom en besparing vinnes i såväl utgifterna för personal som även för lokal m. m.

Såsom nämnts, äro de göromål, som tillkomma riksgäldskontoret med avseende å riksdagens förvaltning, fördelade på ett flertal tjänstemän i riksgäldskontoret. De olägenheter, som äro förenade därmed, skulle försvinna genom arbetets sammanförande på några få händer och dess förläggande till en självständig byrå inom riksgäldskontoret med särskild föreståndare och, om möjligt, särskild lokal.

Personalen å ifrågavarande byrå borde, enligt fullmäktiges mening, bestå av:

1:o) en föreståndare på extra stat;

2:o) en andra gradens tjänsteman (revisor).

Föreståndaren för byrån skulle handlägga flertalet av de ärenden, som nu tillkomma den s. k. vice värden. Denna benämning, som kan anses föga lämplig, skulle försvinna. Till byråföreståndare borde, intill dess göromålen kunde anses kräva en för ändamålet särskilt anställd befattningshavare, förordnas en bland riksgäldskontorets tjänstemän. Såsom nämnt, har vicevärdsbefattningen allt sedan dess inrättande varit förenad med kamrerstjänsten; och anse fullmäktige lämpligt, att den nuvarande kamreraren (riksgäldskommissarien) förordnades att tillsvidare jämväl vara föreståndare å nu ifrågavarande byrå med rätt att av anslaget till riksdags- och revisionskostnader uppbära ett arvode av 1,200 kronor för år. Det nuvarande arvodet till vice värden å samma belopp skulle därmed upphöra. Föreståndaretjänsten borde, såsom fallet nu är med vicevärdsbefattningen, uppföras på extra stat.

A byrån borde dessutom, såsom nämnts, anställas *en tjänsteman av andra graden (revisor)* med åliggande att handhava expeditionen av riksdagsärenden, verkställa visst formellt granskningsarbete m. m., vilka göromål nu äro splittrade å olika ordinarie tjänstemän. Den nu föreslagna tjänsten, som icke förut finnes uppförd i riksgäldskontorets stat, måste enligt fullmäktiges mening anses oumbärlig.

Fullmäktige vilja här lämna en närmare redogörelse för de åligganden, som skulle tillkomma tjänstemännen å nu ifrågavarande byrå.

Byråföreståndaren skulle biträda fullmäktige (ävensom överintendentsämbetet, i den mån ansvaret för vårdnaden om riksdagshuset komme att av ämbetet övertagas) i alla frågor, som rörde huset eller därmed hade sammanhang. Han bure närmast under fullmäktige (och eventuellt överintendentsämbetet) ansvaret för riksdagshuset samt svara för arbetets behöriga gång å riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå. Han skulle utöva uppsikten över samt vårda och komplettera riksdagens inventarier och förråd samt redovisa för uppköpta materialier och förbrukningsartiklar. Anbud å arbeten av olika slag och inkommande räkningar skulle av honom granskas. Han skulle uppgöra förslag till stat för riksdagsförvaltningen och till fullmäktige avgiva förslag till antagande av viss för riksdagen erforderlig personal, vilken av fullmäktige antoges för tjänstgöring, intill dess riksdagen själv fattat beslut därom.

Revisorn skulle utföra i huvudsak följande göromål:

Han skulle diarieföra och granska inkommande rekvisitioner, räkningar och redovisningar rörande riksdag, kyrkomöte och statsrevision, riksgäldskontoret, riksdagens bibliotek samt justitie- och militieombudsmansexpeditionerna. Han skulle vidare granska kassörens förskottsredovisningar och pappersredovisningar från tryckerier m. m. Därjämte skulle han biträda byråföreståndaren med förande av förteckningar över riksdagens och riksgäldskontorets inventarier, med redovisning av förrådet av tryck- och skrivpapper, skrivmaterialier m. m., ävensom med annat till riksdagsförvaltningen hörande arbete.

Å de tider av året, då arbetet för riksdagsförvaltningen ej helt toge revisorns arbetskraft i anspråk, skulle han vara skyldig att, efter riksgäldskommissariens anvisning, biträda med arbetet å riksgäldskontorets kameralbyrå. Vid de tillfällen däremot, då så kunde erfordras för arbetet å riksdagens förvaltningsbyrå, finge, i den mån sådant låte sig göra, biträde anlitas av såväl ordinarie som extra personal å kameralbyrån.

Enligt föreskrift, meddelad i samband med fastställande av nu gällande stat för riksgäldskontoret, åligger det riksgäldskontorets registrator att handhava bestyret med vård, utdelning och redovisning av riksdagstrycket och allt kommittétryck, som till riksgäldskontoret överlämnas. Till biträde vid detta arbete har registratorn sedan den 1 december 1915 den förut omnämnde, på extra stat anställde vaktmästaren.

Någon överflyttning till riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå av dessa göromål vilja fullmäktige icke ifrågasätta, utan torde den nuvarande anordningen fortfarande böra äga bestånd.

Frågor, som röra lokaler för tryckets förvarande, inredning i dessa lokaler, reparationer och nyanskaffning av inredning, inventarier m. m., uppköp av förbrukningsartiklar, anlitage av extra arbetskraft för uppställning och omflyttning av tryck m. m. tillhöra förvaltningsbyrån.

Den ovannämnde vaktmästaren torde fortfarande, liksom för närvarande, kunna vara uppförd å extra stat. Hans arvode, som nu utgår *dels* av anslaget till riksdags- och revisionskostnader *dels* av anslaget till avlöningar m. fl. förvaltningskostnader för riksgäldskontoret, synes böra helt utgå av förstnämnda anslag.

Såsom nämnts, äro av den vid riksdagshuset anställda personalen endast övervaktmästare- och övermaskinistbefattningarna uppförda å ordinarie stat. Det synes emellertid fullmäktige vara förenat med rätt-

visa och billighet, att jämväl övriga tjänstinnehavare, vilkas befattningar äro av obestridligt permanent natur, komma i åtnjutande av den mera tryggade ställning, en ordinarie befattning medför. De befattningshavare, som i detta hänseende främst böra komma i åtanke, äro förste eldaren och de båda portvakterna. Fullmäktige vilja därför föreslå, att dessa befattningar uppföras å ordinarie stat. Till frågan om deras löneförmåner m. m. skola fullmäktige längre fram i denna utredning återkomma.

C. Revisionsbyrån.

Såsom redan blivit nämnt, bör enligt fullmäktiges mening revisionsarbetet inom riksgäldskontoret sammanföras till denna byrå; och skulle denna hava till uteslutande föremål för sin verksamhet att verkställa granskning och kontroll av den förvaltning, som tillkomme kameralbyrån och riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå.

Den ordinarie personalen å byrån borde utgöras av:

1:o) en föreståndare (förste revisor).

2:o) en andra gradens tjänsteman (revisor).

Därjämte torde å byrån erfordras åtminstone ett extra biträde.

Såsom *föreståndare* skulle placeras den förste revisor, som revisionsarbetet nu huvudsakligen åligger. Denne tjänsteman tillhör tredje tjänstegraden i likhet med den förste revisor, som förestår obligations- och kupongavdelningen, och den föreslagne föreståndaren för statsskuld-boksavdelningen. Då dessa två avdelningar skulle utgöra underavdelningar av kameralbyrån, under det att revisionsbyrån skulle komma att intaga en självständig ställning vid sidan av kameralbyrån, anse emellertid fullmäktige, att detta förhållande borde utmärkas därigenom, att föreståndaren för revisionsbyrån erhöles en något högre tjänsteställning än föreståndarna för nämnda avdelningar, med avlöningsförmåner, liggande mellan tredje och fjärde tjänstegradernas. Sådana mellangrader finnas flerstädes i statsförvaltningen, bland annat i kammarrätten, å vars stat äro uppförda två revisionskommisariater med ställning mellan kammarrättsråd och närmast lägre tjänstegrad.

Därest föreståndarna för obligations- och kupong- samt statsskuld-boksavdelningarna komma att benämnas kamrerare, torde benämningen *förste revisor* lämpligen kunna bibehållas för föreståndaren för revisionsbyrån.

Till avlöningsförmåner för förste revisorn skola fullmäktige längre fram i denna utredning återkomma.

Såsom andre ordinarie tjänsteman å revisionsbyrån skulle, såsom förut blivit omförmält, placeras nuvarande revisorn och bokhållaren, vars tjänstebenämning i samband därmed lämpligen borde förändras till endast *revisor*.

Enär nu ifrågavarande byrå bleve ny, anse sig fullmäktige böra mera utförligt redogöra för de åligganden, som skulle tillkomma tjänstemännen å byrån.

Förste revisorns huvuduppgift skulle vara att utöva såväl den sakliga som den formella granskningen av alla å kameralbyrån och riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå vidtagna räkenskaps- och kassa-åtgärder; och skulle denna granskning bestå i huvudsakligen följande:

att dag för dag granska bokföringsanordningarnas överensstämmelse med reglementets föreskrifter, fullmäktiges protokoll eller andra förefintliga handlingar, varå åtgärden grundar sig;

att dag för dag följa de s. k. inkomst- och utgiftsjournalerna, inkomst- och utgiftsböckerna, kassakontrollantens anteckningar samt de s. k. bankoböckerna;

att granska liggaren över specialkonti samt själva bokslutet;

att vitsorda de för riksbokslutsbyrån avsedda månadsrapporternas överensstämmelse med räkenskaperna;

att granska de av riksgäldskommissarien eller bokföringsbiträdet förda specialräkningarna samt liggaren över riksgäldskontorets lånerätt och räkningarna rörande lån från järnvägs- och byggnadslånefonderna;

att granska de av föreståndaren för kupongavdelningen upprättade månadsredovisningarna rörande i kassan inlösta obligationer och kuponger samt vitsorda överensstämmelsen mellan redovisningarnas slutsummor och slutsummorna i kassörens obligations- och kupongspecial;

att granska annuitetsböckerna samt sammandragen över under året inlösta obligationer och kuponger;

att föra kontrollprotokoll vid utlottningar samt granska alla av revisorn å byrån upprättade utlottningslistor och restlistor ävensom anteckningarna rörande utlottningarna i respektive obligationsböcker, samt

att granska alla i riksgäldskontoret uppgjorda inventeringsinstrument.

Föreståndaren för revisionsbyrån borde dessutom, så långt möjligt vore, granska alla viktigare av riksgäldskommissarien gjorda uträkningar, förslag, för publicering avsedda uppgifter m. m.

För att det skulle bliva byråföreståndaren möjligt att tillfredsställande fullgöra nämnda, delvis mycket betydelsefulla gransknings-

arbete hava enligt förslaget en del av de göromål, som nu åligga förste revisorn, såsom befattningen med alla rekvisitioner och räkningar m. m., överflyttats till revisorn å riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå.

Revisorn skulle biträda föreståndaren med honom åliggande granskningsarbete samt på eget ansvar handhava följande åligganden, av vilka en del nu tillkomma här ifrågavarande förste revisor:

granskning av specialbokföringen rörande lån från järnvägs- och byggnadslånefonderna, av staten övertagna obligations- och andra lån samt statsskuldens annuitetsböcker;

granskning av riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrås förrådsredovisning, av införingarna i avräkningsböckerna för utlottningsslånen och specialböckerna för övertagna lån;

granskning av inventarieböckerna för riksdagens hus och riksgäldskontoret samt alla avlöningslistor; samt

upprättande av utlottningslistor med ledning av byråföreståndarens kontrollprotokoll.

*Lönereglering
för riksgälds-
kontorets
tjänstemän
och vaktbetjä-
ning.*

I detta sammanhang anse sig fullmäktige böra upptaga frågan angående en *lönereglering för riksgäldskontorets tjäns'emän och vaktbetjäning*. Denna fråga har under flera år, och särskilt efter det senaste lönereglering för riksbankens tjänstemän år 1914 beslutades, stått på dagordningen, ehuru någon framställning från fullmäktige av skilda anledningar hittills icke blivit gjord. Fullmäktige finna emellertid nu frågans lösning icke längre kunna undanskjutas.

Vid 1908 års riksdag fastställdes, efter framställning från fullmäktige, ny avlöningsstat för riksgäldskontoret. Denna stat, som där-efter icke undergått någon förändring, är av följande lydelse:

Avlöningsstat för tjänstinnchavare vid riksgäldskontoret.

Nu gällande
avlöningsstat
för riksgäldskontoret.

	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Missräkningspennin- gar	Summa	Ålderstillägg
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1 sekreterare och ombudsman	5,000	2,800	—	7,800	Efter 5 år kan lönen höjas
1 kamrer	5,000	2,500	—	7,500	med 500 kr.
1 tredje gradens tjänsteman, förste revisor	3,500	1,500	—	5,000	Efter 5 år kan lönen höjas
1 d:o d:o	3,500	1,500	—	5,000	med 500 kr. och efter 10
1 andra gradens tjänsteman, kassör	3,000	1,500	1,000	5,500	år med ytterligare 500 kr.
1 d:o registrator och kanslist	3,000	1,500	—	4,500	Efter 5 år kan lönen höjas
1 d:o revisor och bokhållare	3,000	1,500	—	4,500	med 500 kr. och efter 10
1 första gradens tjänsteman, kam- marskrivare	1,800	1,000	—	2,800	år med ytterligare 500 kr.
2 d:o d:o	3,600	2,000	—	5,600	Efter 5 år kan lönen höjas
1 kvinnligt biträde	1,050	550	—	1,600	med 200 kr. och efter 10
1 d:o	1,050	550	—	1,600	år med ytterligare 200 kr.
1 förste vaktmästare	1,200	600	—	1,800	Efter 5 år kan lönen höjas
1 vaktmästare	800	600	—	1,400	med 200 kr.
2 d:o	1,600	1,200	—	2,800	Efter 5 år kan lönen höjas
					med 200 kr. och efter 10
					år med ytterligare 200 kr.
Summa	37,100	19,300	1,000	57,400	

Anm. 1. För kvinnlig biträdesbefattning utgör pensionsunderlaget 1,300 kronor (= lön och två ålders-
tillägg, med avdrag av 150 kronor).

Anm. 2. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad — varmed äro förenade förmånerna av
nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 100 kilowatt om året —
skall å hans lön avdragas 400 kronor.

Anm. 3. Den av riksgäldskontorets tjänstemän, som erhåller uppdrag att vara vice värd i riksdagens hus,
äger att härför åtnjuta ett arvode av högst 1,200 kronor.

Vid 1914 års senare riksdag godkändes följande stat för riks-
bankens huvudkontor att tillämpas från och med år 1915.

Avlöningsstat för tjänst innehavare vid riksbanken.

Nu gällande
avlöningsstat
för riksban-
kens huvud-
kontor.

	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Summa	Ålderstillägg till lön	Pen- sions- under- lag
	Kr.	Kr.	Kr.		Kr.
Huvudkontoret.					
1 tjänsteman i fjärde tjänstegraden	5,400	2,700	8,100	} 600 kr. efter 5 år.	} 5,600
7 tjänstemän » » »	37,800	18,900	56,700		
1 tjänsteman » tredje »	4,300	2,100	6,400	} 500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	} 5,000
9 tjänstemän » » »	38,700	18,900	57,600		
1 tjänsteman » andra »	3,200	1,600	4,800	} 500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	} 4,000
32 tjänstemän » » »	102,400	51,200	153,600		
Missräkningspenningar å 1.000 kro- nor åt en var av nio tjänstemän i andra tjänstegraden, vilka för- ordnas att utföra kassörsgöromål	—	—	9,000	—	—
1 tjänsteman i första tjänstegraden	2,100	1,100	3,200	} 500 kr. efter 5 år, 500 kr. efter ytterligare 5 år.	} 2,800
58 tjänstemän » » »	121,800	63,800	185,600		
Missräkningspenningar å 600 kronor åt vardera av två första gradens tjänstemän, vilka förordnas att förestå bronsmyntkassan resp. biträda vid silverväxlingen	—	—	1,200	—	—
1 kvinnligt biträde av andra graden	1,250	750	2,000	} 200 kr. efter 5 år, 200 kr. efter ytterligare 5 år.	} 1,500
3 kvinnliga biträden av » »	3,750	2,250	6,000		
1 kvinnligt biträde av första »	1,050	550	1,600	} 200 kr. efter 5 år, 200 kr. efter ytterligare 5 år.	} 1,300
3 kvinnliga biträden av » »	3,150	1,650	4,800		
1 vetenskapligt biträde för vården av riksbankens mynt- och medalj- samling, arvode.....	—	—	500	—	—
1 övervaktmästare, tillika brand- mästare, jämte fri bostad med bränsle ävensom elektrisk ström- förbrukning av högst 200 kilowatt om året	1,500	900	2,400	200 kr. efter 5 år.	1,600
1 vaktmästare, tillika vice brand- mästare, jämte fri bostad med bränsle ävensom elektrisk ström- förbrukning av högst 200 kilowatt om året	1,100	700	1,800	{ 150 kr. efter 5 år, 150 kr. efter ytterligare 5 år.	} 1,300
1 vaktmästare	1,100	550	1,650		
20 »	22,000	11,000	33,000	{ 150 kr. efter 5 år, 150 kr. efter ytterligare 5 år. } 1,200	
1 maskinist, jämte fri bostad med bränsle ävensom elektrisk ström- förbrukning av högst 200 kilowatt om året	1,500	900	2,400	200 kr. efter 5 år.	1,600
Anm. Av maskinistens tjänstgörings- penningar utgöra 300 kronor arvode för tillsyn av körporten.					
1 biträdande maskinist, arvode	—	—	2,000	—	—

Av en jämförelse mellan dessa båda stater framgår, att lönerna i riksgäldskontoret genomgående äro avsevärt lägre än de, som utgå för motsvarande tjänster i riksbanken. Skillnaden utgör för riksgäldskontorets sekreterare och kamrerare i förhållande till den 4:de tjänstegraden i riksbanken beträffande begynnelselönen respektive 300 och 600 kronor och beträffande slutlön respektive 400 och 700 kronor, för tjänstemän av 3:dje graden ej mindre än 1,400 kronor, för 2:dra graden 300 kronor och för 1:sta graden 400 kronor. Då för de tre lägre tjänstegraderna ålderstilläggen äro desamma i riksgäldskontoret och riksbanken, blir skillnaden densamma beträffande begynnelse- och slutlön.

Jämföras förhållandena under åren 1909—1914 d. v. s. under tiden mellan de senaste löneregleringarna för riksgäldskontoret och riksbanken, finner man, att skillnaden i avlöningsförmåner för de båda verkens tjänstemän då var betydligt mindre. Riksgäldskontorets sekreterare hade då samma begynnelse- och slutlön, respektive 7,800 och 8,300 kronor, som tillkom 4:de tjänstegraden i riksbanken, och riksgäldskontorets kamrerare 300 kronor mindre. Beträffande 3:dje graden utgjorde skillnaden 1,000 kronor, under det att avlöningarna för första och andra gradens tjänstemän i de båda verken under nämnda tid voro desamma. Från och med år 1915 hava sålunda riksgäldskontorets tjänstemän i avlöningshänseende kommit i en avsevärt ofördelaktigare ställning i förhållande till riksbankens än under de närmast föregående åren. Detsamma gäller även riksgäldskontorets vaktmästare.

Såsom fullmäktige här ovan i denna utredning påvisat, hava göromålen i riksgäldskontoret, särskilt under de senaste åren, ökats till den grad, att fullmäktige funnit sig böra framlägga föreliggande förslag till omorganisation av riksgäldskontorets räkenskaps- och kassakontor. Arbetsökningen å kansliet har jämväl varit betydlig, ehuru fullmäktige ej finna någon ny ordinarie befattning därstädes nu erforderlig. Fullmäktige äro förvissade därom, att, även efter inrättandet av de nya ordinarie tjänster, fullmäktige funnit för riksgäldskontorets verksamhet oundgängligen nödvändiga, den arbetsbörda, som kommer att vila å kontorets tjänstemän, skall fullt taga deras arbetskrafter i anspråk samt i varje fall ej bliva mindre än den, som nu åvilar riksbankens tjänstemän. Då härtill kommer, att arbetet i riksgäldskontoret med avseende å sin art och beskaffenhet torde vara lika krävande som det arbete, riksbankens tjänstemän hava att utföra, synes det fullmäktige överensstämman med rättvisa och billighet, att avlöningarna för riksgäldskontorets tjänstemän tillmätas lika med dem, som utgå för motsvarande tjänster i riksbanken.

De under senaste åren oerhört stegrade levnadskostnaderna utgöra, enligt fullmäktiges mening, ett kraftigt talande skäl för, att en sådan reglering av lönerna inom riksgäldskontoret med det snaraste bliver genomförd.

I detta sammanhang vilja fullmäktige såsom ytterligare stöd för kravet på överensstämmelse mellan riksgäldskontorets och riksbankens lönestater erinra om ett uttalande av 1908 års bankoutskott vid dess behandling av frågan om senaste lönereglering för riksgäldskontoret. Sedan fullmäktige till utskottet inkommit med ett förslag till sådan reglering, beslöt utskottet att av vissa skäl återremittera detta förslag och uttalade därvid, att enligt utskottets mening riksgäldskontorets stat borde i jämförliga punkter avpassas efter den gällande avlöningsstaten för riksbanken.

Tjänstemännens avlöning.

Avlöningen för riksgäldskontorets kamrerare har sedan 1908 med 300 kronor understigit sekreterarens. Med hänsyn till den alltmera krävande beskaffenheten, av de göromål, som åligga kamreraren, samt därtill att arbetsbördans ökning särskilt drabbat räkenskaps- och kassakontoret samt dess föreståndare, anse fullmäktige, att någon skillnad mellan ifrågavarande två tjänstemäns löner ej längre bör bibehållas, utan finna skäligt, att båda erhålla den avlöning, som tillkommer tjänstemän av fjärde graden i riksbanken (bankosekreterare och bankokommissarie).

Det kan anmärkas, att sekreteraren i riksgäldskontoret, vars benämning fullmäktige anse lämpligen kunna förändras till *riksgäldssekreterare*, tidigare åtnjutit samma kontanta avlöning, som förut i allmänhet varit bestämd för byråchef vid statens ämbetsverk. Vid senaste lönereglering för riksgäldskontoret var även föreslaget, att sekreteraren skulle erhålla den förbättring i avlöningen, som vid 1907 års riksdag tillerkänts byråchefer i statskontoret och arméförvaltningen d. v. s. en begynnelseavlöning av 8,100 kronor. Med hänsyn till den önskvärda överensstämmelsen mellan löneförhållandena i riksgäldskontoret och riksbanken ansågs dock, att sekreteraren ej borde tillmätas högre avlöning än den, som då tillkom tjänsteman av 4:de graden i riksbanken.

Såsom redan blivit framhållet, bör, enligt fullmäktiges mening, föreståndaren för den föreslagna revisionsbyrån erhålla en något högre tjänsteställning än föreståndarna för obligations- och kupong- samt statsskuldboksavdelningarna och bekomma avlöningsförmåner, liggande mellan de för tredje och fjärde gradens tjänstemän bestämda. I överensstämmelse härmed vilja fullmäktige föreslå, att löneförmånerna för nu

ifrågavarande tjänsteman bestämmas till 6,800 kronor jämte två ålders-tillägg, vardera å 500 kronor, att åtnjutas efter resp. 5 och 10 år. Av begynnelseavlöningen torde lämpligen 4,500 kronor betraktas såsom lön och 2,300 kronor såsom tjänstgöringspenningar.

Tjänstemännen av tredje graden i riksgäldskontoret skulle enligt omorganisationsförslaget bli två, nämligen föreståndarna för obligations- och kupong- samt statsskuldboksavdelningarna. Den löneförbättring, som skulle tilldelas dessa tjänstemän, är visserligen avsevärd — 1,400 kronor; men med hänsyn till omfattningen och vikten av de åligganden, som skulle tillkomma dessa befattningars innehavare, anse fullnåktige densamma fullt befogad.

Enligt förslaget skulle antalet befattningar inom andra tjänstegraden bli fyra, nämligen en kassör, en revisor å statsskuldboksavdelningen, en revisor å revisionsbyrån och en revisor å riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå, vartill komme å kansliet registratorn och kanslisten. Den avlöningsförbättring, 300 kronor, som skulle tillkomma tjänstinnehavare i denna grad, är relativt obetydlig. Kassörens missräkningspenningar torde böra bibehållas vid oförändrat belopp, 1,000 kronor.

Antalet befattningshavare i första tjänstegraden — kammar-skrivare — skulle efter omorganisationen bli detsamma som nu eller tre. Deras avlöningsförbättring skulle uppgå till 400 kronor.

Sedan år 1915 äro å riksgäldskontorets stat uppförda två kvinnliga biträdesbefattningar med en avlöning av 1,600 kronor jämte två ålders-tillägg, vardera å 200 kronor efter 5 och 10 år. Enligt fullmäktiges förslag skulle ytterligare två ordinarie sådana befattningar tillkomma. Antalet kvinnliga biträden å ordinarie stat skulle sålunda bli fyra. Av dessa skulle, såsom vid redogörelsen för de olika byråernas och avdelningarnas organisation blivit omnämnt, ett biträde placeras på räkenskapsavdelningen, ett på statsskuldboksavdelningen samt två på obligations- och kupongavdelningen. Med hänsyn till arten av det arbete, som skall utföras av dessa biträden, torde, såsom ock framhållits, tre av dem böra jämföras med riksbankens kvinnliga biträden av andra graden och sålunda uppbära en avlöning av 2,000 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 200 kronor, samt det fjärde — med placering å obligations- och kupongavdelningen — likställas med riksbankens kvinnliga biträden av första graden. Avlöningen för sistnämnda biträde skulle då bli densamma som för de i riksgäldskontorets nuvarande stat uppförda kvinnliga biträdesbefattningarna.

*Avlöning till
riks-gäldskon-
to-rets kvin-
nli-ga biträden.*

*Vaktmästar-
nes avlöning.*

Beträffande vaktmästarnas avlöning kan på grund av väsentligen olika tjänstgöringsförhållanden full överensstämmelse mellan riksgäldskontoret och riksbanken svårligen åvägabringas. Någon motsvarighet till riksgäldskontorets förste vaktmästare finnes ej i riksbanken, där övervaktmästaren och den vaktmästare, som tillika är vice brandmästare, hava en ställning, mera jämförlig med övervaktmästaren i riksdagens hus.

De nuvarande löneförmånerna för såväl förste vaktmästaren som vaktmästarne i riksgäldskontoret anse fullmäktige vara väl knappt tillmätta. En förhöjning med 200 kronor torde vara av förhållandena väl motiverad. Därjämte synes förste vaktmästaren, som nu äger rätt till endast ett ålderstillägg å 200 kronor, böra erhålla två sådana, vartdera å 200 kronor, att åtnjutas efter resp. 5 och 10 år. Förste vaktmästaren skulle sålunda erhålla en begynnelseavlöning å 2,000 kronor och en slutavlöning å 2,400 kronor samt vaktmästarna resp. 1,600 och 2,000 kronor. Den nuvarande bestämmelsen angående ett avdrag å 400 kronor, i händelse vaktmästare åtnjuter fri bostad m. m., synes böra kvarstå oförändrad. Skillnaden i kontant avlöning mellan riksgäldskontorets och riksbankens vaktmästare, vilka senare åtnjuta en begynnelseavlöning av 1,650 kronor och en slutavlöning av 1,950 kronor, är, såsom synes, obetydlig. Den något högre slutlönen för riksgäldskontorets vaktmästare ävensom den obestriddiga förmånen för dessa att, i händelse de åtnjuta fri bostad — vilket är fallet med tre av dem — behöva vidkännas ett avdrag å den kontanta lönen av endast 400 kronor — en förmån, som riksbankens vaktmästare icke åtnjuta — synes fullmäktige väl motiverad av de olika tjänstgöringsförhållandena för vaktmästarna i de båda verken. På grund av dessa äro nämligen riksgäldskontorets vaktmästare avsevärt mera bundna än riksbankens och kunna sålunda ej hava samma tillfällen till extra förtjänst.

*Pensions-
underlag.*

Pensionsunderlagen för befattningshavarna vid riksgäldskontoret torde böra bli desamma som för motsvarande befattningshavare i riksbanken. Beträffande de tjänster, till vilka någon motsvarighet icke finnes i riksbanken, nämligen förste revisorn och förste vaktmästaren, vilja fullmäktige såsom lämpligt pensionsunderlag föreslå resp. 5,200 kronor och 1,400 kronor.

Avlöningsstaten för riksgäldskontoret skulle, med de föreslagna nya tjänsterna och de höjda avlöningarna, sluta på ett belopp av kronor 84,800:—
 Då den nu gällande statens slutsumma är » 57,400:—
 utgör ökningen sålunda kronor 27,400:—

*Jämförelse
 mellan den nu
 gällande och
 den föreslagna
 avlönings-
 staten.*

Av denna ökning belöper på den föreslagna löneregleringen jämte uppflyttande av en första revisor och ett kvinnligt biträde i högre tjänsteställning kronor 7,400:—

Återstoden belöper på de föreslagna nya tjänsterna med följande belopp:

en tjänst i tredje graden	kronor 6,400:—	
två tjänster i andra graden	» 9,600:—	
två kvinnliga biträdesbefattningar av andra graden	» 4,000:—	» 20,000:—
		kronor 27,400:—.

Den verkliga ökningen i kostnader för genomförande av den nya staten är emellertid i själva verket avsevärt lägre, än här ovan anförda siffror angiva. De arvodesbelopp, som utgå från det i reglementets § 32 avd. 4 mom. d) omförmälda förslagsanslaget till arvoden åt extra ordinarie tjänstemän och vaktmästare samt till belöning för extra arbeten, komma nämligen givetvis att betydligt minskas därigenom att en del av den extra personalen efter de nya tjänsternas uppförande å stat skulle övergå till eller ersättas med ordinarie.

Berörda anslag, som från och med år 1916 finnes uppfört med ett belopp av 12,000 kronor för år, har visat sig otillräckligt och under nämnda år måst överskridas med icke mindre än 11,637 kronor 21 öre eller nära nog hela sitt belopp. Vid detta förhållande lär någon nedsättning av anslagets belopp icke gärna kunna komma i fråga även efter de nya ordinarie tjänsternas inrättande.

Den nya avlöningsstaten skulle erhålla följande utseende:

Avlöningsstat för tjänst innehavare vid riksgäldskontoret.

Förslag till
avlöningsstat
för riksgälds-
kontoret.

	Lön	Tjänst- görings- pennin- gar	Summa	Ålderstillägg till lön	Pen- sions- under- lag
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1 riksgäldssekreterare, tillika om- budsman	5,400	2,700	8,100	600 kr. efter 5 år.	5,600
1 riksgäldskommissarie	5,400	2,700	8,100	500 kr. efter 5 år, 500 kr.	5,200
1 förste revisor	4,500	2,300	6,800	efter ytterligare 5 år.	
1 tjänsteman i tredje graden, kam- rerare	4,300	2,100	6,400	500 kr. efter 5 år, 500 kr.	5,000
1 tjänsteman i tredje graden, kam- rerare	4,300	2,100	6,400	efter ytterligare 5 år.	
1 tjänsteman i andra graden, kassör	3,200	1,600	4,800		
Missräkningspengar till denne	—	—	1,000		
1 tjänsteman i andra graden, regi- strator och kanslist	3,200	1,600	4,800	500 kr. efter 5 år, 500 kr.	4,000
1 tjänsteman i andra graden, revisor	3,200	1,600	4,800	efter ytterligare 5 år.	
1 tjänsteman i andra graden, revisor	3,200	1,600	4,800		
1 tjänsteman i andra graden, revisor	3,200	1,600	4,800		
1 tjänsteman i första graden, kam- marskrivare	2,100	1,100	3,200		
1 tjänsteman i första graden, kam- marskrivare	2,100	1,100	3,200	500 kr. efter 5 år, 500 kr.	2,800
1 tjänsteman i första graden, kam- marskrivare	2,100	1,100	3,200	efter ytterligare 5 år.	
1 kvinnligt biträde av andra graden	1,250	750	2,000	200 kr. efter 5 år, 200 kr.	1,500
1 kvinnligt biträde av andra graden	1,250	750	2,000	efter ytterligare 5 år.	
1 kvinnligt biträde av andra graden	1,250	750	2,000		
1 kvinnligt biträde av första graden	1,050	550	1,600	200 kr. efter 5 år, 200 kr.	1,300
				efter ytterligare 5 år.	
1 förste vaktmästare	1,400	600	2,000	200 kr. efter 5 år, 200 kr.	1,400
1 vaktmästare	1,000	600	1,600	efter ytterligare 5 år.	
1 vaktmästare	1,000	600	1,600		
1 vaktmästare	1,000	600	1,600	200 kr. efter 5 år, 200 kr.	1,200
				efter ytterligare 5 år.	
Summa	55,400	28,400	84,800		

Anm. 1. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad — varmed äro förenade förmånerna av nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 100 kw. om året — skall å hans lön avdragas 400 kronor.

Anm. 2. Vaktmästare åtnjuter, utom övriga löneförmåner, uniformsbeklädnad.

Anm. 3. Den av riksgäldskontorets tjänstemän, som förordnas till föreståndare för riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå, äger att därför åtnjuta ett arvode av 1,200 kronor om året.

Nu gällande stat för tjänstinnehavare vid riksdagens hus, är av följande lydelse:

Lönereglering för tjänstinnehavare vid riksdagens hus m. m.

Avlöningsstat för tjänstinnehavare vid riksdagens hus.

	Lön Kr.	Tjänstgöringspenningar Kr.	Summa Kr.	Ålderstillägg
1 Övervaktmästare	1,400	1,000	2,400	} Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kr.
1 Övermaskinist	1,400	1,000	2,400	
Summa	2,800	2,000	4,800	

Anm. 1. Övervaktmästaren åtnjuter fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 200 kw. om året, ävensom uniformsbeklädnad.

Anm. 2. Övermaskinisten åtnjuter fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 100 kw. om året.

Anm. 3. Av de i staten för övermaskinisten upptagna tjänstgöringspenningarna utgöra 300 kronor ersättning för tillsyn å de elektriska anläggningarna i riksdagshuset samt för upprättande av statistik över förbrukningen av elektricitet.

Denna stat fastställdes beträffande övermaskinisten av 1908 års riksdag och beträffande övervaktmästaren av 1912 års riksdag.

Avlöningsförmånerna för dessa båda tjänstinnehavare, vilka i det allra närmaste överensstämma med de förmåner, motsvarande tjänstinnehavare i riksbanken åtnjuta, måste numera, enligt fullmäktiges mening, anses allt för knappt tillmätta med hänsyn till omfånget och arten av dem åliggande göromål. I betraktande av den betydande skillnaden i storlek mellan riksdagens och riksbankens fastigheter och den därav följande olikheten i omfattning av till fastigheterna hörande anläggningar av olika slag, synes det fullmäktige uppenbart, att såväl avsevärt större ansvar som tyngre arbetsbörda måste vila å övervaktmästaren och övermaskinisten i riksdagshuset. Vid sådant förhållande torde en ej alltför knappt tillmätt förhöjning i avlöningen för dessa tjänstinnehavare vid riksdagens hus vara väl befogad. Fullmäktige vilja i detta avseende föreslå, att begynnelseavlöningen för båda höjes med 200 kronor från nuvarande 2,400 kronor till 2,600 kronor, därav 1,600 kronor skulle utgöra lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, samt att de måtte berättigas uppbära, i stället för ett ålderstillägg å 200 kronor, två sådana tillägg, vardera å 300 kronor efter respektive 5 och 10 år. Deras slutavlöning skulle då komma att utgöra 3,200

kronor i stället för nuvarande 2,600 kronor. Såsom pensionsunderlag kunde lämpligen bestämmas ett belopp av 1,800 kronor.

Såsom fullmäktige redan framhållit, böra enligt fullmäktiges mening i staten för riksdagens hus uppföras jämväl en förste eldare- och två portvaktstjänster. Förste eldaren uppbär nu ett arvode av 1,620 kronor för år samt vardera av portvakterna 1,500 kronor. Samtliga åtnjuta fri bostad i riksdagshuset jämte värme och ljus intill viss förbrukning. — Jämväl dessa förmåner synas fullmäktige under nuvarande förhållanden väl knappt tilltagna. Såsom skälig avlöning för förste eldaren vilja fullmäktige föreslå: lön 1,200 kronor, tjänstgöringspenningar 500 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 150 kronor, att åtnjutas efter 5 och 10 år. Begynnelseavlöningen skulle då bli 1,700 kronor och slutavlöningen 2,000 kronor. Förmånen av fri bostad, värme och ljus bör bli oförändrad. Avlöningsförmåner för de båda portvakterna böra enligt fullmäktiges mening bestämmas till: lön 1,100 kronor och tjänstgöringspenningar 500 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 150 kronor, efter 5 och 10 år. Begynnelseavlöningen skulle då bli 1,600 kronor och slutavlöningen 1,900 kronor jämte förmån av fri bostad m. m. såsom för närvarande. Såsom lämpliga pensionsunderlag skulle fullmäktige vilja föreslå för förste eldaren 1,300 kronor och för portvakterna 1,200 kronor.

Jämlikt bestämmelse i riksgäldskontorets reglemente åtnjuta övervaktmästaren och övermaskinisten, i likhet med vaktmästarna, en semesterledighet av högst 15 dagar varje år. Dessa båda befattningshavare torde för framtiden böra erhålla rätt till ledighet under tre veckor årligen. För förste eldaren och portvakterna böra rörande ledighet gälla samma bestämmelser som för vaktmästarna.

Avlöningsstaten för riksdagens hus skulle, med de föreslagna nya tjänsterna och de höjda avlöningarna, sluta på ett belopp av

kronor 10,100: —

Då den nuvarande statens slutsumma är » 4,800: —

utgör ökningen sålunda kronor 5,300: —.

Av denna ökning belöper 400 kronor på regleringen av de nuvarande tjänstinnehavarnas avlöningar och återstoden på uppförandet i staten av de tre föreslagna befattningarna.

Kostnaderna för riksdagens hus komma genom sistnämnda åtgärd att ökas endast helt obetydligt eller med skillnaden mellan förste eldarens och portvakternas nuvarande arvoden och de för dem föreslagna avlöningarna.

Den nya staten för riksdagens hus skulle erhålla följande lydelse:

*Förslag till
avlöningsstat
vid riksdagens
hus.*

Avlöningsstat för tjänstinnehavare vid riksdagens hus.

	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Summa	Ålderstillägg till lön	Pen- sions- under- lag
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
En övervaktmästare	1,600	1,000	2,600	300 kr. efter 5 år, 300 kr. efter ytterligare 5 år.	1,800
En övermaskinist	1,600	1,000	2,600		
En förste eldare	1,200	500	1,700	150 kr. efter 5 år, 150 kr. efter ytterligare 5 år.	1,300
En portvakt	1,100	500	1,600		
En d:o	1,100	500	1,600		
Summa	6,600	3,500	10,100		

Anm. 1. Övervaktmästaren åtnjuter fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 200 kw. om året ävensom uniformsbeklädnad.

Anm. 2. Övermaskinisten och förste eldaren åtnjuta fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 100 kw. om året.

Anm. 3. Av de i staten för övermaskinisten upptagna tjänstgöringspennningarna utgöra 300 kronor ersättning för tillsyn å de elektriska anläggningarna i riksdagshuset samt för upprättande av statistik över förbrukningen av elektricitet.

Anm. 4. Portvakterna åtnjuta fri bostad med nödigt bränsle samt elektriskt ljus med en strömförbrukning av högst 150 kw. om året ävensom uniformsbeklädnad.

Uti gällande avlöningsstat för tjänstinnehavare vid riksdagens bibliotek anse sig fullmäktige för närvarande icke böra föreslå någon förändring, då frågan angående dessas avlöning nära sammanhänger med den ännu icke avgjorda frågan angående bibliotekets utvidgning till ett centralt förvaltningsbibliotek. — Vad beträffar vaktmästaren vid riksdagens bibliotek torde för övrigt en lönereglering för denne utan olägenhet kunna anstå, då han — utom kontanta löneförmåner till samma belopp och bostad på samma villkor som vaktmästarna i riksgäldskontoret — under den tid riksdagen pågår uppbär ett extra arvode av 2 kronor 50 öre om dagen eller sålunda sammanlagt minst 300 kronor för år.

*Avlöningssta-
ten för tjänst-
innehavare vid
riksdagens
bibliotek.*

*Villkoren för
åtnjutande av
löneförmåner
enligt de före-
slagna nya
staterna.*

De av riksdagen fastställda villkor för åtnjutande av de i staterna för tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret och riksdagens hus upptagna avlöningsförmåner och bestämmelser, som i övrigt meddelats med avseende å tillämpningen av samma stater, synas fullmäktige böra förbliva i huvudsak oförändrade. En del mindre jämkningar och tillägg bliva dock erforderliga. — I reglementets § 67 mom. 1:o andra stycket bör beträffande fullmakt för föreståndaren för revisionsbyrån (förste revisorn) stadgas detsamma som för sekreteraren och kamreraren (riksgäldskommissarien). I bestämmelserna angående semester vilja fullmäktige ifrågasätta den jämkningen, att tjänstemännen av tredje graden, såsom fallet är vid riksbankens huvudkontor, erhålla rätt till 1 1/2 månads semester årligen. Samma förmån bör då givetvis tillkomma även föreståndaren för revisionsbyrån. Beträffande övervaktmästaren och övermaskinisten hava fullmäktige ovan föreslagit rätt till tre veckors ledighet årligen. I bestämmelserna angående pensionsavgifter erfordras den ändring, att avgifterna skola beräknas, icke såsom nu, å lönen utan å pensionsunderlaget, varjämte i föreskrifterna angående åtnjutande av pension böra göras de jämkningar, som föranledas av införande av särskilda pensionsunderlag. I likhet med vad som gäller i riksbanken, synes kvinnligt biträde av första graden, som vid befordran till andra graden intjänat båda ålderstilläggen, böra äga att omedelbart komma i åtnjutande av ett ålderstillägg i sistnämnda grad. I bestämmelserna i övrigt för åtnjutande av ålderstillägg synes böra göras det tillägg, att tredje gradens tjänsteman, därest han befordras till förste revisor, skall äga att, för åtnjutande av ålderstillägg såsom sådan tillgodoräkna sig sin tjänstgöring i tredje graden.

Förslag till de ändringar i reglementet, som bliva erforderliga med anledning av vad nu sagts, komma fullmäktige att längre fram under riksdagen avgiva.

*Tiden för de
nya staternas
trädande i
kraft.*

Vidkommande tiden för de nya staternas ikraftträdande få fullmäktige erinra, att de stater, som fastställdes av 1908 års riksdag för tjänstinnehavare i riksgäldskontoret, riksdagens bibliotek och riksdagens hus, tillämpades från och med juli månad samma år. Ehuru fullmäktige, med hänsyn till den rådande dyrtiden och angelägenheten att till följd därav de föreslagna löneförbättringarna snarast möjligt måtte komma nu ifrågavarande tjänstinnehavare till del, ansett, att de nya staterna helst borde träda i kraft redan från och med månaden näst efter den, då riksdagen fattat sitt beslut i ämnet, hava fullmäktige dock

funnit sig böra stanna vid att hemställa om deras tillämpande från och med juli månad detta år.

Till fullmäktiges kännedom har kommit, att riksbankstjänstemännens förening till utskottet inkommit med en framställning, gående ut på att riksbankens hela tjänstepersonal och jämväl sådan förutvarande, som från banken uppbär pension, måtte tills vidare få åtnjuta ett mot den efter krigsutbrottet inträdda minskningen i penningvärdet i möjligaste mån svarande dyrtidstillägg, räknat retroaktivt från och med början av år 1916.

*dyrtidstillägg
eller krigstids-
hjälp till
personalen vid
riksgäldskon-
toret m. fl.*

Tillika finnes i årets statsverksproposition omförmält, att löne-regleringskommittén erhållit uppdrag att, efter verkställd utredning, avgiva förslag i fråga om, bland annat, krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst.

Fullmäktige vilja hemställa, att, därest härav föranledes någon utskottets hemställan till riksdagen om dyrtidstillägg eller krigstidshjälp, denna hemställan må omfatta jämväl tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret, riksdagens bibliotek och riksdagens hus.

Då föreliggande förslag till lönereglering enligt fullmäktiges mening bör underställas löneregleringskommitténs prövning, hava fullmäktige i skrivelse av den 18 januari d. å. hos Kungl. Maj:t anhållit om uppdrag åt nämnda kommitté att avgiva yttrande över förslaget; och har Kungl. Maj:t lämnat kommittén sådant uppdrag. Med anledning härav komma fullmäktige att till kommittén överlämna en avskrift av denna skrivelse med anhållan, att kommittén snarast möjligt ville avgiva yttrande i löneregleringsfrågan.

*Yttrande av
löneregle-
ringskom-
mittén.*

Fullmäktige anse sig här böra upptaga en fråga, som visserligen icke äger direkt samband med de föreliggande omorganisations- och löneregleringsförslagen men dock synes lämpligen kunna lösas samtidigt.

Det har länge framstått såsom ett önskemål, att en omgruppering kommer till stånd av anslagen under riksstatens elfte huvudtitel (riksdags- och revisionskostnader m. m.). Den nuvarande grupperingen medför i flera avseenden olägenheter. Gränsen mellan anslagen nr 1 (riksdags- och revisionskostnader) samt nr 2 (kostnader för riksdagens hus) är synnerligen svävande och svår att efter hållbara grunder fastställa. Enligt fullmäktiges mening vore det därför lämpligt att sam-

*Omgruppering
av anslagen
under riks-
statens elfte
huvudtitel.*

manslå dessa båda anslag till ett gemensamt, benämnt »riksdags- och revisionskostnader samt kostnader för riksdagens hus, förslagsanslag». Därefter borde såsom nr 2 följa ett anslag, benämnt »avlöningar och pensioner m. m. vid riksgäldskontoret och riksdagsförvaltningen, förslagsanslag». Från detta anslag skulle utgå avlöningar, upptagna i staterna för tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret, riksdagens bibliotek och riksdagens hus, pensioner, som utbetalas från riksgäldskontoret (med undantag för pensioner till justitie- och militieombudsman och tjänstinnehavare vid deras expeditioner), arvoden till fullmäktige i riksgäldskontoret ävensom arvoden till extra personal vid såväl riksgäldskontoret som riksdagens bibliotek och riksdagens hus. Genom uppförande av ifrågavarande anslag skulle undvikas vissa olägenheter, som nu förefinnas vid uppgörandet av de månatliga avlönings-, arvodes- och pensionslistorna samt vid bokföringen. Dessa olägenheter framträda särskilt starkt beträffande pensionsstaten, då de där upptagna pensionsbeloppen utgå från tre av huvudtitelns anslag, allt efter pensionstagarens förutvarande anställning.

Anslaget nr 3 borde kvarstå och liksom nu betecknas såsom »kostnader för riksdagens bibliotek, reservationsanslag».

Från anslaget nr 4 skulle komma att bestridas riksgäldskontorets direkta låneomkostnader ävensom kontorets övriga expenser; och skulle detsamma lämpligen kunna benämnas »Omkostnader för statsskulden, förslagsanslag».

Anslagen nr 5 och 6 skulle kvarstå oförändrade.

Efter den nu ifrågasatta omgrupperingen och med hänsyn tagen till de föreslagna nya ordinarie tjänsterna och de förbättrade löneförmånerna för tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret och riksdagens hus skulle riksstatens elfte huvudtitel för år 1918 erhålla följande utseende:

Verkliga utgifter.

XI. Riksdags- och revisionskostnader med mera.

	Kronor
1. Riksdags- och revisionskostnader samt kostnader för riksdagens hus, förslagsanslag.....	1,373,000
2. Avlöningar och pensioner med mera vid riksgälds- och riksdagsförvaltningen, förslagsanslag	172,000
3. Kostnader för riksdagens bibliotek, reservationsanslag	7,000
4. Omkostnader för statsskulden, förslagsanslag	90,000
5. Avlöningar, resekostnader och expenser för justitieombudsmannen och hans expedition, förslagsanslag	37,000
6. Avlöningar, resekostnader och expenser för militieombudsmannen och hans expedition. förslagsanslag	40,000
Summa	1,719,000

Denna omgruppering nödvändiggör en genomgående omarbetning av reglementets § 32 avdelning 1—4; och komma fullmäktige att senare under riksdagen till utskottet inkomma med förslag till förändrad lydelse av dessa avdelningar.

Såsom fullmäktige i början av denna skrivelse omförmält, har utskottets anhållan om nu ifrågavarande utredning ursprungligen för-
anletts av fullmäktiges skrivelse av den 2 december 1915, däri full-
mäktige förklarat sig anse viss förändring erforderlig beträffande *förste*
deputeradens ställning i riksgäldskontoret och i sammanhang därmed
hemställt om höjning av det särskilda arvodet till denne.

*Förändring
av förste
deputeradens
ställning m. m.*

I berörda skrivelse anförde fullmäktige, bland annat, att det jämförelsevis obetydliga arvodet till fullmäktiges förste deputerad medfört, att denna befattning dittills betraktats och handhafts endast såsom en bisyssla. Fullmäktige påvisade, att sedan den tid, då riksgäldskontoret erhöll sin nuvarande organisation, dess verksamhet i olika riktningar antagit en i hög grad ökad omfattning; och lämnade fullmäktige i detta hänseende åtskilliga belysande uppgifter och siffror. Denna ständigt fortgående utveckling ställde med hänsyn till såväl göromålens omfång som beskaffenhet alltjämt ökade krav på fullmäktige

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 8 saml. 32 häft. (Bil. till nr 45.) 7

och på deputerade. För att dessa växande krav på ett tillfredsställande sätt skulle kunna fyllas, hade det alltmera framstått såsom behövt, att förste deputeraden helt ägnade sin tid, sina krafter och sitt intresse åt riksgäldskontorets angelägenheter. Fullmäktige framhöllo, att detta länge framstått såsom önskvärt och numera måste anses oundgängligen nödigt; och hänvisade fullmäktige därvid särskilt till det alltmera ökade omfånget av riksgäldskontorets upplåning och arbetet därmed. Enligt fullmäktiges mening kunde det ej rimligen fordras, att förste deputeraden med nuvarande avlöningsförmåner skulle ägna den tid och det arbete, som ifrågasatts och ansetts nödigt, åt riksgäldskontoret. En nödvändig förutsättning härför måste anses vara, att en avsevärd förhöjning av det åt förste deputeraden anvisade särskilda arvodet komme till stånd; och föreslogo fullmäktige arvodets förhöjning till 12,000 kronor.

Fullmäktige vilja här erinra, att riksdagen i anledning av nämnda framställning medgav, att förste deputeraden finge från och med maj månad 1916, intill dess riksdagen beslutat i anledning av eventuellt förslag rörande omläggning av arbetet inom riksgäldskontoret, dock längst för tiden till den 1 juni 1917, uppbära ett tilläggsarvode av 3,000 kronor för år räknat.

I fortsättningen av sin skrivelse uttalade sig fullmäktige för andre deputeradens bibehållande även efter en förändring i förste deputeradens ställning, ehuru givetvis andre deputeradens ställning komme att i åtskilligt bliva en annan än för närvarande. Göromålen fördelning borde då icke, såsom nu enligt föreskrift i reglementet sker, bestämmas av deputerade själva utan fastställas av fullmäktige. Såsom skäl för andre deputeradens bibehållande anförde fullmäktige, att det måste anses önskvärt, att, på sätt i jämförliga institutioner i regeln vore förhållandet, även i riksgäldskontoret den för dess verksamhet i första hand ansvarige vid sin sida hade en annan av fullmäktige, med vilken han dagligen kunde samråda; och hänvisade fullmäktige till, att det vore på så sätt ordnat i riksbanken. I och för vikariering vid semester och annan ledighet för förste deputeraden vore det ock av vikt att hava tillgång till en person, som på grund av sin tjänstgöring såsom andre deputerad förvärvat detaljerad kännedom om riksgäldskontorets angelägenheter och den dagliga förvaltningen därstädes. På så sätt tryggades den nödiga kontinuiteten i riksgäldskontorets ledning. — Förutom det arbete, som, enligt vad av ovanstående framginge, skulle åligga andre deputeraden, kunde det

jämväl ifrågasättas att åt honom lämna uppdrag att särskilt övervaka och i första hand taga befattning med vissa slag av ärenden, vilka ansåges kunna undantagas från förste deputeradens omedelbara handläggning.

De skäl, som fullmäktige i sin nu åberopade skrivelse anfört för en förändring av förste deputeradens ställning föreligga enligt fullmäktiges mening alltjämnt i lika hög och delvis i än högre grad. Så har det med hänsyn till statens starkt växande upplåning och de förhållanden, varunder denna äger rum, alltmåra visat sig nödvändigt, att förste deputeraden ingående och med uppmärksamhet ständigt följer de allmänna ekonomiska och finansiella förhållandena såväl inom som utom landet. Det torde jämväl ligga i öppen dag, att då statens skuldbörda numera överskridit ett sådant belopp som en miljard kronor, det arbete, som vid förvaltningen av denna skuldbörda åligger förste deputeraden, måste vara i hög grad krävande, ansvarsfullt och jämväl tidsödande.

Oaktat de ökade krav, som sålunda måste ställas på förste deputeraden, anse sig fullmäktige dock böra vidhålla, vad fullmäktige uttalade i sin berörda skrivelse, att det ej bör vara förste deputeraden förmenat att innehåva riksdagsmannauppgifter samt kommunala förtroendeuppgifter ävensom att, i den mån sådant ej kommer i strid med hans befattning i riksgäldskontoret, vara styrelseledamot i bolag, dock ej i bankinrättningar.

På grund av vad ovan anförts anse sig fullmäktige böra vidhålla sin hemställan om förhöjning av det till förste deputeraden utgående särskilda arvudet till 12,000 kronor. Skulle någon reduktion av detta belopp ifrågakomma, anse fullmäktige dock, att ifrågavarande arvode under inga omständigheter bör bestämmas lägre än till 10,000 kronor.

Vad beträffar andre deputeraden finna fullmäktige alltjämt de ovan åberopade skälen tala för hans bibehållande. Någon förhöjning i det till andre deputeraden utgående arvudet vilja fullmäktige ej heller nu ifrågasätta.

Enligt § 9 stycket 3 i gällande reglemente för riksgäldskontoret åga deputerade att vardera under en och en halv månad årligen åtnjuta ledighet utan avdrag å arvudet. Till den bland fullmäktige, som av dem utses att under sådan ledighet bestrida deputerads befattning, utgår av de till riksgäldskontoret anslagna medel särskild ersättning med belopp, motsvarande den ledige deputeradens arvode för ifrågavarande tid.

För det fall att deputerad av annat laga förfall än semester — t. ex. sjukdom — skulle vara förhindrad att utöva sin befattning, finnes ingen föreskrift om rätt att behålla arvudet eller någon del därav, till följd varav skyldighet ansetts föreligga att i sådant fall avstå hela arvudet. Fullmäktige anse emellertid skäligt, att en ändring i detta förhållande vidtages beträffande förste deputeraden. Detta synes lämpligen kunna ske på det sätt att, såsom vid 1916 års riksdag blivit bestämt beträffande justitieombudsmannen och militieombudsmannen, förste deputeradens särskilda arvode uppdelas i lön och tjänstgöringspenningar; och torde tjänstgöringspenningarna, liksom för dessa befattningshavare, böra anses utgöra 3,000 kronor. — I likhet med vad som gäller för justitieombudsmannen och militieombudsmannen torde jämväl böra bestämmas, att förste deputeraden må äga uppbära den del av arvudet, som icke utgör tjänstgöringspenningar, oavkortad även för den tid, varunder han är av sjukdom hindrad att utöva befattningen. För sådan tid, varunder förste deputeraden av annan anledning än semester eller sjukdom icke bestrider befattningen, må han enligt fullmäktiges bestämmande kunna förpliktas att av samma arvodesdel avstå vad i varje särskilt fall provas skäligt. — Förste deputeraden bör jämväl, därest han förut innehar tjänst å rikets stat, vara skyldig att frånträda den därmed förenade avlöning, så länge han uppbär arvode såsom förste deputerad.

Såsom fullmäktige i sin ifrågavarande skrivelse till utskottet framhöllo, måste den föreslagna förändringen av förste deputeradens ställning föranleda vissa ändringar i riksgäldskontorets reglemente. Jämväl de nu ifrågasatta bestämmelserna angående uppdelande av förste deputeradens arvode i lön och tjänstgöringspenningar föranleda ändringar i och tillägg till reglementet. De erforderliga förändringarna skulle i huvudsak bliva följande.

Den nuvarande bestämmelsen i § 9 stycket 1 angående fördelningen av arbetet mellan de båda deputerade bör ersättas med en föreskrift av innehåll, att fördelningen mellan deputerade av dem gemensamt tillhörande göromål skall av fullmäktige bestämmas. I sammanhang härmed bör enligt fullmäktiges mening den i nämnda stycke förekommande uppräknningen av de göromål, som åligga deputerade, fullständigas, så att den kommer att omfatta även andra åligganden, som, ehuru de ej särskilt upptagits i reglementet, dock ansetts böra tillkomma deputerade, nämligen: att föredraga ärenden inför fullmäktige, att tillse utförandet av fullmäktiges beslut, att utöva tillsynen

över göromålen inom riksgäldskontoret samt att i allmänhet handhava den löpande förvaltningen.

De bestämmelser, som nu återfinnas i § 32 avdelning 4 moment a) måste jämväl underkastas omarbetning. I stället för nuvarande belopp, 5,000 kronor, bör införas det belopp, varmed förste deputeradens arvode i stället kan komma att utgå. Därjämte böra införas de föreslagna nya bestämmelserna angående förste deputeradens arvode, dess uppdelning i lön och tjänstgöringspenningar m. m.

Förslag till förändrad lydelse av reglementets § 9 komma fullmäktige att senare under riksdagen avgiva i samband med förslag till ny lydelse av de fyra första avdelningarna av § 32 och andra av denna framställning föranledda ändringar i reglementet.

Med sammanfattande av vad fullmäktige i denna utredning anført få fullmäktige hemställa, att utskottet behagade föreslå riksdagen

1:o) att de å sid. 42 och 45 i denna skrivelse intagna förslag till nya avlöningsstater för tjänst innehavare vid riksgäldskontoret och riksdagens hus, med däri uppförda tjänster samt avlönings- och övriga förmåner, fastställas att tillämpas från och med den 1 juli innevarande år;

2:o) att lönetillägg eller krigstidshjälp, som kan komma att beviljas tjänstinnehavare i riksbanken eller befattningshavare i statens tjänst i allmänhet, må enligt samma grunder utgå jämväl till befattningshavare vid riksgäldskontoret, riksdagens bibliotek och riksdagens hus;

3:o) att den föreslagna förändrade grupperingen av anslagen under riksstatens elfte huvudtitel godkännes att för framtiden vid riksstatens uppgörande iakttagas; samt

4:o) att det särskilda arvodet till förste deputeraden i riksgäldskontoret må med det belopp, var- till det kan komma att fastställas, utgå från och med

månaden näst efter den, då riksdagen fattat sitt beslut i ämnet, samt att i sammanhang därmed bestämmelser för åtnjutandet av detta arvode må bliva antagna i enlighet med vad fullmäktige här ovan hemställt.

De av t. f. statskommissarien K. Beckman och bankofullmäktigen V. Moll angivna särskilda yttranden finnas bifogade denna skrivelse.

Stockholm den 1 februari 1917.

Sedan fullmäktige i riksgäldskontoret tillsatt en delegation för verkställande av den av riksdagens bankoutskott begärda utredning, huruvida och i vad mån en omläggning av arbetet inom riksgäldskontoret lämpligen borde äga rum, och jag av kungl. statskontoret blivit utsedd till dess representant i denna delegation, har jag deltagit i delegationens arbeten i vad de berört förhållandet mellan riksgäldskontoret och kungl. statskontoret. Härvid har jag, liksom riksbankens representant, på grund av formuleringen av bankoutskottets anhållan utgått från, att riksgäldskontoret skall behålla sin nuvarande konstitutionella ställning. Under denna förutsättning har jag funnit den nu föreslagna omorganisationen endast i två punkter beröra kungl. statskontorets verksamhet, nämligen dels i fråga om bokföringen dels i fråga om bibehållande hos riksgäldskontoret eller överflyttande till kungl. statskontoret av de statens utlåningsfonder, som nu förvaltas av riksgäldskontoret (allmänna järnvägslånefonden, fonden för bibanor inom vissa delar av riket och allmänna byggnadslånefonden). Och får jag i dessa hänseenden till alla delar instämma i vad riksgäldsfullmäktige yttra i sitt nu till bankoutskottet avgivna utlåtande.

Stockholm den 8 februari 1917.

K. Beckman.

Utsedd av fullmäktige i riksbanken att deltaga i en av fullmäktige i riksgäldskontoret tillsatt delegation för verkställande av utredning, huruvida och i vad mån en omläggning av arbetet inom riksgäldskontoret lämpligen bör äga rum, har jag deltagit i delegationens överläggningar endast i den mån desamma rört förhållandet mellan riksgäldskontoret och riksbanken. Härom får jag avgiva följande yttrande.

Av bankoutskottets skrivelse av den 14 mars 1916 till fullmäktige i riksgäldskontoret rörande detta ärende framgår, att utskottet tänkt sig möjligheten av,

att riksgäldskontorets kassarörelse, inklusive kuponginlösningen, i samband med en inom en nära framtid sannolikt förestående omläggning av riksgäldskontorets bokföring skulle komma att i huvudsak överflyttas till riksbanken;

att riksgäldskontorets samtliga utländska affärer skulle till fördel för båda verken kunna överflyttas till riksbanken, samt

att även andra områden av riksgäldskontorets verksamhet lämpligen skulle kunna begränsas genom vissa göromåls överflyttning till riksbanken eller andra verk.

Vad angår riksgäldskontorets kassarörelse går redan nu och sedan längre tid tillbaka den vida övervägande delen så väl av inbetalningar som av utbetalningar genom kontorets giroräkning i riksbanken. Särskilt hava på den senaste tiden checkar på giroräkningen kommit till ökad användning vid kuponginlösningen. Varken de inbetalningar av mindre belopp, huvudsakligen räntor och amorteringar på de riksgäldskontoret förvaltade lånefonderna, vilka ske kontant, icke heller de kontanta utbetalningarna för smärre kupongbelopp, för räkningar, avlöningar, arvoden m. m. äro av någon betydelse för frågan om kassarörelsens överflyttning till riksbanken. Även om dessa kontanta likvider av småbelopp ersattes med inbetalningar till och checkar på giroräkningen, skulle härigenom icke uppstå någon minskning i arbete för riksgäldskontorets kassör och hans biträden. Snarare skulle arbetet

ökas, då det tar längre tid att skriva ut en check på ett litet belopp än att betala ut samma belopp kontant, vartill kommer, att den allmänhet, som till inlösen i riksgäldskontoret presenterar kuponger till belopp av några tiotal eller hundratal kronor, icke skulle vara belåten med att nödgas besöka såväl riksgäldskontoret som riksbanken för att få ut sina kupongräntor.

Någon utvidgning av riksbankens nuvarande bestyr med inbetalningar och utbetalningar för riksgäldskontorets räkning torde därför icke kunna med fördel ske, så vida icke riksgäldskontorets kassarörelse skulle anses böra fullständigt överflyttas till riksbanken. Men med den stora omfattning kuponginlösningen i riksgäldskontoret numera antagit, skulle en överflyttning till riksbanken av riksgäldskontorets kassarörelse i dess helhet icke kunna äga rum utan att i riksbanken inrättades en särskild kassa för ändamålet. Huruvida överflyttningen av kassarörelsen skulle medföra någon avsevärd besparing av arbetskrafter torde vara tvivelaktigt.

Riksbankens nuvarande befattning med riksgäldskontorets utländska affärer — verkställande av annuitetslikvider, indragning av lånemedel, placering och förräntning av utländska tillgodohavanden, inköp av obligationer för amortering m. m. — är en given följd av den sedan länge tillämpade regeln, att riksgäldskontoret för samtliga transaktioner med utlandet, där en mellanhand anses vara önskvärd eller av behovet påkallad, anlitar riksbanken. Riksgäldskontorets befattning med utrikes affärerna inskränker sig för närvarande till korrespondens rörande annuitetslikvider, kupongredovisningar, förkomna kuponger och obligationer, begäran om förbud mot inlösen av vissa obligationer m. m. dylikt. Överflyttning till riksbanken av denna korrespondens skulle visserligen, vad beträffar större delen av densamma, icke möta några hinder, men några fördelar vare sig i form av besparad arbetskraft eller på annat sätt vore icke därav att vänta. En överflyttning till riksbanken av korrespondensen rörande kupongredovisningen och förkomna kuponger och obligationer skulle, därest riksbanken icke samtidigt övertog även hela arbetet med kupongernas ordnande, bokföring och förvaring, föranleda onödigt omgång och därav följande ökat arbete. Denna del av korrespondensen sammanhänger nämligen på det närmaste med ordnandet och bokföringen av kupongerna. Men till utförande av det mycket dryga arbetet med kupongernas ordnande och bokföring saknar riksbanken arbetskrafter, vartill kommer, att erforderliga lokalityrymmen svårligen skulle för detta ändamål kunna beredas i riksbanken, som är i total avsaknad av reservlokaler.

Det område av riksgäldskontorets verksamhet, som skulle ligga närmast tillhands att överflytta på riksbanken, är bestyret med statskuldboken, vars överflyttning till riksbankens avdelning för öppna deposita skulle kunna ske utan någon avsevärd ökning av arbetskrafterna på depositaavdelningen. Härigenom skulle utan tvivel en besparing av arbetskrafter kunna äga rum. Men depositaavdelningen är stadd i stadig utveckling, och den tidpunkt är icke avlägsen, då arbetskrafterna på avdelningen i varje fall behöva ökas. Att endast för vinnande av en tillfällig besparing av arbetskrafter överflytta statskuldbokens skötsel till riksbanken, torde så mycket mindre böra ske, som vägande skäl tala för statsskuldbokens bibehållande i riksgäldskontoret.

Den svenska statsskuldboken har under den senaste tiden varit stadd i snabb utveckling, framkallad dels av placeringar inom landet av stora belopp svenska statens obligationer, dels av från fullmäktiges sida vidtagna åtgärder i syfte att befrämja statsskuldbokens växande och mångsidiga användning till fromma för såväl allmänheten som statsskuldförvaltningen. Statsskuldbokens skötsel och utveckling utgör för närvarande för riksgäldsfullmäktige en huvuduppgift. Härtill kommer, att statsskuldboken öppnar en väg för kontakt mellan riksgäldskontoret och allmänheten, en kontakt, som man i riksgäldskontoret länge eftersträvat, och vars betydelse för statsskuldförvaltningen icke får underskattas.

Av övriga riksgäldskontorets verksamhetsgrenar torde det icke finnas någon, som med avsevärd fördel för det allmänna eller för något av de båda verken skulle kunna delvis eller i sin helhet överföras till riksbanken.

Vid avgivandet av detta yttrande har jag utgått från den förutsetningen, att riksgäldskontoret fortfarande skall behålla sin nuvarande konstitutionella ställning.

Stockholm den 20 januari 1917.

Victor Moll.

Tilläggsbilaga 1.

Till herrar fullmäktige i riksgäldskontoret

med förslag till förändrad bok-
föring för riksgäldskontoret m. m.

I en till undertecknade kommitterade ställd skrivelse av den 21 december 1915 haven I — med erinran att riksdagens revisorer för nämnda år i sin berättelse angående riksgäldskontoret uttalat önskvärldheten av att en revidering verkställdes beträffande uppställningen av riksgäldskontorets huvudbok, så att anslagsredovisningen bringades till överensstämmelse med rikshuvudbokens redovisning — förmält Eder hava vid överbägende av föreliggande fråga kommit till den uppfattningen, att densamma bäst bör kunna lösas genom vår medverkan, vadan I anhallit, att vi ville uppgöra förslag till de åtgärder i förenämnda syfte, som av förhållandena kunna vara påkallade.

Efter det Kungl. Maj:t, uppå därom av oss gjord underdånig framställning, genom nådigt beslut den 14 januari innevarande år förklarar hinder icke möta för oss att verkställa det av Eder begärda arbetet, hava vi uppdragit åt vår sekreterare, statskommissarien Chr. L. Tenow, att efter tagen kännedom såväl om gällande reglementariska bestämmelser beträffande riksgäldskontorets medelsförvaltning som i fråga om den nuvarande bokföringen inom riksgäldskontoret upprätta förslag till bokföringsformulär för samma förvaltning.

De förändringar i avseende å riksstatens uppställning, som från och med år 1912 genomfördes i och genom den s. k. budgetreformen, medförde, att riksgäldskontoret hädanefter skulle redovisa viss del av statsinkomsterna och en viss del av riksstatsutgifterna. Vid 1912 års riksdag blev också riksgäldskontorets reglemente av nämnda anledning i väsentliga delar omarbetat och av dess båda avsnitt: »Riksgäldskontorets befattning med riksstatsinkomsterna»; och »Riksgäldskontorets befattning med riksstatsutgifterna» inhämtas, huru därvid i stort sett skall förfaras.

Beträffande riksgäldskontorets huvudbok och medelsredovisning är i § 40 av reglementet stadgat, att över riksgäldskontorets samtliga tillgångar och skulder samt inkomster och utgifter uppgöres och avslutas för varje år en fullständig huvudbok, vilken skall inom den 1 april året näst efter det, vilket densamma omfattar, vara avslutad samt före den 1 därpå följande juni behörigen granskad.

Enligt samma § bör riksgäldskontorets huvudbok vid lämpliga tider hållas statskontoret till handa, på det att riksgäldskontorets räkenskaper må kunna i nödiga delar intagas i rikshuvudboken. Tillika skall det åligga vederbörande tjänsteman hos riksgäldskontoret att till statskontorets riksbokslutsbyrå för varje månad inom utgången av den därpå följande avlämna uppgifter *dels* om under månaden verkställda uppdebiteringar å riksstatens inkomsttitlar samt verkställda utbetalningar å riksstatens utgiftsanslag ävensom motsvarande insättningar och uttag å statsverkets giroräkning i riksbanken, *dels ock* om sammanlagda kassatillgången vid månadens början och slut.

Den förändring av riksgäldsverkets ställning till statsverket, som sålunda blivit en följd av budgetreformen, synes påkalla, att det bokföringssystem, som under de senare åren blivit genomfört för ett flertal statsmedelsförvaltande ämbetsverk och myndigheter och vilket skall successivt genomföras för övriga ämbetsverk och myndigheter, jämväl bör tillämpas för riksgäldskontoret.

På annat sätt synes ej heller den av statsrevisorerna påyrkade överensstämmelsen mellan riksgäldsverkets och statsverkets räkenskaper kunna vinnas, och vilken överensstämmelse är erforderlig för ett enhetligt, ur kontrollsynpunkt tillfredsställande och budgetmässigt sammanförande av de båda verkens medelsredogörelser i rikshuvudboken.

Kommitterade hava alltså ansett, att den bokföring, vartill förslag skulle Eder föreläggas, borde uppbyggas enligt de allmänna principer, som underligga statsbokföringsreformen; och få kommitterade med anledning därav till en början lämna en kortfattad redogörelse för dessa principer.

De administrativa ämbetsverken och myndigheterna hava uppdelats i sådana, som själva äro huvudförvaltningar, och sådana, som i budgethänseende äro inordnade under vissa huvudförvaltningar. Så äro, exempelvis, kammarkollegium, lantmäteristyrelsen med flera i fråga om medelsförvaltning och kassa inorganiserade under statskontoret, vilket senare ämbetsverk i förhållande till dem spelar rollen av central huvudförvaltning så till vida, att de medel, som för dem äro uppförda i riksstaten, av dem erhållas efter rekvisition från statskon-

toret, som har att redovisa medlen gent emot budgeten, ehuru de särskilda underordnade ämbetsverken och myndigheterna naturligen hava att avgiva självständiga specialredovisningar för de sålunda mottagna medlen. På i huvudsak enahanda sätt äro exempelvis ett antal myndigheter i medelshänseende underordnade arméförvaltningen och marinförvaltningen.

Själva utgöra statskontoret, armé- och marinförvaltningarna samt ett antal andra ämbetsverk och myndigheter centrala huvudförvaltningar, men bland dessa hava det stora flertalet icke några ämbetsverk, som i budgethänseende äro dem underordnade.

De centrala huvudförvaltningarna — överståthållareämbetet, fångvårdsstyrelsen, utrikesdepartementet, arméförvaltningen, marinförvaltningen, lotsstyrelsen, medicinalstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, statskontoret, mynt- och justeringsverket, generaltullstyrelsen, statistiska centralbyrån, överintendentsämbetet, patent- och registreringsverket, nationalmuseum, karolinska medico-kirurgiska institutet, veterinärhögskolan, institutet för blindas, stuteriöverstyrelsen ävensom Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen — utgöra tillsammans »statsverket» i motsats till »de affärsdrivande verken». Till statsverket torde numera efter budgetreformen kunna i viss mån räknas jämväl riksgäldskontoret.

De till statsverket hörande huvudförvaltningarna och de dem i kassahänseende underlydande ämbetsverken och myndigheterna äro upptagna i riksstaten efter bruttoprincipen, under det att de affärsdrivande verken endast avlämna sitt netto till budgeten.

Nämnda huvudförvaltningar handhava självständigt var och en sin del av statens budget.

De krav i avseende å redovisningsväsendets organisation, vilka av statsbokföringsreformens målsmän uppställts och av Kungl. Maj:t gillats, äro följande:

1) *Uppställningen av statsförvaltningens olika räkenskaper bör vara i möjligaste mån enhetlig.* För såväl tjänstemän som statsrevisorer och andra, vilka haft att syssla med statsförvaltningen, har det ofta visat sig vara i hög grad olägligt och tidsödande, att den ena räkenskapen varit uppställd efter ett system och den andra efter ett helt annat. Efter genomförandet av ifrågavarande reform skall däremot den, som vunnit kännedom om uppställningen av en räkenskap, därmed också hava vunnit kännedom om uppställningen av samtliga till statsverket hörande räkenskaper och är icke längre nödgad att för utförande av granskningar, undersökningar och statistiska sammanställningar föröda

tid med att, såsom tillförene i stor utsträckning varit erforderligt, sätta sig in i alltjämt nya räkenskapssystem.

Av enahanda skäl har ock vid statsbokföringsreformen eftersträfvats

2) *den största möjliga enkelhet, översiktlighet och reda*, egenskaper, som icke alltid utmärkt den hittills brukliga statsbokföringen, men vilka måste betraktas såsom i hög grad önskvärda.

3) *Primärräkenskaperna böra alla vara inrättade med hänsyn till den centrala bokföringens krav.*

Det är av obestridlig vikt, att man kan i den centrala bokföringen snabbt avläsa förvaltningens resultat. Då emellertid, såsom inom statsverket, dess förvaltning är och måste vara fördelad på ett stort antal olika ämbetsverk och myndigheter, kan den centrala bokföringen icke uppvisa resultatet för hela statsförvaltningen med någon grad av snabbhet, därest icke räkenskapsmaterialet redan i förvaltningens periferi tillrättalägges så, att varje post kan få behålla den plats densamma erhållit, till dess den ingått i den centrala bokföringen. Det centrala organet bör få materialet från de olika förvaltningarna sig så förelagt, att dess bokföringsarbete endast behöver bliva ett likformigt sammandragsarbete.

Förr har det — som redan framhållits — varit så, att de olika ämbetsverken och myndigheterna haft sina räkenskaper uppställda efter från varandra ofta mycket avvikande principer. Då deras resultat skolat sammanställas i rikshuvudboken hava samtliga måst underkastas ett tidsödande, osäkert och så gott som okontrollerbart omslutsarbete. Då därtill kommit att de periferiska räkenskaperna endast avgivits årsvis och till följd av den lokala bokföringsorganisationens brister icke blivit slutförda förr än flera månader in på det nya året, har följden för den centrala bokföringen i sin ordning blivit, att de tidsödande omsluten av samma redan i sig själv försenade räkenskaper blivit så fördröjda, att statsförvaltningens resultat icke kunnat genom rikshuvudboken bliva känt förr än nio månader efter utgången av förvaltningsåret. Och det har funnits år, då rikshuvudboken icke förelegat i slutgiltigt skick förr än in på den tionde månaden. Dessa betydande olägenheter avhjälpas fullständigt genom det enhetliga system, som ligger till grund för statsbokföringsreformen, och som innebär, att varje post redan i primärräkenskapen skall erhålla sin slutgiltiga plats, samt att riksbokslutet endast behöver innebära ett sammandrag av poster ur enhetligt uppställda räkenskaper.

Men statsbokföringsreformen har icke blott syftat till att så snart

som möjligt efter förvaltningsårets slut framlägga resultatet för året. På denna reform har jämväl uppställts det kravet, att

4) *under hela årets lopp skall månad för månad vinnas en ständig översikt av samtliga inkomstittlars och utgiftsanslags ställning.*

För att ernå detta måste

5) *den centrala bokföringen grundas på månatliga kassarapporter från samtliga medelsförvaltande ämbetsverk och myndigheter, och den primära bokföringen hos dessa ordnas med månatliga avslutningar sålunda, att de specificerade uppgifter, som skola inflyta i kassarapporterna, direkt och utan omgång därur framgå.*

Allt eftersom de månatliga kassarapporterna inkomma till det centrala bokföringsorganet, varda rapporternas poster införda i en liggare. Denna liggare uppväxer månad efter månad och bildar en rikshuvudbok, så att på densamma kan efter årets slut grundas en budgetredovisning. För varje riksstatens såväl inkomstitel som utgiftsanslag bör i denna huvudbok eller liggare återfinnas ett särskilt konto, och av dessa konti skall man under hela årets lopp månad för månad vinna den ständiga översikt av samtliga inkomstitlars och utgiftsanslags ställning, varom nyss talats.

Om nu själva bokföringsorganisationen hos primärförvaltningarna bleve sådan, att de månatliga kassarapporterna kunde avlämnas till den centrala bokföringen så gott som omedelbart efter varje månads utgång, skulle förvaltningens gång kunna snabbt avläsas i denna centrala bokföring. Betydelsen härav för den högsta finansledningen kan näppeligen överskattas.

Redan den fullständiga enhetligheten i räkenskapernas uppställning måste bidra till möjligheten att åstadkomma snabba rapporter. Men hela räkenskapsorganisationen, vars huvudlinjer torde under fortgången av denna skiss framträda, är, såsom erfarenheten redan givit vid handen, sådan, att kassarapporterna kunna av primärförvaltningarna angivas så gott som omedelbart efter varje månadsskifte.

Med statsbokföringsreformen har jämväl åsyftats, att

6) *rikshuvudbokföringen skall innefatta kassakontroll.* För att vinna kassakontroll har såsom ett led i statsbokföringsreformen öppnats en statsverkets gemensamma giroräkning i riksbanken, till vilken samtliga huvudförvaltningar skola, allt efter som statsbokföringsreformen framskrider, anslutas. De till statsverket hörande huvudförvaltningarna skola alltså erhålla en gemensam kassaorganisation i denna giroräkning. Hela denna räkenskapsorganisation är också till såväl utgifter som inkomster koncentrerad omkring giroräkningen. Riksstatsin-

komster, som till huvudförvaltningarna inflyta, skola direkt insättas å statsverkets giroräkning för förvaltningarnas egen räkning. Detta innebär, att varje inkomst, som hänför sig till en riksstatstitel, när den å statsverkets giroräkning insättes, skall hos det ämbetsverk, som har denna del av budgeten åt sig upplåten, tillföras riksstatstiteln och samtidigt hos verket avföras såsom insättning å statsverkets giroräkning. I bokföringen redovisar verket alltså denna riksstatsinkomst i sin egen räkenskap, och vid sammanställningen för riksbokslutet av samtliga ämbetsverks och myndigheters redovisningar framgår, hur mycket som hos de olika ämbetsverken å den titeln tillflutit statsverket. I kassan avspeglas samma förhållande genom den samtida insättningen å giroräkningen. Och å andra sidan: då ämbetsverket beslutar en utgift från ett av de riksstatsanslag, i vilkas förvaltning verket har del och från vilka det alltså får bestrida utgifter, har ämbetsverket att draga en check å giroräkningen samt därmed likvidera utgiften. I verkets bokföring framträder detta förhållande sålunda, att den dragna checkens belopp upptages å inkomstsidan som en uttagning från giroräkningen, samtidigt därmed att beloppet å utgiftssidan avföres å vederbörlig utgiftstitel. Till den centrala kontrollen och budgetbokföringen avlämnar ämbetsverket eller myndigheten *dels* varje dag, då en dragning eller insättning skett å giroräkningen, specifik uppgift därom, *dels ock* månatligen i och genom kassarapporten en uppgift om dragningarna och insättningarna för varje dag under månaden. Genom kombineringen med statsverkets giroräkning och därigenom att inkomster och utgifter för de särskilda förvaltningarna passera denna räkning, kommer rikshuvudbokföringen att efter det nya systemet verka som en kassakontroll.

Kassakontrollen betingar också, att

7) *bokföringen måste hänföras till de verkligen inbetalda och utbetalda beloppen.* Detta innebär, att de särskilda beloppen icke få bokföras vid annan tid än då de till kassan inflyta eller därifrån utbetalas. Förr har det inom statsbokföringen ofta varit vanligt, att bokföringen icke grundat sig på kassaposter, d. v. s. på in- och utbetalningar, utan på beslut om debitering respektive anordning. När inkomsten var till siffran fixerad eller utgiften bestämd och utanordnad, plägade vederbörligt belopp bokföras såsom inkomst respektive utgift, utan hänsyn till tiden för dess sedermera följande in- eller utbetalning. Från en sådan bokföring kunde man emellertid icke omedelbart kontrollera kassabeståndet, och ville man taga kännedom om kassans ställning, måste särskilda anteckningar tillgripas, som icke direkt framgingo av

bokföringen. Man har därför vid statsbokföringsreformen övergått till bokföring per kassa.

Man har därvid ingalunda förbisett, att det vid varje årsskifte kan inträffa, att inkomster, som tillhöra det gångna året och som därför böra påverka dess kapitalbokslut, ännu icke hunnit till kassan inbetalas, eller att utgifter, som tillhöra det gångna året, ännu icke hunnit från kassan utbetalas. Det blir därför nödvändigt, att vid årsskiftet verkställa en utredning i detta hänseende och vidtaga vissa bokföringsåtgärder på grund av nämnda utredning. Dessa äro emellertid av synnerligen enkel natur. Om exempelvis ett belopp, som skulle inflyta, är av beskaffenhet att tillhöra det gångna året, uppdebiteras det vid årsskiftet å vederbörlig inkomsttitel och omföres till en utgiftstitel, som benämnes »inkomstrester». Beloppet överbalanseras sålunda till nästa år och, så att säga, omdöpes till »inkomstrest». Då därefter beloppet under det nya året verkligen inflyter till kassan, är det icke längre, såsom i december, en inkomst å någon av de vanliga inkomstitlarna, utan en inbetald »inkomstrest från föregående år». Beloppet är numera enbart en kassapost och påverkar endast kassan.

På samma sätt är det med förefintliga utgiftsrester. Belopp, som bort betalas under eller som avse det förflutna året, avföras från den utgiftstitel, de tillhöra, och omföras till en inkomsttitel, benämnd »*utgiftsrester*». Här överbalanseras de till följande år. Då de därefter utbetalas från kassan, äro de icke längre utgifter från någon av de vanliga utgiftstitlarna, utan äro »*utgiftsrester*».

Genom dessa bokföringsåtgärder utplånas vid årsskiftet på ett enkelt och naturligt sätt den enda reella skillnaden mellan anordningsbokföringen och kassabokföringen.

Till statsbokföringsreformens grundprinciper hör också, att

8) *alla beslut om utbetalningar skola omedelbart verkställas* och härigenom försvinner jämväl under årets lopp i det allra närmaste all skillnad mellan anordnade belopp och utbetalda belopp. Förr kunde denna skillnad ofta vara ganska betydande. Men i vår tid, då man har att tillgå bankväsendets och kommunikationernas moderna hjälpmedel, kan nästan undantagslöst varje utbetalningsbeslut omedelbart sättas i verket genom utsändande av beloppet i check, postanvisning eller postremissväxel.

Den enkelhet, översiktlighet och reda, som man, enligt vad nyss erinrats, eftersträvar vid den pågående statsbokföringsreformen, framtvingar med nödvändighet, att man

9) *från bokföringen avskiljer alla moment, som icke med nödvändighet tillhöra en systematisk bokföring*. Förr var det vanligt, att man i bok-

föringen inmängde statistiska uppgifter av allehanda slag. Man sökte i stor utsträckning i och genom bokföringen besvara de mest olikartade frågor, anlägga skiftande synpunkter på det föreliggande materialet. Följden härav blev allt för ofta den, att bokföringen blev invecklad och svårförståelig. I stället för att enkelt och lättfattligt besvara vad som var dess huvuduppgift att besvara, kom den med massor av detaljer beträffande sidoordnade förhållanden, vilka under invecklade former bortskymde huvuduppgifterna.

Med detta system måste brytas.

Statsbokföringens huvuduppgift är att redovisa budgeten, sådan den blivit av riksdagen detaljerad, statskapitalet och den omhändertavda kassan.

De till statsverket hörande huvudförvaltningarna måste därför i sina till den centrala statsbokföringen ingående räkenskaper inskränka sig till att redovisa den del av budgeten och statskapitalet, som blivit dem till förvaltning upplåten, samt kassan.

Detta är vad man kan kalla *redovisningsbokföring*.

Men för många av dessa huvudförvaltningar är det också nyttigt och nödigt, att de hava hos sig anordnad ett annat slag av bokföring, där de verkställa och framlägga statistik och räntabilitetskalkyler.

De uppgifter, som föreligga en sådan vad man lämpligen torde kunna kalla *statistisk* eller *räntabilitetsbokföring*, behöva emellertid icke och böra icke heller lösas genom användande av en systematisk bokföring. Den statistiska eller räntabilitetsbokföringen verkställs lämpligast och smidigast genom fria sammanställningar. Detta så mycket hellre, som de ledande under en tidsperiod kunna önska vissa spörsmål besvarade, vissa delar av förvaltningen belysta, vilka under en annan tidsperiod kunna fullständigt sakna aktualitet. Denna bokföring är alltså underkastad betydande växlingar.

Däremot är redovisningen av de utav riksdagen fastställda staterna (riksstaten och dess specialstater) och av statskapitalet alltjämt bunden vid vissa bestämda former, som endast växla inom en given ram.

Nu antydda tudelning av bokföringen i en *redovisningsbokföring* och, där en sådan är erforderlig, en *statistisk* eller *räntabilitetsbokföring* torde även lämpligen kunna läggas till grund vid fördelningen av de uppgifter, som föreligga den *kamerala revisionen*, och de, som tillkomma den *tekniska revisionen*, i det att den förra har att inrikta sin verksamhet på redovisningsbokföringen och den senare på räntabilitetsbokföringen.

De nyheter, som ifrågavarande omläggning innebär, måste emeller-

tid medföra betydande förändringar i såväl arbetssättet som arbetsfördelningen hos samtliga förvaltningar. I riksbokslutsbyrån måste upprättas en särskild avdelning för den centrala, oavbrutet fungerande kontrollen över dragningar och insättningar å giroräkningen. Hos de särskilda förvaltningarna måste icke blott ordnas en bokföring per kassa, utan också införas ett enhetligt checksystem, direkt anslutet till bokföringen av utbetalningarna, allt efter som dessa förlöpt, samt ett dagligt rapportsystem anordnas beträffande dragna checker (d. v. s. uttagningar från giroräkningen) och för respektive förvaltningar skeende insättningar därå. Dessa rapporter måste regelbundet utväxlas mellan förvaltningarna, riksbanken och riksbokslutsbyrån, samt en automatisk kontrollbokföring å denna byrå organiseras.

Men den äldre bokföringen hos förvaltningarna var i allmänhet icke blott grundad på anordningsbeslut i stället för, som nu borde ske, på kassaposterna, utan var tillika *uteslutande en årsredogörelse*.

Någon ändring i det förhållandet, att ämbetsverken och myndigheterna alltjämt skulle avgiva årsräkenskaper, kunde visserligen så mycket mindre ifrågasättas, som dessa ämbetsverk och myndigheter var och en för sig hava att avgiva redovisning för icke blott den del av den årliga statsbudgeten, som är åt dem till förvaltning upplåten, utan även för andra, utanför budgeten stående förhållanden, avseende såväl statens som enskildas, kommuners och korporationers ekonomi, vilka förhållanden hänföra sig till kalenderår, vadan en för år avslutad räkenskap är oundgänglig. Men den centrala bokföringens krav i avseende å en fortlöpande kontroll å kassaförändringarna samt en ständig översikt över anslagsbelastningen och de inflytande statsinkomsterna betinga jämväl, såsom redan erinrats, *månatliga avslutningar av räkenskaperna*. Detta föranleder i sin ordning flerstädes ganska ingående förändringar i de för räkenskaperna fastställda formulären och i arbetets organisation. Då de månatliga kassarapporterna måste, för att underlätta den centrala bokföringen och möjliggöra dess snabba utförande, vara fullkomligt enhetligt uppställda, följer härav att också räkenskaperna hos de olika ämbetsverken och myndigheterna skola uppställas efter enhetliga linjer, och dessa räkenskaper böra i sin ordning, omedelbart och på ett ur kontrollsynpunkt betryggande sätt, vid varje månadsavslutning giva vid handen de poster, som skola inflyta i kassarapporterna.

Reformen är redan genomförd beträffande stora delar av statsförvaltningen. Länen, statskontoret, överintendentsämbetet, patent- och registreringsverket, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, karolinska insti-

tutet, medicinalstyrelsen och hospitalsförvaltningarna, fångvårdsstyrelsen och straffanstalterna hava fått det nya systemet infört, var och en för sin del av statsförvaltningen. Förslag beträffande detaljerna, vilka naturligen kunna växla inom olika förvaltningsområden, under det att de angivna huvudgrunderna allestädes äro desamma, föreligga till Kungl. Maj:ts slutliga prövning och äro av statskontoret tillstyrkta för statistiska centralbyråns samt marinförvaltningens med underlydande förvaltningars kassarörelse och räkenskaper.

Sedan statskommissarien Tenow numera fullgjort det honom meddelade uppdraget, få kommitterade, efter granskning av det uppgjorda förslaget, vilket kommitterade funnit vara ändamålsenligt och med statsbokföringsreformens allmänna principer överensstämmande, överlämna ej mindre de uppgjorda räkenskapsformulären än även en därtill hörande promemoria.

Vid arbetets utförande har statskommissarien Tenow haft att tillgå biträde av revisorn i riksgäldskontoret Eskil Risling.

Stockholm den 7 november 1916.

L. ÅKERHJELM.

HANS WACHTMEISTER.

K. LANGENSKIÖLD.

Chr. L. Tenow.

Tilläggsbilaga 2.

P. M.

angående nya räkenskapsformulär för riksgäldskontoret.

För närvarande verkställes det vida övervägande antalet utbetalningar kontant från en i riksgäldskontoret befintlig kassa, och då checker å giroräkning användas, behandlas dessa såsom kontanta medel i nämnda kassa.

Till följd härav stöder sig också den nuvarande bokföringen i riksgäldskontoret på kassaräkning och memorial. Alla inbetalningar inflyta i kassan och debiteras kassaräkningen, även om vid större likvider inbetalningen omedelbart insättes å riksgäldskontorets giro-räkning, i vilket fall de inbetalda beloppen i samband med insättningen avföras i kassaräkningen. Riksgäldskontorets kassa bestrider likaså alla utbetalningar och skaffar sig medel härtill antingen i form av kassaförstärkning från giroräkningen eller genom uttag å giroräkning av det för en bestämd utgift behövligen beloppet.

En stor del av såväl in- som utbetalningarna hänföra sig till riksstaten och skola av denna anledning regleras av statsverkets giro-räkning. Hittills har denna reglering mellan riksgäldskontoret och statsverket åstadkommits sålunda, att för riksstaten i riksgäldskontorets kassa gjorda inbetalningar insatts månadsvis å statsverkets giroräkning enligt för varje särskild gång upprättad likvid. För riksstatsutgifternas bestridande har riksgäldskontorets kassa plägat lyfta i förskott å statsverkets giroräkning den summa, som beräknats ungefärligen åtgå för närmaste tid framåt.

Enligt nuvarande uppställning redovisar huvudboken icke blott inkomster och utgifter, utan innefattar jämväl utförliga specialredogörelser över olika slags medel. Det oaktat kan av huvudboken icke

Allmän
översikt.

Nuvarande
bokförings-
system i riks-
gälds-
kontoret.

omedelbart avläsas rörelsens inverkan å budgeten, utan måste ett både omfattande och besvärligt omslut i statskontorets riksbokslutsbyrå verkställas för medlens budgetsenliga redovisning i rikshuvudboken.

Riksgäldskontorets kassa enligt nytt system.

Enligt föreliggande förslag till räkenskapsväsendets omläggning har riksgäldskontorets kassa i den gamla bemärkelsen upphävt, och kassarörelsen i stället lagts omedelbart å giroräkningarna — riksgäldskontorets och statsverkets — med noggrant särskiljande av de medel, som tillhöra den ena eller andra.

I riksgäldskontoret kommer endast att finnas en mindre handkassa, ett kassören lämnat *förskott* till bestridande av smärre utgifter, vilka icke lämpligen kunna var för sig av riksgäldskontoret anvisas å giroräkningarna. I mån av behov redovisar kassören från förskottet verkställda utbetalningar, och utanordnas med ledning härav förskotts-fyllnad. Den gräns, inom vilken sådana smärre utgifter ligga, kan enligt herrar fullmäktiges beprövande göras vidare eller snävare, helt och hållet beroende på storleken av de utgifter, som böra betalas med check.

Bokföringens ordnande.

Kassören fortfar, som hittills, att på grund av herrar fullmäktiges anordningar verkställa de riksgäldskontoret åliggande utbetalningarna, ehuru med å giroräkningarna draga checker, samt att emottaga och såsom inbetalningar bokföra de belopp, som inreverseras genom insättning å giroräkningarna. Honom bör det alltså åligga att, med stöd av levereringsreversal och anordningar, föra *inkomst-* och *utgiftsjournalerna*, där medlen redovisas kronologiskt i den mån de förekomma. Journalernas poster fördelas därefter på titlar i de så kallade *inkomst-* och *utgiftsböckerna*. Detta arbete kan utföras omedelbart av kassörens bokföringsbiträde.

Vid varje månadsskifte summeras nämnda *inkomst-* och *utgiftsböcker*, och månadssummorna för varje titel införas i en årsliggare (specialkonti). Denna årsliggare utgör en del av huvudboken, som sålunda uppväxer månad för månad, och i densamma kan ställningen för varje olika del av riksgäldskontorets förvaltning vid varje tid av året avläsas.

Slutligen sammanfattas nämnda specialkonti till en årsredovisning: generalkonti.

Inkomst- och utgiftsböckernas månadsresultat sammanföras i kassareporterna, som i själva verket utgöra månatliga bokslut. Dessa

kassarapporter avlämnas omedelbart efter varje månads utgång till riksbokslutsbyrån, och härigenom förmedlas riksgäldsverkets upptagande i rikshuvudboken.

Efter årsliggarens specialkonti upprättas för varje år tabeller, utvisande *dels* förhållandet mellan riksstatens inkomsttitlars influtna och beräknade belopp, *dels* utgiftstitlarnas belastning i förhållande till utgiftsanslagens i riksstaten upptagna belopp.

I förslaget har den förenklingen av nuvarande huvudboken genomförts, att vissa grupper av medel sammanförts till gemensamt konto. Så hava de olika statslånens konti samlats under kontot för »Fonderad statsskuld»; inlösningskonti för obligationer och räntekuponger, för närvarande ett för varje statslån, hava sammanförts under kontot för »Fonden för annuitetslikvider»; konti för olika förskottstagare återfinnas gemensamt under kontot för »Förskott»; uppköpta statsobligationer, nu redovisade efter statslån på skilda konti, äro sammanförda under kontot för »Diverse medel, uppköpta svenska statsobligationer»; slutligen äro övriga riksgäldskontorets förräntade medel, i stället för att uppdelas efter art, sammanförda till kontot för »Diverse medel för förräntning». Härigenom har uppnåtts, att i själva huvudboken 100 konti (1914) ersatts av 5 enligt förslaget.

Tekniska förändringar.

Helt visst har nuvarande noggranna specificering i räkenskaperna stort intresse ur statistisk synpunkt, men genom densamma har bokföringen blivit tung och oöverskådlig. De *detaljredovisningar*, som icke kunna undvaras, hava i föreliggande förslag i stället *förlagts till biböcker* vid sidan av medelsredovisningen, en för varje grupp av medel. Biböckerna föras likasom journalerna kronologiskt med ledning av samma verifikationer som medelsräkenskaperna och bliva, om arbetet utföres av annan person än räkenskapsföraren, en ganska värdefull kontroll å olika räkenskapsgrenar.

Ang. biböcker till räkenskaperna.

Utom förutnämnda medelsgrupper äro till särskilda biböcker förlagda järnvägs- och byggnadslånens redovisning. Dessa lån kunna ej betraktas såsom en *riksgäldskontorets* fordran, eftersom inbetalningar, som avse dem, såväl i fråga om kapital som ränta direkt ingå å statsverkets giroräkning i egenskap av riksstatsinkomster. Beloppen av utestående järnvägs- och byggnadslån framgå till alla delar av ett sammandrag över nämnda biböcker med angivande av, förutom in- och utgående balanser, dels nya låneutbetalningar jämte låntagarne påförda räntor, dels verkställda inbetalningar, och kommer detta sammandrag att helt motsvara kontot »Lån till järnvägsanläggningar» resp. »Byggnadslån» i nuvarande huvudboken. Skillnaden blir, att detta samman-

Redovisningen av utestående järnvägs- och byggnadslån.

drag vidfogas årsliggaren utan att med sina siffror påverka kapitalkontot i stället för att ingå i detsamma. Då emellertid utestående järnvägslån och byggnadslån måste ingå i rikshuvudboken såsom en *statsverkets* fordran, blir det erforderligt att en särskild på berörda sammandrag grundad redovisning för dessa båda fonder upprättas, vilken tillsammans med riksgäldskontorets huvudbok tillhandahållas riksbokslutsbyrån. Formulär till sådan redovisning finnes intaget i föreliggande förslag.

I detta sammanhang torde böra påpekas, att ifrågavarande båda fonder intaga en särställning bland de produktiva fonderna därutinnan, att järnvägslänefonden och byggnadslänefonden avlämna sina brutto-intäkter till statsverket, under det att övriga produktiva fonder avlämna sitt netto. Detta betingar en i viss mån olika behandling av dessa olika grupper av produktiva fonder.

Ändrings-
förslagets
syftemål.

Likasom förenkling av räkenskaperna å ena sidan varit målet för de föreslagna förändringarna, har bokföringens budgetmässiga uppställning å andra sidan varit det bestämmande. Inkomster så väl som utgifter inpassas från början på sina platser i budgeten, varigenom ock de olika titlarnas ställning vid vilken tidpunkt som helst utan besvär kan avläsas i räkenskaperna.

Riksdagens
godkännande
av en punkt
i förslaget.

I en punkt förutsätter förslaget riksdagens godkännande. Det nu gällande reglementet för riksgäldskontoret föreskriver, att anslag till förräntning och amortering av statsskulden skola inbetalas till *likvidations- och amortissementsfonden*, att därifrån i mån av behov utbetalas. Likaså föreskrives i reglementet, att nämnda fond skall av riksgäldskontoret förräntas.

Föreliggande förslag är i denna punkt grundat på den förutsättningen, att samtliga anslag ändras från att vara bestämda anslag till förslagsanslag, vilkas överskott eller brister, liksom övriga förslagsanslags, regleras av statsverkets kassafond. Vinsten härav blir, att likvidations- och amortissementsfonden saklöst kan försvinna, och i och med detsamma undvikes en omföring av dessa slags medel. Den tillgång, som för närvarande finnes å likvidations- och amortissementsfonden, kan överföras till fonden för statsskuldens amortering.

Av förestående jämförelse torde framgå, att väsentliga fördelar skulle vinnas genom räkenskapernas omläggning på sätt nu föreslagits icke minst därigenom, att bokföringen utan svårighet kan fördelas på

flera händer, vilket med nuvarande bokföringssystem lär ha visat sig så gott som ogörligt.

Efter denna allmänna översikt torde till belysning av det nya bokföringssystemets anpassning på riksgäldskontoret ytterligare böra framhållas följande:

Riksgäldskontorets verksamhet omfattar *två* helt skilda områden. Det åligger riksgäldskontoret:

1:o) att såsom medelsförvaltande verk uppbära vissa riksstatsinkomster och bestrida vissa riksstatsutgifter ävensom att förvalta statens utlåningsfonder, »Järnväglånefonden», »Allmänna byggnadslånefonden» och »Fonden för bibanor inom vissa delar av riket»;

2:o) att genom upplåning tillhandahålla statsverket erforderligt rörelsekapital.

Riksgäldskontorets *medelsredovisning* innefattar härigenom på samma gång en riksstatsredovisning, en fondredovisning och en speciell redovisning över verkställd upplåning samt upplånta medels förräntning och återbetalning.

Riksstatsredovisningen fördelar sig på *inkomsttillarna*: »A. II. 9 Diverse inkomster», B. III. 9 och 10 överskott å järnväglånefonden och allmänna byggnadslånefonden», »D. I anspråk tagna kapitaltillgångar» och »E. Låne-medel» samt på *utgiftsanslagen* »XI Riksdags- och revisionskostnader», »XII Räntor å statsskulden m. m.», »XIII och XIV Utgifter för kapitalökning» i den mån de bestridas av låne-medel samt »XV Avbetalning å statsskulden». (Nomenklaturen hänför sig till 1914 års riksstat.)

Upplånta medel redovisas å kontot för »Fonderad statssuld». Förräntningen och återbetalningen av upplånta medel redovisas å kontot för »Fonden för annuitetslikvider» samt »Fonden för statsskuldens amortering».

Medel, som riksgäldskontoret disponerar, innestå i riksbanken *dels* å statsverkets giroräkning och *dels* å riksgäldskontorets giroräkning. Statsverkets giroräkning emottager inflytande riksstatsinkomster och bestrider riksstatsutgifter. Riksgäldskontorets giroräkning emottager upplånta medel ävensom medel, som tillkomma de av riksgäldskontoret förvaltrade såväl stats- som egna fonder samt sådana medel, som av statskontoret överlämnas till riksgäldskontorets förvaltning, och från riksgäldskontorets giroräkning bestridas:

Arten av riksgäldskontorets medelsförvaltning.

Riksgäldskontorets andel av budgetredovisningen.

Riksgäldskontorets egna medel.

Giroräkningarna.

- 1:o) utgifter anvisade att utgå av lånemedel;
- 2:o) utgifter för uppköp av svenska statsobligationer ävensom andra värdepapper och valutor i och för medelsförräntningen m. m.; samt
- 3:o) kassaförstärkningar till statsverket genom insättning å statsverkets giroräkning för statskontorets räkning.

Budget-
medlens
redovisning.

Vad angår inkomster resp. utgifter enligt riksstaten, gäller, enligt föreliggande förslag, att, i mån som inkomsterna inflyta, bokföras de å riksstatens vederbörliga inkomsttitel såsom inkomst och samtidigt såsom utgift från riksgäldskontoret till statsverkets giroräkning, under det att utgifter avföras å vederbörlig riksstatstitel, samtidigt som riksgäldskontoret tillför sig motsvarande belopp från statsverkets giroräkning. De anslag, som finnas å riksstaten uppförda till riksgäldskontorets disposition för att därmed bestrida utgifter för amortering och ränta å statsskulden (XII och XVI i 1917 års riksstat) uttagas från statsverkets giroräkning å förfallodagarna och bokföras såsom utgift å riksstatstiteln samt insättas på riksgäldskontorets giroräkning och bokföras såsom inkomst å kontot för »Fonden för annuitetslikvider».

Riksgäldskontorets redovisning av utgifter anvisade att utgå av lånemedel tillgår enligt förslaget sålunda:

Sedan ett anslag eller del av ett anslag, som anvisats att utgå av lånemedel, rekvirerats, utbetalar riksgäldskontoret det rekvirerade beloppet från sin egen giroräkning (dit vid upplåning inflytande medel ingått) och avför utgiften å vederbörlig utgiftstitel. Jämte denna redovisning av utgiftsanslaget åligger det riksgäldskontoret att redovisa riksstatens inkomsttitel »E. Lånemedel», som är lånemedelsanslagens komplement å riksstatens inkomstsida. Denna inkomstredovisning sker *omföringsvis*, i det att riksgäldskontoret i samband med förutnämnda anslagsutbetalning avför utgiften från ett konto kallat »Disponerad upplåning» och uppdebiterar beloppet å inkomsttiteln »E. Lånemedel». — I fråga om anslag till järnväglånefonden och bibanefonden sker anslagsutbetalningen ej kontant utan omföringsvis, eftersom riksgäldskontoret självt förvaltar nämnda fonder och innehar för samma fonders räkning upplånta medel. I detta fall sker omföringen från kontot för »Disponerad upplåning» till titeln »E. Lånemedel» samtidigt med omföringen av anvisat anslag från vederbörande utgiftstitel till resp. fonder.

Avser medelsrekvisition ett tidigare års anslag, som alltså vid årsskiftet omförts från riksstatens utgiftsanslag till titeln »Utgiftsrester» och samtidigt därmed från titeln »Inkomstrester» till inkomsttiteln »E. Lånemedel», avföres utgiften från titeln »Utgiftsrester» i och med

att rekviderade beloppet ställes till förfogande från riksgäldskontorets giroräkning, och samtidigt omföres utbetalningen från kontot för »Disponerad upplåning» till »Inkomstresten».

Härav framgår, att kontot för »Disponerad upplåning» redovisar riksgäldskontorets utgifter såsom medelsupplånande verk till statsverket representerat av riksstatens inkomstitel »E. Lånemedel» eller inkomstiteln »Inkomstresten».

Beträffande redovisningen av statsskulden iakttages följande:

Statsskuld-
redovis-
ningen.

Vid upplåning uppdebiteras inbetalningarna å kontot för »Fonderad statsskuld» och insätts å riksgäldskontorets giroräkning. Förekommer kapitalrabatt, uppdebiteras denna likaså å »Fonderad statsskuld» omföringsvis. Å kontot »Fonderad statsskuld» finnes vid årets början en ingående balans, utvisande vid årsskiftet befintlig statsskuld. Denna ökas under året med den nya upplåningen.

Å andra sidan avföres från »Fonderad statsskuld» under året verkställda amorteringar såväl genom utlottning som makulering av uppköpta obligationer. Vid årets slut utbalanseras skillnaden såsom återstående fonderad statsskuld.

Jämsides med denna kassaredovisning föres en specifikation upptagande dels å riksgäldskontorets lager liggande obligationer, dels sålda och utelöpande obligationer av varje särskilt statslån, dels ock de i statsskuldboken inskrivna belopp, vilka icke motsvaras av utelöpande obligationer (»bokskulder»). Vid upplåning mot obligationer minskas lagret i specifikationen och växer antalet utelöpande obligationer; vid amortering minskas de utelöpande. I senare fallet växer ej lagret, eftersom obligationerna makuleras.

I räkenskaperna förekomma två konti »Diverse medel: uppköpta svenska statsobligationer» och »Diverse medel för förräntning». Det förra redovisar, såsom namnet anger, återköpta statsobligationer avsedda för kommande amorteringar men förskottsvis uppköpta vid gynnsamma konjunkturer. Medlen för inköpen uttagas från riksgäldskontorets giroräkning samt ersätts riksgäldskontoret i mån av anslagsbeviljning för lånens amortering. I de fall att uppköpta statsobligationer tillhöra sådana lån, för vilkas amortering medel avsätts, har riksgäldskontoret redan de avsatta medlen under sin förvaltning å »Fonden för statsskuldens amortering», varför vid amortering av dessa

Konti för
diverse
medel.

lån amorteringsbeloppet omföres från »Fonden för statsskuldens amortering» till »Diverse medel: uppköpta statsobligationer».

Kontot för »Diverse medel för förräntning» redovisar olika slag av medelsförräntning såsom »enskild bankräkning», »inköpta obligationer, svenska och utländska» utom svenska statsobligationer, »utländska affärsväxlar» o. dyl. I allmänhet är det fråga om tillfällig förräntning av upplånta *ej* genast behövlige medel och fondmedel. Inköp av dessa valutor bestridas från riksgäldskontorets giroräkning, dit också inflytande belopp vid valutornas försäljning ingå.

Över dessa två slag av »Diverse medel» föres en särskild specifikation med särskild redovisning för olika slags förräntningsobjekt.

Förskotts-
redovis-
ningen.

För riksgäldskontorets räkning bestridas ränte- och kapitalavbetalningar för statslånen av banker inom och utom landet. Till dessa lämnas av riksgäldskontoret förskott att redovisas i mån av medlens förbrukning. Då ränte- och avbetalningsanslagen av riksgäldskontoret lyftats å statsverkets giroräkning å vederbörlig förfallodag samt insatts å riksgäldskontorets giroräkning under titeln »Fonden för annuitetslikvider» skola förskottsutbetalningar av detta slag verkställas från riksgäldskontorets giroräkning.

Vid årsskiftet oredovisade förskott balanseras i räkenskaperna.

Över förskotten föres en särskild bibok, som angiver förskottstagarne.

I övrigt hänvisas till formulärförslaget med därtill hörande exempel på verifikationshandlingar, å vilka lämnats närmare anvisning för olika förekommande fall.

Tilläggsbilaga 3.

Berättelse över en till Danmark, Tyskland och Holland på uppdrag av fullmäktige i riksgäldskontoret företagen resa för studium av statsskulds- och riksdagsförvaltningarna, avgiven i november 1916 av Anders Roswall, kamrerare i riksgäldskontoret.

Till herrar fullmäktige i riksgäldskontoret.

Vid sammanträde den 25 maj 1916 beslutade herrar fullmäktige dels uppdraga åt kamreraren i riksgäldskontoret att uppgöra förslag till erforderlig omorganisation av riksgäldskontorets kassa- och räkenskapsavdelning dels, i sammanhang därmed, att kamreraren skulle äga att företaga en studieresa till Danmark, Tyskland och Holland enligt följande plan.

1) Studium av statsskuldförvaltande institutioners organisation och arbetssätt, speciellt av förfaringssättet vid inlösen av förfallna statsobligationer och statskuponger samt deras bokföring och behandling jämte i samband därmed stående förhållanden.

2) Studium av statsskuldboksväsendet, avseende inskrivningsmetoder och inskrivningsvillkor, sättet för räntornas utbetalning, depositionernas klassificering och förvaring m. m.

3) Studium rörande tekniken vid statslånens upptagande, speciellt genom vilka statsorgan eller andra myndigheter statslånen av olika typer emitterades, de enskilda bankernas medverkan härvid o. s. v.

4) Studium av resp. riksdagsbyråers organisation och arbetssätt, förvaltningen av för riksdagen brukade fastigheter och inventarier m. m., uppköp och redovisning av för riksdagen erforderliga förnödenheter o. s. v.

Jag får härmed till en början vördsamt avgiva följande korta sammanfattning av studieresans yttre förlopp.

Onsdagen den 7 juni avreste jag till Köpenhamn, varest jag efter att ha uppvaktat statsgäldsdirektören och chefen för finansministeriets andra departement P. O. Andersen, under ledning av kontorchef C. Holmdal och fuldmäktigen F. Rothe under den 8, 9 och 10 juni tog del av Stats-

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 8 saml. 32 häft. (Bil. till nr 45.) 11

gældskontorets och Kontorets for udenlandske Betalinger arbetssätt och organisation; härvid ägnades särskild uppmärksamhet åt statsskuldboken och obligations- och kupongkontrollen. Även Finanshovedkassan besöktes. Under samma dagar studerades även Rigsdagsbureauets organisation och arbetssätt under ledning av byråns chef, herr F. Kretz.

Pingstdagen den 11 juni avreste jag via Malmö—Trelleborg—Sassnitz till Berlin, dit jag anlände annandag pingst på aftonen.

Efter besök å svenska legationen, inköp av viss litteratur och förberedande studier anmälde jag mig den 15 hos Geheime Oberfinanzrat Müller, Mitglied der Hauptverwaltung der Staatsschulden, vilken erhållit i uppdrag att vägleda mina studier vid de olika avdelningarna av Hauptverwaltung der Staats- und Reichsschuldenverwaltung. Tiden fr. o. m. den 15 till den 22 juni ägnades helt och hållet åt studiet av sistnämnda förvaltnings olika avdelningar: das Reichs- und Staatsschuldbuchbureau, die Kontrolle der Staatspapiere samt die Staatsschuldentilgungskasse.

Torsdagen, den 22 juni, då jag avslutat mitt arbete i nämnda förvaltningar, nödgades jag i anledning av familjeangelägenheter återvända till Sverige; den 29 återreste jag emellertid efter att några dagar ha deltagit i arbetet i riksgældskontoret, till Berlin. Den 1 och 3 juli ägnades åt besök i das Reichstagsbureau och riksdagshuset, varest direktor B. Jungheim personligen samt tjänstemän å arkivavdelningen lämnade mig upplysningar och vägledning.

Den 4—6 juli uppehöll jag mig i Karlsruhe, varest jag, efter uppvaktning i vederbörligt departement, hänvisades till Geheime Oberfinanzrat Zimmermann och t. f. Direktorn för Staatsschuldenverwaltung, Amortisations- und Eisenbahnschuldentilgungskasse, dr. G. Kaiser, under vars ledning jag så ingående som tiden medgav studerade nämnda förvaltning.

På morgonen den 7 juli avreste jag från Karlsruhe till Haag.

Vid uppvaktning hos svenske ministern i Haag, herr av Klercker, erfor jag, att den institution, som jag hade att i första hand studera, nämligen »Het Directie van de Grootboeken der Nationale Schuld» var förlagd till Amsterdam; och hade jag därstädes att hänvända mig till de agent van het ministerie van financiën, direktor Kulenkamp Lemmers. I Haag var för tillfället ingenting utom riksdagsförvaltningen och riksdagslokaler lerna att studera. Återstoden av dagen användes till besök å första kammarens byrå, varest dock chefen, »de griffier», icke var att träffa; vidare besöktes andra kammarens bibliotek, vars bibliotekarie, J. A. Jungman, utgivare av den holländska riksdagskalendern, välvilligt lämnade en del upplysningar och tryckta meddelanden angående riksdagsförvaltningen och dess arbetssätt. Därefter besågos de båda kamrarnas skilda lokaler.

Måndag morgon den 10 juli avreste jag till Amsterdam, varest jag under direktör Lemmers synnerligen instruktiva ledning under 3 dagar studerade statsskuldboksbyråns olika avdelningar. Då jag här erhöll kännedom om, att inlösta obligationer och kuponger behandlades å Algemeene Rekenkamer i Haag, varest även dublettexemplaret av statsskuldboken förvarades, återvände jag den 13 juli till Haag; de två följande dagarna ägnades åt Algemeene Rekenkamer. Måndag morgon den 17 juli avreste jag via Hamburg och Warnemünde—Gjedser till Köpenhamn, varest det blivande riksdagshusets lokaler i Kristianborgs slotts ena flygel ävensom de för riksdagens byrå tillämnade lokalerna besågos under ledning av riksdagsbyråns chef och den vid bygget tjänstgörande arkitekten. Därefter besöktes ännu en gång statsgäldskontoret för erhållande av kompletterande upplysningar och viss litteratur. Resan avslutades i Stockholm den 19 juli.

Från samtliga de förvaltningar och byråer, som jag besökt, medför jag ett rikt material författningar, arbets- och tjänstgöringsordningar, formulär och blanketter samt avskrifter av handlingar av intresse ävensom en del litteratur, prospekt och anteckningar rörande respektive länders statsskuld. Även insamlades de uppgifter och den litteratur, som därutöver kunde erhållas till belysning av frågan angående det sätt, varpå de respektive länderna bestritt sina krisutgifter.

Tillmötesgåendet har överallt varit utomordentligt stort och i Köpenhamn utövade såväl en av finansdepartementets tjänstemän å departementets vägnar som riksdagsbyråns chef å byråns vägnar en avsevärd gästfrihet. Geheime Oberfinanzrat Müller i Berlin och Ober Steuer Inspektor Dr. Kaiser i Karlsruhe, direktor Kulenkamp Lemmers i Amsterdam, finanssekreteraren i Algemeene Rekenkamer i Haag samt cheferna för riksdagsbyråerna i Köpenhamn och Berlin ägnade mitt arbete mycket intresse och avsevärd tid och underlättade på alla sätt, främst genom att ställa sakkunniga tjänstemän till mitt ständiga förfogande, i hög grad utförandet av mitt uppdrag.

Efter denna korta redogörelse får jag värdsamt meddela en del uppgifter och iakttagelser dels rörande de av mig besökta främmande statsskuldförvaltningarna, vilka kunna vara av intresse i avseende på föreliggande förslag till viss omorganisation å den svenska statsskuldförvaltningens områden, dels rörande de riksdagsförvaltningar, som besöktes.

Tysklands statsskuldsförvaltning.

Den tyska statsskulden sönderfaller i två huvudkategorier:

- 1) förbundsstaternas särskilda statsskuld och
- 2) den för hela tyska riket och skyddsområdena med undantag i vissa hänseenden för Bayern och Würtemberg gemensamma statsskulden.

Förbundsstaternas skuld förvaltas i respektive stater av särskilda institutioner, benämnda »statsskuldsförvaltningar».

Sådana finnas i Preussen, Baden, Bayern, Sachsen och Würtemberg. Dessutom finnas statsskuldboksbyråer i fria hansestäderna Bremen, Hamburg och Lübeck, i Sachsen-Weimar samt i storhertigdömet Hessen (jämte statsskuldkassa).

Tyska rikets, inclusive skyddsområdenas, skuld förvaltas sedan år 1868 av den preussiska »Hauptverwaltung der Staatsschulden» i Berlin, som av det tyska riket därför erhåller särskild gottgörelse. Den gemensamma titeln för båda dessa förvaltningar är »Die Hauptverwaltung der Staats- und Reichsschuldenverwaltung».

»Die Hauptverwaltung der Staats- und Reichsschuldenverwaltung» i Berlin.

*Uppgift och
befogenhet.*

»Die Hauptverwaltung der Staatsschulden» är, enligt lag av den 24 februari 1850, en från den allmänna finansförvaltningen avskild, fristående förvaltning, som självständigt ansvarar för statsskuldens behöriga förräntning och amortering, för de till dess kassor utanordnade ränte- och amorteringsanslagens m. fl. medels behöriga användning, utfärdar och emitterar statsskuldsförbindelser av alla slag, räntekuponger, Reichskassenscheine, Darlehnskassenscheine o. s. v., inregistrerar statsgarantier m. m.

Statsskuldsförvaltningen lyder i övrigt, vad beträffar preussiska statskuldsärenden, under Preussens finansminister och, beträffande riksskuldsärenden, under rikskansleren. Stats- och rikslån upptagas av finansministern, respektive rikskansleren, efter bemyndigande av preussiska lant-

dagen, respektive tyska riksdagen. Statsskuldförvaltningarna ansvara för beslutens verkställande på föreskrivet sätt och hava att övervaka, att medgivna krediter (lånerätten) icke överskridas. De för de olika rikslånen gällande grunderna fastställdes tidigare genom för varje lån särskilt beslutad lag; nu äro vissa gemensamma grunder reglerade genom en »Staats-schuldenordnung» av den 19 mars 1900, kompletterad genom lagen den 4 augusti 1914.

Statsskuldkommissionerna.

Den gemensamma stats- och riksskuld-förvaltningen är ställd under tillsyn av två kommissioner. Dessa utöva en permanent kontroll över alla de angelägenheter, som förvaltningarna ha sig uppdragna å eget ansvar. Dessa kommissioner äro:

1) *Statsskuldkommissionen*, som kontrollerar den *preussiska* statsskuld-förvaltningen; den består av 3 ledamöter av den preussiska lantdagens första och tre av dess andra kammare samt chefspresidenten för den preussiska Ober-Rechnungskammer; och

2) *Riksskuldkommissionen*, som utövar kontrollen över förvaltningen av *tyska rikets* skuld och består av sex medlemmar av förbundsrådet och sex medlemmar av riksdagen samt tillsvidare chefspresidenten för den preussiska Ober-Rechnungskammer.

Kommissionerna erhålla månads- och årsredogörelser från förvaltningarna, verkställa revisioner och inventeringar m. m. samt överlämna årligen till lantdagen och riksdagen berättelser över respektive förvaltningars verksamhet under det gångna året.

Åt riksskuldkommissionen har även uppdragits bl. a.:

- 1) kontrollen över Hinterbliebenen – Versicherungsfonds;
- 2) fonden för tyskt kunskapareväsen i utlandet;
- 3) rikskrigsskatten;
- 4) det extra ordinarie guld- och silverbeståndet i riket;
- 5) de s. k. Darlehnskassenscheine; samt
- 6) riksbankssedlarna.

Statsskuld-förvaltningens organisation.

Den preussiska statsskulden och tyska rikets skuld förvaltas fullständigt skilda. Dock äro såväl lokaler som direktion och tjänstepersonal för båda gemensamma.

Direktion. Den gemensamma statsskuldförvaltningens direktion utses av kejsaren i egenskap av Preussens konung och utgöres av en direktor (president) och sex avlönade ledamöter samt en oavlönad.

Personal. Tjänstepersonalen utgöres (enligt 1916 års stat) av 303 ordinarie personer. Dessutom tjänstgöra för närvarande i förvaltningen över 1,100 personer (extra ordinarie personal). Förvaltningens hela personal utgör närmare 1,500 personer. Den ordinarie personalen vid samtliga avdelningar är uteslutande manlig; som extra biträden arbeta å de olika avdelningarna mellan 1,000 och 1,100 kvinnor, gifta och ogifta.

Lokaler. Huvudlokalen utgöres av ett par mycket vidlyftiga byggnadskomplex vid Oranienstrasse. Förvaltningens kassaavdelning är jämte obligations- och kupongkontrollen inrymd i en särskild byggnad vid Taubenstrasse. Här förvaras även dublettexemplaret av statsskuldböckerna. En del av förvaltningens personal arbetar i förhyrda lokaler å andra platser i staden.

Underavdelningar. Stats- och riksskuldskörelsen består av tre huvudavdelningar:

- 1) Statsskuldskörelsekassan (Staatsschulden-Tilgungskasse);
- 2) värdepapperskontrollen; samt
- 3) stats- och riksskuldböckerbyrå.

Mest omfattande är den sistnämnda skuldböckerbyrå såväl i avseende å lokaler som å personal. Den upptager huvudparten av de omfattande byggnadskomplexen vid Oranienstrasse. Å denna avdelning arbetade vid tiden för mitt besök över 850 personer. Därefter i ordningen kommer obligations- och kupongkontrollen, sysselsättande, enligt uppgift, över 400 personer, samt sist inlösningskassorna, vid vilka över ett hundratal personer arbeta.

Tjänstgöringstid m. m. Tjänstgöringstiden är i allmänhet 6 timmar, mellan 9 f. m.—3 e. m. De kvinnliga biträdenas dagarvode utgår med 4 mark pr dag. Övertidsarbete förekommer i stor utsträckning, särskilt å statsskuldböckeravdelningen, där kvinnliga biträden regelbundet arbeta 2 timmar extra mot en ersättning av 80 pfennige i timmen.

Vid mitt besök i förvaltningarna pågingo flerstädes utvidgningsarbeten; och den extra personalens antal var i ständig tillväxt.

Förvaltningskostnader. Kostnaderna för förvaltningen av riks- och statsskulden beräknas i staten för år 1916 till ett totalbelopp av M. 1,956,860 (förutom värdet av avlösningsförmåner in natura, såsom tjänstevåningar m. m.).

Därav utgöra:

ordinarie avlöningar m. m.	M. 1,095,840: —
hyrestillskott	» 267,020: —
extra biträdens avlöningar m. m.	» 183,100: —
tryckningskostnader, expenser o. s. v.	» 410,900: —

Till dessa kostnader bidraga tyska riket och skyddsområdena under år 1916 med M. 703,480.

Förvaltningskostnaderna för år 1916 enligt staten hava, jämförda med samma kostnader enligt 1915 års stat, ökats med 83,490 Mark. De i staten beräknade kostnaderna för 1916 års förvaltning väntas i verkligheten komma att betydligt överskridas.

Statsskuldkassan. (Die Staatsschulden Tilgungskasse.)

Kassans huvuduppgift är att emottaga och ansvara för alla de medel, som anvisas densamma för stats- och riksskuldens amortering och förräntning; att verkställa behöriga utbetalningar för samma ändamål; samt att föra räkenskap över sin rörelse.

*Huvud-
uppgift.*

Kassan erhåller sina medel på följande sätt:

1) dels genom direkt insättning, respektive överföring av de i den preussiska riksstaten under titel »egna inkomster för statsskulförvaltningen» upptagna beloppen samt av vissa belopp enligt tyska rikets stat. Dessa kassans egna inkomster utgöra enligt 1916 års stater:

*Medelun-
skaffning.*

a) bidrag till förvaltningskostnaderna från tyska riket och skydds-
områdena	M. 703,480: —
b) avgifter för förvandling av statsskuldboksford-
ran till fordran mot obligationer (»Löschung») »	63,000: —
c) diverse	» 900: —

Summa M. 767,380: —

2) dels å giro- eller avräkningsväg från följande kassor:

- från General-Staatskasse (die Seehandlung), för utgifter för Preussens statsskuld;
- från Reichshauptkasse, för utgifter för tyska rikets stats-
skuld; och
- från Kolonialhauptkasse, för utgifter för skyddsområdenas
statsskuld.

*Giro- och
postcheck-
konto.*

I syfte att förenkla kassarörelsen har Staatstilgungskasse öppnat såväl girokonton hos riksbanken som postcheckkonton, till vilka konton nyss nämnda kassor överföra erforderliga medel. Behållningen å dessa räkningar anses höra till kontantbeståndet.

*Checkväsen-
det.*

Den *kontanta kassarörelsen* är i allmänhet inskränkt. Checkväsendet vinner allt större användning. Utbetalningar från Tilgungskasse behöva dock icke *ovillkorligen* ske genom checker; en enskild person, som *icke äger giro- eller postcheckkonto*, erhåller obligations- och kuponglikvider i kassan kontant. Checker, avsedda att inlösas *kontant* i riksbanken, utställas endast undantagsvis, nämligen om kassabeståndet hos Tilgungskasse för tillfället ej medger kontant utbetalning. I de flesta fall avser emellertid checkning *överföring* från kassans giro- eller postcheckräkning till bankers eller enskilda personers giro- eller postcheckräkning; det blir nämligen alltmer vanligt att såväl institutioner som privatpersoner förskaffa sig sådana räkningar; där de förekomma, användas alltid checker.

Särskilt under nuvarande förhållanden strävar man i Tyskland att i möjligaste mån verkställa likvider medelst överföringschecker.

*Checkers
utskrivning.*

Checkerna utskrivs i Staatstilgungskasse av *huvudkassören* och under-tecknas, förutom av denne, av »*rendanten*» (avdelningens arbetschef, närmast motsvarande kamreraren i riksgäldskontoret) samt en *överbokhållare*, vilkas namnteckningar på förhand delgivits riksbanken.

Checkblanketterna förvaras under nämnda tjänstemäns gemensamma lås.

De närmare detaljerna rörande checkförfarandet och övriga utbetalningsmetoder vid Tilgungskasse framgå av den omfattande arbetsordningen (»Geschäftsanweisung») för Staatstilgungskasse.

*Obligations-
och kupong-
kassor.*

För kuponginlösen finnas *fem* kassor, varav vid mitt besök dock endast *en* var öppen. För inlösen av obligationer och skattkamarväxlar togos vid mitt besök *två* kassor i anspråk. Kuponger inlösas även av Reichsbankhauptkasse i Berlin, alla med kassa försedda riksbanksanstalter i riket samt en hel del kassor i förbundsstaterna. Skattkamarväxlar, som inlösas av kassor utom Berlin, måste före likviderandet insändas till Tilgungskasse för granskning. Enligt för Staatstilgungskasse gällande föreskrifter äger obligationskassören hålla en kontant kassa av högst 60,000 M.; samtliga kassörernas kassor få icke överstiga 200,000 M. tillsammans.

Tjänstepersonalen i Staatsschuldentilgungskasse utgöres av
 rendant (chef),
 överbokhållare,
 huvudkassör,
 2 kassörer,

ett stort antal bokhållare, skriv- och räknebiträden samt vaktpersonal,
 inalles uppgående vid tidpunkten för mitt besök till ett antal av omkring
 hundra personer.

Statsskuldkassans kuponginlösen och värdekontroll.

Rörande tillvägagångssättet vid inlösen av räntekuponger och rörande
 dessas vidare behandling torde följande vara värt att särskilt beakta.

Då kuponger i ej alltför ringa antal lämnas till inlösen, skall å en
 nota, motsvarande de i riksgäldskontoets kassa numera brukliga, angivas
 kupongernas antal, belopp för varje valör samt totalsumman. Kuponger-
 na behöva därvid ej ordnas i nummerföljd eller ens skiljas i olika lån
 eller förfallotider, *blott efter valörer. Ägaren undertecknar notan* med sitt
 namn. Kupongerna granskas i avseende å äkthet, förfallotid, inlösbarhet
 och överensstämmelse med notan av kassören eller en biträdande »Zähler»;
 den som verkställer granskningen, *åsätter notan sin signatur.*

Preskriberade eller annars *oinlösbara kuponger* stämplas med ordet
 »wertlos».

Varje kupongpost införes i en särskild kupongjournal. Den kassa-
 tjänsteman, som uppräknat och granskat kupongerna, makulerar dem
omedelbart genom att avskära det *övre* vänstra hörnet till kupongernas
 halva kortsida. Denna makulering sker medelst handkraft. 500 kuponger
 kunna samtidigt annulleras.

Dagligen sorteras genom kassans försorg de inlösta kupongerna efter
 lån och valörer (rikskupongerna även efter förfallotider) samt ordnas i
 hundrabuntar. Varje sådan bunt förses med det biträdes signatur, som
 ordnat densamma. Efter kassatidens utgång avlämnas dagligen kupongerna
 jämte en specifikation å antal och valörer till en tjänsteman från »ränte-
 kontrollen». Denne granskar kupongerna, vilket sker i kassan, varefter de
 ytterligare annulleras genom avskärande av *nedre* vänstra hörnet (även
 detta sker i kassan). Kupongernas utseende är därefter följande:

Ej inlösbare kuponger återlämnas omedelbart till kassören; specifikation och journal ändras i överensstämmelse därmed. I journalen (kupongspecialen) kvitteras det godkända kupongbeloppet.

De till varje specifikation hörande kupongerna omhändertagas av två tjänstemän, som förvara dem under gemensamt lås. De under loppet av en månad inlösta kupongerna sammanföras därefter i en redovisning, vari de preussiska kupongerna fördelas endast efter *lån* och *valörer*, men däremot rikskupongerna efter *lån*, *förfallotider* och — inom varje förfallotid — *valörer*. Något förtecknande av kupongernas nummer förekommer icke. Kupongerna inläggas i paket eller linnepåsar, som förseglas med vederbörande tjänstemans privatsigill eller plomb, varefter de åter inläsas under två andra tjänstemäns lås.

De uppgjorda listorna överlämnas till en revisor, som har att kontrollera, att det angivna antalet kuponger verkligen finnes. Detta tillgår så, att ett större eller mindre antal paket eller påsar öppnas och av revisorn helt eller delvis genomräknas och granskas. En fullständig omgranskning av samtliga kuponger företages icke.

Förstöring av kuponger. Därefter förses de öppnade paketen med revisorns sigill och inläggas, jämte övriga paket, under revisorns, en bokhållares och en kammarskrivares (»Sekretär») nyckel, i särskilda järnskåp, varest de förvaras, tills de skola förstöras.

Förstöringen av rikskupongerna m. m. skall enligt föreskrift äga rum efter förloppet av det fjärde kalenderåret men sker av praktiska skäl i verkligheten redan efter det tredje årets förlopp eller ännu tidigare.

De preussiska kupongerna däremot brännas, så snart lantdagen beviljat decharge för det räkenskapsår, varunder de inlösts.

Förstöringen äger rum i närvaro av en av direktionsmedlemmarna, vilken det åligger att omedelbart före bränningen genom stickprov här och där i kupongpaketen verkställa en sista kontroll.

Behandlingen av annorledes än i Staatstilgungskasse inlösta kuponger är i huvudsak överensstämmande med behandlingen av de i kassan inlösta.

Ingen bokföring av kupongernas nummer (motsvarande riksgäldskontorets införelse i de s. k. *avräkningsböckerna*) förekommer; icke ens bokföring efter kupongernas förfallotider (riksgäldskontorets s. k. *annuitetsböcker*) äger rum annat än undantagsvis i fråga om vissa mestadels övertagna lån. Dock föres i fråga om rikslånen viss anteckning av för de olika förfallotiderna *utbetalda räntebelopp*, men angående antalet å varje förfallotid och serie inlösta kuponger föres ingen räkenskap.

Det tyska statsskuldboksväsendet.

Statsskuldboken kan sägas utgöra det centrala i den tyska statsskuld-förvaltningens maskineri. Skuldboksapparaten är den kvantitativt mest omfattande och är därjämte i hög grad komplicerad; den är sedan år 1910 stadd i en kontinuerlig utveckling, och har under kriget antagit dimensioner, som utan överdrift kunna betecknas som enorma.

Vid ett besök i statsskuldboksbyrån i Berlin faller detta omedelbart i ögonen. Lokalerna äro nästan till trängsel fyllda med intensivt arbetande män och kvinnor, de senare i övervägande antal. De mot Oranienstrasse vettande vidsträckta förvaltningsbyggnaderna äro sedan kriget tillbyggda med en hel överbåning, varjämte enligt uppgift tre nya hus i 4 å 5 våningar likaledes under kriget måst uppföras å förut ej disponerade delar av komplexets områden. Alltjämt pågå utvidgningsarbeten och lokaler ha måst förhyras å olika platser i staden. Det oaktat bereder lokalfrågan fortfarande svårigheter, då med varje nytt krigslån kraven växa.

För att ge en föreställning om storleken av denna rörelse torde böra anföras, att inskrivningarnas antal i början av april 1916 inalles utgjorde 616,192 st. och de inskrivna beloppens totalsumma 9,711,764,250 Mark eller mer än tio gånger hela den svenska statsskulden vid 1916 års början. Sedan dess hava tillkommit två krigslån, vadan beloppet kan antagas nu hava betydligt ökat. Vid 1900 års början utgjorde antalet inskrivningar allenast 28,561 och inskrivna belopp 1,636,606,000 Mark. Dessa siffror avse endast tyska rikets och konungariket Preussens statsskuldböcker men givetvis icke de betydande belopp, som finnas inskrivna i de övriga förbundsstaternas och de fria hansestädernas statsskuldböcker. Statsskuldbokens alltjämt växande anlitande och dess utomordentliga utveckling bevisar det stora förtroende, som denna låneform ej minst under nu rådande förhållanden åtnjuter i Tyskland. Att förtroendet för statsskuldboken icke är mindre i Holland torde jag sedermera bliva i tillfälle att ådagalägga.

*Rörelsens
storlek.*

Tekniken.

Statsskuldbokstekniken har givetvis samtidigt med den kvantitativa tillväxten av statsskuldboken undergått en betydlig utveckling avseende åstadkommande av tids- och arbetsbesparing samt framför allt kontroll. Det säger sig självt, att med den språngartade evolution, som de senaste åren medfört inom statsskuldboksväsendet, vikten i första hand måst läggas på att erhålla ett *säkert* arbetande maskineri. Men det har varit lika nödvändigt att erhålla ett *snabbt* arbetande sådant. Den största hänsyn har också måst tagas till att den statsskuldboken anlåtande allmänhetens rätt och intressen samtidigt bliva fullt skyddade. Statsskuldbokens återverkningar sträcka sig över många områden; och åtskilliga civilrättsliga bestämmelser och institut av ingripande betydelse ha föränletts av skuldboken. Det är under sådana omständigheter ganska naturligt, att statsskuldboksväsendet i Tyskland, trots den uppmärksamhet som oavlåtligt ägnas åt dess organisation, ter sig ganska invecklat.

*Statens
intresse av
statsskuldboken.*

Att statsskuldboken ur den långivande allmänhetens synpunkt är en synnerligen förmånlig inrättning torde vara ganska uppenbart; men ej mindre ur *statens* synpunkt har densamma sin stora betydelse, såtillvida att obligationsmarknaden genom densamma lättas och dess absorptionsförmåga ifråga om nya låneemissioner ökas; statsskuldboken anses också utöva ett gynnsamt inflytande på kursernas såväl fasthet som höjd.

Det kan här icke bliva fråga om att i detalj redogöra för statsskuldboksväsendets utveckling: här kunna endast grundlinjerna uppdragas och endast sådana detaljer meddelas, som ur det svenska skuldboksväsendets synpunkt kunna vara av intresse.

Som ovan nämnts, förvaltas såväl den preussiska statsskuldboken som tyska rikets statsskuldbok av Staatsschuldenverwaltung i Berlin — en preussisk institution. Den preussiska statsskuldboken står öppen för förvärvande av andel i konungariket Preussens lån (utom skattkammarlånen och smärre äldre lån), riksskuldboken för förvärvande av fordringar hos tyska riket (likaledes med undantag för skattkammarlånen). Av det stora antalet teckningar å de fyra hittills upptagna krigslånen har en avsevärd procent kommit statsskuldboken tillgodo.

Tyska rikets skuldbok grundades enligt en lag av den 31 maj 1891 men erhöll genom en lag av den 6 maj 1910 sin moderna gestaltning. Även den preussiska statsskuldboken omreglerades sistnämnda år genom en preussisk lag av den 27 maj. Genom denna reglering bragtes de båda skuldbokssystemen i alla väsentliga hänseenden i full överensstämmelse

med varandra. De båda skuldböckerna förvaltas sålunda, som ovan nämnts, visserligen strängt skilda men av gemensam personal och enligt i huvudsak samma principer. Då här nedan talas om »statsskuldböckerna», avses därmed *såväl* konungariket Preussens som tyska rikets statsskuldböcker, såvida icke annorlunda särskilt angives.

Såväl det tyska riket som de förbundsstater och fria hansestäder, som äga statsskuldbok, ha tillämpat det *engelska* systemet med en del modifikationer och utbyggnader. För detta system, sådant det tillämpas i Tyskland, torde följande utgöra det mest karaktäristiska:

*Engelskt
system.*

1) en inskriven långivares fordran hos staten grundar sig uteslutande på *inskrivningen i statsskuldboken*, sålunda icke på innehavandet av något slags certifikat eller fordringsbevis. Har en person skaffat sig en inskrivning genom att till statsskuld förvaltningen inlämna förut köpta obligationer eller — vilket efter år 1910 kan ske — genom att göra en kontant inbetalning till förvaltningen, erhåller han visserligen ett meddelande (*Benachrichtigung*), vari konstateras kapitalets storlek, gjorda inskränkningar i dispositionsrätten, halvårsräntebeloppet, ränteutbetalningssättet o. s. v. Genom tryck i annan färg tillkännagives emellertid uttryckligen och på ett synnerligen iögonenfallande sätt, att handlingen i fråga *icke gäller såsom bevis å den inskrivnes fordran* i statsskuldboken; det är blott och bart ett meddelande till fordringsägaren, självfallet även avseende att bereda denne tillfälle utöva kontroll å införlingens riktighet. Detta meddelande kan den inskrivne, sedan han tagit del därav, saklöst förstöra. Varje gång sedermera någon förändring sker å den inskrivnes konto, *notificeras* icke blott fordringsägaren utan även varje annan person, vilkens rätt av förändringen kan beröras; om sålunda en del av fordran blivit överförd till en annan persons konto, notificeras båda kontoägarna samt, om räntan skolat utbetalas till tredje person, även denne. Anmäler fordringsägaren, att räntan skall utbetalas till annan person än en förut uppgiven, erhålla såväl fordringsägaren som den förutvarande och den blivande ränteemottagaren härom skriftligt meddelande; likaså notificeras förändring i avseende å nyttjanderätt till kapitalet, o. s. v. Genom detta notificeringssystem står förvaltningen i en beständig kontakt med sin klientel och erhåller en *permanent kontroll* å såväl behörigheten som den formella riktigheten av verkställda dispositioner. Härigenom underlättas även identifieringen av resp. fordringsägare. Notificeringssystemet medför ett visst arbete, som dock i hög grad underlättas genom en riklig mängd väl genomtänkta formulär, varå endast ett minimum behöver skrivas; arbetet härmed verkställs å

*Inga
fordrings-
bevis
utställas.*

en kansliavdelning i regel av kvinnliga biträden under manlig ledning och kontroll.

I Sverige, varest det franska systemet tillämpas, utställes ett certifikat, som gäller som *fordringsbevis* och bör av den inskrivne bevaras. Dock fordras icke för utfäende av obligationer hos oss *qvillkorligen* certifikatets återställande; i fall, då det förkommit, utfås obligationerna mot iakttagande av vissa formaliteter. Även i vanliga fall, då certifikatet företes, måste emellertid innehavaren styrka sin identitet.

*Konto-
principen.*

2) Den inskrivne erhåller i tyska statsskuldboken ett verkligt *konto*. Inom samma räntesats (3% , $3\frac{1}{2}\%$, 4% , $4\frac{1}{2}\%$ och 5%) kan en och samma person innehava endast *ett* konto. Å andra sidan får ett och samma konto innehavas av endast *en* person, *en* firma, institution, kassa o. s. v. *Gemensamma konton* för flera personer medgivnas icke, ej ens för man och hustru. Man har i stället att begagna sig av det här nedan beskrivna »andra-person»-institutet (se punkt 5). Statsskuldboksfordringarna *noteras på börsen* och en fordringsägare kan, *när han så finner lämpligt, försälja sin fordran*, hel eller delvis, till annan person. Han anmäler i föreskriven ordning försäljningen hos statsskultsförvaltningen. Sedan hans identitet och därmed även hans äganderätt till fordran blivit konstaterad, avskrivs det försålda beloppet från hans konto; och den nye ägaren erhåller efter behag antingen beloppet i obligationer eller, om han så önskar, ett konto i statsskuldboken. Äger köparen redan förut ett konto inom resp. räntesats, gottskrives detta med beloppet i fråga. Sådana affärer äro synnerligen vanliga. I Sverige kunna certifikaten, med iakttagande av vissa former, *överbåtas* i och för belåning, pantsättning och liknande åtgärder, som avse viss inskränkning uti men icke upphävande av äganderätten. En och samma person kan hos oss hava huru många »konton» som helst. Varje ny inskrivning fordrar nytt upplägg och nytt certifikat. Detta leder till en viss omständlighet och tungroddhet i arbetet. Byter hos oss ett certifikat ägare, måste den förre ägarens upplägg i skuldboken helt strykas och ett nytt uppläggas för den nye ägarens namn (även om denne förut har ett flertal upplägg i statsskuldboken) samt ett nytt certifikat utfärdas för den nye ägaren. En svensk bokfordran kan aldrig säljas delvis.

*Destruktion
av obliga-
tioner.*

3) Statsobligationer, som inlämnas för förvandling till statsskuldboksfordran, *förstöras* jämte tillhörande kuponger, så snart de undergått vederbörlig granskning. Under räkenskapsåret 1913 förstördes *endast av tyska rikets* lån obligationer till ett belopp av M. 91,112,400.*) (I Sverige antingen *förvaras* de inlämnade obligationerna jämte kupongark för »deponentens» räkning — certifikat av äldre typ — eller ock införlivas de med de

*) Jmf. punkt 12.

osålda obligationerna (certifikat av ny typ). Värdepapperens förstörande är självfallet ur säkerhetssynpunkt den mest betryggande åtgärd, som kan vidtagas; en omfattande redovisning och tidsödande inventeringar undvikas därigenom, och även ur utrymmessynpunkt har åtgärden stor praktisk betydelse. Ett sådant förfaringssätt är emellertid oförenligt med depositalsystemet och torde hos oss endast under vissa förutsättningar kunna komma till användning nämligen i fråga om inskrivna obligationer tillhörande inhemska lån (3,6 %-lånet eller åtminstone 5 %-lånen).

4) Innehavare av statsskuldboksfordran kan — vare sig denna grundats genom kontant inbetalning eller genom inlämning av förut innehavda obligationer — när som helst få sin bokfordran helt eller delvis förvandlad till en fordran mot obligationer (»Löschung»), dock mot erläggande av en viss avgift (75 pfe för varje begynnande 1,000 Mark kapital, dock lägst 2 Mark). Fordringsägaren behöver därvid icke förete eller återställa något certifikat eller fordringsbevis, endast bestyrka sin identitet. Därvid erhållas självfallet icke *samma* obligationer, som eventuellt inlämnats — dessa hava, som ovan nämnts, förstörts — kanske icke ens obligationer av fullt samma utseende. För detta ändamål tillhandahållas obligationer av vissa standardtyper, i allmänhet en typ för varje procentsats; 5-procents-räntesatsen erfordrar dock flera sådana typer, skiljaktiga i avseende å konverteringsvillkor o. s. v. Dessa standardobligationer tryckas i mån av behov i det med statsskuldförvaltningen lokalt förenade »Reichsdruckerei». År 1913 utlämnades på grund av förändring av bokskuld till obligations-skuld dylika obligationer till ett nom. belopp av M. 22,490,700 (detta belopp avser dock endast rikslånen, icke Preussens lån). I Sverige kan en inskriven fordran i dess helhet förvandlas i fordran mot obligationer, vilket i så fall sker avgiftsfritt men mot återställande av det av riksgäldskontoret utställda certifikatet kvitterat. I de fall, då certifikatet utgör bevis över verkställd *deposition* av obligationer, utlämnas vid anfordran självfallet *samma* obligationer, som deponerats; utgör certifikatet blott ett bevis på *fordran* inom ett visst lån, utlämnas vid anfordran endast *motsvarande* obligationer av respektive lån. I händelse av en mycket stegrad framtida utveckling av statsskuldboksväsendet i Sverige torde — under vissa förutsättningar — destruktionsförfarandet möjligen kunna behöva tagas i anspråk i avseende å obligationer, som inlämnats mot certifikat av allmänna fordringsbevis' natur (»certifikat av ny typ») och främst då i fråga om obligationer av 5 %-typen. Någon förstöring av obligationer, inlämnade mot certifikat av *depositionsbevis*' natur (»gammal typ») kan naturligtvis icke äga rum. Till förekommande av mindre starkt motiverade obli-

*Utlag av
inskriven
fordran.*

gationsuttagningar skulle även i Sverige en uttagningsavgift helt visst icke vara ur vägen.

*Zweite-
Person-
institutet.*

5) Innehavare av bokfordran kan å sitt konto i statsskuldboken införa namnet på en s. k. »andra person», som därigenom erhåller laglig befogenhet att efter fordringsägarens död inträda i dennes rättigheter gent emot statsskuldförvaltningen; denne »andre person» äger sålunda, utan att hava erhållit formell fullmakt av de arvsberättigade, att förordna om sättet för räntornas utbetalande, om den inskrivna fordrans överförande på arvingarna, under vissa omständigheter även på sig själv eller på en tredje person, t. ex. en testamentstagare; även äger han uppsäga inskrivningen och uttaga motsvarande obligationer. Andre-person-institutet har tillkommit i syfte att vid dödsfall underlätta och förenkla proceduren vid en inskrivnings överföring till eller uppdelning mellan respektive arvtagare. Statsskuldförvaltningen befrias från mycket besvär, särskilt ett synnerligen betungande prövningsarbete i avseende å arvshandlingar; de arvsberättigade åter undvika en rätt omständlig och även kostsam procedur för ådagaläggande av sin arvsrätt o. s. v. Särskilt under kriget och den därav förorsakade ökade dödligheten bland bokfordringsägare har gagnet av »andra-person»-institutet varit iögonenfallande. Under nuvarande förhållanden torde detsamma för statsskuld-förvaltningen vara helt enkelt outhärligt. Institutet har sålunda ett uteslutande praktiskt syfte och anlitas i mycket stor utsträckning icke blott av privatpersoner utan även av förmögenhetsförvaltande institutioner, banker o. s. v. Som andre person kunna inskrivas såväl fysiska personer (t. o. m. minderåriga, dock med angivande av födelsedata) som juridiska personer, firmor, banker, myndigheter o. s. v. Flere personer kunna samtidigt införas som »andre personer». Något principiellt hinder för att själva statsskuld-förvaltningens direktion infördes såsom »zweite Person» med rätt att för all framtid förfoga över ett inskrivet kapital för visst av ägaren angivet syfte synes icke möta, ehuru intet sådant fall förekommit. Alltså skulle andra-person-institutet kunna anses täcka även de s. k. *perpetuella inskrivningar*, som i ett fåtal fall förekommit i riksgäldskontoret, i vilka fall riksgäldsfullmäktige fått sig uppdraget och även åtagit sig att för all framtid disponera avkastningen av ett inskrivet kapital för visst bestämt ändamål. I den tyska skuldbokslagen finnes icke — i motsats mot i den holländska — någon föreskrift, varigenom en »andra persons» befogenhet begränsas till viss tid. (I den holländska statsskuldbokslagen av år 1913 kan en »andra person» först 30 dagar efter fordringsägarens dödsfall träda i utövning av den honom medgivna rätten och hans befogenhet som andra person

upphör efter ett år.) Enligt den gällande skuldbokslagstiftningen kan inskrivning av en andra person när som helst upphävas förutom av fordringsägaren själv eller hans befullmäktigade ombud eller laglige företrädare av bl. a. en konkursförvaltning; efter fordringsägarens död kan »andra personen» själv eller de arvingar, på vilka den avlidnes fordran övergått, eller en överlevande make eller maka i händelse av fortsatt egendoms-gemenskap o. s. v. upphäva »andra-persons»-förordnandet. Upphävning-srätten synes vara ganska noggrant reglerad i lagstiftningen. Nu är emel-lertid en »andra person» endast den *avlidnes* befullmäktigade ombud; av en av statsskuldförvaltningens direktionsmedlemmar framhölls emellertid önskvärdheten av, att den »andra personens» ställning även såsom de *arvs-berättigades* befullmäktigade ombud bleve i lag fastslagen. På särskilt framställt spörsmål, huruvida icke institutet i fråga innebure fara för miss-bruk, meddelades, att så icke var förhållandet; den andra personen måste ju anses icke blott ha ägt den avlidnes förtroende utan även hava varit underkunnig om hans vilja i avseende å dispositionen av skuldboksfordran efter hans död. En andra person äger dessutom givetvis icke befogenhet göra dispositioner, som strida mot gällande lag. Missbrukar en »andra person» sitt förtroendeuppdrag, kan han givetvis ställas till ansvar därför, men statsskuldförvaltningen står utanför. Institutets anlitan-de i alltjämt växande utsträckning tyder på, att det åtnjuter mycket stort förtroende; det är infört även i de tyska förbundsstaternas skuldbokslagstiftning; utom Tyskland är det tillämpat även i Holland. Under lämplig garanti mot missbruk torde institutet vara förtjänt av att införas även i den svenska statsskuldboken. Erfarenheten har redan nu visat, att frågor rörande disposition av avlidnas skuldboksräntor och kapitalfordringar kunna förorsaka den svenska riksgäldsförvaltningen visst bryderi och un-der alla omständigheter betydande arbete, som genom en väl avvägd andra-person-institution skulle i väsentlig mån kunna reduceras; genom en andra persons trädande i funktion vid en fordringsäga-res död helt enkelt bortfaller för statsskuldförvaltningen all befattning med själva arvspro-ceduren.

6) Inskrivningen i statsskuldboken är *kostnadsfri*, likaså verkställas alla ändringar eller kompletteringar av ett konto, alla överföringar från ett konto till ett annat o. s. v. fullständigt kostnadsfritt. Endast då en inskrivning *uppsäges* och *obligationer uttagas*, erlägges en relativt obetydlig avgift, nämligen i Sachsen, 60 Pfennige, i Tyska riket, Preussen, Bayern o. s. v. 75 Pfennige för vart påbörjat kapitalbelopp å 1,000 Mark, dock lägst 2 Mark. Ur budgetsynpunkt äro dessa »Löschungsbühren» utan betydelse — de beräknas i 1916 års stater för tyska riket till högst

*Kostnad för
uttag av obli-
gationer
o. s. v.*

26,000 Mark och för Preussen till 37,000 Mark; deras egentliga betydelse ligger däri, att de motverka mindre nödvändiga uttag av obligationer. För ägare av bokfordran kunna tillkomma vissa avgifter för officiellt eller notariellt bestyrkande av identiteten (i regel Mark 1: 50 i fråga om belopp under 3,000 Mark, högst Mark 3 vid belopp därutöver) jämte under vissa omständigheter även andra avgifter av liknande beskaffenhet. Bestämmelserna rörande bestyrkandet av identiteten äro mycket noggranna och detaljerade — förklarligt nog då fordringsägarnes antal för närvarande torde närma sig millionen — men statsskuldsförvaltningen äger dock befogenhet medgiva formella lättnader, då den så prövar lämpligt. I *förbundsstaternas lagar* angående statsskuldboken gälla i allt väsentligt i dessa hänseenden samma bestämmelser. I Holland erläggas, som annorstädes närmare angives, vissa avgifter för uppläggande av räkning i statsskuldboken för införing av obligationer, för överföringar, för upphävande av inskrivning o. s. v. I *Danmark* erlägges vid uttagning av obligationer ett belopp av 1 kr. för vart inskrivningsbevis med tillägg av 1 kr. för varje obligationsbelopp av 5,000 kr., som utlämnas. Förnyelse av förkommet inskrivningsbevis kan erhållas mot en avgift av 2 kr. I *Sverige* erläggas inga som helst avgifter varken för inskrivning i statsskuldboken, förändringar i inskrivningen eller för uttagandet av obligationer; ej heller vid förnyandet av förkomna certifikat utgår någon avgift.

Räntebetalningsätt.

7) Beträffande *utbetalningen av halvårsräntorna* kan som regel anses gälla, att densamma i såväl tyska riket som förbundsstaterna sker *utan kostnad för räntemottagaren*; endast i vissa fall bestridas kostnaderna av denne. Utbetalningsvägarna äro i allmänhet följande:

a) medelst »Post-Überweisungen» och post-checker, *portofritt* för mottagaren, *då beloppet icke överstiger 1,500 Mark* (synnerligen allmänt betalningssätt);

b) genom överföring från Tilgungskasses postcheckkonto till räntemottagarens, då sådant finnes — en likaledes högst vanlig betalningsväg, därtill under alla omständigheter *utan portokostnad* för emottagaren;

c) genom *vanliga postanvisningar* eller *brev med angivet värde*, då så uttryckligen begäres. Denna betalningsform är mindre anlitad och *medför portokostnad* för emottagaren;

d) genom *överföring* från kassans *girokonto* i riksbanken till emottagarens, om sådant finnes — en ävenledes mycket allmän och *portofri* betalningsform;

e) genom *kontant likvid* i Staatstilgungskasse, riksbankshuvudkassan i

Berlin, alla regeringskassor och riksbankskassor i landsorten, vissa tullkassor, »Kreiskassen», och andra förbundsstaternas kassor.

(De särskilda förbundsstaternas halvårsräntor utbetalas kontant, dessutom även i vissa staters statsskuldsförvaltningar och skuldboksbyråer.)

I *Holland* avdragas kostnaderna för räntelikviderna vid utbetalningar på annat sätt än kontant i statsskuldboksbyråns kassa. I *Danmark* sker ränteutbetalningen kostnadsfritt kontant i Finanshovedkasse eller efter därom gjord framställning medelst översändande av check å belopp, ej understigande 50 kr. I *Sverige* är utbetalningen av räntor å inskrivna belopp *kostnadsfri* för emottagaren, vare sig densamma sker genom postanvisning (den vanligaste formen), insättning å bankräkning, check eller kontant i riksgäldskontorets kassa.

Såsom särskilt karaktäristiskt för den tyska statsskuldboken kan ytterligare anföras:

8) *Någon utlottning* av inskrivna belopp äger icke rum. Då fordran mot skuldförbindelser, tillhörande 3 %, $3\frac{1}{2}$ % och viss emission av 4 % preussiska konsoliderade lånet, förvandlas till bokskuld, synas de för dessa lån eventuellt gällande bestämmelserna rörande *ouppsägbarhet under viss tid* suspenderas. Om t. ex. en obligation av preussiska 4 % konsol. lånet, inkonvertibel till år 1918, förvandlas till bokfordran år 1915, så bortfaller, beträffande den nya bokfordran, garantien av 4 % ränta till år 1918. Konvertering av en sådan bokfordran kan dock icke äga rum annat än på grund av en av statsmakterna gemensamt stiftad lag. Omständigheterna för närvarande utesluta naturligtvis varje anledning till en tidigare än år 1918 företagen konvertering; fordringsägaren kan alltså utan tvekan efterskänka sin rätt i detta avseende. Om senare emissioner av preussiska konsoliderade 4 % lånet inskrivas i statsskuldboken, gälla emellertid för den därigenom grundade bokfordran samma konverteringsbestämmelser som för resp. inlämnade obligationer. Hava sålunda fyraprocentsobligationer, uppsägbara intill år 1925, eller fyraprocentsobligationer, uppsägbara intill år 1935, förvandlats i bokskulder, så gälla för bokskulderna samma konverteringsbestämmelser som för själva obligationerna, d. v. s. bokskulderna *kunna icke konverteras* förr än år 1925, resp. 1935. Detsamma gäller i tillämpliga delar beträffande tyska rikets 4 % lån. Man kan nämligen ej på ett gemensamt 4 % skuldboks-konto sammanföra fordringar, när som helst konvertibla, med fordringar, inkonvertibla intill år 1925, och med fordringar, inkonvertibla ända till år 1935. De måste hållas strängt skilda. Detta medför, att ett särskilt skuldbokssystem för var och en av nämnda kategorier av 4-procents-lånen måst inrättas.

Bokfordringars konvertering m. m.

Beträffande 5 % lånen, de s. k. krigslånen, gäller, att de fyra första äro ouppsägbara intill första oktober 1924. På den grund kan för dem alla användas ett gemensamt skuldbokssystem; bokfordringar å flere av dessa lån kunna sammanföras å ett gemensamt konto.

Betalnings-
terminer.

9) *Terminerna för ränteutbetalningar* äro endast fyra: 1 januari—1 juli och 1 april—1 oktober. Fordringsinnehavare äger själv välja den för honom lämpligaste terminen; han äger även få en del av räntan utbetald januari—juli, en annan del april—oktober, om han så önskar. (I Sverige bibehållas resp. låns räntebetalningsterminer även för de inskrivna fordringarna. För närvarande äro räntebetalningsterminerna ej färre än 24.)

Preskription.

10) *Rätt att utfå ränta upphör*, om ränta icke lyftats inom *fjärde kalenderåret* efter utgången av det år, under vilken densamma förfallit. (Bürgerliches Gesetzbuch § 801). (I Sverige är preskriptionstiden för kuponger 10—15 år från förfallotiden. Samma preskriptionstid torde få anses vara gällande även för skuldboksräntor, som icke lyftas.) Förfallna räntor, som icke lyftas, kunna icke genom statsskuldsförvaltningen utan vidare läggas till det i statsskuldboken införda kapitalet.

Olyftade ka-
pital och
räntor.

11) Om under 10 år efter en fordringsägares död *ingen* hans *rättsinnehavare legitimerat sig* eller om under 10 års tid *ingen ränta lyftats* å inskrivet belopp samt i vissa andra fall, äger statsskuldsförvaltningen å ämbetets vägnar upphäva inskrivningen och å fordringsägares bekostnad nedsätta de densamma motsvarande skuldförbindelserna å annat håll.

Lägre teck-
ningskurs för
bokfor-
dringar.

12) Vid utbudandet av lån bestämmes numera alltid *en något billigare kurs* för tecknare, som *omedelbart låta inskriva sin fordran* i statsskuldboken och för vilkens räkning inga obligationer behöva förfärdigas. Det fjärde krigslånet utbjöds exempelvis till 98,50 för 100, då obligationer begärdes, men till 98:30, då fordran infördes i statsskuldboken (dock med »spärr» för uttag eller överföring av kapitalet inom närmaste året). Huru denna anordning verkat, framgår av följande siffror från de senaste räkenskapsåren:

År 1912 tecknades 18,608,800 Mark såsom direkt statsskuldboksfordran. Å 4 %-rikslånet av år 1913 å 50,000,000 Mark, ouppsägbart intill år 1925, tecknades nästan hälften eller 24,844,400 Mark direkt för statsskuldboken. Å samma låns senare emission, likaledes å 50,000,000 Mark, tecknades på samma sätt 15,584,400 Mark och å andra under samma år utbudna krediter 29,414,400 Mark eller sammanlagt under nämnda räkenskapsår nära 70 miljoner Mark, för vilket belopp inga obligationer behövde utfärdas.

Av teckningen å första krigslånet år 1914, utgörande inalles 3,120,973,800 Mark, tecknades för direkt införelse i statsskuldboken om-

kring 1,199,000,000 Mark. Motsvarande siffror utgöra för andra krigslånet 8,285,000,000 Mark, varav för statsskuldboken 1,675,000,000 Mark. För tredje krigslånet 12,160,000,000 Mark, varav i statsskuldboken 2,175,000,000 Mark.

13) I tyska riket och Preussen erhålla alla banker vid inskrivning av kapital för egen eller annans räkning samt sparkassorna vid inskrivning för egen räkning *gottgörelse av staten med $\frac{1}{10}$ %* å det inskrivna beloppet.

14) *Gift kvinna* äger rätt att, med vissa inskränkningar (Art. 97 des Einführungsgesetzes zum Bürgerl. Gesetzbuch) utan sin makes medgivande göra anmälningar till statsskuldboken. Förvaltningen önskar vara befriad från den med vissa vidlyftigheter förknippade skyldigheten att i varje särskilt fall pröva, huruvida ett medgivande från makens sida varit erforderligt eller icke enligt gällande föreskrifter. Samma bestämmelser gälla för Badens, Württembergs m. fl. statsskuldböcker. Den holländska statsskuldbokslagen ger icke gift kvinna rätt att utöva uppdrag som »andre person» men väl rätt att själv förordna »andre person».

Statsskuldböckernas systematisering, antal m. m.

Dublettexemplarets förvaring o. s. v.

För varje procentsats finnes såväl i avseende å de preussiska lånen som å rikslånen ett särskilt system av statsskuldböcker, alltså ett för 3 % lånen, ett för de från början $3\frac{1}{2}$ -procentiga lånen, ett för de från 4 till $3\frac{1}{2}$ % konverterade lånen, ett för 4 % konsoliderade lån, ett för 4 % lånet, ouppsägbart intill 1925, ett för 4 % lånet, ouppsägbart intill 1935, ett för $4\frac{1}{2}$ % lånet, ett för 5-procentskrigslånen och möjligen ännu flere. Inom vart och ett av dessa system äro fordringsägarne uppdelade i ej mindre än 7 kategorier. Dessa kategorier utgöra:

- 1) fysiska personer (inom krigslånen förekommer här en indelning även efter kön);
- 2) handelsfirmor;
- 3) registrerade föreningar (Genossenschaften);
- 4) » understöds-kassor*);
- 5) juridiska personer;
- 6) förmögenheter utan juridisk personlighet (vissa stiftelser, familjefideikommiss, för vissa ändamål avsedda enskilda fonder, förvaltade av offentlig myndighet eller under kontroll av sådan);

*) Denna avdelning lär år 1912 ha upphört.

7) förmögenheter, utgörande kvarlåtenskap, förvaltade på grund av rättsligt eller notariellt förordnande.

Det lär kunna sättas i fråga, om man icke i sistnämnda uppdelning har överskridit gränsen för det ändamålsenliga. I många fall syntes villrådighet vara för handen, huruvida en fordringsägare, som icke utgjorde en fysisk person, skulle hänföras till den ena eller den andra av ovanstående grupper. I Baden och övriga förbundsstater nöjer man sig med 4 kategorier fordringsägare inom varje procentsats, en anordning, som givetvis bör vara att föredraga; man sammanslår nämligen grupperna 3, 4 och 5 till en, likaså sammanslås grupperna 6 och 7.

*Statsskuld-
böckernas an-
tal m. m.*

För närvarande torde *antalet statsskuldböcker* i förvaltningen i Berlin — oavsett dublettexemplaret — uppgå till *betydligt över 4000 stycken*. Varje statsskuldbok innefattar 200 uppslag samt 21 reservblad, alla folierade och genomdragna med band, vilkas ändar förseglats med förvaltningens sigill. Böckerna äro bundna i mycket tjocka pappband, överklädda med mollskinn och skodda med mässingsskenor. Å övre delen av vardera pärmen sitta två blanka mässingsknappar, avsedda att underlätta upplyftandet av boken. Böckerna få därigenom ett visst dekorativt yttre. Statsskuldböckerna förvaras i en hel serie skåp av järnplåt, fördelade på de olika arbetsbyråerna. Varje skåp låses av två tjänstemän. Dublett-exemplaret, som består av lösa blad, inlagda i pappkartonger, förvaras tillsvidare i Staatsschuldentilgungskasse — likaledes under två tjänstemäns gemensamma lås — i en lokal av ungefär riksdagens matsals storlek, fullständigt inredd med bekväma järnshåll. De utgångna kontonas blad förvaras även därstädes, ehuru skilda från de ännu löpande. Dublettexemplaret kompletteras dagligen efter de koncept, som förut finnas uppgjorda, ett för varje konto, och som ordagrant överensstämmer med statsskuldboken. Detta koncept förvaras tillsammans med de handlingar, som avse kontot i fråga, och bilda tillsammans med dessa en s. k. akt. Alltså finnes i verkligheten även ett *tredje* exemplar av statsskuldboken. Dessa »*akter*» förvaras å särskilda platser i förvaltningen. Avdelningen för avskriftens förvaring och komplettering kräver omkring 15 à 20 personers fulla, dagliga arbete.

»*Akter*».

Badens riksgäldsförhållanden.

Tyska rikets och Preussens efter så stora mått anlagda riksgäldsväsen och speciellt deras efter världskrigets oerhörda krav anpassade statsskuldboksorganisationer kunna givetvis icke, huru intressant och lärorikt deras studium än månne vara, utan vidare tjäna som förebild vid de begrän-

sade svenska riksgäldsförhållanden ordnande. För att söka lära känna, hur och i vilken mån de berlinska organisationsformerna kunnat anpassas å förhållanden, som äro med vårt eget lands mera jämförliga, besöktes storhertigdömet Badens statsskuldinstitutioner.

Badens statsskuld utgjorde vid 1914 års slut 626 miljoner Mark. *Likheter med Sverige.* (Häri är givetvis icke inräknad Badens andel i den tyska riksskulden). Den svenska statsskulden utgjorde vid samma tidpunkt 695 miljoner kronor. De badensiska statslånen äro, liksom i öfvervägande grad de svenska, uteslutande upptagna för produktiva ändamål, särskilt för anläggande av statsjärnvägar. I motsats mot Sverige hade emellertid Baden efter år 1914 kunnat minska sin statsskuld, då på grund av kriget inga nya järnvägs lån upptagits men de stadgade amorteringarna å äldre lån fortgått.

Statsskulden amorteras och förräntas huvudsakligen genom järnvägarernas avkastning. Från och med år 1911 ha dock av staten tillskjutits sammanlagt 7 miljoner Mark i anledning av ökade omkostnader för järnvägarne. *Amortering och förräntning.*

Den nuvarande amorteringsprocenten är ganska hög, nämligen 2 %. Kurserna å de badensiska lånen äro i genomsnitt bättre än å grannstaternas (Bayerns, Württembergs, m. fl.) lån, vilket förhållande tillskrives den höga amorteringsprocenten men snarare torde stå i samband med Badens goda finansväsen i allmänhet.

Statsbanorna äro uteslutande byggda genom lånemedel. Deras anläggningskapital utgjorde vid 1915 års slut omkring 920 miljoner Mark, varav amorterats omkring 300 miljoner. Senare hava av lånemedel anvisats för en vattenkraftsanläggning omkring 28 miljoner Mark, varav 4 miljoner redan tagits i anspråk. *Statsskuldens användning.*

Av samtliga lånen är ett 3-procentigt, sju äro konverterade från 4 % till $3\frac{1}{2}$ %, fem äro från början löpande med $3\frac{1}{2}$ % ränta; fem lån löpa med 4 % ränta (de senare årens lån).

Nya lån beslutas, efter förslag av finansministern, av lantdagen. Lånen upptagas genom statsskuldförvaltningen och förmedlas av ett konsortium, vilket betraktas som konstant och består av Deutsche Bank och Direction der Disconto-Gesellschaft i Berlin samt ett par enskilda bankinstitut i Baden. Konsortiet övertager lånen till en bestämd kurs; utbetalningarna till statsskuldförvaltningen av lånebeloppen äga rum efter behov; icke lyftade medel förräntas av konsortiet med $2\frac{1}{2}$ % ränta. Teckningsställen för lån äro samtliga banker, som mottaga anmälningar och inbetalningar *Uppdragandet av nya lån.*

för statsskuldboksbyrån, nämligen distriktsfinans-kassor (tull-, skatte-, domän-kassor m. fl.). I själva statsskultsförvaltningen emottages egendomligt nog icke *teckning* å nya lån, men däremot inbetalningar. Riksbanksanstalterna i Baden taga ej heller befattning med teckning å storhertigdömet's lån.

Lånetyper.

De badensiska lånen äro liksom de svenska av blandade typer; ett lån är av premieobligationstypen, tio lån (upptagna 1859—1900) amorteras medelst obligatorisk utlottning, tre lån (upptagna 1901—1904) genom utlottning *eller* uppköp, fem lån (upptagna 1907—1914) äro av ren stats-räntetyp. Av de svenska statslånen amorteras två genom utlottning, tre genom utlottning *eller* uppköp (eller uppsägning); tretton äro rena stats-räntelån. På grund av denna överensstämmelse mellan de svenska och badensiska statslåneförhållandena var det av särskilt intresse att taga kännedom om, på vad sätt lösningen av statsskuldboksproblemet ägt rum. Det måste förefalla som en synnerligen invecklad uppgift att anpassa det Berlinska inskrivningssystemet på lån, bland vilka mera än hälften äro av ren utlottningstyp. (De två äldsta lånen äro dock uteslutna från statsskuldboken.) Helt visst lämpar sig nämnda inskrivningssystem mindre för lån av sådan typ, om ej av andra skäl så på den grund att den, som förvandlar en fordran mot utlottningsbara obligationer i en icke utlottningsbar bokfordran enligt Berlinersystemet, alltså i en fordran av statsräntetyp, därigenom måste avstå från den kanske relativt stora kursvinst, som möjligen redan efter kort tid skulle kunna uppstå genom obligationens utlottning och inlösen till parikurs. Den förmån, som kan ligga i den inskrivna fordrans permanens, torde, — även om den är en fullt reel förmån, — dock knappast kunna vinna allmännare uppskattning bland innehavare av utlottningsbara obligationer. Flertalet torde känna sig mera tilltalade av att ha en större eller mindre kapitalvinst i utsikt. Erfarenheten i Baden har ådagalagt, att omvandlingen av utlottningsobligationer i permanenta skuldboksräntor går jämförelsevis trögt. Problemet, som därjämte rent tekniskt är rätt invecklat, torde emellertid för svenska förhållanden ha mindre betydelse. Dels äro ju de svenska utlottningslånen allenast två och därtill de äldsta; dels komma de så småningom att försvinna, om ock deras amorteringsperioder äro ganska långa (det ena är slutbetalt år 1930, det andra först år 1961), och själva lånetypen synes ingalunda hava någon framtid för sig. Vid införandet av obligationer, tillhörande denna lånetyp, i den svenska statsskuldboken användes det *franska* systemet med *deposition* av obligationerna och *utfärdande av certifikat* över inskrivningen. Tvivelsutan är detta system vid *utlottningsslån* ändamålsenligare än det

tysk-engelska systemet, men bör kunna göras ännu ändamålsenligare genom vissa förenklingar i avseende å certifikatförfarandet.

Innan jag närmare ingår på statsskuldbokssystemet i Baden och dess tillämpning å lån av övriga typer, torde några ord om den badensiska statsskuldförvaltningens organisation böra förutskickas.

Riksgäldsverket i Karlsruhe.

Förvaltningen.

Den badensiska statsskuldförvaltningen eller, som den fullständigt heter: *die badensische grossherzogthüml. Staatsschuldenverwaltung, Amortisations- und Eisenbahnschulden-Tilgungskasse*, lyder under finansministeriet men utgör, liksom sitt mönster i Berlin, en från den allmänna finansförvaltningen avskild, relativt fristående förvaltning med självständigt ansvar inför lantdagen för statsskuldens behöriga förräntning och amortering. Förvaltningen granskas av en lantdagskommission. *Överledningen* över förvaltningen utövas av en direktor. Statsskuld förvaltningen består av *tre avdelningar*:

Statsskuldboksbyrå,
Eisenbahnschuldentilgungskasse och
Värdepapperskontrollbyrå.

Av dessa är statsskuldboksbyrån den mest omfattande.

Lokal och personal.

Då det badensiska riksgäldsverket icke röner direkt inflytande av krigslåneverksamheten utan endast förvaltar den storhertiglga statsskulden, företer verket i jämförelse med förvaltningen i Berlin en bild av påfallande ro. Förvaltningen är idylliskt belägen i finansministeriets byggnader invid den vackra Schlossplatz; rummen motsvara till arealen ungefär riksgäldskontorets samtliga lokaler, äro ljusa och rymliga med en enkel men smakfull inredning i ljus ek och spegelglas. Skuldboks- och kassaavdelningen bildar en gemensam större sal med kassor såväl för bokskuldsärenden som för obligations- och kuponginlösen. De ordinarie tjänstemännen äro nio; å kupong- och obligationsavdelningen arbeta även ett antal kvinnliga biträden. De under året förfallande kupongernas antal utgör omkring $1\frac{1}{2}$ miljon. Ehuru den badensiska statsskulden icke är stor, är dock dess förvaltning ganska arbetsam, på den grund att ej mindre än elva, premielånet inberäknat, av de nitton lånen äro av utlottningstypen.

Förvaltning av fonder.

Det badensiska statsskuldverket förvaltar även ett par fonder, nämligen en änkekassa å omkring 20 miljoner Mark, vidare statskassans samtliga överskott, die »Amortisationskasse», för närvarande omkring 15 miljoner Mark; tillsvidare förvaltas på grund av den svävande frågan angående

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 8 saml. 32 häft. (Bil. till nr 45.) 14

ende äganderätten till vissa domäner, varå staten gör anspråk, ännu en fond å omkring 20 miljoner Mark, »die Grundstücksvermögensmasse des Staates»; fonderna placeras bl. a. i lån till sammanslutningar på lanthus-hållningens område, bostadsföreningar o. s. v. vilka i sin ordning placera medlen i smärre lån.

Badens statsskuldbok.

Statsskuldboken infördes i Baden genom en lag av den 8 juni 1912, omfattande 29 paragrafer; finansministeriet har utfärdat en förordning av den 10 december samma år rörande tillämpningen av denna lag, omfattande 19 paragrafer och stadfästade formulär för statsskuldboken.

I stort sett grundar sig Badens skuldbokssystem på det Berlinska; en del särdrag framträda dock vid dess anpassning efter de badensiska lånetyperna. Dessa särdrag äro av särskilt intresse på grund av den ovan påpekade relativa överensstämmelsen mellan Sveriges och Badens statsskuldshförhållanden.

Följande egendomligheter torde förtjäna särskilt omnämnas.

Skuldbokens
yttre.

1). Statsskuldbokens *huvudexemplar* utgöres ej av bokband utan av i stående kartonger ordnade *lösa häften*, vart och ett innefattande ett inskrivningskonto. Varje häfte innehåller fyra blad; dess första uppslag innehåller namn och adress å den inskrivne, å »zweite Person» och å fullmaktsinnehavare, det andra uppslaget utgör kontot för kapital och räntebelopp.

Såsom nedan närmare angives, förekommer ett statsskuldbokssystem för varje låneprocent. Inom var och en av dessa procentkategorier uppdelas inskrivningarna i 4 olika grupper nämligen:

- a) fysiska personer,
- b) handelsfirmor,
- c) registrerade föreningar och understöds-kassor (med säte inom tyska riket) ävensom enskilda juridiska personer,
- d) stiftelser, anstalter, familjefideikommiss, som förvaltas av offentlig myndighet eller stå under sådans kontroll eller vilkas förvaltare hava rättsligt bemyndigande (dödsbon o. s. v.).

Inom var och en av dessa avdelningar ordnas inskrivningshäftena i nummerföljd. Upphör en statsskuldboksfordran, borttages motsvarande häfte ur kartongen och förflyttas till annan plats, där det tillsvidare förvaras.

Olåka kate-
gorier av
skuldboken.

2). I överensstämmelse med lånens räntefot finnas 3 kategorier statsskuldböcker:

- en för 3-procents lån,
- en för $3\frac{1}{2}$ -procents lån och
- en för 4-procents lån.

Av dessa är det egentligen de två senare kategorierna, som i nämnvärd mån tagits i anspråk. Av 3-procents-lånet — utlottningsslån — återstod nämligen vid slutet av år 1914 en skuld å allenast 11,617,800 Mark. Premiellånet av år 1867 är givetvis uteslutet från statsskuldboken. De två äldsta $3\frac{1}{2}$ -procents-lånen (av åren 1859—1864) äro ävenledes uteslutna från statsskuldboken, enär de slutamorteras redan år 1917. Av de övriga $3\frac{1}{2}$ procentslånen äro sju stycken utlottningsslån och två utlottnings- eller uppsägningslån; för vart och ett av dessa lån gäller, att det skall vara slutbetalt inom bestämd tid (resp. år 1925, 1928, 1929, 1931, 1945, 1942, 1965, 1960 och 1962.) Ett av $3\frac{1}{2}$ -procents-lånen är statsräntelån (1907 års lån). Samtliga dessa $3\frac{1}{2}$ procents lån kunna vid inskrivning sammanföras på ett gemensamt konto. Av 4 procents lånen skall ett vara slutamorterat genom utlottning eller uppköp år 1959, de övriga 4-procentslånen (de fyra senare) äro samtliga statsräntelån och ouppsägbara till resp. år 1918, 1921, 1930 och 1935. Även dessa fem lån kunna vid inskrivning sammanföras på samma konto inom 4-procentskategorien, dock med särskilt angivande för varje inskrivning av tiden för konverteringsrättens inträdande.

Om en person alltså är innehavare av obligationer av flere $3\frac{1}{2}$ -procentslån, som kunna inskrivas, inlämnar han obligationerna till statsskuldsköperförvaltningen, som efter vederbörlig granskning förstör dem, även sådana, som tillhöra rena utlottningsslån. Obligationsägaren *avsäger sig därvid skriftligen sin rätt* att få obligationen utlottad eller på annat sätt inom viss bestämd tid inlöst och erhåller däremot en skuldboksfordran, som praktiskt taget är permanent. För den nya fordran gäller nämligen, att ingen amorteringsperiod finnes bestämd, men fordran skall återbetalas 6 månader efter uppsägning. Varken i fråga om 4-procentslånen och i ännu mindre grad i fråga om $3\frac{1}{2}$ -procentslånen lär en sådan uppsägning inom en nära framtid vara att förvänta. Numren å de till inskrivning inlämnade obligationerna av *utlottningsslånen* annoteras noggrant, innan obligationerna förstöras. Då vid utlottning enligt fastställd plan lotten faller å en sådan på förhand annullerad obligation, göres därom vid numret endast en anteckning. Fordringar mot obligationer av samtliga *utlottningsslån* av $3\frac{1}{2}$ -procentsräntetypen sammanföras å $3\frac{1}{2}$ -procentskontot utan vidare; ej heller bokfordran, härrörande av inlämnade obligationer av $3\frac{1}{2}$ -procents *statsräntelånet* av år 1907, behöver särskilt markeras, då rätten till upp-

*Förstöring
även av ut-
lottningssbara
obligationer.*

sägning av detta lån redan inträtt (från år 1915). De inskrivna fordringarna å utlottningsslånen å $3\frac{1}{2}\%$ och å sistnämnda statsräntelån av år 1907 bliva alltså fullkomligt jämnställda i avseende å uppsägningsrätten från statens sida. Vad däremot beträffar 4% lånen måste de olika lånetyperna särskilt markeras å en och samma persons konto. Om sålunda obligationer å t. ex. 10,000 Mark av 1908—1909 års 4% statsräntelån förvandlas i bokfordran, förses inskrivningen i skuldboken med en stämpel: »unkundbar bis 1 Januar 1918». Inlämnar samme person 4% obligationer av år 1913 å 5,000 Mark, inskrives även detta belopp å samme persons 4% konto, men inskrivningen förses med stämpel: »unkundbar bis 1 Januar 1930». Inskrivning av obligationer av 1914 års 4% lån stämplas »unkundbar bis 1 Januar 1935» o. s. v. Vid en överföring av en fordran från en persons 4% konto till en annan persons 4% konto, måste noga angivas i överföringshandlingarna, huruvida överföringen avser den ena eller andra kategorien av de å kontot inskrivna fordringarna, d. v. s. den till 1918 eller den till 1930 eller till 1935 uppsägbara delen av fordran.

Uppsägning
av inskrivning.

3) Då en inskrivning uppsäges och fordringsägaren önskar utfå obligationer, kunna endast i vissa fall obligationer erhållas av samma *lån* och samma typ som de till inskrivning inlämnade (och sedermera förstörda). Man förfar nämligen så, att då en $3\frac{1}{2}\%$ procentsinskrivning upphör, utlämnas obligationer av *det senast utgivna* $3\frac{1}{2}\%$ lånet, alltså av 1907 års lån. Enligt lagens föreskrift (§ 8) skola nämligen utlämnas obligationer, i fråga om vilka bestämmelserna rörande tiden för konverteringsrättens inträdande överensstämma med bestämmelserna för inskrivningen; och äger förvaltningen rätt utfärda sådana obligationer. Då en 4% procentsinskrivning upphör, utlämnas emellertid för närvarande obligationer av det senaste 4% procentslånet av år 1914, med konverteringsrätt först 1935. I fråga om $3\frac{1}{2}\%$ procentslånen medför detta förfarande ingen real förändring i fråga om själva statsskulden, ty såväl inskrivna fordringar å utlottningsslånen av denna räntefot som av 1907 års statsräntelån äro, som anförts, underkastade samma villkor i avseende å konvertering eller återbetalning. I fråga om 4% procentslånen synes emellertid en viss *realförändring* kunna inträda i avseende å konverteringsrätten; om exempelvis en person inskrivit obligationer av 1908—1909 års lån, inkonvertibelt till år 1918, och uppsäger inskrivningen, äger han för närvarande utfå sin fordran i obligationer av 1914 års 4% lån, inkonvertibelt ända till år 1935. Genom uppsägningen av inskrivningen har fordringsägaren alltså framskjutit tidpunkten för konverteringsrättens inträdande från år 1918 till år 1935. Denna en-

skilda »konvertering uppåt» *kan* erhålla ett praktiskt inflytande å landets framtida statsskuldräntor. Man anser dock att den stadgade avgiften, 75 Pfo per 1,000 Mark, för uttagning av nya obligationer skall motverka spekulation i sådan »konvertering uppåt». Denna sammanblandning och transformering av fordringar av olika lånetyper medför även en rätt omständlig bokföring. Man har emellertid, för att förenkla denna, uppdelat statsskulden, liksom i allmänhet inom Tyskland, i två bokföringsgrupper »Buchschuld» och »Briefschuld». Alltefter som en skuld mot en 4 % obligation förvandlas i 4 % bokskuld, avföres beloppet å »Briefschuld» och påföres kontot »Buchschuld» och vice versa. De för vissa speciella lån gällande särskilda konverteringsgränserna bliva härigenom rörliga och skulle, om dylika »Hinaufkonvertierungen» bleve mera allmänna, flyta samman kring en skuldmassa med räntefoten orubblig under längsta tidsperioden.

4) Utlottas en icke inskriven obligation eller uppsäger staten med begagnande av stadgad rätt en bokskuld till återbetalning inom viss tid, är fordringsägaren berättigad erhålla resp. belopp förvandlade i bokfordran eventuellt med högre räntefot. Detta kan ske redan omedelbart, d. v. s. före uppsägningstidens (6 månader) utgång, varvid den nya fordrans kapitalvärde beräknas efter den av statsskuldförvaltningen fastställda kursnoteringen. Den högre räntan räknas då redan från den tidpunkt, då denna »konvertering uppåt» äger rum. Vill ej fordringsägaren låta fordran på nämnda sätt kvarstå i statsskuldboken, erhåller han kontant likvid, dock först efter uppsägningstidens förlopp.

Utlottade obligationer kunna förvandlas i bokfordran.

5) Grundande av bokfordran genom *kontant inbetalning* kan i Baden, liksom i tyska riket, Preussen och annorstädes, äga rum, såväl då ett bestämt lån utbjudes som även då staten begagnar sin lånerätt genom att underhand mottaga inskrivningar i statsskuldboken. Det ankommer på finansministeriet att efter omständigheterna bestämma, huruvida och i vilken utsträckning *den öppna krediten* bör tagas i anspråk genom sådan underhands-teckning *utan* direkt samband med något särskilt lån. Denna teckning *inskränkes* alltså självfallet, då finansläget gör skuldökning för tillfället överflödig eller mindre önskelig eller då kurserna äro ofördelaktiga eller då kontantinbetalningarna utöva ett deprimerande inflytande på i marknaden varande obligationers omsättning o. s. v. Statsskuldförvaltningen åtager sig emellertid att emottaga kontanta medel i och för inköp av obligationer, tillhörande förut utgivna lån, och att för inbetalarens räkning förvandla denna obligationsskuld i bokskuld. Detta förmedlande av inköp sker utan kostnad för den inbetalande.

Den öppna krediten.

*Förvalt-
ningen fast-
ställer köp-
kurserna.*

6) Då grundande av bokskuld genom kontant inbetalning under hand medgives (d. v. s. då den öppna krediten på nämnda sätt utnyttjas), kan bokfordran grundas till vilken som helst räntefot, för vilken stats-skuldbok finnes upplagd, alltså vad Baden beträffar till såväl 3 som $3\frac{1}{2}$ och 4 procent. Härvid sker inbetalningen av kapitalet i de olika fallen givetvis efter olika kurser. Normgivande äro härvid kurserna å de senare årens statsräntelån (utlottningsslånen kurser kunna därvid knappast komma i betraktande), dock icke utan vidare som i tyska riket och Preussen, varest de allmänna börsnoteringarna ligga till grund även för kurserna för ifrågavarande direkta inskrivningar. I ett mindre land såsom Baden med ojämna och svagare omsättning av statspapper kan börsnoteringen ej läggas till direkt grund för inskrivningskurserna, enär en konstgjord baisse lätt skulle tillfälligtvis kunna åstadkommas genom ett större utbud och i samband därmed större kontanta köp av statsskuldboksfordringar verkställas till en för staten ofördelaktig kurs. För att skydda statskassan för dylika kupper offentliggör *statsskuldsköpsförvaltningen själv*, efter mönster från Würtemberg, tid efter annan de kurser, till vilka inskrivningar å resp. räntesats emottagas. Vid fastställandet av dessa kurser tages givetvis behörig hänsyn till marknadens kurslägen, särskilt beträffande statsräntelånen.

Terminerna för räntornas betalning äro två: januari—juli och april—oktober.

*Ränteför-
fallotider.*

Kupongerna till Badens obligationslån förfalla liksom de svenska lånens kuponger på mycket olika tider under året ($\frac{1}{1}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$ och motsvarande månader under senare halvåret); därför måste en avräkning i avseende å räntan i de flesta fall ske, då obligationen inlämnas för grundande av bokfordran med ränteförfallotider endera 1 januari—1 juli eller 1 april—1 oktober. Avräkningen vållar något besvär, men utbetalningen av räntorna å de inskrivna beloppen underlättas i hög grad. Då inskrivning upphör och obligationer med andra förfallotider än de sistnämnda utlämnas, måste ny avräkning i avseende å räntan äga rum. Även räntorna bokföras under titlarna »räntor å bokskuld» och »räntor å obligationsskuld» (Briefschuld). Nämnda avräkningar avse endast reglerandet af förhållandet mellan räntebeloppen å »Buchschuld» och å »Briefschuld»; någon realförändring i avseende å årsräntans belopp varken kan eller får äga rum genom förvandling av en obligationsfordran i bokfordran eller tvärtom.*)

*Inskrivna
belopp.*

Den 1 juli 1916 voro i Badens statsskuldbok inskrivna följande belopp:

*) Se dock sid. 28—29.

i 3-procents-skuldboken (rent utlottningsslån), å endast 2 konton, sammanlagt	Mark	10,200
i 3½-procentsboken av såväl lån med bestämd amorteringstid som av statsrätetyp	»	6,592,900
i 4-procentsboken av statsrätelån och å statens öppna kredit	»	39,334,200
därav å den senare genom direkt inbetalning M. 8,916,300 eller sammanlagt inskrifningar å	»	45,937,300
motsvarande omkring 13½ % av hela statsskulden.		

Statsskuldbokens förvaring.

Huvudexemplaret av statsskuldboken förvaras inom statsskuldförvaltningens lokal i brand- och bombfritt kassavalv, dock ej underjordiskt, innanför pansardörr, i vars inre finnas ämnen, som utveckla kvävande gaser. Duplettexemplaret förvaras i ett liknande förvaringsrum inom samma hus i dess från nämnda valv mest avlägsna del. Duplettexemplaret kompletteras av förvaltningens egen personal, varvid ett koncept, som på förhand upprättas för varje konto-innehavare, kommer till användning. Konceptets formulär är fullt överensstämmande med skuldbokens.

Hollands och Danmarks riksgäldsförvaltningar.

I planen för studieresan ingick att taga del av arbetet vid statskuld-institutioner icke blott i ett av de krigförande länderna utan även, för erhållande av ett mera allsidigt material, i neutrala länder. Därför besöktes även Danmark och Holland. För studiebesöket vid Danmarks statsgäldskontor är å annat ställe redogjort. Från besöket i Holland torde nedanstående vara värt att antecknas.

Hollands riksgäldsinstitutioner.

Den holländska statsskulden förvaltas av finansministeriet genom två organ, nämligen dels en särskild institution »Directie van de Groot-boeken der Nationale Schuld» (direktionen för statsskuldboken), som har sitt säte i Amsterdam, dels genom Algemeene rekenkamer i Haag. Direktionen för den förstnämnda institutionen äger i stort sett samma befogenhet och verksamhetsområde som de tyska statsskuldsförvaltningarnas direktioner. Finansministeriets ombud (de agent van het Ministerie van Financien) i Amsterdam är statsskuldbokskontorets direktör.

*Statsskuld-
bokskontoret.*

Kontoret består av följande avdelningar:

1) Afdeeling Verificatie med fem ordinarie tjänstemän (3 verifikatörer, 2 commies), varest skuldbokshandlingar granskas, registreras m. m.

2) Afdeeling In- en overschrijving, avdelningen för in- och överföringar i statsskuldboken med 7 ordinarie tjänstemän (en överbokhållare, 6 bokhållare). Denna avdelning utlämnar även kuponger till innehavare av »inscriptions mixtes» och utför andra med skuldboken B sammanhängande förrättningar.

3) Afdeeling Contrôle en rentebewijzen med 2 ordinarie tjänstemän och en del extra arbetskrafter, som handhar kontrollen av de för ränteutbetalningarna uppgjorda betalningslistorna, granskar inlösta kuponger, silverbons m. m.

samt 4) Afdeeling Rentebetaling med 5 ordinarie tjänstemän, utgö-

rande kassa för utbetalning kontant, genom överföringar, anvisningar o. s. v. av räntor å statsskuldbokfordringar m. m.

Kontorets ordinarie personal uppgår alltså, vaktpersonalen oberäknad, till 19 personer.

Statsskuldbokskontorets avdelningar äro i regel öppna mellan kl. 9—3, dock för inskrivning, överföringar i statsskuldboken, obligationsväxling m. m. endast mellan kl. 9—12, och för ränteutbetalningar endast mellan kl. 9—1. Under sommarmånaderna stängas kontoren lördagar kl. 1 e. m.

*Tjänstetid
m. m.*

Under 20 dagar före ränteförfallotid verkställs ej uttagning eller växling av obligationer, ej heller mottagas inskrivningar och överföringar i den kategori av statsskuldboken, för vilken räntelikviden skall äga rum. 3½ % boken är sålunda tillsluten för allmänheten under 20 dagar i vardera av månaderna maj och november, 3 % boken lika länge under februari och augusti, 2½ % boken under samma tid i juni och december. Äldre, förfallna räntor utbetalas icke under den 1—14 av månaderna januari, mars, juni, juli, september och december d. v. s. de månader, varunder årets skuldboksräntor likvideras.

Räntor å statslånen utbetalas, förutom av statsskuldbokskontoret, även mot kuponger av Nederländska banken i Amsterdam. Banken redovisar och överlämnar till skuldbokskontoret alla inlösta kuponger. Sedan statsskuldbokskontoret vederbörligen granskat, annullerat och på föreskrivet sätt bokfört desamma, försändas de i förseglade paket till Algemeene rekenkamer i Haag, varest försändelserna obrutna förvaras. Efter fem år, enligt föreskrift, men i verkligheten redan tidigare bliva de förstörda genom bränning, sedan direktionen därom fattat beslut. Alla förstörda obligationer och kuponger annoteras i en »förbränningsbok».

*Inlösen av
kuponger.*

Över alla inlösta kuponger upprättas i skuldbokskontoret för varje månad en stat, utvisande utbetalda kapital- och räntebelopp inom varje lån, förfallotid och utlottning. På grundvalen av dessa uppgifter avförs — ungefär såsom i riksgäldskontoret — ränteutbetalningarna i annuitetsböcker med konto för varje *förfallotid*, varvid ränta å bokskuld hålles skild från räntor å skuld mot utelöpande obligationer.

*Bokföring av
kuponger.*

Inlösta kuponger *bokföras icke till sina nummer*; riksgäldskontorets s. k. avräkningsböcker sakna alltså motsvarighet även i det holländska riksgäldsverket.

*Skuldboks-
kontorets öv-
riga upp-
drag.*

Obligations-
underskrif-
ter.

Över alla utgivna obligationer föras »stamböcker», upptagande varje obligations nummer, men indelade icke efter speciella lån utan efter procentsatser. Obligationerna undertecknas av finansministern och direktören (*tryckta namn*) men förses med en *handskriven underskrift* av en av statsskuldbokskontorets tjänstemän. Dennes namn antecknas i stamboken. De obligationers nummer, som inlämnas för inskrivning i skuldboken och sedan förstöras, strykas i nämnda stambok. För övrigt göres i stamboken anteckning om registrering i Algemeene rekenkamer.

Skuldbokskontoret tager även befattning med andra statsskuldangelägenheter än sådana, som röra »het Grootboek». Sålunda förvaltas även den del av statsskulden, som *icke* är inskriven skuld (obligationsskulden); vidare emottagas, granskas och redovisas alla genom nederländska banken inlösta kuponger, de s. k. silverbons (av direktionen utgivna sedlar å $2\frac{1}{2}$ och 1 fl.). Direktionen verkställer vidare besluten om nya låns upptagande, ombesörjer teckning, obligationernas tryckning och distribuering, o. s. v. Statsskuldbokskontoret motsvarar sålunda i stort sett det svenska riksgäldskontoret. I sin rapport rörande statsskulden ultimo december 1915 meddelar direktören några uppgifter rörande kontorets befattning med emitterandet av det första 5-procentiga neutralitetslånet å 275,000,000 floriner (beslutat den 23 december 1914), vilka äro belysande för omfattningen av de arbeten, som kunna vara förenade med ett större inhemskt låns upptagande. Teckningsställena voro 410 stycken. Från alla dessa emottog kontoret varje dag, så länge teckningstiden varade, uppgifter rörande verkställda teckningar. Teckningsmaterialet måste omedelbart registreras och bearbetas, inbetalningarna antecknas o. s. v. 19,760 teckningslistor inkommo å ett belopp av 410.000,000 floriner. För det utbudna beloppet, 275,000,000 floriner, utfärdades inalles 500,000 obligationer (jänte lika många kupongark) i valörerna 1,000, 500, 200 och 100 floriner; men då valörfördelningen icke fullt motsvarade tecknarnas önsknings, måste ytterligare 28 000 obligationer tryckas. Inalles måste 443,400 stycken obligationer distribueras till de ovannämnda 410 teckningsställena. Teckningar, avseende införande i statsskuldboken, *emottogs icke* å detta lån, lika litet som å det i mars år 1916 upptagna $4\frac{1}{2}$ % lånet å 125,000,000 floriner. Båda dessa lån voro nämligen utlottningslån. Statsskuldbokslagen medgiver för övrigt i sin nuvarande avfattning inskrivning endast av $2\frac{1}{2}$, 3 och $3\frac{1}{2}$ -procsnts-obligationer.

Algemeene
rekenkamer.

I *Algemeene Rekenkamer* i Haag inlösas utlottade eller uppsagda obligationer; ävenså emottagas, förvaras och, som ovan nämnts, förstöras annorstädes inlösta kuponger ävensom de obligationer, som av statsskuldbokskontoret

emottagits vid inskrivning i statsskuldboken. Rekenkamer bearbetar det räkningsmaterial, som skuldbokskontoret på bestämda tider översänder, och införlivar detsamma i riksräkenskapen. I en delvis under markens nivå belägen, brandsäker, mycket omsorgsfullt skyddad lokal förvaras dublettexemplaret av statsskuldboken, vars komplettering ombesörjes av tre eller fyra härmed uteslutande sysselsatta tjänstemän. Hit insändas *dagligen* från kontoret i Amsterdam koncept (enligt förebilden i Tyskland) till statsskuldbokens komplettering, vilka koncept skola med omgående återsändas. I Rekenkamer registreras och stämplas alla de i Haarlem tryckta, i statsskuldbokskontoret i Amsterdam granskade, bokförda och av en tjänsteman därstädes med handskrift undertecknade nya obligationer, som utgivnas enligt föreskrift i § 23 av det Kungl. beslutet rörande statsskuldbokslagens tillämpning och äro avsedda att utlämnas vid uppsägning av bokfordran (motsvarande de i Tyska riket och Preussen för samma syfte utgivna förut omnämnda standardobligationerna). Efter verkställd registrering i Rekenkamer återsändas obligationerna till Amsterdam-kontoret; detta har att till finansministern (i Haag) och till Rekenkamer *dagligen* insända uppgift å alla utlämnade och indragna obligationer. Obligationerna av de två senaste lånen ha icke försetts med *handskrivna* namn; alla de tre förekommande namnen — finansministerns, skuldboksdirektörens och den ansvarige tjänstemannens — äro tryckta. Endast skattkamarväxlarna måste förses med handskrivna namn.

Dublettexemplaret av statsskuldboken.

Hollands statsskuldbok.

Holland erhöll sin ända intill senaste tider gällande statsskuldbokslagstiftning redan i början av förra århundradet. Dess skuldbokslagar äro daterade den 27 januari 1809 samt den 14 januari 1815. Statsskuldboksväsendet är alltså i Holland över hundra år gammalt och torde kunna sägas i detta land ha haft sin vagga. År 1913 omdanades emellertid statsskuldboken helt och hållet genom en omfattande lag av den 7 april och två kungl. beslut av den 5 augusti och 28 oktober angående lagens tillämpning. Skuldbokslagen är särdeles detaljerad och innehåller icke mindre än 90 paragrafer; de kungl. besluten innehålla sammanlagt 74 paragrafer. Den nya lagen föranleddes företrädesvis av behovet att kunna förvandla bokskuld i obligationsskuld, vilket enligt den äldre lagstiftningen ej kunde ske. I många andra avseenden var den gamla lagen föråldrad; så t. ex. måste fordringsägare själv lyfta sina räntor i räntekontoret, o. s. v. Statsskuldboken var på väg att mista sin popularitet och behövde moderniseras.

Skuldbokenns ålder.

Tyska förebilder.

Skuldbokslagen av år 1913 är i allt väsentligt byggd på den tyska skuldbokslagstiftningen. Sålunda är en skuldboksfordran grundad uteslutande å *inskrivningen* i statsskuldboken, icke på något av staten utställt certifikat eller liknande fordringsbevis; inskrivning kan vinnas såväl genom inlämnande av obligationer som genom kontant inbetalning (det senare dock endast då nytt lån upptages; någon »öppen kredit» äger icke den holländske finansministern). Då de båda sista lånen äro uteslutna från statsskuldboken, kan för närvarande inskrivning äga rum endast mot inlämnande av obligationer, tillhörande förut upptagna lån; vidare är »andra-person»-institutet infört, systematiseringen av statsskuldboken är ungefär densamma som i Tyskland o. s. v. I detaljer förekomma emellertid åtskilliga ganska avsevärda avvikelser från den tyska förebilden.

Fransk förebild.

I vissa hänseenden stöder sig skuldbokslagen även på franska förebilder, t. ex. i fråga om medgivandet av inskrivningar av *kapitalbelopp*, till vilka den inskrivne behåller kupongarken och själv inkasserar räntorna. Den holländska statsskuldboken, litt. B, är en modifierad form av den franska »inscription mixte», vilken typ även återfinnes i Sveriges statskuldbok men hos oss i mycket ringa utsträckning tagits i anspråk. För skuldboksfordringar av nämnda kategori utlämnar direktionen särskilda kupongark, vardera omfattande tio kuponger (ingen talong). Efter fem års förlopp erhåller fordringsägaren, sedan han styrkt sin identitet, ett nytt sådant kupongark, dock ej med samma nummer som det föregående, utan i *fortsatt nummerföljd*, och av den serie han önskar. Kupongerna inlösas i Nederländska banken.

Skuldbokens indelning.

Den holländska statsskuldboken är uppdelad i två huvudavdelningar.

1) Grootboek A för inskrivningar, å vilka skuldbokskontoret utbetalar räntorna å förfallotiderna på något av de i lagen medgivna sätten;

2) Grootboek B, för inskrivningar, å vilka ränta utbetalas endast mot företeende av å innehavaren ställda kuponger.

Skuldboken A uppdelas i *nya* och *gamla* skuldboken; den förra är inrättad efter den nya skuldbokslagens av år 1913 föreskrifter; den senare utgör den vid nämnda lags trädande i kraft redan befintliga.

Inom såväl skuldboken A som B finnas särskilda system för var och en av procentsatserna $2\frac{1}{2}$, 3 och $3\frac{1}{2}$. Inskrivning av obligationer med andra räntesatser är icke medgiven. De senast upptagna 5 och $4\frac{1}{2}$ % lånen äro utlottningsslån och såsom sådana mindre lämpade för statsskuldboken.

Inom skuldboken A föras, förutom konton mellan fordringsägarna och staten, för varje räntetyp tre räkningar, nämligen:

a) för å innehavaren lydande, av staten utgivna obligationer, utfärdade på grund av *särskild lag* rörande upptagandet av *visst b stående lån*;

b) för lika beskaffade obligationer, utgivna på grund av *statsskuld-bokslagens* bestämmelser (obligationer av standardtyp);

c) för »amortiserad» skuld.

Räkningarna a) och b) torde närmast motsvara det tyska systemets räkning »Briefschuld»; de påföras alla nyutgivna obligationer men gottskrivas alla i bokskuld förvandlade (och därefter förintade) obligationer. Till räkningen c) (»Geamortiseerde Schuld») överföras bland annat de i amorteringssyfte uppköpta inskrivningar (i statsskuldboken) eller innehavareobligationer.

Statsskuldböckerna äro indelade efter registerprincipen, så att den första serien innehåller alla inskrivningar, vilkas ägares namn begynna på bokstaven A i kronologisk följd, andra serien alla med namn på B o. s. v. Inom var och en serie börjar kontonas nummerföljd med 1. Systemet synes medföra den olägenheten, att antalet erforderliga skuldböcker härigenom blir onödigt stort.

Registerprincipen.

Den holländska »geconsolideerde» statsskulden utgjorde vid 1915 års slut

Inskrivningarnas omfattning.

löpande med $2\frac{1}{2}$ % ränta	580,344,000 fl.
» » 3 % »	500,987,900 »
» » $3\frac{1}{2}$ % »	49,959,450 »
» » 5 % » (1914 års neutralitetslån)	275,000,000 »
Summa 1,406,291,350 fl.	

Härtill kommer det under år 1916 upptagna $4\frac{1}{2}$ % neutralitetslånet å 125,000,000 fl.

Skulden mot skattekammaranvisningar och promesser samt silverbons utgjorde vid 1915 års slut 154,564,784 fl.

I statsskuldboken voro vid samma tidpunkt inskrivna följande belopp:

med $2\frac{1}{2}$ % ränta	576,788,750 fl.
» 3 % »	322,626,350 »
» $3\frac{1}{2}$ % »	22,293,750 »
Summa 921,708,850 fl.	

Administratietkantoren.

Av hela $2\frac{1}{2}$, 3 och $3\frac{1}{2}$ procentsskulden är sålunda ej mindre än 81 % inskriven i statsskuldboken. Härvid är att märka, att omkring 162,700,000 floriner äro inskrivna genom de s. k. »Administratietkantoren», enskilda kontor (Rothschild, Osy, Feenstra m. fl.), som på den tid, då staten ej själv utställde obligationer, övertogo stora delar av statsskulden genom inskrivning i statsskuldboken och sedan i sin ordning verkställde upplåning genom utfärdande av »certifikat», försedda med kuponger och talong. Dessa kontor existera ännu, men torde numera snart vara överflödiga. Deras certifikat förvandlas alltmera i vanliga statsskuldboksinskrivningar, i det de överförs från respektive Administratietkantors konto i statsskuldboken till konton för de särskilda innehavarna.

1915 års
hobskuld.

Under år 1915 inlämnades obligationer för inskrivning å sammanlagt 17,043,150 fl., under det att obligationer uttogos (på grund av inskrivnings upphävande) å allenast 936,150 floriner, allt i statsskuldboken Litt. A. I boken Litt. B förekom under nämnda år varken någon ny inskrivning eller någon uppsägning av inskrivning.

Från ett konto till ett annat överflyttades under år 1915:

i statsskuldboken Litt. A	71,993,650 fl.
i » » B	1,238,350 »

Sistnämnda siffror antyda, i vilken betydande omfattning statsskuldboksfordringar under året försålt; i dessa belopp torde emellertid även pantsättningar eller tillfällig överlåtelse av bokfordran på tredje person vara inbegripna. Statsskuldboksfordringar äro noterade å börsen; köp och försäljningar förmedlas i mycket stor utsträckning av mäklare och fondhandlare. Av nämnda överförda belopp utgjorde endast 6,669,000 floriner överföringar från Administratietkantorens konto till enskilda certifikatinnehavares.

Under år 1915 verkställdes icke någon inskrivning genom kontant inbetalning ej heller under år 1914. Sådan kan nämligen endast äga rum i samband med upptagande av särskilt lån, för vilket statsskuldboken står öppen. Sådant lån har icke under året emitterats.

Statsinköp av
inskrivningar
i amorteringssyfte.

I amorteringssyfte har staten själv under år 1915 uppköpt statsskuldboksfordringar för ej mindre än i runt tal 8,514,000 floriner. (Inköpen ske i den öppna marknaden; å börsen noteras skuldboksinskrivningar till belopp av 1,000 floriner.)

Detta belopp har använts för inköp av:

$2\frac{1}{2}$ procentsskrivningar till en kurs av	
$61\frac{1}{4}$ — $66\frac{15}{16}$ %	2,313,400 fl.

3 procentsinskrivningar till en kurs av $67\frac{27}{32}$ —77 %	5,396,600 »
$3\frac{1}{2}$ procentsinskrivningar till en kurs av $80\frac{5}{16}$ — $85\frac{1}{8}$ %	804,000 »

Av nämnda amorteringsbelopp falla omkring 2,160,000 floriner på år 1914 och återstoden på år 1915. (Uppköpen för 1914 års amortering kunde icke fullbordas under år 1914 på grund av börsens stängning vid krigsutbrottet.)

Lägsta börskursen var:

	1914 (före krigs- utbrottet)	1915
å $2\frac{1}{2}$ procentsinskrivningar	$65\frac{3}{8}$	61
» 3 »	$77\frac{13}{16}$	$68\frac{1}{8}$
» $3\frac{1}{2}$ »	$90\frac{3}{8}$	83
» $3\frac{1}{2}$ procentsobligationer till visst lån	$89\frac{1}{8}$	79

År 1915 hade statsskuldboksdirektionen att utbetala räntor å sammanlagt 24,868,000 floriner för i statsskuldboken A inskrivna belopp.

Räntornas
utbetalning.

Av dessa räntor utbetalades genom *anvisningar* (å lägst 100 fl.) å Nederländska banken 11,479,000 fl.
genom *överföring* från statens giroräkning i Nederländska banken till enskildas giroräkningar i samma bank 12,986,000 »
genom *kontant utbetalning* i statsskuldbokskontorets kassa (räntor å högst 100 fl.); 114,600 »
varjämte inlevererades till statskassan beloppet för under året *preskriberade* räntor 17,800 »
(Preskriptionstiden för förfallna räntor är endast 4 dr, från förfallotiden räknat.)

Räntebetalning genom överföring på giroväg åtnjuter en hastigt växande popularitet. Redan första året skuldbokslagen var gällande (år 1914) betalades räntor på överföringsväg till ett belopp av 5,3 miljoner floriner. År 1915 hade beloppet, som framgår av ovanstående uppgift, ökat till nära 13 miljoner floriner. Detta betalningssätt är mest använt vid likvider till personer, bosatta utom Amsterdam.

Överföringens
popularitet.

Räntebelopp intill 100 floriner kunna betalas med postväxel. För högre belopp kunna erhållas anvisningar å Nederländska banken, vilka mot en liten provision inlösas av varje bankir eller fondmäklare. Såsom framgår av förestående siffror, är även denna betalningsform i hög grad anlitad.

Kvittens på
förhand.

Innan utbetalning i någon form av ränta sker, skall den, som är berättigad att uppbära räntan, på förhand insända en kvittens (»saldobiljet») på vilken han ifyllt namn, adress, inskrivet kapital, halvårsräntebeloppet, kontots nummer i statsskuldboken o. s. v. Kostnaderna för räntebetalningen bestridas av emottagaren; giroöverföringar äro däremot kostnadsfria.

specifikation
av inskriv-
ningarna.

Förenämnda i den holländska statsskuldboken inskrivna belopp, 921,708,850 floriner, fördelade sig vid 1915 års slut på följande olika inskrivningsgrupper:

Statsinstitutioner	237,129,100 fl.
Provinser, menigheter, vattenföretag (waterschappen)	23,244,300 »
Välgörenhetsanstalter	100,504,250 »
Kyrkliga anslutningar och kassor, klos- ter m. m.	28,130,200 »
Undervisningsanstalter	8,539,950 »
Diverse stiftelser och anstalter	60,772,750 »
Administratiekantoren	162,695,200 »
Minderåriga och under förmynderskap ställda	36,857,400 »
Under administration ställda kapital med bestämmelser om nyttjanderätt m. m.	117,980,350 »
Alla övriga kapital (enskilda personer o. s. v.)	145,855,650 »
Summa	921,708,850 fl.

Teckningarna fördelade sig vid 1915 års slut lokalt på följande sätt:

Inom Holland tecknade	836,900,000 fl.
Inom kolonierna tecknade	29,917,500 »
Utom holländska riket tecknade	54,891,350 »
Summa	921,708,850 fl.

Andra-
persons-
institutet.

Som i annat sammanhang omnämnts har även Holland infört samma fullmaktsinstitut som den tyska statsskuldbokslagen till förenkling av proceduren med inskrivningars överföring vid dödsfall. En statsskuldbokens fordringsägare kan alltså under lifstiden utse en eller flere personer att efter sin död förfoga över inskrivet kapital och räntan därpå. Den sålunda förordnade behöver allenast förete dödsattest för den inskryne och nödiga identitetshandlingar och är sedan berättigad överföra inskrivningen på arvingarna. Den såsom »andre person» förordnade är, enligt skuld-

bokslagens 18 §, ansvarig och skyldig att göra räkenskap inför den avlidnes arvtagare eller andra rättsinnehavare. Bestämmelserna i Burgerlijk Wetboek, art. 1064 och 1068, mom. 1, finna även tillämpning i detta hänseende.

Andre-personsförordnandet är rent personligt och kan när som helst upphävas, under den inskrivnes livstid av honom själv, efter hans död av hans arvingar eller rättsinnehavare (vare sig alla gemensamt eller var och en för sin del), av den efterlevande maken eller maken under förutsättning av fortsatt egendomsgemenskap, av konkursförvaltning o. s. v. För att bereda de härtill behöriga tillfälle att efter dödsfallet utöva denna sin rätt är det föreskrivet, att den som »andre-person» inskrivne ej äger utöva sin befogenhet, förrän 30 dagar förflutit efter dödsfallet. Andre-personsuppdraget upphör att gälla ett år efter dödsfallet.

Gifta kvinnor äga icke åtaga sig ifrågavarande uppdrag men ha däremot befogenhet att utse andre-person. Även i ett par andra hänseenden gälla inskränkningar i rätten att utöva andre-personsuppdrag.

Följande avgifter uttagas vid handläggande av statsskuldboksärenden: *Avgifter.*
 för införing eller strykning av anteckning å en räkning 0,75 fl.,
 för överföring av skuldboksfordran från ett konto till ett annat eller för inskrivning av obligationer 0,10 fl. för varje 1,000 fl. eller del därav;
 för upphävande av inskrivning och uttag av obligationer 0,20 fl. för varje 1,000 fl., dock minst 0,20 fl. *för varje obligation;*
 för växling av obligationer i andra valörer 0,20 fl. för varje (utlämnad) obligation;

för varje kupongark (om 10 kuponger) till inskrivningar i skuldboken B 0,15 fl.:

för en avskrift eller ett utdrag ur ett konto i statsskuldboken 0,10 fl. för varje post och 0,10 fl. för varje anteckning, dock minst 0,50 fl.

Dessutom tages avgifter för blanketter, $2\frac{1}{2}$ — 5 cents per styck, vid köp av 100 stycken, 2 — 4 cents per styck, och ränteemottagare får i form av avdrag å räntebeloppet vidkännas portokostnaderna för beloppens försändning.

Den holländska fonderade statsskulden är till större delen upptagen för produktiva ändamål, dock icke uteslutande. Att 1914 och 1916 års lån å sammanlagt 400 miljoner floriner upptagits till neutralitetskostnadernas bestridande, är redan nämnt; men även tidigare upplåning har skett för löpande utgifter, exempelvis 1911 års $3\frac{1}{2}$ % lån å omkring $52\frac{1}{2}$ miljoner floriner, som upptogs till täckande av brister i vissa statsbudgeter under år 1895 — 1909.

*Statsskul-
dens använd-
ning.*

Danmarks statsskuldsförhållanden.

Upptagandet av statslån äger i Danmark rum på initiativ av regeringen, som genom finansministern avlåter proposition till riksdagen; det kungliga förslaget behandlas av riksdagen i samma ordning som övriga regeringspropositioner. I förslaget uppdragas gränserna för lånebeloppet, maximiräntefoten och den ungefärliga kapitalrabatten samt angivas lånets övriga huvudvillkor. I regel godkänner riksdagen de kungliga förslagen rörande lån utan ändringar. Riksdagsbeslutet promulgeras sedermera i form av en »finanslov».

Före världskrigets utbrott upptogs statslånen företrädesvis för produktiva ändamål, men upplåning verkställdes även för täckande av löpande utgifter, brister i statsregleringarne o. s. v. Efter krigsutbrottet har upplåningen i övervägande grad avsett försvars- och neutralitetskostnader.

Den danska statskulden var före kriget företrädesvis placerad i utlandet (England, Frankrike o. s. v.); upplåningen i utlandet förmedlades av utländska banker och bankirhus.

Efter världskrisens utbrott hava lånen måst upptagas inom landet. Vid emitterandet i november 1914 av det första krigslånet å 60 miljoner kronor medverkade vissa statsprivilegierade finansinstitutioner, Nationalbanken i Köpenhamn, de största assurancekompanierna i landet, det store Nordiske Telegrafskab m. fl. Ett i juli 1915 upptaget lån å 60 miljoner kronor mot »statsgäldsbeviser» med 10 års löpetid övertogs mot provision *fast* av de stora huvudbankerna, nämligen Privatbanken i Köpenhamn, den danske Landmandsbank, Nationalbanken samt Låne- och Diskontobanken.

Under kristiden har även tillfällig upplåning mot skuldförbindelser av olika slag ägt rum, bland annat mot »statsbeviser» med 1 års löpetid, gällande som sedlar vid inbetalningar till staten.

Obligationer och vissa andra statsskuldförbindelser äro försedda med finansministerns namn (tryckt) samt statsgäldsdirektörens (handskrivet); en tjänsteman vitsordar genom handskrivet namn, att vederbörlig registrering av handlingen ägt rum.

Statsskuldsförvaltningen.

Förvaltningen av statsskulden är i sina huvuddrag ordnad på följande sätt.

Under finansministeriets andra departement och närmast under departementschefen och statsgäldsdirektören sortera två samordnade byråer, som förvalta var sin del av statsskulden. Dessa äro:

1) *kontoret för udenlandske betalinger*, som ansvarar för de i utlandet upptagna statslånen och förvaltar vissa fonder, samt

2) *statsgäldskontoret*, som verkställer besluten rörande nya lån och speciellt handhar förvaltningen av den inländska skulden samt ansvarar för *statsskuldboken*.

Obligationer och kuponger inlösas, förutom av vissa banker, av *finanshovedkassen*. Dessa tre avdelningar hava sina lokaler i samma hus.

De båda kontorens räkenskaper och depozita äro underkastade revision av »kontrollrevisionen under 2:det departement».

Förvaltningens och redovisningens sönderdelning på två byråer innebär tvivelsutan en föga ändamålsenlig splittring. De båda kontoren arbeta för övrigt delvis efter olika metoder.

Personalen vid utländska kontoret utgöres av kontorschef och 7 ordinarie tjänstemän och vid statsgäldskontoret av kontorschef, 6 tjänstemän och 2 kvinnliga ordinarie assistenter.

Kontoren äro öppna vardagar mellan 12—5.

Kontoret för udenlandske betalinger ombesörjer räntelikviderna för de utländska lånen samt bokför och redovisar i utlandet inlösta obligationer och räntekuponger på i huvudsak samma sätt som riksgäldskontoret. En egendomlighet för likviden av räntorna å Danmarks lån i utlandet är, att de utländska låneövertagarna hava inlösningsmonopol på *hela* det halvårsvis förfallande räntebeloppet; kuponger, som inlösas i finanshovedkassen i Köpenhamn gottskrivas alltså det *utländska* bankhuset och detsamma tillgodoräknar sig även inlösningsprovisionen därå.

Preskriptionstiden för kuponger är i regel 20 år.

Inlösta kuponger förstördes tidigare efter fem års förlopp men brännas nu på grund av bristande utrymme efter betydligt kortare tid. Detsamma gäller inlösta utlottade obligationer; dessas förstöring äger rum i närvaro av notarius publicus.

Statsskuldboksväsendet i Danmark står, jämfört med Tysklands och Hollands, på en mera primitiv ståndpunkt, men är tydligen stätt i utveckling. Även i Danmark synes nämligen den inhemska lånepolitiken medföra som oundgänglig följd reformering och utveckling av statsskuldbokssystemet.

I stort sett följer den danska statsskuldboken samma huvudlinjer, som den svenska hittills följt. Inskrivningarna äro av två slag:

1) »*almindelig indskrivning*», varvid de inlämnade obligationerna ingå i statens behållning; då kapitalet önskas åter, utlämnas *andra* obligationer av samma lån;

2) *deposito-indskrivning*, varvid de inlämnade obligationerna mottagas

och förvaras såsom den inskrivnes egendom samt vid anfordran återlämnas.

Till »almindelig» inskrivning mottagas ej obligationer, tillhörande utlottningsslån.

En annan egendomlighet för Danmark är, att även obligationer, utfärdade av Kongeriget Danmarks Hypotekbank, mottagas till depositoinskrivning (enligt lag av den 6 april 1906).

Bestämmelserna rörande inskrivning i statsskuldboken äro ganska kortfattade och finnas sammanförda i finansministeriets kungörelse av den 12 december 1901.

Liksom hos oss utfärdas vid inskrivning bevis, som dock måste vara försedda med underskrift av finansministern och statsgäldsdirektören. Påskrift å beviset rörande utlottning av obligationer verkställs dock, enligt förordningen, av statsgäldsdirektören ensam. Bevisen kunna icke överlåtas. Skall överlåtelse av kapitalet ske, måste nytt bevis utfärdas. Däremot kan ett inskrivningsbevis på vissa villkor pantsättas.

Räntan å inskriven fordran betalas medelst check på Nationalbanken, då beloppet utgör minst 50 kronor (i så fall portofritt för emottagaren), men utbetalas även kontant. Beviset måste företes i statsgäldskontoret för att förses med påstämpling rörande räntebetalningssättet. (Detta erfordras icke i Sverige; i Tyskland och Holland utfärdas, som förut omtalats, inga inskrivningsbevis).

Bortkommer ett inskrivningsbevis, kan ägaren utfå ett nytt mot erläggande av 2 kronor och avgivande av förklaring, att det bortkomna beviset är dött och värdelöst.

Inskrivningen är avgiftsfri, men då kapitalet uttages, erlägges en avgift av 1 krona för varje depositionsbevis med tillägg av 1 krona för varje belopp av 5,000 kronor uttaget kapital. En ägare av statsfordran kan alltså uttaga en *del* av sin fordran mot erläggande av avgift å *denna* del och utfår därvid ett nytt inskrivningsbevis å återstående beloppet.

Uttages obligationer å bevis rörande »almindelig» inskrivning, erlägges en avgift av 1 krona för varje obligation, som uttages.

Huvudexemplaret av statsskuldboken förvaras i statsgäldskontoret. Därstädes förvaras ock de ganska fåtaliga deponerade obligationerna. Ett utdrag av statsskuldboken är deponerat i Köpenhamns handelsbank, varest det efter hand genom statsgäldskontorets försorg kompletteras.

Riksdagens ekonomiförvaltning i Tyska riket, Holland och Danmark.

I planen för studieresan ingick, såsom redan meddelats, studium av de organisationers byggnad och arbetssätt, som handhåva riksdagens ekonomi- och fastighetsförvaltning.

Tyvärr medgav den begränsade tiden samt det mödosamma studiet av det omfångsrika maskineriet för statsskuldens förvaltning endast mera flyktiga besök vid de s. k. riksdagsbyråerna i Danmark, Tyska riket och vid motsvarande förvaltningsorgan i Holland. Det planerade besöket vid den preussiska lantdagsförvaltningen måste tyvärr helt och hållet uppgivas. Någon mera uttömmande redogörelse för de ekonomiska förvaltningssystemen vid respektive parlament är jag därför icke i tillfälle förelägga. Jag nödgas inskränka mig till att värdsamt meddela endast några strödda uppgifter och iakttagelser, som för herrar fullmäktige såsom handhavare av den svenska riksdagens ekonomiförvaltning möjligen kunna vara av intresse.

Den tyska riksdagens förvaltningsorganisation.

Den högsta ledningen av förvaltningen utövas av riksdagspresidenten och de två vice presidenterna. Presidenten antager och entledigar riksdagens tjänstemän och betjante och äger besluta i avseende å utgifter för riksdagen inom den fastställda staten.

Bland ledamöterna av riksdagen utses för varje riksdag genom val åtta »Schriftführer» (sekreterare), som ha att ombesörja upprättandet och tryckningen av protokoll över förhandlingarna m. m. samt att biträda presidenten vid handläggandet av riksdagens yttre angelägenheter.

Bland ledamöterna utnämner presidenten två »Quästorer» för kassa- och räkenskapsväsendet.

Presidenten, sekreterarne och quästorererna bilda »Vorstand des Reichstages».

Presidenten, som väljes av riksdagen för hela legislaturperioden (fem år), utövar även *mellan riksdagarna* chefskapet för riksdagsförvaltningen. Först i och med riksdagsperiodens utgång eller efter en upplösning av riksdagen upphör denna hans funktion. I sådana fall är det vanligt, att

presidenten uppdrager åt riksdagsdirektorn att utöva högsta chefsskapet över förvaltningen med viss inskränkning. Bland annat må, under ett sådant interregnum, icke pensioneringar eller anställande av personal å stat förekomma. Direktorn har att avlägga räkenskap för förvaltningen inför nästföljande riksdags president.

Även quästorerna funktionera, liksom presidenten, under hela legislaturperioden. Mellan legislaturperioderna övertager direktorn även dessas funktion så till vida, att han är bemyndigad utfärda vissa kassaanordningar.

De egentliga och permanenta förvaltningsorganen utgöras av följande:

- 1) direktorn för riksdagen,
- 2) riksdagens byrå,
- 3) stenografbyrån,
- 4) biblioteket,
- 5) maskinförvaltningen och
- 6) husförvaltningen.

Direktorn som är riksdagens främste tjänsteman, leder under presidentens överinseende förvaltningen i dess helhet och ansvarar för dess behöriga gång. Han äger tillika viss skyldighet biträda presidenten med förberedande åtgärder för underlättande av förhandlingarnas ledande. Direktorn åtnjuter en avlöning av 10,000 mark samt tjänstevåning i en omedelbart intill riksdagshuset belägen offentlig byggnad.

Riksdagens byrå i egentlig mening.

Förvaltningsorganet i egentlig mening utgöres av *riksdagens byrå*. Dennas verksamhet sammanfaller i stort med de svenska riksdagskansliernas arbete (dock att stenograferna vid tyska riksdagen ha sin särskilda avdelning) samt med en del av riksgäldskontorets befattning med riksdagens löpande angelägenheter. Byrån består av följande fem underavdelningar:

- a) arkiv-(registratur-)avdelning,
- b) räkenskapsavdelning,
- c) kassa,
- d) kansli,
- e) vaktbetjäntavdelningen.

Arkivavdelningen är lokalt mycket omfattande och fyller den för riksdagsarbetet mycket betydelsefulla uppgiften att till löpande akter ordna och sammanställa de olika riksdagsärendena, såväl lag- som förvaltningsärenden. Varje sådan akt innefattar i kronologisk följd allt vad i ett visst ärende i riksdagen förekommit. Dessa akter äro sinsemellan särdeles

omsorgsfullt ordnade och väl registrerade. Arkivet utgör också en mycket anlitad institution, i hög grad ägnad att underlätta riksdagsarbetet. I den svenska riksdagen saknas annan motsvarighet härtill än de visserligen överskådliga men givetvis alltför knapphändiga och otillräckliga registerverken av Johan Johansson i Noraskog och doktor Hagman.

Räkenskapsavdelningen ansvarar för redovisning och bokföring av anslagen till riksdagskostnaderna, för utgifternas vederbörliga granskning och bokföring, för upprättandet av statförslag, expeditionsarbetet m. m.

Kassan handhar in- och utbetalningarna för riksdagens räkning.

Ät **kansliet** utföres, huvudsakligen genom kvinnlig personal, allt erforderligt maskinskrivningsarbete. Personalen är i regel kunnig i stenografi.

Räkenskapsavdelningen, kassan och kansliet utföra alltså en stor del av det arbete, som nu åligger riksgäldskontoret, företrädesvis dess kameeralbyrå.

Vaktbetjäntavdelningen ombesörjer alla budskickningar samt uppassningen vid plenarsammanträdena o. s. v.

Härjämte finnes inom riksdagshuset ett »**hustryckeri**», vari mera brådskande trycksaker av ringa omfattning (föredragningslistor, formulär, adresser, kallelser o. s. v.) samt även motioner utföras. Det egentliga riksdagstrycket utföres genom privata tryckerier.

Ät den egentliga riksdagsbyrån tjänstgöra permanent, förutom direktorn, fyra räkenskapsråd och sju andra biträdande tjänstemän, vilka handhava expeditionen.

Stenografbyrån,

vars permanenta personal utgöres av inalles tolv tjänstemän, ombesörjer de stenografiska protokollen. Byrån har sin egen föreståndare, ett Geheime Rechnungsrat.

Maskinavdelningen

förestås av en ingenjör med en övermaskinist samt underordnad personal såsom biträde.

Husförvaltningen

handhaves närmast av en husinspektör, som vid sin sida har en andre husinspektör samt vaktmästarpersonal.

Biblioteket

har sin särskilda chef och en relativt fristående förvaltning.

Riksdagsrestauranten

sorterar närmast under direktorn och den ekonomiska förvaltningsbyrån. Direktorn upprättar kontrakt med vederbörande restauratör; för närvarande innehaves restaurationsrättigheten av »Hotelbetrieb Actien Gesellschaft» i Berlin.

Enligt kontraktet är innehavaren pliktig att under riksdagarna till fastställda pris tillhandahålla noggrant specificerade rätter och drycker (även alkoholhaltiga).

Mellan riksdagarna är han skyldig hålla servering, samt, enligt direktorns föranstaltande, även vid kongresser, festliga tillställningar i riksdagshuset o. s. v., men han är då ej bunden av prislistorna.

Restauratören åtnjuter avsevärda förmåner. Förutom erforderliga lokaler, fri värme, ljus, gas och vatten tillhandahålles honom fritt en hel del inventarier, däribland kopparkärl och viss bordsservis (dock ej glas, porslin och duktyger).

Städning och renhållning av restaurationslokalerna i huvudvåningen (med undantag för ett bufférum) ombesörjes av riksdagsförvaltningen; övriga restaurationslokalers rengöring bekostas av restauratören.

Denne anställer och avlönar själv personal. Dock erhålla upppassarne (som äro av manligt kön) viss ersättning av riksdagsförvaltningen (2 mark per dag, då plenum eller utskottssammanträden hållas, samt 1 mark per dag under hela den övriga riksdagsperioden, även under jul-, påsk- och pingstferierna). Hotellaktiebolaget uppbär årligen av riksdagen ett bidrag av 6,000 mark till restaurantens drift, under förutsättning att riksdagspresidenten förklarar sig nöjd med densamma under riksdagen. Restauratören äger rättighet att utskänka spritdrycker. Kontraktet upprättas varje gång för två år.

Särskilda böcker för anmärkningar och klagomål skola finnas utlagda i restaurantlokalerna och skola företes för direktorn.

Serveringslokalerna äro två, belägna i själva huvudvåningen; de äro rymliga men dekorativt överlastade.

Ur den för normala förhållanden gällande prislistan å maträtter torde några utdrag böra meddelas.

Prislistan, som nominellt gällde även för senaste riksdag, ehuru den i vissa stycken måst suspenderas, upptager bland annat följande:

soppor, ett tiotal, till pris mellan 25 och 50 pfe,
 fiskrätter, 15 olika à 1,25—1,50 m.,
 kött-rätter, på beställning: 18 stycken à 0,60—1,25 m.,
 entrecôtes för två personer 3,00 m.,
 chateaubriand » » 3,00 m.

Dessutom upptager prislistan diverse rätter, färdiga till omedelbar servering.

Till ett pris av 1,25 m. skall följande *diner* serveras:

soppa,
grönsaksrätt eller fiskrätt,
stek med kompott,
ost och smör.

För riksdagens betjante skall middag, bestående av soppa och kött-rätt med potatis eller grönsaker, serveras till ett pris av 0,50 m.

Vinlistan är mycket omfattande.

Köket är beläget i jordvåningen under restaurantlokalerna. Alla spisar och ugnar äro inrättade för gas.

Åhöraretribunen.

Över allmänhetens tillträde till åhörareläktarna bestämmer presidenten.

Sedan de platser avräknats, som stå till förfogande för hovet, diplomatiska kåren, förbundsrådet, medlemmar av riksdagen och preussiska lantdagen, presidenterna o. s. v., återstå för allmänheten allenast 40 platser. Anmälan för erhållande av tillträde till tribunen göres dagen före plenum å riksdagens byrå. Platserna äro onummerade. Blir under ett pågående plenum en plats ledig å tribunen, kan platsen omedelbart ställas till annan persons förfogande.

För presstribunen utlämnar riksdagsbyrån å viss person ställda inträdeskort, gällande för numrerad plats och för hela riksdagen. På framställning av tidningsredaktion utställes även å viss person lydande suppleantkort. Även några onummerade referentplatser finnas.

Med dispositionen av biljetter till övriga åhörareplatser tager byrån ingen befattning.

Med ledamotskapet förenade ekonomiska förmåner.

Riksdagsman åtnjuter ett årligt arvode av 3,000 m. som utbetalas å följande tider:

med	200 m.	den	1 december,
»	300 »	»	1 januari,
»	400 »	»	1 februari,
»	500 »	»	1 mars,
»	600 »	»	1 april och

» 1,000 » vid riksdagens slut (eller ajournering), såvida icke riksdagsman varit frånvarande, i vilket fall visst avdrag göres.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 8 saml. 32 häft. (Bil. till nr 45.) 17

Nyvald riksdagsman, som inträder i riksdagen under pååengde säsong, erhåller 20 m. om dagen intill nästföljande likviddag, dock sammanlagt ej utöver det belopp, som då skulle utbetalts. Riksdagsman, vars mandat upphör eller nedlägges under riksdagen, erhåller likaledes 20 m. per dag från senaste likviddag, dock tillsammans ej utöver vad han skulle erhållit vid nästkommande betalningsdag. Detsamma gäller, om riksdagen upplöses.

Riksdagsman åtnjuter *fria resor* å de tyska järnvägarna under hela riksdagssäsongen samt åtta dagar före och åtta dagar efter densamma.

Fribiljett, gällande för hela riksdags-(»legislatur»)perioden, utfärdas genom departementet för det inre. Efter dennas slut eller i händelse av mandatets upphörande tidigare skall biljetten återlämnas till riksdagens byrå. Biljetten berättigar till fri resa å alla tyska stam- och bibanor men ej å s. k. »Kleinbahnen» och spårvägar. Resan får företagas i vilken vagnsklass och å vilket ordinarie tåg som helst, men för sovvagn måste stadgad avgift bekostas av den resande. Resgods till 50 kg. får medföras fritt.

Speciella anordningar till ledamöternas bekvämlighet.

I riksdagshusets jordvåning finnes en *sanitetsavdelning*, bestående av bad- och duschrum, gymnastiksal med mekaniska anordningar, ett avklädningsrum samt ett större sjukrum med sjukvårds- och förbandsartiklar.

Badavdelningen innehåller *tre duschrum* med sittdusch och vanlig dusch (varm och kall) samt *ett badrum* med två marmorinfattade badkar. Badbetjäningen avlönas av riksdagsförvaltningen, ävenså massören, som skall vara sjukvårdskunnig, samt biträdet vid den mekaniska gymnastiken. Till sanitetsavdelningen hör ett mindre *friserrum*. Frisören har lokal, ljus och värme fritt men uppbär ingen avlöning av riksdagsförvaltningen.

I riksdagshusets övervåning finnas ett hundratal smärre enfönstriga *arbets- och vilorum* för enskilda riksdagsmän. Vart och ett av dessa rum får disponeras av tre å fyra ledamöter, vilkas visitkort finnas uppsatta å dörrarna. Inredningen är mycket enkel: en vilsoffa, ett skrivbord med stol, ett bord med skåp för skrivmaterialier, ett skåp i fyra avdelningar, var och en med särskilt lås. Därtill kommer i varje rum såväl telefon som en över vilsoffan placerad makrofon, genom vilken respektive talares namn utropas från plenisalen, så att detsamma kan förnimmas över allt i dessa arbetsrum.

I mellanvåningen finnas å en lättillgänglig plats två mindre rum för *ombyte av kläder*.

I samma våning finnes *postlokal* (rörpostsystemet har inom huset en mycket stor användning). Ovanför postlokalen är en *telefoncentral* belägen,

varest en telefonist efter namnanrop förmedlar förbindelse direkt mellan 225 telefoner inom huset samt även på vanligt sätt mellan dessa och telefonabonnenter utanför riksdagshuset.

Bostadslokaler.

I själva riksdagshuset har blott förste husinspektorn sin bostad. Andre husinspektorn, övervaktmästaren (der Botenmeister), övermaskinisten, en eldare samt portvakterna ha bostad i en närbelägen, staten tillhörig byggnad. Riksdagspresidenten har i samma byggnadskomplex representationsvåning och boställsvåning; i samma hus har även riksdagsdirektorn sin bostad.

Diverse.

Riksdagshuset *uppfördes* åren 1884—1894 och kostade över 23 miljoner mark (mark- och planeringskostnader oberäknade). Husets möblering och konstnärliga utsmyckning kostade omkring 3,200,000 mark.

Uppvärmningen av riksdagshuset äger rum dels med ånga, dels med varmt vatten. Korridorerna, trapphusen och hallarna uppvärmas genom ånga, biblioteket, arbetsrummen, en av restaurationslokalerna, riksdagens byrås lokaler, bostäder och klosetter genom varmt vatten. Ett blandat uppvärmningssystem — varm luft (ånga) och (i fönsternischerna) varmt vatten användes för sessionssalarna, läsesalarna och den s. k. långsalen i restauranten. För den stora plenisalen finnas alldeles särskilda, från övriga uppvärmningsanläggningar skilda anordningar (*Dampfwarmwasser-Luftheizung*).

Rummen uppvärmas till $+ 20^{\circ} \text{C}$, hallarna till $+ 10^{\circ} \text{C}$.

Belysningen med elektriskt ljus åstadkommes genom egen belysningsanläggning.

Beträffande *luftväxlingen* torde böra nämnas, att luftmängden ombytes i plenisalen fem gånger i timmen; i övriga sessionssalar, läsesalar o. s. v. två gånger, i klosetter och garderober två à tre gånger, i övriga rum ungefär en gång i timmen.

Riksdagsmännen, till antalet 397 stycken, äro i plenisalen ordnade efter partier.

Tidningsreferenterna erhålla avgiftsfritt det löpande riksdagstrycket, mot det att redaktionerna skänka två exemplar av respektive tidningar till riksdagens läsesalar.

Personer, som önska träffa riksdagsmän, få dröja i en förhall (Wartehalle) till dess det blivit konstaterat, huruvida vederbörande riksdagsman befinner sig i huset. Vid denna undersökning spelar telefoncentralen och

vissa i samband med denna stående anordningar en betydelsefull roll. Där-
efter ledsagas den besökande till den i huvudvåningen belägna »Wandel-
halle», varest han har att invänta riksdagsmannen. Utan sällskap med
riksdags- eller förbundsrådsledamöter äger ingen utanförstående rätt uppe-
hålla sig i huset, med undantag dock för vissa kända företrädare för de
stora politiska tidningarna, som utan hinder kunna närsomhelst träda i
förbindelse med ledamöterna.

Den danska riksdagens förvaltningsbyrå.

Den danska riksdagens förvaltningsbyrå är byggd efter ungefär samma
schema som den tyska. Även i Danmark återfinner man alltså som hög-
sta chefer kamrarnes formænd.

Själva förvaltningen består av följande organ:

en byråchef,
den egentliga förvaltningsbyrån (jämte kassa),
stenografkåren,
korrekturavdelningen,
arkivet med särskild föreståndare,
biblioteket, likaledes med särskild chef,
maskinpersonalen,
telefoncentralen,
restauranten,
vaktbetjänarna.

Byråchefen är förman jämväl för stenograf- och korrekturläsarekåren
samt vaktbetjäningen.

»Byrån», varmed menas den ekonomiska förvaltningsbyrån, består,
förutom av chefen, av en expeditionssekreterare, två assistenter och en
kassör — samtliga anställda på ordinarie stat och självskrivna till erhål-
lande av pension. Riksdagsbyråns tjänstemän hava ingen annan stats-
tjänstgöring sig ålagd. Under riksdagstiden hålles byrån dagligen öppen
vissa timmar; mellan riksdagarna är byrån öppen allenast två timmar
under två dagar i veckan.

Byråns tjänstepersonal tillsättes eller entledigas efter förslag av for-
mænden; direktören genom beslut av riksdagen, landstingssekreteraren
genom beslut av landstinget, övriga funktionärer av formænden tillsammans
eller av ettdera tingets formand.

Byråchefens lön är lägst 6,000 kronor, ökas vart fjärde år med 400
kronor och uppgår efter tolv år till 7,200 kronor.

Expeditionssekreterarens högsta lön är 5,000 kronor; de nuvarande båda assistenterna åtnjuta respektive 2,000 och 2,400 kronor i lön; den ene assistenten åtnjuter dessutom ett arvode av 1,000 kronor för biträde vid redigeringen av Folketingstidende m. m.; riksdagskassören uppbär en årslön av 4 000 kronor.

Dessa tjänstemän handhava den egentliga byråexpeditionen.

Vad den egentliga riksdagsbyrån angår, kan man icke undgå det intrycket att, om också detta ämbetsverk ej är synnerligen omfattande, så är det dock väl vidlyftigt i förhållande till det danska riksdagsmaskineriets relativt ringa omfång. I det under byggnad varande nya riksdagshuset (Kristianborgs slott) äro ej mindre än fem rum anvisade för den egentliga riksdagsexpeditionen och kassan, vartill komma två arkivrum, sammanlagt sju rum. Som en jämförelse kan anföras, att riksgäldskontorets kameralavdelning för sitt arbete med förvaltningen av *både* statsskuld och riksdagens angelägenheter disponerar allenast 6 rum (tre större och tre mindre), förutom valv. Medlemsantalet i den svenska riksdagen är dock betydligt högre än i den danska.

Arkivarien, som förestår arkivet, varest riksdagsärendena kronologiskt sammanställas till särskilda akter efter det tyska, ovan beskrivna mönstret, uppnår en slutlön av 4,200 kronor och den kvinnliga underarkivarien av 2,400 kronor.

Övriga riksdagsfunktionärer äro:

folk-tingssekreter med en slutlön av 6,000 kronor;

protokollssekreter med en lön av 4,500 kronor;

landstingsassistent med 3,500 kronors lön.

Permanent anställda stenografer uppbära en begynnelselönen av 1,600 kronor, som vart fjärde år ökas med 300 kronor till 3,500 kronor. Stenografassistenter åtnjuta dagarvode.

Korrekturläsare uppbära 1,400 kronor och högst 2,400 kronor per år

Telefonisterna å telefoncentralen uppbära varje 1,500 kronor per år.

Portvakten och uppsyningsmannen uppbär en kontant avlöning av 2,080 kronor samt fri bostad, ljus, värme och uniform.

Eldarne uppbära respektive 1,900 och 1,800 kronor samt uniform, nattvakten 2,020 kronor; de fast anställda städerskorna uppbära 60 kronor i månaden.

Telefoncentralen inom riksdagshuset förmedlar under riksdagssäsongen vardagar från kl. 9 f. m. till kl. 8 e. m. direkta samtal mellan alla telefonnehavare inom riksdagens lokaler, varvid endast namnanrop behöva förekomma. Mellan riksdagarna fungerar telefoncentralen på detta sätt endast fyra timmar om dagen. Övriga tider är riksdagshusets telefoncentral stängd; då förmedlas samtal till och från riksdagshuset på vanligt

sätt genom anlitande av den allmänna telefonstationen och uppgivande av nummer.

Riksdagslokalerna.

Efter det Kristiansborgs slott nedbrann, har riksdagen provisoriskt varit inrymd i ett äldre byggnadskomplex vid Bredgade. Den ena flygeln av Kristiansborgs slott, som är under uppförande och närmar sig sin fullbordan, kommer att inrymma lokaler för riksdagen.

Rörande de blivande, ännu ej inredda riksdagslokalerna är jag i tillfälle meddela endast några strödda notiser.

Övre källarvåningen kommer att till stor del upptagas av *tryckerilokaler*, avsedda att disponeras av enskild tryckerifirma för riksdagens behov, dock mellan riksdagarna även för annan tryckning. Genom elevator står denna lokal i förbindelse med upplagsmagasiner i taketagen.

I samma våning anordnas även *bad- och duschrum, rak- och friserlokal*.

I bottenvåningen erhålla *referenterna* fyra arbetsrum samt telefonrum och ett klubbрум.

Till vänster i huvudentrén anordnas sju smärre *avklädningsrum* samt små *samtalsrum* för mottagande av besök; å central plats i närheten av stora hallen anordnas låsta *dokumentfack*, ett för varje medlem, dock ej dyrkfria, och endast av trä. Anordningen är avsedd för förvaring av handlingar, dock ej värdehandlingar; för ledamöterna är det bekvämt att hava sina papper förvarade i en ständigt tillgänglig och centralt belägen plats i stället för i bordslådor å spridda ställen inom lokalen.

Ovanför bad- och friserlokalerna är *restauranten* belägen; dess lokaler komma att utgöras av en förhall (utan dagljus), två större och tre mindre serveringslokaler samt ett bufférum.

I huvudvåningen äro *riksdagsbyråns* lokaler belägna, upptagande sammanlagt sju rum, därav ett för chefen, ett större och ett mindre för expeditionen, ett för kassan, en vaktmästarelokal samt två arkivrum. För allmänheten leder en särskild trappa till byråns expedition. Byråns kassa ligger i omedelbar närhet till övre hallen och synnerligen lättillgänglig för riksdagsmännen.

Då enligt den nya grundlagen även kvinnor kunna väljas till ledamöter av riksdagen, komma särskilda lokaler att avses speciellt för deras bekvämlighet.

Som *arbets- eller vilorum* för enskilda ledamöter komma åtta små, rätt låga rum i en entresolevåning att inredas.

För utskotts- och partisammanträden bliva tjugutvå rum, större och mindre, disponibla. För att dels åstadkomma besparing av riksdagstryck

dels bereda en lättare tillgång till sådant, komma stora, gemensamma hallar eller korridorer i övre våningen att förse med hyllor, varest placeras ett större antal årgångar av riksdagshandlingarna. I utskotts- och partirummen uppställas däremot endast de senaste årgångarna.

I översta våningen anordnas en särskild lokal för riksdagsfunktionärer, som tillfälligtvis äro fria.

Hollands riksdagsförvaltning.

Vid den holländska förvaltningen saknas för båda kamrarne gemensamt ekonomiskt och administrativt förvaltningsorgan; vardera kammaren omhänderhar, med vissa undantag, sina egna angelägenheter. Detta låter sig göra på grund av det relativt ringa antalet riksdagsledamöter (50 ledamöter i första, 100 i andra kammaren). Endast för de *stenografiska angelägenheterna* finnes en gemensam byrå, vars överledning utgöres av sex riksdagsledamöter, utsedda med hälften från vardera kammaren.

I övrigt är det företrädesvis andra kammaren, som äger en mer utvecklad förvaltningsorganisation. Denna utgöres av »*het griffie*» — den egentliga förvaltningsbyrån —, *takygrafiska byrån* samt kammarens *bibliotek*.

Den för båda kamrarna gemensamma *stenografiska byrån* står under ovan omtalade sexmannakommittés överledning och består i övrigt av en direktör, en direktörsassistent och tolv stenografer. Direktörens avlönning utgår med 3,800 floriner (5,700 kronor), direktörsassistentens med 3,400 floriner (5,100 kronor) och var och en av stenografernas med 1,500 à 3,000 floriner (2,250 à 4,500 kronor). Stenograferna tura om var femte minut vid stenografbordet; utskrifterna av stenogrammen äga omedelbart rum och föreläggas genast ledamöterna till justering. Följande dags eftermiddag skola referaten vara publicerade i tryck.

Andra kammarens byrå, »*het griffie*», står under ledning av en »griffier», assisterad av två tjänstemän. Denna byrå ombesörjer förhandlingarnas tryckning och expedition, har uppsikt över kammarens arkiv, ansvarar för den inre förvaltningen, handhar kammarens räkenskaper, verkställer uppköp av samt mottager och utlämnar vissa förbrukningsartiklar och förnödenheter, verkställer erforderliga expeditioner, m. m.

Byråns funktionärer äro följande:

föreståndaren med en lön av 3,000 à 3,800 floriner (4,500 à 5,700 kronor);

en tjänsteman med en lön av 1,800 à 2,300 floriner (2,700 à 3,450 kronor);

en tjänsteman med en lön av 1,200 à 1,700 floriner (1,800 à 2,550 kronor);

en tjänsteman med en lön av 600 à 1,100 floriner (900 à 1,650 kronor);

en övervaktmästare med en lön av 1,300 floriner (1,950 kronor);

tio vaktmästare med avlöning av 750 à 1,100 floriner vardera (1,125 à 1,650 kronor);

samt ett antal extra betjante.

Under byråns chefskap sorterar även *andra kammarens bibliotek*, som förestås av en bibliotekarie (utgivare av den holländska riksdagshandboken) samt en assistent. Bibliotekariens lön är 3,000 à 3,800 floriner (4,500 à 5,700 kronor).

Den *takygrafiska byrån* är en specialitet för andra kammaren. Den har till uppgift, att snabbt åstadkomma kortfattade referat av förhandlingarna. Dessa referat sändas redan under förhandlingarnas gång till statstryckeriet, varest de korrigeras av en av byråns »redaktörer». Referatet publiceras redan samma afton i en officiell publikation, benämnd »Kort verslag der vergaderingen», (Kort redogörelse för sammankomsterna).

Byrån utför alltså tidningsreferenternas värv. Den står under ledning av tre ledamöter av kammaren; funktionärerna utgöras av en chef, biträdd av en assistent, samt fyra redaktörer. Chefens avlöning är 3,500 floriner, redaktörernas 2,500 à 3,000 floriner, assistentens 2,700 à 3,200 floriner.

För riksdagens räkning uppköpas i allmänhet inga förråd; men avtal träffas med leverantörer av utensilier och förbrukningsartiklar rörande vissa pris. Dessa artiklar levereras endast i den mån de erfordras.

De lokala anordningarna äro — om ock i många hänseenden intressanta — dock föga jämförliga med de svenska förhållandena.

Den svenska riksdagsförvaltningen.

Liksom i Danmark och Tyskland finnes även vid andra länders parlament särskilda byråer, utgörande en mer eller mindre fast sammanknytning av mycket olikartade förvaltningsorgan. Riksdagsbyråernas inre organisation är dock i olika länder givetvis rätt varierande. I allmänhet kan man emellertid säga, att kärnan i dessa byråorganisationer utgöres av det *ekonomiska* förvaltningsmaskineriet; kring detta gruppera sig övriga specialförvaltningar som relativt fristående avdelningar med särskilda lokaler och särskild ledning. Deras gemensamma intressen av administrativ och ekonomisk art sammanknyta sig i en riksdagens ekonomiska förvaltningsbyrå.

I Sverige, där ingen organisation bär *namnet* riksdagens byrå, utgör riksgäldskontoret den permanenta kärna, kring vilken de olika riksdagsorganens *gemensamma* förvaltningsintressen företrädesvis samla sig. Biblioteket har sin särskilde chef och sitt strängt fackliga område; detsamma gäller tryckeriexpeditionen och restauranten; genom kamrarnes kanslier utöva riksdagens talmän direkt chefskapet över riksdagens tjänstemän, stenografer och betjante, under det att spörsmålen rörande fastigheten, inventarierna, förbrukningsartiklarna, ekonomin, vissa personalfrågor och en mängd andra angelägenheter permanent handhavas av riksgäldsfullmäktige med vice värden, riksdagshusets och delvis riksgäldskontorets personal som expeditionsorgan. Någon principiell skillnad mellan de permanenta utländska riksdagsbyråerna och motsvarande svenska anordning förefinnes på det hela taget icke.

I det ena fallet är det en *delegation*, i det andra en *direktör*, som utövar chefskapet för riksdagsförvaltningen.

I det ena fallet står direktören såväl under som mellan riksdagarna under riksdagspresidentens direkta chefskap (Tyska riket, Danmark); i det andra fallet utöva riksgäldsfullmäktige under riksdagarna vid sidan av talmännen, men mellan riksdagarna mera självständigt detta chefskap.

I det ena fallet är en viss kår av funktionärer anställd *uteslutande* för parlamentets förvaltningsärenden, utan annat åliggande; i det andra fallet verkställas dessa ärenden i avsevärd utsträckning av en personal, som, i den mån den ej tages i anspråk för riksdagsförvaltningen, fullgör annat arbete i riksdagens tjänst.

I det ena fallet äro vidare de ekonomiska förvaltningsbyråerna i allmänhet lokalt fullt fristående, i det de disponera särskilda lokaler (chefs- och expeditionsrum samt kassalokaler); i det senare fallet delar riksdagsförvaltningen lokal och kassa med ett annat riksdagens förvaltningsorgan, riksgäldskontoret.

Vid den egentliga riksdagsbyrån vid tyska riksdagen äro uteslutande för riksdagsförvaltningen fast anställda — förutom direktören — tretton tjänstemän samt två husinspektörer (riksdagssekreterare, quästorer, stenograf, biblioteks- och maskinpersonalen oberäknad); vid ekonomiavdelningen av riksdagens byrå i Danmark äro fast anställda fem tjänstemän (byråchef, expeditionssekreter, kassör och två assistenter), förutom betjante.

I Sverige äro endast de funktionärer, vilkas arbete året om erfordras, *permanent* anställda särskilt för riksdagsförvaltningen.

För den *ekonomiska* förvaltningen är alltså särskilt anställd endast den s. k. vice värden med ett arvode å *extra* stat av 1,200 kronor. För husförvaltningen m. m. äro särskilt anställda:

en övervaktmästare (å ordinarie stat),
 en övermaskinist (» » »),
 en vaktmästare för vården av riksdagstrycket (å extra stat),
 fyra eldare (å d:o),
 två portvakter (å d:o),
 en nattvakt (å d:o),
 en hisskonduktör (å d:o)
 och viss städerskepersonal (å d:o).

Maskinavdelningen är direkt underordnad riksgäldskontoret; och övermaskinisten avger dagligen till vice värden rapporter i förekommande belysnings-, uppvärmnings-, ventilations- och personalfrågor m. m. Övervaktmästaren avger dagligen till vice värden rapporter i ordnings-, renhållnings-, vakt- och lokalfrågor, personalfrågor m. m.

I övrigt är det löpande förvaltningsarbetet uppdelat på vissa riksgäldskontorets tjänstemän å såväl kansli- som kameralavdelningen, dock företrädesvis å den senare.

Arbetet med nämnda förvaltning är av den natur, att detsamma vid normala förhållanden fördelar sig ganska ojämnt på olika delar av året. Å andra sidan kräver detsamma ovillkorligen förefintligheten av *ett permanent förvaltningsorgan*.

Från de utländska riksdagsbyråerna saknas det ej exempel på, att byråerna under en viss del av året arbeta med övertalig personal. Riksdagens byrå i Köpenhamn är mellan riksdagarna (alltså i regel mer än fyra månader om året) *öppen endast två timmar under två dagar i veckan*, varvid ej hela personalen behöver inställa sig. Någon annan tjänstgöring i riksdagens eller Kungl. Maj:ts tjänst har personalen sig icke ålagd under den »sessionsfria» mellantiden. Genom att i Sverige riksdagsförvaltningen är uppdragen åt riksgäldskontoret kan den arbetskraft, som under avsevärd del av året ej fullt tages i anspråk för nämnda förvaltning, i stället med stor fördel disponeras för statsskuldsförvaltningens behov. Den besparing, som genom ovan anförda anordning vinnes såväl i avseende å personal som lokal och expenser, torde vara i ögonen fallande.

Det sätt, varpå riksdagsförvaltningen i Sverige är ordnad, torde i stort sett kunna sägas vara ändamålsenligt. Efter vissa reformer i avseende å de skilda organen (t. ex. sammanslagning av stenografkåren, konsolidering av kamrarnes kanslier o. s. v.) samt efter en mera genomförd arbetsfördelning inom det ekonomiska förvaltningsmaskineriet — d. v. s. inom riksgäldskontoret — torde den svenska formen för »riksdagsbyrå» kunna anses vara god.

I det särskilda förslag till omorganisation av riksgäldskontorets kame-
ralavdelning, som jag i enlighet med herrar fullmäktiges uppdrag redan
avgivit, har jag vördsamt föreslagit vissa förändringar, avseende större
koncentration och en rationellare fördelning av arbetet med den ekono-
miska riksdagsförvaltningen å nämnda avdelning.

Stockholm i november 1916.

Anders Roswall.

INNEHÅLL AV TILLÄGGSBILAGORNA.

<i>Tilläggsbilaga 1</i> med förslag till ändrad bokföring för riksgäldskontoret m. m.	59
<i>Tilläggsbilaga 2</i> angående nya räkenskapsformulär för riksgäldskontoret	69
<i>Tilläggsbilaga 3</i> , reseberättelse av kamrerare A. Roswall:	
Studieresans ändamål och yttre förlopp	77
Tysklands statsskuldsförvaltning.....	80
Die Hauptverwaltung der Staats- und Reichsschuldenverwaltung i Berlin.....	80
Statsskuldskommissionen	81
Statsskuldsförvaltningens organisation	81
Statsskulds-kassan.....	83
Statsskulds-kassans kuponginlösen och värdekontroll.....	85
Det tyska statsskuldboksväsendet	87
Statsskuldbokens systematisering m. m.	97
Badens riksgäldsförhållanden.....	98
Riksgäldsverket i Karlsruhe	101
Badens statsskuldbok.....	102
Statsskuldbokens förvaring.....	107
Hollands och Danmarks riksgäldsförvaltningar	108
Hollands riksgäldsinstitutioner	108
Hollands statsskuldbok.....	111
Danmarks statsskuld-förhållanden	118
Danmarks statsskuld-förvaltning.....	118
Riksdagens ekonomiförvaltning i Tyska riket, Holland och Danmark	121
Den tyska riksdagens förvaltningsorganisation	121
Den danska riksdagens förvaltningsbyrå	128
Hollands riksdagsförvaltning.....	131
Den svenska riksdagsförvaltningen.....	132